

GERÇEK DİN BU 1

Prof. Dr. Süleyman Ateş

Yeni Ufuklar Yayıncılık

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
I- ÖVÜNMESİ, ÇOK İYİ ARAPÇA BİLDİĞİNİ İDDİASI ...	11
II- HZ. MUHAMMED'İ ŞEHVETPERESTLİKLE SUÇLAMASI	14
III- ZEYD-ZEYNEB OLAYININ GERÇEK YÖNÜ	18
IV- HZ. MUHAMMED'İN ŞEHVETİ	26
V- KADIN HAKLARI	34
VI- İSLÂMDAN ÖNCE KADININ DURUMU VE İSLÂMDA KADIN	40
A- İSLÂMDAN ÖNCE KADININ DURUMU	41
B- İSLÂMDA KADIN	46
C- ÇOK KADINLA EVLENME SORUNU	47
D- KADIN ERKEK EŞİTLİĞİ	53
E- KADININ MİRAS HAKKI	56
F- HZ. MUHAMMED'İN HANIMLARINA DAVRANIŞI	62
G- KADININ ŞAHİDLİĞİ SORUNU	64
H- ÜÇ BOŞAMA SORUNU	65
I- HUL' VE TAFVİD HAKKI	68
J- KADININ ÖRTÜNME SORUNU	71
VII- KIZ ÇOCUKLARININ TOPRAĞA GÖMME MESELESİ	78
VIII- KADININ UĞURSUZ SAYILDIĞI İDDİASI	81

Kapak: Aycan Grafik
Ofset Hazırlık: Aycan Grafik

Baskı : Farith Ofset: 501 28 23

IX- HADİS RİVAYETLERİNDE OLMAYAN ŞEYLERİ ARAYA SOKMASI	85
X- KİSAS İLE İLGİLİ SÖZLERİ	87
XI- İSLÂMDA HOŞGÖRÜ YOK MU?	96
XII- İSLÂM NE DEMEKTİR?	99
XIII- DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ	107
XIV- MÜELLEFE-İ KULÛB'A VERİLENLER RÜŞVET DEĞİL, İKRÂMDIR	119
XV- İSLÂMİN TANRISI	126
XVI- ALLAH HER YERDEDİR	141
XVII- ŞİRK NE DEMEKTİR?	143
XVIII- ALLAH, İNSALAR ARASINDA AYIRIM YAPMAZ	147
XIX- ALLAH'IN MEKRI NE DEMEKTİR?	149
XX- İSLÂM ŞERİATI, BÜTÜN DÜNYAYI BİR SAVAŞ ALANI MI GÖRÜYOR?	152
XXI- KUR'AN'DAKİ YEMİNLER	155
XXII- MECÂZÎ ANLATIMLARI ÇARPITMA	161
XXIII- BÜYÜ VE PEYGAMBER'E BÜYÜ YAPILDIĞI İDDIASI	166
XXIV- HZ. MUHAMMED'İN SÖZLERİNİ YANLIŞ DEĞERLENDİRME	177
XXV- ŞİFÂ İÇİN DUÂ OKUMA	185
XXVI- YINE ÇARPITMA, TAHRİF	188
XXVII- NESH, GÖRÜŞ DEĞİŞTİRME DEĞİL, SILİP ORTADAN KALDIRMA DEMEKTİR	189
XXIX- ĞARÂNİK OLAYI VEYA ŞEYTÂN ÂYETLERİ HERZESİ ...	212
XXX- KUR'ÂN, İNSANLIĞIN EBEDİ İŞİĞİDİR	222
XXXI- EVRENİN, ALTI GÜNDE YARATILMASI	228
XXXII- NÜH TUFÂNI	235

ÖNSÖZ

Tarih boyunca Yüce Kur'an'a ve onun tebliğcisine saldırılar olmuş, fakat bu saldırıların sesi kısılmış, Kur'an Güneşi saldırı bulutlarını aralayıp ufukta görünmeğe ve insanlığı aydınlatmağa devam etmiştir. Günümüz Türkiye'sinde de zaman zaman bu tür saldırılar gündeme gelmektedir. Bundan birkaç yıl önce doçent titirini almış bir kişinin, bilmezce yaptığı eleştirileri cevaplamıştık. Bugünlerde de özellikle iki kişi gündemdedir. Biri "Şeriat ve Kadın" gibi gerçekleri çarpıtan kitabın yazarı İlhan Arsel'dir. Konunun uzmanı olmayan bu yazar, çoğu yerde yaptığı çarpıtmaları, tahrifleriyle uzmanları nezdinde gülünç duruma düşmektedir. Öteki de oldukça konunun içinde, fakat klasik medrese ölçüsünde yetişmiş bir kişi olmasına rağmen kalbindeki inkâr damgası, kendisini ışığa saldırmaya yöneltmiş, ömrünü inkâr ile kapatmasına neden olmuştur.

Sözünü ettiğimiz bu son kişi, talihsiz bir kurşunla artık hayattan ayrılmış bulunan Turan Dursun'dur. Kendisi, Klasik medrese artığı bazı hocalarda metin çözebilecek derecede bir parça Arapça öğrenmiş, bir ara müftülük de yapmış, sonra TRT de dinî program yapıcılığına geçmiş ve oradan emekli olup Kur'an'a ve İslâma saldırı görevini üstlenmiştir.

Ben bu zâtu hiç görmedim. Sadece adını duymuştum. Fakat İslâm aleyhinde yazılar yazdığını, ancak son zamanlarda öğrendim.

Tesâdüfen bir gün, elime 2000'e Doğru dergisi geçti. Orada Ayın Yarılması sorununu ele alıp Kur'ân etrafında kuşku uyandırma amacını taşıyan bir yazıyı okudum, buna cevap verme sorumluluğunu hissettim. Yazıp dergiye gönderdiğim cevap, bu yazar tarafından kırılarak sözü edilen Dergide yayınlandı. Tabii yazar, eleştirileriyle birlikte, yazımı kırarak verdiği için cevabımız, ilmî gücünü kısmen yitirmişti.

Sonra bu zât, çeşitli dergilerde yayınlamış olduğu yazılarını, "Din Bu" adını verdiği kitapçıklar halinde yayınlamağa başladı. Bu tür yazıları, onun hayatına mal oldu. Onun, düşüncesinden ötürü öldürülmesine gerçekten üzülmüştüm. Ne adla ve ne amaçla yapılırsa yapılsın teröre, korkutmaya, sindirmeğe karşıyım. İnsanların aydınlanması, ilmin ilerleyebilmesi için özgürlük gerekir. Düşüncesinden ötürü bir insanı öldürmek, aczin sonucudur. Bunu, fikre cevap verme gücünden âciz olanlar yapar. Kişiyi öldürmek, düşünceleri öldürmez. Fikir, ancak karşı fikirle geçersiz kılınabilir. Yoksa düşünce sahibini öldürmek, onun düşüncelerinin daha çok yayılmasına yardım eder. Nitekim öldürülmesinden sonra Turan-Dursun'un yazıları, eserleri daha çok revaç bulmuştur. Kurşun, karanlığı aydınlatmaz. Karanlığı aydınlatmak için kibrit çakmak, lamba yakmak gerekir.

Bu kitapları okuyanların çoğu, Kur'ân ve İslâm hakkında temelli bilgiye sahip olmadıkları için, cidden olumsuz yönde etkilenmektedirler. Bir gün Samsun Tıp Fakültesinde bir Profesör arkadaşım, odama geldi, yanında Dursun'un birinci kitabı vardı. Okuduğu yerleri çizmiş, notlar almıştı: "İmanım sarsıldı!" diyordu.

Kendisini kuşkuya düşüren konuları bir bir ele alarak tartışmağa başladık. Birkaç seans oturup ikişer, üçer saat konuştuk. Sonunda "Kur'ân-ı Kerîm'in Evrensel Mesajına Çağrı" kitabımı okumağa başladı ve bir gün telefonla bana teşekkür etti "O adam artık bitti!" dedi.

Bir profesörün dahi böyle olumsuz etkilendiğini görünce, din hakkında hemen hiçbir bilgileri olmayan gençlerin çok daha fazla etkilenecek olduklarını düşündüm. İşte kendilerine acıdığım gençlerin

ruhlarının, ebedî ışığı kaybedip ruhâni karanlıklara düşmelerini önlemek için neredeyse kapışılmakta olan bu îmân düşmanı kitaplara cevap verme zorunluluğunu hissettim. Şimdi bu zâtın, kitabında ileri sürdüğü başlıca iddiaları bir bir ele alıp bunların doğruluk ve tutarsızlık derecelerini akıl süzgecinden geçireceğiz. Başarı Allâh'tandır.

I- ÖVÜNMESİ, ÇOK İYİ ARAPÇA BİLDİĞİ İDDİÂSİ:

Birinci Kitâbın 97 nci sayfasında şöyle övünüyor:

- "Daha öncelere dayanır. Klasik Arapça, Fusha Sahih Arapça deniliyor ki, asıl Arapça, bozulmamış Arapça. O bozulmamış Arapçayı çok iyi bildiğimi söyleyebilirim. Bugünkü Arapçayı da bilirim, ama o ölçüde değil. Arapçayı bilmemin önemi şurada, İslam kaynakları o Arapçayla yazılıdır. Hem Kur'an, hem hadis tüm İslam kaynaklarında. Ayrıca benim uzmanlık alanım var. Örneğin, fıkıhçıyım ben, yani İslam hukukçusuyum. Kelamcıyım, İslam kelamcısıyım. O da ayrı bir daldır. Hadis bilimcisiyim, yani bir hadis nasıl çürük olur, nasıl sağlam olur. Usulü hadisten bilinir, Usulü hadisçiyim. İslamın bu dallarını sadece meslek olarak da değil, özel çabalarım ile da öğrenmeye çalışırım. Yani beni bu alanda, karşımda olanlar da yanımda olanlar da uzman olarak görürler. Ayrıca doğubilimciyim. Ben şimdi kendimden sıkılıyorum anlatmaktan. Bu arada tüm dinlerin kutusal kitaplarını karşılaştırdım. Bir din etnologuyum."

Bu zaman, uzmanlık zamanıdır. Bir insan her dalda üstâd olamaz. Olmağa kalkarsa herşeyde yarım kalır. Bildiği habbeyi kubbe sanır. Göleti deniz zanneder. Burada merhum Mehmet Âkif'in Köse İmamla tartışmasını hatırladım. Kendisine mesleğini soran İmama Âkif, şâir olduğunu söyler. İmam şâirleri epey hırpaladıktan sonra şî'ri savunan Âkif'e der ki:

"Hem senin şî're müdâfi çikışın mânâsız,

Sana şâir diyen oğlum, seni gördüm yalnız!"

Bu yazar, klâsik Arapçayı, kendi ana dilinden daha iyi bildiğini de iddiâ ediyor: "Yazık ki bildiğim, yalnız Arapçadır. Ama klasik Arapçayı biliyorum ve sanırım klasik Arapçayı, kendi ana dilimi bildiğim kadar, hattâ daha da iyi bildiğimi söyleyebilirim."

Gerçekten iddiâ ettiği gibi Arapçayı kendi ana dilinden daha iyi biliyor mu? Kitâbından vereceğimiz iki örnek, bu iddiâsının abartılı olduğunu gösterecektir:

Birinci kitabın 34 ncü sayfasında Hz. Peygamber'in, azl (doğumu önlemek için, boşalmadan önce ayrılma) ile ilgili bir sözünü aktarıyor:

Ebu Said el Hudrî anlatıyor:

- "Peygamberle birlikte Benû Mustalık Gazası'na çıktık. Ve Arap tutsaklarından tutsaklar elde ettik. O sırada kadınlar iştahımızı çekti. Bekârlık çok güç gelmişti bize o günlerde. Ve azil yapmak istedik. İstiyorduk azil yapmayı Ancak, "Peygamber aramızdayken ona sormadan nasıl azil yapacağız?" dedik ve gidip peygambere sorduk. Peygamber de azil yapmamakta sizin için bir sakınca yoktur. (Yapabilirsiniz de. Yapmayabilirsiniz de.) Ama bilin ki, kıyamet gününe değin meydana gelecek bir yavru, ne olursa olsun meydana gelir." (Bkz. Buhari, e's-Sahih, Kitabu'l-İtk/13; Tecrid, hadis no: 1596; Müslim, e's-Sahih, Kitabu'n-Nikâh/127, hadis no: 1438; Ebu Davud, Sünen, Kitabu'n-Nikâh/49, hadis no: 2170.)

Bu metinde geçen "yapmamakta sizin için bir sakınca yoktur" cümlesi, "mâ aleyküm elâ tef'alû" dur. Bunun Türkçe anlamı, "Yapmamakta sizin için bir sakınca yoktur" değil, tam tersine "Yapmamanız için bir gerek yoktur, yapabilirsiniz" demektir. Yani hadiste, yazarın söylediğinin tersi söylenmektedir. Yapmamanızda bir sakınca yoktur değil, yapmanızda bir sakınca yoktur. Hattâ mâ olumsuz edâtı olduğu gibi, soru edâtı da olabilir ki o zaman "Neden yapmayacaksınız?" anlamını verir.

İkinci kitabın 46 ncü sayfasında, Arapça metni şöyle çevirmiştir:

Birçokları gibi İbn Hazm'ın da, sâbiilerden, tapınaklarından, ibadetlerinden söz ederken yazdıkları şunlar da var: (İbn Hazm, el Fasl..., 1/88)

الفصل في نقل الأضواء والشمس

وقد يضاهى إلى جملة من قال إن مدبر العالم أكثر من واحد الصاهون^(*)، وهم يقولون بقدم
الأصلين^(**) على ما قيل من نحو^(***) قول الجوس ، إلا أنهم يقولون بتظيم الكواكب السبعة ،
والبروج الإثني عشر^(****) ، وصوريتها في ماكلهم ويقولون بقدمها^(*****) ، وبقرون القدمين ،
والدخن^(*****) ، ولم صلوات خمس في اليوم واليلة تقرب من صلوات المسلمين ، وصورون شهر
رمضان ، يستقبلون في صلوات الكعبة وبيت الحرام ، ويطعمون مكة والكعبة ، ويطعمون ابنة ،
والدم ، ولم المختير ، ويطعمون من القراب ما يجرم على المسلمين ، وعلى نحو هذه الطريقة تفعل
المند بالبدعة^(*****) في تصورها على أسماء الكواكب وتعضيها ، وهو كان أصل الأثران في العرب ،

-Altı çizili metnin Türkçesi:

"Ancak onlar (Sâbiiler), 7 yıldıza ve 12 burca saygı göstermek gerektiğini söylerler ve bunların suretlerini (resimlerini, heykellerini) tapınaklarında yapıp bulundurlar. Bunların kadim (öncesiz ve sonrası) olduklarını da söylerler. Bunlara kurbanlıklarla ve darıyla yaklaşılmaya çabalarlar. Bir gündüz ve gece içinde, Müslümanların namazlarına benzer 5 vakit namazları vardır. Ramazan ayında da oruç tutarlar. Namazlarında, Ka'be'ye, el Beytü'l-Haram'a dönerler (kibeleri Ka'be'dir). Mekke'ye ve Ka'be'ye saygı gösterirler. Ölü etini, kani, domuz etini haram sayarlar. Müslümanlara haram sayılan kurbanları onlar da haram sayarlar. Hindistanlılar da Buda'ya (ya da putlara) yıldızlar adına tasvir (resim, heykel) ve saygı anlamında buna benzer bir yol izlerler. Arap toplumundaki putların kökenini de bu oluşturur.(1/88.)

Burada sâbiilerin, yıldız tanrılara "kurbanlıklarla ve darı ile yaklaşmağa çalış"tuklarını ifade ediyor. Arapça metindeki () kelimesini, darı diye çevirmiş ve sâbiilerin, kurban yanında darı ile de tanrılara yaklaştıklarını söylemiş.

Bildiğim kadarıyla tarihte hiçbir millet tanrı diye taptuğuna darı takdim etmemiştir. Çünkü darı, tanrıya takdim edilecek bir değerde görülmez. Aslında metinde geçen (**ذرة**) kelimesi, darı değil, duman, buhur, tütsü demektir. Tanrılara kurban kesenler, buhur yakarak güzel koku ve tütsü ile ibâdetlerini ma'budlarına takdim ederler. Dini törenlerde, mevlidlerde buhur yakmak, tütsü ile topluluğa güzel koku yaymak, hâlâ yapılagelmektedir.

Şimdi bu kadar basit şeyi dahi bilemeyen bir insanın, ana dilinden daha iyi Arapça bildiğini iddiâ etmesi uygun mudur? Bu iddiâ sahibinin, diğer metinlere yaptığı çevirilerin ne derece aslına uygun olduğunu okuyucu düşünmelidir.

Bu zât da İlhan Arsel gibi terceme eserleri tarayarak kendince İslâm aleyhinde kullanabileceği noktaları seçmektedir. Aktarıları genellikle Diyanet çevirilerindedir. Aldığı parçaların çevirisi, çoğunlukla kendisine âit değildir. Kendi yaptığı çevirilerde nasıl hatâ yaptığını, yukarıya aldığımız iki örnek göstermektedir.

II- HZ. MUHAMMED'İ ŞEHVETPERESTLİKLE SUÇLAMASI

Turan Dursun, "Muhammed'in Cinsel Hayatı" başlığı altında Hz. Peygamberi bir şehvetperest göstermeğe çalıştığı gibi, 37 nci sayfada da Câbir ibn Abdillâh'tan nakledilen şu haberi vermektedir:

Câbir İbn Abdullah anlatıyor:

- "Peygamber bir kadın gördü; hemen Zeyneb'e gitti, ki Zeyneb o sırada bir derisini ovup işliyordu. Peygamber hemen cinsel ihtiyacını gördü. Sonra arkadaşlarının yanına çıktı, ve şöyle konuştu:

- Kadın, şeytan biçiminde çıkar karşıya. Ve yine şeytan biçiminde dönüp gider. Bu nedenle sizden herhangi biriniz bir kadın gördü mü, hemen karısına gidip onunla yatsın. Çünkü bu (cinsel ilişki), o kişinin

içindeki (kabaran şehvetini) söndürür." "Bkz. Müslim, e's-Sahih, Kitabu'n-Nikâh/9-10, hadis no: 1403; Ebu Davud, Sünen, Kitabu'n-Nikâh/44, hadis no: 2151; Tirmizî, Sünen, Kitab'ı-Radâ'9, hadis no: 1158.)

Ve şu yargıya varmaktadır:

"- Muhammed, karılarının dışında da bir kadına "şehvetle" bakıyordu. Ve ilgisini çeken bir kadın gördüğünde "şehvete geliyor"du. Bu kimi ayetlerle de dile getiriliyor. Örneğin Ahzab Suresinin 52. ayetinde, karı almasına sınır getirilirken "(başka kadınların) güzellikleri seni imrendirse bile..." deniyor. Aynı hadise yer veren Gazalî de, "şehvet"in önemini ve cinsel ilişkide bulunup rahatlamamanın sağladığı yararı uzun uzun anlatıyor; bu arada da, Muhammed'in şehvetine ve gereksinimini nasıl karşıladığına geniş yer veriyor. (Bkz. Gazalî, İhyau Ulûmüddin, Arapça 2/27-29.)

- Muhammed için "kadın", erkeği her zaman baştan çıkararak bir "şehvet kabartan"dı.

- Muhammed gözünde "kadın", her zaman "şeytan" görünümündeydi. (Muhammed'in "kadın"ı şeytan görmesine ve genel olarak "kadın"a bakışına ilişkin örnekleriyle geniş bilgi için, Prof. Dr. İlhan Arsel'in "Şeriat ve Kadın" adlı, son derece değerli kitabına bkz.)

- Çıkan bir başka sonuç da şu: Muhammed'e göre, bir kadın, cinsel ilişki kurmak isteyen kocasına karşı koyamaz, karşı koymamalıdır."

Kur'an-ı Kerim, peygamberleri insan üstü varlıklar saymaz. Onların yüreklerine hiçbir kötü düşüncenin gelmediğini, onlarda insânî duygular olmadığını söylemez. Tam tersine, onların da birer insan olduğunu vurgular: "Beşerun mislukum: sizin gibi bir insan." Hattâ vahy dışında kalan konularda onların da hatâ yapabileceklerini, ancak bile bile hatâlarında ısrar etmeyeceklerini belirtir: "Bile bile hatâlarında ısrar etmezler." (Âl-i İmrân: 135)

Hız Muhammed, kendisinin kalbinin de bulandığını, yani kalbine bazı hatâli düşünceler (vesveseler) geldiğini, bu yüzden günde yüz kere Allah'tan af dilediğini söylemiştir.

İyilik, fazilet, kalbe hiçbir kötü düşüncenin gelmemesi değil, gelen bu düşüncelere uymamak ve bunları kovmaktır.

Yazarın yukarıya aldığımız rivâyeti, bir tek kişinin haberidir. Bu haber, en az iki-üç yüzyıl ağızdan ağıza dolaştıktan sonra yazıya dökmüştür. Aktarandan aktarana geçerek ikiyüz yıl dolaşan bir insan haberinin, aslına ne derece uygun olduğunu takdir etmek güç değildir. Bundan dolayı vâhid haberleri kesinlik değil, zan ifade eder. Doğruluğu kesin değildir, muhtemeldir. Yani bu haber doğru da olabilir, yalan da olabilir.

Totalım ki rivâyet doğrudur, Hz. Muhammed, kasıtsız olarak karşısına çıkan bir kadına bakmış ve içinde bir arzu uyanmıştır. Bunun çaresi, hemen evine gidip nefsinin helâl olan eşi ile yatıştırmak ve içinde uyanan o duyguyu kalbinden savmaktır. Eğer Hz. Muhammed, gözüne çalınan kadının ardına düşüp onu izleyeydi o zaman bu eylemi kinanırdı. Kasıtsız olarak kalbine doğan bir isteği, helâl bir yöntemle savması, arkadaşlarına da böyle yapmalarını öğütlemesi fenâ bir şey midir?

Zaten kendisi, kasıtsız bakışın doğal olduğunu, bundan günah yazılmayacağını, ama ısrarla, döne döne bakmanın günâh olduğunu söylemiştir: "Bakışı bakışın ardına takma, gözünü dikip bakma, ilk bakış (göze çalınma) lehinedir (bundan ötürü sana günâh yoktur) ama ikinci bakış lehine değildir (günâhür)." (1)

Cinsel ilişkinin, insanları yatıştırdığı, rahatlattığı ise, bütün psikolog ve doktorların birleştiği bir gerçektir.

Dursun: "Güzellikleri hoşuna gitse de, artık bundan böyle başka kadın alamazsın." (Ahzâb: 52) âyetinden, Hz. Muhammed'in,

(1) Ebû Dâvûd, Nikâh: 43; Tirmizî, Edeb: 28.

kendi karlarından başka kadınlara bakıp şehvete geldiği sonucuna varıyor. Oysa âyetin amacı, Peygamber'e, mevcut hanımlarından başka bir kadınla evlenmeyi yasaklamaktır. Ne kadar güzel bulsa da artık başka bir kadınla evlenemeyecektir. Bu âyetten, Peygamber'in kadınlara bakıp şehvete geldiği anlamını çıkarmak, son derece saygısız ve insafsızca bir yargıdır. Peygamberle evlenmek isteyen pek çok kadın vardı. Kadınlar Peygamber'den örtünmezlerdi. Çünkü o, inananların ma'nevî babası sayılır. İşte âyette, bunların içinde beğendiği, hoşuna giden kadınlar da olsa artık başka kadın almaması buyurulmuştur.

Birini beğenmek, güzelliğini takdir etmek, ille de şehvete gelmek mânâsına gelmez. Eğer gerçekten, yazarın dediği gibi peygamber kadınlara şehvetle baksa ve baktıkça şehvete gelseydi, istediğiyle evlenirdi. Oysa âyet, ona başka kadın almayı yasaklıyor. Bu cümle, bir emrin kesinliğini vurgulamak için böyle söylenmiştir. Meselâ "ne kadar yorulsan da bu yolu yürü" yahut "ölsen de sen bu okulu bitireceksin" cümlelerinde kasıt, yolun mutlaka yürünmesini, veya okulun bitirilmesini vurgulamaktır. Yoksa mutlaka yorulmak, veya ölmek gerekmez. Yani her ne pahasına olursa olsun bu işin yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. İşte âyette de "Güzellikleri hoşuna gitse de artık başka kadınla evlenme" cümlesinden, Peygamber'in kadınlara baktığı ve onların güzelliklerinin, peygamberin hoşuna gittiği anlamı çıkarılmaz.

Gerçekte Peygamber, hiç kimsenin namusuna kem gözle bakmamıştır. Nitekim Vedâ Haccında Amcası Abbâs'ın oğlu Fadl'ı da devesine bindirmişti.

Fadl, saçı, yüzü güzel, beyaz tenli, yakışıklı bir adamdı. Allah'ın Resûlü (s.a.v.) hayvanı mahmuzlayıp hareket ettiği zaman yanından kadınlar geçiyordu. Fadl bu kadınlara bakmağa başladı. Allah'ın Resûlü (s.a.v.) elini Fadl'ın yüzüne koydu (bakmasına engel oldu). Fadl bu kez başını öbür tarafa çevirip yine baktı.(1)

(1) Müslim, Hac, bâb: 19, hadis: 147.

III- ZEYD-ZEYNEB OLAYI

Turan Dursun, 38'nci sayfada, Hz. Muhammed'in, Zeyneb'le evlenmesi olayını da, Peygamber'in şahsiyeti hakkında kuşku uyandıracak bir biçimde sunuyor ve düzme rivâyetlere dayanarak o yüce insana dil uzatıyor. Şimdi biz bu meseleyi ayrıntı ile inceleyelim:

İslâmdan önce evlâd edinme âdeti vardı ki buna *tebennî* denir. Yabancı bir çocuğu evlâtlık almak isteyen adam, halkın önünde, o çocuğu evlât edindiğini söyler, artık o çocuk onun öz oğlu sayılırdı. Onun adıyla çağırılır, baba ile oğul arasındaki hukukî işlemler onlar arasında da geçerli olurdu. Birbirlerine vâris olurlar, baba ile oğul arasındaki nikâh yasakları, bunlar arasında da kurulurdu. Evlâtlık, evlâd edenin kızını, kızkardeşini, halasını, teyzesini alamaz; evlâd edinen de evlâtlığının dul veya boşanmış eşiyle evlenemezdi.

Kelb Kabilesinden olan Zeyd İbn Hâris'e İbn Şurâhil el-Kelbî'nin annesi, Tay' kabilesinden Su'dâ'dır. Bir gün Su'dâ, erginliğe ermemiş oğlu Zeyd'i alarak akrabasını ziyarete giderken Kayn ibn Cisir oğullarından bir süvârî grupun saldırısına uğrar. Çocuğu tutsak eden saldırganlar, 'Ukâz Çarşısına götürüp satarlar.

Hakim ibn Hizâm, onu halası Huveylid kızı Hatice için dört yüz dirhem'e satın alır. Hatice de evlendiği zaman bu kölesini, kocası Muhammed(s.a.v.)'e hediye eder.

Çocuğunun kaçırılıp köle olarak satıldığını öğrenen Hâris'e, kardeşi Kâ'b ile birlikte fidye karşılığında çocuğunu kurtarmak için Mekke'ye gelir ve Hz. Muhammed(s.a.v.)'den, çocuğu kendilerine vermesini rica ederler, Hz. Muhammed, Zeyd'i çağırır, gelenlerin kimler olduğunu sorar. Zeyd, birinin babası, birinin de amcası olduğunu söyler. Hz. Muhammed:

- Dilersen beni seçer, benim yanımda kalırsın, dilerse onlarla beraber gidersin, der. Zeyd:

- Ben kimseyi sana tercih edemem, sen benim babam ve amcam yerindesin, der.

Bunun üzerine Hz. Muhammed, onu Hicr'e (Ka'be'nin önüne) götürür:

- Ey burada bulunanlar, tanık olun, Zeyd benim oğlumdur, o bana vâris olur, ben ona varis olurum, diyerek onu evlâtlık ilân eder.

Zeyd'in babası, durumdan memnun olup gönül rahatlığıyla geri döner. O günden sonra Zeyd "Muhammed'in oğlu" diye çağırılır. O sırada henüz Hz. Muhammed, peygamberlikle görevlendirilmemiştir.

İşte Ahzâb sûresinin beşinci âyeti, bundan böyle evlâtlıkların, kendi öz babalarının adıyla çağırılmasını emrediyor. Hz. Ömer'in oğlu 'Abdullâh: " 'Onları babalarının adına bağlayarak çağırın' âyeti ininceye dek biz, Zeyd ibn Hâris'e'yi, Zeyd ibn Muhammed (Muhammed'in oğlu Zeyd) diye çağırırız" demiştir.(1)

Evlâtlık geleneği kaldırılınca bundan doğan hukukî sonuçlar da kalkmıştır. Artık evlâtlığın karısıyla veya onun, kendisini evlât edenin kızlarıyla, teyze ve halalarıyla evlenme yasağı da kalkmıştır. Ancak kaldırılan şey, bu miras ve evlenme hükümleridir. Evlâtlığın gerçek evlât hükümlerine tabi olmayacağı bildirilmiştir. Ama bir kişinin bir çocuğu sevip ona evlâdı gibi muâmele etmesi yasaklanmamıştır. Fakat bu sevgisi, onunla kendisi arasında mirasçı olmak, evlenme yasağı gibi şeyler doğmasına neden olmaz.

Nitekim evlâtlık hükümleri kaldırılmakla Hz. Muhammed (s.a.v.)'in, Zeyd ibn Hâris'e'ye sevgisi yine sürmüştür. Kendisine: "Allah'ın Elçisinin sevgilisi!" denilirdi. Allah'ın Elçisi, onu birçok seriyeye kumandan yapmış, Mu'ta'ya gönderdiği orduya birinci kumandan olarak Zeyd'i, ikinci kumandan olarak Ca'fer ibn Ebi Tâlib'i, üçüncü kumandan olarak 'Abdullâh ibn Ravâha'yı seçmiştir. Her üçü de bu savaşta şehid olmuşlardır. Zeyd Mu'ta'da şehid düşünce,

(1) Buhârî, Tefsîr, Sûre: 33/2.

Peygamber (s.a.v.) ona olan sevgisini, şefkatini onun oğlu Üsâme ibn Zeyd'e vermiştir. O kadar ki Mu'ta'daki kayıpların öcünü almak için düzenlediği, Ebubekir ve Ömer gibi yaşlı sahâbilerin de içinde bulunduğu ordunun başına henüz yirmi yaşlarında bir genç olan Üsâme'yi komutan yapmıştır. Genç Üsâme'nin ilk muhâcirlerin de katılacağı bir orduya komutan yapılmasını hayretle karşılayanlar olmuş, artık hasta olan Peygamber (s.a.v.), ashâbına hitâbederek:

"- Üsâme ordusunu gönderiniz. Andolsun eğer onun kumandanlığı hakkında söyleniyorsanız, daha önce babasının kumandanlığı hakkında da söylenmişsiniz. Babası nasıl kumandanlığa lâyük idiye o da öyle kumandanlığa lâyiktir. O, insanlar arasında benim en çok sevdiğim kimselerdendir" demiştir.(1)

Belâzürî'nin rivayetine göre Hz. Ömer, 'Atâ Divâni (tahsisat defteri) kurunca Üsâme'ye dört bin dirhem, kendi oğlu Abdullâh'a üç bin dirhem maaş bağlamıştır. Oğlu Abdullâh:

- Ben Üsâme'nin görmediklerini gördüm (Üsâme benim kadar savaşlara katılmadı) diyerek itiraz edince Hz. Ömer şöyle demiş:

- Evet ona senden fazla verdim. Çünkü Allah'ın Elçisi onu senden çok severdi. Babasını da senin babandan çok severdi.(2)

Hz. Peygamber (s.a.v.), Peygamberlikten önce evlât edindiği Zeyd ibn Hârise'yi, kendi halasının kızı olan Cahş kızı Zeyneb ile evlendirmişti. Zeyd, vaktiyle köle iken Hz. Muhammed tarafından âzâd edilmiş ve onun evlâtlığı olmuştu. Peygamber Zeyneb'i Zeyd'e almak istediği zaman Zeyneb'in ne kendisi, ne de annesi ve kardeşi buna razı olmamışlardı. Toplumda sınıflaşmaları kaldırmak ve insanları eşit yapmak isteyen Peygamber(s.a.v.)in ısrarı üzerine bu evlenmeye boyun eğmişlerdi. Fakat sert mizaçlı olan Zeyneb, kendisini kocasından şerefli görüyor ve sözleriyle onu incitiyordu. Kocasıyla bir

(1) İbn Sa'd, Gazevâtu'r-Rasûl ve Serâyih, s. 189-192, Beyrut 1401, 1981.

(2) Belâzürî, 435, Beyrut, 1398/1977.

Yıl veya biraz daha fazla beraber yaşadılar ama geçinemiyorlardı. Karısının övünmesinden, kırıcı sözlerinden rahatsız olan Zeyd, onun davranışlarından Hz. Peygamber'e yakınıyordu. Geçimsizlik gittikçe büyümüş, çekilmez bir durum almıştı. 33/37. âyetin sözgeliminden, Zeyd'in Peygamber'e, karısını boşamak istediğini söylediği, anlaşılmaktadır. Gerçekten de huzursuzluktan kurtulmak için bu iki gencin birbirinden ayrılmasından başka çare olmadığını Peygamber de düşünüyor, fakat birden bire âilenin yıkılmaması için de Zeyd'e: "Karını yanında tut, Allah'tan kork" diyordu. Kendi emriyle Zeyd ile evlenmekle mutsuzluk içine giren Zeyneb'in ve âilesinin daha perişan olması için de Zeyd'den ayrıldıktan sonra onunla evlenmeyi içinden geçiriyordu. Böylece toplumda eskiden beri süregelen, birçok zorluğa sebeb olan evlâtlığın karısıyla evlenme yasağı da ortadan kalkacaktı. Peygamber böyle düşünüyordu ama kendi evlâtlığının karısıyla evlenmesini, toplumun birden bire hazm edemeyeceğini de düşündüğü için bu fikrini açığa vuramıyordu. Onun için karısını boşamak istediğini söyleyen Zeyd'e: "Karını yanında tut, Allah'tan kork!" demişti. İşte Ahzâb 37 nci âyette Peygamber'in böyle düşündüğü, fakat insanlardan çekindiği için bu düşüncesini açıkça söyleyemediği anlatılır. Ama bu olay, Allah'ın takdiri ile ve O'nun hikmeti uyarınca meydana gelmiştir. Zeyneb Zeyd'den ayrılıp iddetini tamamladıktan sonra Allah'ın şerefli Elçisi; Allah'ın vahyine dayanarak onunla evlenmiştir. Tâ ki kendisi bu davranışıyla mü'minlere örnek olsun ve bundan böyle gerektiğinde mü'minler, evlâtlıklarının boşanmış karılarıyla evlenmekte bir güçlük çekmesinler. Olayı Allah'ın bu hikmetine dayandıran âyetin sonunda Allah'ın emrinin mutlaka yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Hz. Peygamber'in, Zeyneb ile evlenmesi konusunda abartmalı rivayetler vardır ki bunlar, müstesriklerin, olayı eleştirme konusu yapmalarına fırsat vermiştir. Rivayete göre Hz. Peygamber, Zeyd'in evine gitmiş, Zeyd evde yokmuş. İçeri giren Peygamber (s.a.v.), kendisine koku hazırlamakta olan Zeyneb'i görmüş. Başında yazması, üstünde gecelik bulunan Zeyneb'in güzelliği, çok hoşuna gittiği için:

"Subhânellâhi mukallibe'l-kulûb: Kalbleri çeviren Allah'ın şânı yücedir!" demiş ve dönmüş.(1) Başka rivayete göre kapıda asılı bulunan kıl perdeyi rüzgâr kaldırıncı Peyğamber, içeride çıplak vaziyette bulunan Zeyneb'i görmüş, onun cazibesi gönlünü etkilemiş. Zeyneb de kendisinin, Peyğamber'in hoşuna gitmiş olduğunun farkına varmış.(2)

Zeyd dönünce Zeyneb, Peyğamber'in eve geldiğini ve böyle söyleyerek döndüğünü anlatmış. Zeyneb'in sevgisinin, Peyğamber'in gönlüne düştüğünü anlayan Zeyd, Zeyneb'den soğumuş. Çünkü Zeyneb Peyğamber'e sevdirilince başkasına soğuk gösterilmiş. Zeyd Peyğamber'e gelmiş:

- Ey Allah'ın Elçesi, müsaade edersen Zeyneb'i boşayayım. Çünkü kendisi kibirli, dili de ısrıgandır, demiş.

Peyğamber (s.a.v.), içinden bunu istediği halde Zeyd'e:

- Eşini tut, Allah'tan kork! demiş.

Sonra Zeyd, karısını boşamış. Zeyneb iddetini tamamlayınca: "Allah'ın nimet verdiği; senin de nimet verdiğin kimseye: Eşini yanında tut, Allah'tan kork' diyordun..." âyeti inerek Allah tarafından Zeyneb'in, Peyğamber (s.a.v.)e nikâhlandığı bildirilmiş ve Peyğamber (s.a.v.), büyük bir düğün yemeği vererek Zeyneb'le evlenmiştir.(3)

Yalnız Ahmed ibn Hanbel tarafından müsned olarak kaydedilmiş olan ve râvileri arasında Buhârî'nin "Munkeru'l-hadis", (rivâyeti kabûl edilmez), Ebû Hâtim'in "doğru, fakat çok hatâ yapan" dediği Muemmel ibn İsmâil el-'Adevî bulunan(4) bu rivayete yalanların katıldığı bellidir. Hz. Peyğamber, Zeyd ile Zeyneb'in geçinemeyeceklerini anlamıştı. Zeyneb, Zeyd'den ayrıldıktan sonra onunla, kendisi evlenmek suretiyle Zeyneb'in ve âilesinin kırılmış olan onurunu onarmak

(1) İbnu'l-Arabî, Ahkâmu'l-Kur'ân: 3/1529; Kurtubî: 14/190.

(2) Câmî'u'l-beyân: 22/13; Kurtubî, el-Câmi': 14/190.

(3) Ahkâmu'l-Kur'ân: 3/1529; Kurtubî, el-Câmi': 14/190.

(4) el-Fethu'r-Rabbânî: 18/240.

istiyor, fakat Zeyd, evlâtlığı olduğu için bunu açıklamaktan çekiniyordu. Yoksa kendisi, Zeyd'in, karısını boşamasını istemiyordu. Maksadı, Zeyneb'e duyduğu aşk falan değil, hem Zeyneb âilesinin onurunu tamir etmek, hem de evlâtlık karısı ile evlenmeme geleneğini kaldırma konusunu uygulamada insanlara ön ayak olmak idi. Fakat henüz Zeyd boşamadan ona, karısı ile evlenmek istediğini söyleyemezdi. O boşadığı takdirde böyle yapmayı düşünüyordu. Nitekim "Zeyd ondan ihtiyacı giderdikten, artık ona ihtiyacı kalmadıktan sonra onu sana nikâhladık" âyeti, Zeyd'in artık Zeyneb'den doyduğunu, bıktığını gösterir.

Rivâyette söylendiği şekilde Peyğamber'in Zeyneb'i evde yalnız görünce hemen ona âşık oluvermesi, ihtimalden uzaktır. Çünkü önce söylediğimiz gibi Zeyneb, kendisinin halası olan 'Abdulmuttalib kızı Ümeyme'nin kızı idi. Çocukluğundan beri onu görüyor, tanıyordu. İsteseydi onu uşağıyla evlendireceğine kendisi alırdı. Oysa kendi isteğiyle onu uşağına almış ve mehrini de kendisi vermiştir. Kız çağında ona istek göstermeyen Peyğamber'in, evlendikten sonra hemen bir görüşte ona âşık olması, mâkul değildir. Zaten Zeyd ile Peyğamber (s.a.v.) arasında sıkı ilişki ve sevgi vardı. İkisi de birbirlerine sık sık gidip gelirlerdi. Peyğamber Zeyneb'i her zaman görüyordu.

Peyğamber'in içinde tuttuğu şey, Zeyneb'e olan sevgisi değil, boşanacağını bildiği Zeyd'in karısını almak suretiyle, evlâtlık karısı ile evlenmeme geleneğini kaldırmak ve bir de kendisinin hatırı için dengi olmayan biriyle evlenmeye razı olmuş olan Zeyneb ve âilesinin itibarını yükseltmek, boşandıktan sonra onun telef olmasını önlemek idi. Bu olayda Peyğamber (selâm ona), iki batıl geleneği yıkmıştır:

Bunlardan biri toplumdaki fakirlerin, soylulara denk olamayacağı, onlarla evlenemeyeceği şeklindeki düşüncedir. Evvelâ kendi halası kızını, âzâdlı kölesi olan uşağı ile evlendirerek toplumdaki sınıflaşmayı kaldırmış, bütün müslümanların birbirlerine eşit olduğunu göstermek istemiştir.

İkincisi de evlâtlığın boşanmış veya dul kalmış karısıyla evlenmeme geleneğidir. Bu geleneği de bizzat kendi âilesi içinde uygulayarak kaldırmıştır. Zaten o, önemli hükümleri önce kendi âilesi fertlerine uygulardı. Nitekim faiz haram kılınca önce kendi amcası 'Abbâs'ın faiz alacaklarını lâğv ederek Allah'ın emrini uygulamıştır. Yine kan gütme yasağını da, önce amcası Hâris'in kan davasında uygulamıştır. İşte olayın içyüzü budur.

Hz. Âişe şöyle demiştir: "Eğer Allah'ın Elçisi (s.a.v.), vahiyden herhangi bir şey gizleyecek olsaydı: 'Allah'ın nimet verdiği; senin de kendisine nimet verdiğin kimseye: (Eşini yanında tut, Allah'tan kork) diyordun, fakat Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde gizliyordun, insanlardan çekiniyordun; oysa asıl çekinmene lâayık olan Allah idi' âyetini gizlerdi. Allah'ın Elçisi (s.a.v.) Zeyneb ile evlenince: 'Oğlunun karısı ile evlendi' dediler. Yüce Allah da: 'Muhammed, sizin erkeklerinizden birinin babası değil, fakat Allah'ın elçisi ve peygamberlerin hâtemidir' âyetini indirdi. Zeyd henüz çocuk iken Peygamber onu evlâd edinmişti. Büyüdükten sonra da ona: 'Muhammed'in oğlu' diyorlardı: 'Onları babalarının adına bağlayarak çağırın. Allah katında bu daha adaletlidir. Eğer babalarını bilmiyorsanız, onlar sizin din kardeşleriniz ve mevlâlarınızdır...' âyeti indi" (1)

Ibnu'l-'Arabî, Kâdî'den naklen Hz. 'Âişe'nin bu rivayetinden başka hiçbir rivayetin mu'teber olmadığını, Peygamber'in, Zeyneb'i görüp de sevgisinin kalbine düştüğü sözünün asılsız olduğunu söyler. Çünkü zaten Zeyneb kendisinin yanında idi, her zaman onu görüyordu. Henüz o zaman örtünme de emredilmemişti. Ömrü boyunca gördüğü bir kızın sevgisi içine düşmüyor da kocaya varduktan sonra bir an gözüne ilişmekle mi ona âşık oluyor? O yüce kalb bundan münezzehtir. Doğrusu şudur:

Zeyd karısından ayrılmak isteyince Peygamber ona: "Allah'tan kork, karını yanında tut" demiş. Zeyd boşamakta ısrar edip karısını

(1) Buhârî, Tefsîr, Sûre: 33; Tirmizî, Tefsîr, Sûre: 33; et-Tâc: 4/208.

boşadıktan ve Zeyneb'in de iddeti dolduktan sonra Allah'ın Elçisi, uşağı Zeyd'e, boşadığı karısı ile evlenmek istediğini söylemiş ve onunla evlenmiştir. Allah da indirdiği bu âyetlerle bu olayı bildirmişti:

"Ey Muhammed, hani bir zaman Allah'ın nimet verdiği ve senin de iyilik ettiğin kimseye: 'Karını yanında tut, ondan ayrılmak hususunda Allah'tan kork' diyordun. Zeyd onu boşadığı takdirde onunla evlenmeyi içinde gizliyordun. Oysa Allah, onu açığa çıkaracaktı." İşte Peygamber'in içinde taşıdığı, Zeyd Zeyneb'i boşarsa onunla kendisinin evlenmesi düşüncesidir, başka bir şey değildir" (1)

Hz. Hüseyin'in oğlu 'Ali Zeyne'l-'âbidîn de, Peygamber'in kalbinde gizlediği şeyin, Zeyneb'e aşkı değil, Zeyd boşadığı zaman onun, kendi eşlerinden olacağı hakkındaki düşüncesi olduğunu söylemiştir. Çünkü Allah bunu kendisine bildirmişti. Eğer Peygamber Zeyneb'e aşkını veya Zeyd'in onu boşamasını içinde gizleseydi Allah bunu açığa çıkarırdı. Çünkü âyette, Peygamberin içinde gizlediği şeyi açığa çıkaracağını bildirmişti. Açığa çıkardığı, "Onu sana nikâhladık" sözüyle bildirdiği üzere Zeyneb'in, Peygamberle evlenmesidir (2)

Şunu da unutmamak gerekir ki Hz. Muhammed, toplumda yaygın olan kötü bir geleneği kaldırırken o konudaki yasayı, önce kendi âilesine uygulardı. Meselâ ilk yasakladığı kan dâvâsı, amcazâdesi Hâris oğlu Rebîa'nın kan dâvâsıdır. İlk yasakladığı ribâ (tefe) de amcası Abbâs'ın tefesidir. Vedâ haccında yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

"Bu ayınızda, bu ilinizde bu gününüz nasıl dokunulmaz ise kanlarınız ve mallarınız da öyle dokunulmazdır. İyi bilin ki câhiliyye âdetlerinin hepsini ayaklarımın altına aldım. Câhiliyye devrinin kan gütmeleri ayaklarımın altındadır. İlk ayağımın altına aldığım kan dâvâsı, kendi kan dâvâmız olan Hâris oğlu Rebîa'nın oğlunun kan dâvâsıdır. Süt emmek için Sa'd oğullarının yanına verilen bu çocuğu,

(1) Ahkâmü'l-Kur'ân: 3/1531-1532.

(2) Tabresî, Mecme'u'l-beyân: 8/260.

Hüzeyl kabilesi öldürmüştü. Onun kanını kaldırıyorum. Câhiliyye tefeciliği de ayaklarımın altındadır. Ayaklarımın altına aldığım ilk fâiz, Abdulmuttalib oğlu (amcam) Abbas'ın fâizidir. Onun fâiz alacaklarının tamamını kaldırdım, ayaklarımın altına aldım.

Kadınlar hakkında Allah'tan korkun, çünkü siz onları Allah'ın bir emâneti olarak aldınız, Allah'ın sözü uyarınca onların ırzlarını kendinize helâl kıldınız. Sizin de onların üzerinde haklarınız vardır. Sizin hoşlanmadığınız bir kimseyi içeriye alıp sizin döşekleriniz üzerinde oturtmamaları, sizin onlar üzerindeki haklarınızındandır. Eğer böyle bir şey yaparlarsa fazla hırpalamamak şartıyla onları dövebilirsiniz. Onların yiyecek ve giyeceklerini sağlamak size düşer." (Müslim, Hac: 19, hadis: 147).

IV- HZ. MUHAMMED'İN ŞEHVETİ

Bu arada Hz. Muhammed'in şehveti hakkındaki abartılı rivâyetlere temas etmekte de yarar vardır. Çünkü yazarımız, kitabının 254 ncü sayfasında şunları söylüyor:

Türkçe Sözlük'te "şehvet (kösnü)" için şöyle denir:

- "Erkek ve dişinin birbirine karşı duydukları istek", "istek" ama "çoşkunca bir istek."

Şerif Cürcanî'nin ünlü "e't-Ta'rifât"ında "Nefsin, kendisine yatkın olanı isterken gösterdiği harekettir." diye tanımlanır. (Bkz. "Şehvet" maddesi.) Buradaki "nefs", "öz varlık"tır, ya da kişinin "doğal eğilimi"dir.

Müslüman ahlakçıların sözlerinde "el kuvvetu's-şehvâniyye" (şehvet gücü, şehvete ilişkin güç.) diye bir deyim vardır. Eski Yunan düşünce dünyasındaki "erdem (fazilet)" konusundan aktarılan bilgilerle "dört ana erdem (adalet-hikmet-iffet-şecaat)" anlatılırken geçer.

Anlatıldığına göre, eğer kişi, "iffet" erdemini elden bırakmak istemiyorsa, "Şehvet gücü"ne tutkun olmamalıdır. (Bkz. Saduddin Teftâzânî, Telvih, İstanbul, 1310, 2/511.) "İffet", özellikle cinsel konuda "dürüstlük" diye Türkçe'ye çevrilebilir.

Kimi de "Şehvet"i "köpeksi olan ve olmayan" diye ayırır. "Köpeksi şehvet (e's-şehvetu'l-kelbiyye)" şehvetin hem çok aşırı olması, hem de sürmesidir. (Bkz. Muhammed Ali Tehanevi, keşşâfu Istulâhatı'l-Fünûn, 1/788.) Buna göre, aşırı şehveti olan kimsede, "köpeksi (köpeklere özgü) şehvet" var demektir. (Bkz. Aynı yer.)

Buhari'nin de yer verdiği bir hadise göre, "Muhammed, günün belirli saatinde, 9 ya da 11 olan karılarını cinsel birleşim için dolaşır ve hepsiyle de birleşimde bulunur"du. Buna nasıl güç yetirebiliyordu?" sorusuna da şu karşılık verilmiştir:

- "... Ona 30 erkek gücü (30 erkeğinki kadar şehvet) verilmişti."

Bu hadis, Diyanet İşleri Başkanlığı yayınları arasında yer alan "Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih tercemesi" adlı kitapta, 192. hadis olarak yer alır.

Herşeyi "mucize" gibi gösterilmeye çalışılan Muhammed'in şehvet"i ve "erkeklik gücü"de öyle sunulmuştur inanırlarına. Kimi hadis kaynaklarında da, Muhammed'de "40 erkeğinki kadar şehvet" bulunduğu belirtilir.

Görüldüğü gibi yazar, köpeksi şehvet deyimini kullandıktan sonra gayet maksatlı olarak Hz. Muhammed'in, günün belirli saatlerinde 9, ya da 11 olan karılarını, cinsel birleşme için dolaştığı rivâyetine yer veriyor ve ona 30, hattâ 40 erkek gücü verildiği yolundaki rivâyeti yaşıyor.

Gerçi bu tür rivâyetler Buhârî ve Müslim gibi mu'teber hadis koleksiyonlarında yer almıştır. Bu rivâyetlere bakılırsa, Hz. Muham-

med'in şehvetine düşkün bir insan olduğu izlenimi doğabilir. Gerçekte bu tür haberlerin, rivâyet edenlerin ağızlarında abartıldığı açıktır. Şimdi bunları akıl süzgecinden geçirelim:

Buhârî, Nikâh: 4 ve 24'de Enes'in: "Allah'ın Peyğamberi, bir gecede karılarını dolaştığını, o zaman dokuz karısı olduğunu söylediği" rivâyet edilmiştir.

Müslim'deki rivâyetten de Enes'in, bu sözü, kişinin bir karısı ile yattıktan sonra yıkanmağa gerek olmadan başka bir karısı ile de yatabileceğini belirtmek için söylediği anlaşılmaktadır: "Peyğamber, kadınlarını, tek yıkanma ile dolaşır (birleşmek istedikleriyle birleştikten sonra yıkanır)." (Müslim, Hayd: 6, hadis: 28)

İbn Hacer, Peyğamber'in, aynı gecede bütün kadınlarını dolaştığı hakkındaki rivâyeti kaydettikten sonra Hz. Âişe'nin:

"Peyğamber ikindi namazından sonra kadınlarının yanına girer, bunlardan birine yaklaşırdı." dediğini kaydetmektedir. (9/316)

İşte doğru olan da budur. Peyğamberin, aynı gecede bütün kadınlarıyla birleştiği hakkındaki rivâyetin râvileri arasında yalancılıkla suçlanan kimseler de vardır. Kaldı ki rivâyetler de çelişkilidir. Kimi Peyğamberin aynı gecede dolaştığını söylüyor, kimi sabah namazından sonra, kimi de gündüzün ikindiden sonra dolaştığını söylüyor.

Peyğamber'in kadınlarını dolaşması, yazarın takdim ettiği veya bazı hayalcilerin sandığı gibi şehvet için veya cinsel birleşme için değil, onların hatırlarını sormak içindi. İşte size Buhârî şârihi İbn Hacer'in açıklaması:

عن حماد بن عيسى وسأله ربيعة بن ربيعة عن ابن عباس فسأله : وكان رسول الله ﷺ إذا دخل على امرأة لم يدخل على نساء امرأة يملكه ولو كان يوم أحدان كان فتنا . أهديت أخرج ابن جرير ، وهو في الجمع بأنه كذا كان في يوم أحد . وقال ابن عباس : وأما الذي في آخره من جرح واستفهام وعادة ، لكن الصحيح في حديثه أنه ذكر في رواية حماد بن عيسى : قال (دخل على نساء) في رواية أن أسامة أجد أن نساء أي من . وهو من جمع النساء ومن لا يحسنه أما وأنت أول من يمد في ذلك . قال (يمد من) أي يمد يده من . قال (يمد من) أي يمد يده من . قال (يمد من) أي يمد يده من . قال (يمد من) أي يمد يده من .

"Allah'ın Elçisi (s.a.v.), sabah namazını kıldıktan sonra güneş doğuncaya dek meşicinde oturur, halk da çevresini alır, sohbetini dinlerdi. Sonra tek tek hanımlarının yanına gider, her birine selâm verip duâ ederdi. Sonra nöbet kimin ise onun yanında kalırdı. Bu rivâyeti, İbn Mirdeveyh çıkarmıştır. Peyğamber'in, ikindiden sonra kadınlarını dolaştığı hakkındaki Âişe rivâyetiyle bunu bağdaştırmak mümkündür. Şöyle ki:

"Peyğamber, sabahleyin yalnız selâm vermek ve duâ etmek için onların yanına gider, ikindiden sonra da oturmak, ülfet ve sohbet için giderdi. Ancak sağlam olan, Âişe rivâyetidir. Yani ikindiden sonra hanımlarının yanına gitmesidir. Bu rivâyette "Onlardan birine yaklaşırdı" sözünün anlamı, (onlarla cinsel birleşme yapardı) demek değil, birleşmesiz, sadece onu öperdi, severdi, demektir." (Fethu'l-Bârî: 9/379)

Görüldüğü üzere Peyğamberin, zevcelerini dolaşması, cinsel istekle değil, hatırlarını sormak, onları koruyup kollamak içindi. Onlara güvence vermek, teselli etmek içindi. Hayalciler bunu, Peyğamberin onlarla birleşmek için dolaştığı biçiminde anlamışlardır ama gerçekte rivâyetin aslı böyle değildir. Düşünelim bir kere:

İkinci ile akşam namazı arasında iki buçuk saatlik bir zaman vardır. Namazları Peyğamber kıdırmaktadır. Şayet ikindiden sonra tek tek gidip dokuz hanımından her biriyle birleşti ise, akşam namazına nasıl geldi? Her birleşme, herhalde 20 dakika veya yarım saat alır. Dokuz yarım saat, dört buçuk saat etmez mi? Beşer dakika da odadan odaya gitmesine ayıralım, 45 dakika. Yani beş buçuk saat eder. Demek ki Peyğamberin işi gücü yok, günde beşbuçuk saatini bu işe ayırıyor öyle mi? Peki akşam ve yatsı namazlarını kim kıldırdı? Böyle şeyi akıl ve mantık alır mı? Demek ki bu rivâyetler, hayalcilerin ağızında abartılmış, yanlış yorumlanmış, şehvet gücünün fazilet olduğu sanılmıştır.

Halbuki büyük İslâm âlimleri arasında şehvetünden dolayı bir

kimseye fazilet biçeni görmedim. Hattâ Fahr-ı Râzî, Tefsîrinin bir yerinde eğer şehvette fazilet olsaydı, en faziletli varlık eşek olurdu. Çünkü onunki diğerlerinininkinden uzundur, diyor. Ve şehvetine düşkün insanların halk nezdinde övülmeyip, alay konusu olduğunu belirtiyor.

Hâşâ, sürekli rûhâniyyet âlemiyle temasta olan, ne zaman geleceği belli olmayan vahy meleğiyle karşılaşmağa her zaman hazır bulunan Peyğamber (s.a.v.), şehvetperest bir insan değildi. Öyle olsaydı, gençliğinin doruğunda, 25 yaşında olduğu zaman kendisinden 15 yaş büyük bir hanımla (Hatice ile) evlenmezdi. Kendisi, bu hanımı vefat edinceye dek başka bir hanımla evlenmemiştir. Oysa o zaman Arap toplumunda ve bütün dünyâda çok evlilik egemendi. İsteseydi gençlik çağında başka kadınlarla da evlenirdi. Ancak Hatice'nin vefatından sonra yine yaşlı olan Sevde ile evlenmiştir. Tek kız olarak evlendiği Hz. Âişe ile fi'len evlilik kurması, Medine'ye hicretinden sonra olmuştur ki o zaman Peyğamber, 53 yaşında idi. Hz. Âişe de sanıldığı gibi evlenemeyecek çağda değildi. Çünkü rivâyetlere göre Âişe, Peyğamber'le evlenmeden önce Cübeyr ile nişanlı idi. Sonra babası nişanı bozmuştur. Demek ki onu ilk isteyen Peyğamber değildi. Zaten evlenme çağına gelmiş, hattâ nişanlanmıştı. Demek ki Âişe, o zaman toplumun kabul ettiği evlenme yaşında idi.

En güçlü çağında tek kadınla yetinip ihtiyarlık çağına bastuktan sonra çok kadınla evlenmesini, onun şehvetine bağlamak insafsızlık olur. Bunun başka nedenleri vardır. Temel neden, İslâmın sür'atle yayılması için destek bulmaktır. Hz. Muhammed'in evlendiği kadınlar, hatırı sayılır kişilerin kızları idi.

Peyğamber'in fi'len evlendiği kadın sayısı, 12 dir. Bunlardan Hatice, kendisinden onbeş yaş büyüktü. Saygın bir hanımdı. Peyğamberliğinin ilk yıllarında, Hz. Muhammed'in en büyük desteği bu Hanım olmuştur.

Âişe, kendisinin en yakın arkadaşı Ebubekir'in kızı idi. Böylece toplumda saygın olan Ebubekir'le akrabalık bağı da kurmak istemiştir.

Hafsa da, soylu ve etkili kişilerden Ömer'in kızı idi. Rivâyetlerden, pek güzel olmadığı anlaşılmaktadır. Peyğamber'in onunla, babasıyla daha yakın olmak için evlendiği ortadadır.

Ümm-ü Habîbe, Kureş lideri ve Peyğamber'in yaman düşmanı Ebusüfyân'ın kızı idi. Kocasını Ubeydullâh ile birlikte Habeşistan'a göç etmiş olan bu müslüman hanım, orada kocasını kaybetmiş, döndükten sonra Peyğamber onunla evlenmiştir. Bu evlilikteki amacın, Ebüsüfyân'ın düşmanlığını yumuşatmak olduğu, gayet açıktır.

Cüvevriye, Mustalik oğulları liderlerinden Hâris ibn Dırâr'ın kızı, Safiyye de yahudî Nadîr oğulları lideri Huyey ibn Ahtab'ın kızı idi. Bu iki lider kızı, savaşta esir olmuş, bölüşmede başkalarının payına düşmüştü. Ancak her ikisinde de diğer sahâbiler böyle lider kızlarının, alâlâde bir kişiye gitmesini istememişler, bunları Peyğamber'in kendisine lâıyk görmüşler, o da büyük ihtimalle arkadaşları arasında herhangi bir kıskançlığı önlemek için bu hanımları kendisi almıştır. Böylece bu hanımlar da şereflenmişler, ilelebed inananların anneleri olma mutluluğuna ermişlerdir.

Turan Dursun, yine Hz. Muhammed'in, gûya şehvetperestliğini kanıtlamak hevesiyle, Gazâlî'nin İhyâsında yer alan bir rivâyete tutunmaktadır:

"O dönem Araplarında şehvet (erkeklik gücü), en başta gelen bir özellikti. Bunu, Gazâlî, İhyâ'u Ulûmi'd-dîn adlı kitabının Âdâbu'n-Nikâh bölümünde uzun uzun anlatır. Ve bir örnek verir: Ali'nin oğlu Hasan'ın, bir alışta "altı karı birden aldığını, sonra çok geçmeden bunları boşayıp yenilerini aldığını, bu torunu Muhammed'e anlattığında, Muhammed'in: 'O, yaratılıştâ da, huyda da bana benziyor' dediğini" söylüyor.

Yazar, Gazâlî'nin ibaresini tahrîf etmiş. Çünkü Peyğamber'in devrinde, torunu Hasan'ın, dört kadın değil, bir kadın alması da mümkün değildi. Hasan, hicretin dördüncü yılında doğmuştu. Peyğamber'in vefatı sırasında o, sadece altı yaşında idi. Altı yaşında bir çocuğun dört

kadın alması, sonra tez zamanda bunları boşayıp yerine başkalarını alması, bunu duyan Peyğamber'in de onu övmek için "O yaratılışta da, huyda da bana benziyor" demesi mümkün müdür?

Turan Dursun'un, bu tahriften amacı, dört kadın alıp, tez zamanda bunları bir başka grup kadınla değiştirmiş olan torunu Hasan'ın bu davranışını Peyğamber'in beğenmiş olduğunu, böylece Peyğamberin şehvet düşkünlüğünü anlatmaktır.

Oysa Gazâlî'nin ibaresinde, Peyğamberin bu sözünün, Hasan'ın evlenmesiyle ilgisi yoktur. Gazâlî'nin ibaresi şöyledir:

"Denilir ki (Bu ifade, sözün sağlam olmadığını gösteriyor): Ali'nin oğlu Hasan, çok evlenirdi. İkiyüzden fazla kadınla evlenmiş olduğu söylenir. Bazan dört kadın birden alırdı, bazan da dört kadını birden boşar, onların yerine başkalarını alırdı. Peyğamber (s.a.v.), Hasan'a: "Sen fizikçe de, huyca da bana benzedin!", "Hasan bendendir, Hüseyin Alidendir (yani Hasan bana çekmiş, Hüseyin Ali'ye)." demiştir." (Ihyâ: 2/30)

Gazâlî, burada Peyğamber'in, çocuk Hasan'ı severken söylediği sözü anımsatmakta ve Hasan'ın, çok evlenme konusunda dedesine benzediğini söylemektedir. Bu, Gazâlî'nin kendi görüşüdür.

Ihyâ'daki rivâyetlerin kaynaklarını çıkaran İrâkî, Peyğamber'in "Sen fizikçe de, huyca da bana benzedin" sözünü, torunu Hasan için değil, amcası oğlu Ca'fer ibn Ebî Tâlib için söylediğini, bu hususun, Buhârî ve Müslim'in ortak görüşü olduğunu belirtiyor. Zaten Hz. Muhammed'in, bu sözü, altı yaşındaki Hasan için söylemiş olması da uzak ihtimaldir. Çünkü Hasan'ın fiziği kendisine benzeyebilir ama henüz altı yaşındaki çocuğun davranışları belli değildir. Ona geçmiş zaman kipiyle "Sen ahlâkça bana benzedin" denmesi uygun değildir.

Peyğamber Aleyhisselâm'ı, bir kadın düşkününü gösterenler bir düşünmelidirler: Peyğamber, sürekli rûh âlemiyle temas halinde. Kendisine bazan her gün, bazan gün aşırı, bazan daha aralıkla vahyeler geliyor. Rûhânî vizyonları oluyor. Vahy esnasında üzerine ağırlık çöker,

yüzü terler, kendinden geçer, horlar, yalnız kendisinin değil, orada bulunanların da üstüne büyük bir ağırlık, rûhâniyet ağırlığı çöker. Çevrede arı uğultusuna benzer bir ses işitilir. Peyğamber bir hayvan üzerinde ise, bu ağırlığa dayanamayan koca deve derhal çöküverir. Bu sırada Peyğamberin eli, birinin dizi üzerinde olsa, o kişi dizinin kırıldığını sanacak derecede üstüne ağırlık binmiş olduğunu hisseder.

Böyle ruhânî halin her an gelmesi mümkün idi. Böyle sürekli rûhâniyet halinde bir insanın bir şehvet düşkününü olması makul değildir. Ancak Peyğamber, Allâh'ın kaderine inanmış, gönlünü Allâh'a bağlamış, tam bir mutluluk içinde bulunuyordu. Dünyanın varına yonguna aldırılmazdı. Ömrünün sonunda güçlü devlet başkanı olduğu halde yine yerin üstünde oturmayı, palas üzerinde uyumayı, arpa ekmeğiyle idare etmeyi yeğlemişti. Dünyânın varlığına aslâ değer vermeyen, olayları Allah'ın takdiri gören, rûhânî arkadaşı vahy meleği ile desteklenen insanda stres, üzüntü olmaz.

Stresi olmayanların fizikî iktidârı da yerinde olur. İşte içindeki mutluluğu dolayısıyla Peyğamber aleyhisselâm, ömrünün sonuna dek iktidârını korumuştur. Bu da onun için bir eksiklik değil, tersine kemaldır. O, her bakımdan sağlıklı bir insandı. Sağlıklı olmak başka, şehvet düşkünlüğü başka şeydir. İktidarsızlık, eksikliklerdir. Peyğamber her bakımdan dengeli, duyumları sağlam, sağlıklı, mutlu bir insandı. Ama hâşâ şehvetperest değil. Şehvetperestlerin nasıl davrandıkları, insanların kızına, karısına göz diktikleri, her gece bir başka kızla yatmak istedikleri ma'lûmdur. Hâşâ Peyğamber, kimsenin nâmusuna kem gözle bakmamıştır.

Peyğamber'in şehveti hakkında anlatılan rivâyetler abartılı ve çelişkilidir. Peyğamber, birçok hanımı himayesine almıştı ama bunların bir kısmı yaşlı idi. Sırf ortada kalmamaları için bunları nikâh himayesine almıştı. Asıl kendisinin haftanın gecelerini adâletle paylaştığı dört hanımı vardı: Âişe, Hafsa, Zeyneb ve Ümmü Seleme. Ötekilerini dolaşır, hallerini sorar, ihtiyaçlarını giderirdi. Fakat bu dört hanımına olduğu gibi onlara ayrı bir gece tahsis etmemişti. Bazı rivâyetlere göre

Peygamber, dokuz karısı içinde sadece Sevdeye gece ayırmaz, ötekilerin her birine nöbetleşe giderdi. Fakat sağlam rivâyet, onun sadece dört karısı arasında gecelerini bölüştürdüğüdür.

Gerçek budur. Şunu da belirtmek lâzımdır ki, bizi ilgilendiren, Peygamber'in bir insan olarak kadınlarıyla az veya çok ilişki kurması, birleşmesi değil, bizi ilgilendiren onun, peygamber olarak alıp bize duyurduğu İlahî mesajdır.

V- KADIN HAKLARI

Turan Dursun, Kur'an'da kadınla ilgili âyetlerin, hep kadının zararına, kadını küçültücü doğrultuda olduğunu iddiâ ediyor (s. 240). Bunu ispatlamak için de Bakara Sûresinin 228 nci âyetini istediği biçimde tahrif ederek: "*Erkeklerin, kadınların zararına, onlarından üstünlüğü vardır.*" şeklinde terceme ediyor. Oysa âyette hiç zarardan söz edilmez. Âyet, aynen şöyledir: "*Erkeklerin, kadınlar üzerinde bulunan hakları gibi, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Erkeklerin, kadınlar üzerindeki hakları bir derece daha fazladır.*" Âyette leh ve aleyh hem erkekler, hem de kadınlar hakkındadır. Ve aleyh kelimesi, zararına değil, üzerinde demektir. Yani nasıl erkeklerin, kadınlar üzerinde hakları varsa, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır, demektir. Yani karı-kocanın karşılıklı olarak birbirleri üzerinde hakları vardır. Ancak kocaların hakkı, kadınların hakkından bir derece fazladır. Bu da erkeğin âile reîsi sıfatıyla kadını koruması, geçimini sağlaması gibi sorumluluklarından kaynaklanır. Yoksa Allâh katında "*En değerli olanınız, kötülüklerden en çok korunanınızdır.*" (Hucurât: 13)

Ibn Abbâs şöyle demiş: "Nasıl ben, kadının, benim için süslenmesini, bezenmesini istiyorsam, benim de kadın için süslenip bezenmemi isterim. Ben, onun üzerindeki bütün hakkımı aldığım halde onun, be-

üzzerinde hakları vardır' diyor." (Kurtubî: 3/123; İbn Kesîr: 1/371).

Turan Dursun, iddiâlarına devamla diyor ki:

"- Hiçbir hukuk sisteminde, ilkel hukuklarda bile olmayan bir şey var: Nisâ Suresinin 34. âyetinde, karılarının kendilerine başkaldıracaklarına ilişkin kuşkuya, kaygıya düşen kocalara şu yol gösterilmekte: "O kadınları dövün!" Ortada "suç" olmadan "ceza" verilmesi, hangi hukuk sisteminde bulunabilir? "Onları dövün!" deki ilkellik de ayrı..."

Kur'an'daki "kadın"ların zararına olan "hüküm"leri sıralamaya buradaki yerimiz el vermez. Mirasta oğlana 2, kıza 1 pay verilmesi eleştirilirken, İslamcılar, İslam öncesi dönemde, "kadın"a bu kadar da pay verilmediğini, kadının, mirasta hemen hiçbir hakkı olmadığını ileri sürerler. Bunun, "gerçek"le hiçbir ilgisi yoktur. Kur'an da, hadisler de, "kadın'a "yeni hak"lar vermek şöyle dursun, İslam öncesi haklarının birçoğunu da elinden almıştır kadının. Bu, ayrı bir yazı konusu olabilir. (s. 241)"

Önce bu "Dövme" iddiâsını ele alalım. Dursun, önyargısı dolayısıyla âyetin sadece son şikkını almış. Yani cümleyi bölmüş. "Sadece "... o kadınları dövün" cümlesini almış. Oysa âyet, dövmeyi son çare olarak anmaktadır. Âyette sâliha, iyi huylu kadınlar övülmekte, başkaldıran, huysuz kadınları eğitmenin de yolları gösterilmektedir. Bunun binbeşyüz yıl önce olduğunu da unutmamak gerekir. Âyet şöyledir:

فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حِطَّ اللَّهُ وَاللَّاتِي
تَخَافُونَ شَوْهَنَ فَعِظُوهُنَّ وَأَهْرُوهُنَّ فِي الْمَسَاجِحِ وَاصْرِبُوهُنَّ فَإِن
أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا ﴿٣٤﴾
وَإِن خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْتَغُوا حُكْمًا مِّنْ أَمَلِهِ وَحُكْمًا مِّنْ أَمَلِهِمَا
مُرِيدًا إِصْلَاحًا يُّوفِّقُ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا ﴿٣٥﴾

"İyi kadınlar itâatkâr olup Allah'ın kendilerini korumasına karşılık (Allah'ın verdiği başarı ile) gizliyi korurlar (kocalarına aslâ hiyânet etmezler). Hırçınlık etmelerinden korktuğunuz kadınlara öğüt verin, yataklarından ayrılın ve (bunlarla yola gelmezlerse) dövün! Eğer size itâat ederlerse artık onların aleyhine başka bir yol aramayın. Çünkü Allah, yücedir, büyüktür! Eğer (karı-kocanın) aralarının açılmasından endişe duyarsanız, erkeğin âilesinden bir hakem ve kadının âilesinden bir hakem gönderin. Bunlar, uzlaştırmak isterlerse Allah onların arasını bulur. Çünkü Allah, (herşeyi) bilendir, haberdardır."

Bu âyetler, âile hayatının mutlulukla devamı için gerekli tedbirleri getirmektedir. *Kavvâm, kıyâm* 'dan mübâlağa ismidir. Yönetici, kollayıcı, âmir demektir. Yüce Allah buyuruyor ki: Erkekler, kadınların üzerinde yönetici, koruyup kollayıcı, âilenin âmiridirler. Erkeklerin, kadınlar üzerinde yönetici olmaları, biri yaratılıştan gelmiş, diğeri de sonradan kazanılmış iki sebebe bağlıdır:

Önce Allah, yaratılıştan bazı kimseleri, diğer bazılarından birtakım özelliklerle üstün kılmıştır. Vücut yapıları bakımından erkekler, kadınlardan daha dayanıklıdır. Kadınların yapamayacakları güç işleri erkekler yapabilirler. Bundan dolayı cihâd, erkeklere farz kılınmıştır.

Erkek bazı yönlerden üstün olmakla beraber kadına bôbürlenmeye, ona baskı yapmaya hakkı yoktur. Çünkü kadınla erkek, bir vücudun organları gibi birbirinin tamamlayıcısıdır. Nitekim yüce Allah'ın, "Allah erkekleri kadınlara üstün kıldı" demeyip, "Bazı insanları, diğer bazılardan üstün kıldı" demesinde bu noktaya işaret vardır. Vücutta baş ne kadar değerli ise kalb de o kadar değerlidir. Erkek baş durumunda ise kadın da kalb durumundadır. Bunlardan birinin daha çok yarar taşınması, daha üstün yaratılması, diğerinin değerini azaltmaz.

Âyeti kerime, erkek cinsinin, kadın cinsine üstünlüğünü ifade

eder. Tek tek her erkeğin, her kadından üstün olduğu anlamını taşımaz. Nice kadınlar vardır ki bilgide, iş görmede, beden gücünde çok erkekten üstündür. Fakat tüm cins olarak erkek cinsinin, kadın cinsinden üstün yaratıldığı bir gerçektir. Hattâ erkek işareti taşıyan sperm dahi, kız işareti taşıyan spermden farklıdır. Erkil sperm daha atılgan, başında ışık taşırken, dişil işaretili sperm daha az hareketlidir. Yumurtacık yerinde durur. Sperm gidip onu bulur, onu bulabilmek için de uzun ve tehlikeli yollar aşar; çetin savaşlar verir. Tabiatıta genellikle bütün canlıların erkekleri, dişilerinden daha tam, daha üstün yaratılmıştır. Meselâ horoz, tavuktan; koç, koyundan; erkek aslan, dişisinden daha güzel ve daha güçlüdür. Erkeğin yüzünde bıyık ve sakal bitmesi de kadına göre bir mükemmeliyet sayılır. Nitekim erkekte köselik bir kusur kabul edilmiştir. İşte çalışmaya daha dayanıklı, tedbir ve idarede daha üstün olan erkek, kadını himaye etmekle yükümlü tutulmuştur.

Şunu da unutmamak lâzımdır ki kadınların da erkeklerden üstün oldukları meziyetler vardır. Çocuk yetiştirmede, merhamet ve şefkatte, duyarlılıkta kadın, erkekten üstündür. "Allah bazı insanları, diğer bazılardan üstün kılmıştır" cümlesinde buna da işaret vardır. Allah, hikmeti gereği, aileyi idare etsin, çalışıp çoluk çocuğunu geçindirsin, toplumunu düşmandan korusun diye erkeği, vücut kuvvetinde daha üstün yaratmış; çocuklarını emzirsin, güzel yetiştirsin, şefkatiyle âileyi huzur ve sükûn ile doldursun diye kadına da duyarlılıkta üstünlük vermiş, anne olma imkânını bahşetmiştir.

Yönetici olmalarının ikinci sebebi de erkeklerin, çalışıp kazanmaları, mallarıyla kadınların mehirlerini vermeleri, geçimlerini sağlamalarıdır. Kadının geçimini temin etmek, erkeğin üzerine farzdır. Kendilerini himaye edip geçimlerini sağlamalarına karşılık kadınların da kocalarına itâat etmeleri gerekir. İşte iyi kadınlar, kocalarına itâat ederler, Allah'ın kendilerini koruması, muvaffak kılmasıyla, Allah'ın verdiği koruma yeteneğiyle kocalarının ardından hem kendi namuslarını, hem de onların bütün haklarını korurlar. Karı-koca arasında gizli kalması gereken şeyleri hıfzeder, kocalarının sırlarını yaymazlar. Hasılı

üzerlerine düşen görevleri yapar, onlara hiyânet etmezler.

Kocasına itâat eden kadınları öven Allah Resulü şöyle demiştir: *"Kadınların en hayırlısı şu kadındır ki kendisine baktığın zaman seni sevindirir, kendisine bir şey emretsen sözünü tutar, bir yere gitsen gıyabında kendi namusunu ve senin malını korur."* Sâliha kadını bu şekilde niteleyen Allah'ın Resulü, daha sonra: *"Allah, bazı insanları diğerlerinden üstün kıldığı ve mallarından harcayıp kadınların geçimini sağladıkları için erkekler, kadınlar üzerinde yöneticidirler..."* âyetini okumuştur.(1)

Başka bir hadîslerinde de Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *"Kadın beş vakit namazını kılar, bir ay orucunu tutar, namusunu korur ve kocasına da itâat ederse ona: Hangi kapıdan dilersen oradan cennete gir! denilir."* (2)

Nüşûz: Yükselmek, başkaldırmak, hırçınlık etmek demektir. Kocasına itâat eden sâliha kadınlar yanında kocasının sözünü dinlemeyen, devamlı dırdırıyla evde huzur diye bir şey bırakmayan kadınlar da vardır. İşte âyetin ikinci şıkında yüce Allah, böyle huysuzluk eden kadınları da eğitip yola getirmenin metodunu göstermektedir: Önce onlara, tatlı dille öğüt vermeli. "Allah'tan kork, kocana itâat etmek, senin üzerine farzdır. Bana isyan edince Allah'ın cezasına uğrarsın..." gibi sözler söylemeli, hattâ bazı hediyelerle de gönlünü alıp yola getirmeğe çalışmalıdır. Böyle yola gelmezse kadından ayrı yatmak etkili olabilir. Çünkü kocasını seven kadın, onun ayrı yatmasına dayanamaz. Çok zoruna gider. Hatâsını anlayıp dönebilir. Bazı âlimlere göre ayrı yatakta yatarak değil, fakat aynı yatakta arkasını dönerek yatmak birleşmeden de imtina etmek gerekir. Fakat kadın, bununla da yola gelmez, huysuzluğuna devam ederse, son çare olarak fazla ileri gitmeden

hafifçe dövülebilir. Dövme, başvurulacak son uslandırma metodudur. Başka eğitim yolları denenmeden bu yola gidilmez. Döverken de aşırıktan sakınmak, kamçı ve değnek ile değil, bükülmüş mendille veya elle vurmamak, yüze göze vurmaktan sakınmak, vücudun hep belli yerine değil, ayrı ayrı yerlerine vurmamak gerektiğini müfessirler izah etmişlerdir. İbn Abbâs ve Atâ, misvak ile dövülebilir, demişlerdir.(1)

İmam Şâfiî dövmenin mübâh, fakat dövmemenin efdal olduğunu söylemiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) Vedâ Haccında şöyle buyurmuştur: *"Kadınlar hakkında Allah'tan korkunuz. Çünkü siz, onları Allah'ın emaneti diye aldınız. Allah'ın sözü uyarınca ırzlarını kendinize helâl kıldınız. Onların, sizin yatağınıza, istemediğiniz bir kimseyi yatırmamaları, sizin onlar üzerindeki haklarınızındandır. Eğer böyle bir şey yaparlarsa hafifçe onları dövünüz. Sizin de onların geçimlerini ve giyimlerini sağlamanız, onların sizin üzerinizdeki haklarındandır."*(2)

Dövmek, sert bir metottur. Fakat bazan buna mecbur kalınabilir. Âyet, insan tabiatına uygun yolları göstermiştir. Kadını eğitmek, yola getirmek için önce yumuşak metodlar kullanılır. Genellikle insanlar güzellikten, iyilikten, yumuşaklıktan hoşlanırlar. Ama iyilikten anlamayan, âdeta dayağı bir ihtiyaç gibi hisseden kadınlar da vardır. Öylelerini yola getirmenin çaresi, dayak olmaktadır. Sertlikten anlayana sert metodun kullanılması normaldir.

Kur'an'ın amacı, toplumun çekirdeği olan âileyi sağlamlaştırmak, yuvanın bozulmasını, âilenin dağılmasını önlemektir. Âile içinde anlaşmazlıklar olabilir. Önce öğüt, sonra ayrı yatmak, daha sonra hafifçe dövmek de işi düzeltmez, anlaşmazlık büyür, yuvayı bozacak derecede tehlikeli boyutlara ulaşırsa Nisâ 35 nci âyetin hükmü gereğince karı-kocanın arasını bulmak üzere erkek ve kadının âilelerinden birer hakem (arabulucu) tayin edilir. Hakemler, arayı düzeltmeğe çalışırlarsa

(1) Câmî'u'l-beyân: 5/60; Feyzu'l-Kadîr: 3/482; Tefsîru'l-Kasimî, 5/1219. İbn Mâce'de de aynı meâlide bir hadîs vardır. Nikâh: 5.

(2) İbn Hanbel, Musned: 1/191.

(1) Câmî'u'l-beyân, 5/68.

(2) Müslim, Hac, b. 19, h. 147.

Allah da karı kocanın arısını bulur. Çünkü Allah, her şeyi bilir, her yarılandan haberdâr olur.

VI- İSLÂMDAN ÖNCE KADININ DURUMU

Turan Dursun, yine 241. sayfada, hiçbir hukuk sisteminde, hattâ ilkel hukuklarda bile kadına dövme cezasının verilmediğini söylüyor. Sanki kendisi bütün hukuk sistemlerini bilen bir hukuk uzmanı imiş gibi konuşuyor. Acaba gerçek onun dediği gibi mi? Bunu anlamak için Kur'an öncesi zamanlardaki toplumlarda kadının durumunu gözden geçirmemiz gerekir. Önce Tevrât'a bakalım:

Tevrât, zinâ eden kadın hakkında şu cezayı belirliyor: "*Genç kadında kızlık nişanları bulunmadığı hakikat ise, o zaman genç kadını, babasının evinin kapısına çıkaracaklar ve şehrinin adamları onu taşılayacaklar ve ölecek. Çünkü babasının evinde zinâ etmiş olmakla İsrâil'de alçaklık etmiştir..*" (Tesniye: 22/20-21)

Turan Dursun'un iddiaları yeni değildir. Bu iddiaları önce İslâma saldırmak için kaleme sarılan Avrupalı müsteşrikler (doğubilimciler) - ki bunların çoğu papazdı- ortaya atmışlar, sonra bizim içimizde yetişen din aleyhtarları da onların çömezliğini yapmışlardır. Bundan takriben sekiz, dokuz yıl önce Yankı Dergisinin 12-21 Kasım, tarihli, 607 nci sayısının 39-40 ncı sayfalarında çıkan "Eşitsizliğin Kaynağı İslâm mı" başlığı altında bir makale yayınlanmıştı. Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Türkan Alkan tarafından hazırlanan bu makalede de İslâm öncesi toplumlarda kadının durumunun daha iyi olduğu savı yer alıyordu. Doç. Alkan: "Ortaasya'da durum böyle iken Hıristiyanlık öncesi Avrupa ve İslâm öncesi Arabistan Yarımadasında da farklı değildi" diyordu. Bu sözlerinden şu mânâ çıkıyordu: İslâm-dan önce Arabistan'da kadına saygı gösterilirdi, ama İslâm geldikten sonra kadın horlanmaya başladı. Şimdi Turan Dursun'un ve İlhan Arsel'in iddiâ etikleri gibi.

Doç. Alkan, varsayımlarını, İslâmî kaynaklara değil, İslâma pek sempatik olmayan bazı Avrupalılara dayandırıyordu. Margret Smith: "İslâmiyetten önceki köle olmayan Arap kadınların, bugünkü İslâm kadınlarından daha özgür olduklarını ileri sürüyormuş. Ona göre İslâmlığın ikinci ve üçüncü yüzyıllardaki aşırı baskısı, kadını bugünkü duruma indirmiş."

Turan Dursun, İlhan Arsel, Doç. Alkan ve benzerlerinin iddiaları: 1) İslâm, erkeği kadından üstün tutmuş, 2) Şahitlikte dahi bir erkeği iki kadına denk tutmuş, 3) Erkeğe kadından fazla miras vermiş, 4) Dört kadınla evlenme hakkını, 5) Karısını dövme hakkını erkeğe vermek suretiyle kadını mutsuz kılmış, 6) Ve kadını kara çarşaf altına, peçe arkasına gizleyerek dört duvar arasında yaşamaya mahkûm etmiştir, gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır.

İşte bu bölümde Kur'an'ın, bu konudaki hükümlerini inceleyerek bu iddiaların ne kadar haksız olduğunu göstermeğe çalışacağız. Kur'an'ın kadına sağladığı hak ve özgürlükleri anlayabilmek için İslâmdan önce, dünya genelinde kadının durumunu gözden geçirmemiz gerekir:

A- İSLÂMDAN ÖNCE KADININ DURUMU:

Eski Yunanlılarda kadın, medenî ve vatanî haklardan yoksundu. Daima kocasının, kocası yoksa babasının, o da olmazsa akrabasından ve velilerinden erkeklerin vasiliği altında yaşardı. Onlara göre evlilik, sırf nesli koruma ile ev düzeni, yani ev işlerini yönetmeden ibaret idi. Kadının ne danışma ile görüşü alınırды ne de hiçbir işe karışmasına imkân verilirdi. Erkeğin boşaması gayet kolay olduğu halde kadının boşanma isteğinde bulunması, son derece güç idi. Erkeğin, kendi hayatında karısını başkasına devretmesi, yahut öldükten sonra başka bir kimsenin vasiliği altına vermesi de mümkün idi. Kadın alım satım vs. gibi akitleri, velisi bulunmadıkça yapamaz, yarım hektar arpa tarlasına

denk bir şeye de malik olamazdı. Bu ağır esaret hükümleri uzun zaman sürüp gitti. Gerçi zamanla bu hükümler biraz hafifletildi ise de Themistocle ile Xénophon gibi Atina'nın daha sonra gelen şairlerinin dediklerine bakılırsa Yunanlı kadın, bu mahrumiyetten hiç kurtulamadı.

Şurasını da hatırlatmak yerinde olur ki kadının bu sınırlı hüriyeti yalnız Atina ile Isparta'ya mahsus idi. Yunan ülkesinin geri kısmında kadınların büyük çoğunluğu her türlü hukuktan yoksun, cahil ve her dalda geri idiler.

Roma İmparatorluğu içinde yaşayan kadınlar da değişik durumlara girip çıktılar. Roma tarihinin ilk devirlerinde kadına mahsus olan kanunlar, onu kuvvet altında eziyordu. Agna(1) kanununa göre kadın, tıpkı bir köle gibi babasının vasiliğinden, kocasının yahut kaynatasının hükmü altına geçer idi. Roma kadını asırlarca bu durumda yaşadı. Erkeklerin kabalık ve gururu, ve evlerinde katı yürekli davranışları, dayanılmaz derecelere vardı. Ancak asırlarca sonra kadına bazı haklar verilebildi. Bu da İmparatorluk devirlerinin sonunda ve özellikle Jüstiniyen zamanında mümkün olabildi ki Roma imparatorlarının artık hıristiyanlığı kabul ettiği devre rastlar. Jüstiniyen kadınların koruyucusu olmakla övünürdü. İmparatorluğun, hıristiyanlığı kabul ettiği zamanlarda kadının elde ettiği yararlar ise şunlardır:

- 1) Miras hükümleri bakımından erkek ile kadın arasında bulunan bazı kayıtlar ile farkların giderilmesi,
- 2) Eşrâf (aristokrat) tabakasına mensub erkeklerin, halk tabakasındaki kadınlarla evlenmelerine müsaade edilmesi,
- 3) Bir dul kadının, ilk kocasının ölümünden sonra ikincisi ile evlenebilmesi.

(1) Agna'lar, bir erkeğin sülâlesinden olup aileyi teşkil eden fertlere, takriben asabeye verilen isimdir.

Bu kanundan önce ise dul kadın, ikinci bir kocaya varırsa bütün malları elinden alınırdı.(1) Bununla beraber dokuzuncu Milâdi asırda bile "Lsyunatin" kanunu gereğince dul kadının kocaya varması, cezayı gerektiren bir suç sayılırdı.

Konstantin zamanında zinâ eden kadın ölüm cezasına çarptırılırdı. Jüstiniyen bu cezayı hafifleterek öldürmeye karşılık manastırlarda hapis cezasını çıkardı. Zina eden kadın, evlenmeden menedilirdi. Karı koca ayrı ayrı dinlere bağlı oldukları takdirde ikisi arasındaki evlilik gayri meşru sayılıp ikisi de zinâ cezasına çarptırılırdı.

Musa Aleyhisselâm'ın şeriatine göre kadın, erkeğin akrabaları var oldukça onun mirasından bir şey alamazdı.

Hint mecusilerine göre de kadınlar, diğer varislerden geri kalan bir şey olursa onu alabilirlerdi. Fakat bu mallardan istifadeleri de çok ağır kayıt ve şartlara bağlı idi.

Avrupanın kuzey ülkelerinde Roma Devletinin henüz çökmediği tarihlerde kadının mirastaki durumu çok değişiklik gösterirdi. Bazı kanunlara göre ancak erkek varis bulunmadığı takdirde kadın varis olabiliyordu. Diğer bazı ülkelerde de kadının bazı mallara varis olmasına izin verilmekle beraber diğer bazı mallara varis olmasına izin verilmezdi. Hele İngiltere'de ta, onikinci milâdi asra kadar kadının kendisi de mülkü de kocasının mülkü sayılırdı. Yahudilerde bir hizmetçi telakki edilen kız çocuğuna miras düşmezdi. Ancak ölen kimsenin oğlu olmadığı takdirde kızları mirastan pay alabilirlerdi.(2)

İlk hıristiyan babalarından Totalyan, kadın hakkındaki görüşlerini şöyle anlatmış: "Kadın, şeytanın, insan ruhuna giriş kapısıdır. İnsanı yasak ağaca yönelten, Allah'ın yasasını bozan, Allah'ın sureti olan erkeğin şeklini bozan kadındır."

Kadını şer kaynağı kabul eden ilk kilise adamları, kadının, erkek

(1) Encyclopedia Britanica.

(2) Sayılar, bab: 30, âyet: 13.

gibi Allah'a ibadet etme hakkı olup olmadığı, cennete girip giremeyeceği, içine ebedî ruh girmiş bir insan mı, yoksa ebediyeti olmayan bir fanî mi olduğu meselesini tartışırlardı. Beşinci Milâdî asırda toplanan Makon Konsili, "Kadının ruhu var mıdır, yok mudur" meselesini tartışıp sonunda kadının, cehennem azabından kurtulan ebedî ruhtan yaratıldığına karar vermiştir.

Milâdî 586 tarihinde yani Peygamber (s.a.v.)'in gençlik yıllarında Fransızlar da "Kadının insan olup olmadığını" görüşmek için bir konferans düzenlemişler ve neticede erkeğe hizmet için yaratılmış bir insan olduğuna karar vermişlerdir.(1)

İranlılarda da kadının durumu öteki milletlerdekinden iyi değildi. Fars kanunları kadını alıp satmaya müsaade ediyordu. Erkek karısına sorumsuzca muâmele eder, isterse onu ölüme dahi mühkûm edebilirdi. İranlılar, âdet halinde kadını evden çıkarırlar, kent dışında küçük bir çadıra kapatırlar, onlara yemek götüren hizmetçiler dahi, onlara veya onların temas ettiği eşyaya değip pis olmaması için ellerini, burunlarını ve kulaklarını kumaş parçasıyla sararlardı. Bundan daha kötü: u de bu yasaların, anne, kız, kızkardeş, hala ve teyze gibi mahremlerle evlenmeye izin vermesiydi. Meselâ Milâdî beşinci asrın ikinci yarısında hüküm süren İkinci Yezdücürd kendi kızı ile evlenmiş, sonra da onu öldürmüştür. Mısır'da Tanrı soyundan geldiğine inanan Firavunlar da kızkardeşleriyle evlenirlerdi.

Hint mecusilerine göre de kadınlar, diğer varislerden bir şey artarsa ancak onu alabilirlerdi. Fakat bu mallardan istifadeleri de çok ağır kayıt ve şartlara bağlı idi.

İngiliz piskoposlarından Dour, 1888 yılında Vestminister kilisesindeki hutbesinde şöyle demiştir: "Bundan yüz sene evveline gelinceye kadar kadın, erkeğin sofrasına oturmak hakkına sahip olmadığı gibi

(1) Muhammed ibn Abdullah, Hukuku'l-mer'eti fi'l-İslâm, s. 26-27, Kahire, 1398/1978.

kendisine sorulmadan söze başlaması da caiz değildi. Kocasını da başının ucuna kocaman bir sopa asardı, karısı ne zaman bir emrini tutmazsa o sopayı kullanırdı. Kadının sözü kızlarına geçmezdi. Erkek çocukları ise analarına, ev içinde bir hizmetçi kadından fazla değer vermezlerdi."

Buraya kadar İslâm'dan önceki devirlerde çeşitli milletlerde kadının durumuna işaret ettik. Asıl konumuz İslâm'da kadına ne gibi haklar tanındığını incelemek olduğundan, İslâmın beşiği olan Arap Yarımadasında Kur'ân'ın inmesinden önceki zamanlarda kadının durumunu ayrıca gözden geçirmemiz gerekecektir.

Câhiliyye Devrinde Kadın:

İslâm'dan önceki Araplara göre erkek gibi savaşamaz, ailenin namus ve şerefini koruyamaz düşüncesiyle kız çocuğundan utanç duyulurdu. Bu yüzden Arap Kabileleri arasında küçük kız çocuklarını öldürenler, diri diri toprağa gömenler olurdu. Fakirliğe sebep olmamak, ya da düşmanın eline geçip bütün kabileye ebedî utanç olacak bir olay vukubulmamak için Rebîa, Kinde ve Temîm kabileleri içinde kızlarını gömenler vardı. İşte Kur'ânı Kerîm, asırlarca bu anlayış içinde bulunan toplumun bu çirkin davranışını şiddetle kınamıştır:

"Onlardan birine kız çocuğu olduğu müjdelendiği zaman içi öfke ile dolarak yüzü kapkara kesilir. Kendisine verilen müjdenin kötülüğünden dolayı kavminden gizlenir. Şimdi ne yapsın, onu hakaretle tutsun mu, yoksa toprağa mı gömsün? (diye düşünür); bak ne kötü hüküm veriyorlar!"(1)

"Ve sorulduğu zaman o diri diri toprağa gömülen kıza: Hangi günahı yüzünden öldürüldü (zavallıcık ne suç işlemiştî ki öyle diri diri toprağa gömüldü) diye!"(2)

(1) Nahl Suresi: 58-59.

(2) Tekvîr Suresi: 8-9.

Yeni müslüman olmuş bir Arap, Hz. Peygamber (s.a.v.)e şöyle demişti:

- Ey Allah'ın peygamberi, müslüman oldum ama henüz İslâmın tadını alamadım. Çünkü câhillik devrinde bir kızım vardı. Karıma onu süslemesini emrettim. Sonra onu götürüp yüksek bir uçurumdan aşağı attım. "Baba, beni niçin öldürdün?" dedi. Onun bu sözünü hatırladıkça içim yanıyor, hiçbir şey beni teselli etmiyor.

Peygamber (s.a.v.), İslâmın, câhiliyye devrinde işlenen günahları sileceğini buyurmuş ve onu tevbe ve istiğfara davet etmiştir.(1)

B- İSLÂMDA KADIN:

İslâm, kadını horlandığı mevkiden alıp yükseltmiş, erkekle aynı düzeye getirmiştir. Toplumun yanlış anlayışını değiştirerek kız çocuğunun da erkek gibi Allah'ın lûtfu olduğunu, Allah'ın, dilediğine kız, dilediğine erkek çocuk vereceğini söylemiştir: "*Göklerin ve yerin sahibi Allah'tır. O, dilediğini yaratır. Dilediğine kızlar, dilediğine erkekler bahşeder. Yahut onları çift çift yapar: Hem erkek, hem dişi verir. O, herşeyi bilendir, herşeye gücü yetendir.*"(2)

İslâmdan önce yalnız cariyeler değil, hür kadınlar dahi miras yoluyla varislere intikal ederdi. Adam öldüğü zaman başka kadından doğmuş oğlu veya akrabası, ölenin karısının üzerine elbisesini atar, "Malına varis olduğum gibi karısına da varis olurum" derdi. Böylece kadın ona kalır, dilerse onu başka biriyle evlendirip karşılığında para alırdı, dilerse kendisi onunla evlenirdi. Kadının isteyip istememesi önemli değildi. İşte İslâm, kadının böyle mal gibi elden ele geçmesini yasaklamıştır. Yüce Allah, Nisa Suresinin 19 ncu âyetinde şöyle buyurur:

(1) Râzî, Mefââtihü'l-ğayb, 20/55.

(2) Şûrâ Suresi: 49-50.

"*Ey inananlar, (akrabanızın) kadınlar(ın)a zorla vâris olmanız size helâl değildir. Onlara verdiğiniz saçının bir kısmını geri almak için onları sıkıştırmayınız. Şayet açık fuhuş yaparlarsa başka. Onlarla iyi geçininiz.*"

Bazı insanlar, vasisi buldukları yetim kızların mallarını ele geçirmek için onlarla evlenir, ama gerçekte onlardan hoşlanmazlardı. Sırf malın başkasına geçmesini önlemek için böyle yaparlardı. Evlendikten sonra da hayatı o yetimlere zindan ederlerdi. İşte Nisa Suresinin ikinci ve üçüncü âyetleri, yetimlerin mallarını yemeyi, mallarına konmak için onlarla evlenmeyi yasaklamış: "*Yetim kızlarla evlendiğiniz zaman onlara karşı adaletle davranmayacağınızdan korkarsanız, başka kadınlarla evleniniz!*" buyurmuştur.

C- ÇOK KADINLA EVLENME SORUNU:

İslâmın, birden fazla kadınla evlenmeye müsaade edişi, en çok eleştirilen konulardan biridir. Evvelâ şunu belirtmek lâzımdır ki bu tenkitler yersiz ve haksızdır. Çünkü İslâm, mutlaka fazla kadınla evlenmeyi emretmemiş, sadece buna müsaade etmiştir. Esasen şöyle demek daha doğru olur. İslâm, o zamana kadar dünyanın hemen her kesiminde uygulanan sınırsız evlenme hürriyetini sınırlamış, ancak dört kadınla evlenme müsaadesi vermiştir. Kur'an'ı Kerim, bu konuda şöyle buyurur:

"*Eğer öksüz (kadınlarla evlendiğiniz takdirde on)lar hakkında adâleti yerine getiremeyeceğinizden korkarsanız, size helâl olan (başka) kadınlardan ikişer, üçer dörder alın. O (kadı)nlar arasında da adâlet yapamayacağınızdan korkarsanız, bir tane alın, yahut sahibolduğunuz cariyelerle yetinin. Adâletten ayrılmamanız için en uygun olan budur.*"(1)

(1) Nisa Suresi: 3.

İslâmdan önce erkek, istediği kadar kadınla evlenebilirdi. Bazı kimselerin 5, 10, 15, 20 hattâ daha fazla kadınları vardı. Çok kadınla evlenme âdeti, yalnız Araplarda değil, eski toplumların birçoğunda geçerli idi. Eski Hinduların bunu kayıtsız ve sınırsız âdet edindikleri, tarihlerinin incelenmesinden anlaşıldığı gibi Brehmenlerin bir kısmı hâlâ çok kadınla evlenmeyi caiz görürler. Medler, Babililer, Asurlular eski İnanlılarda ve yahûdilerde bu uygulama devam ederdi.

Kitâbı Mukaddes'e göre Hz. İbrahim'in iki karısı vardı. İshak'ın büyük oğlu Esav da birkaç kadınla evli idi. Tekvîn Kitabının 28 nci bâbında aynen şöyle deniyor: "Esav İsmail'e gitti ve İbrahim oğlu İsmail'in kızı Nebayotu'nun kızkardeşi Mahalat'ı, karıları üzerine karı olarak aldı."(1)

Hz. Yakub'un birkaç karısı vardı(2) Yakub, iki kızkardeşi birlikte almıştı: "O gece Yakub kalkıp iki karısını ve iki cariyesini ve onbir çocuğunu aldı, Yabbok geçidini geçti."(3)

Elkana'nın iki karısı vardı, birinin adı Hanna, Öbürünün Peninna idi(4) Dâvud, Hebron'dan geldikten sonra Yeruşelim'den yine cariye-ler ve karılar aldı ve yine Dâvud'a oğullar ve kızlar doğdular.(5) I. Samuel Kitâbının 42-45. âyetlerinde de Davud'un, birkaç karısı olduğu anlatıldığı gibi I. Kırallar 11 nci babında Hz. Süleyman'ın, yediyüz karısı, üçyüz de cariyesi olduğu ifade edilmektedir.(6)

Kitâbı Mukaddeste çok kadın almanın hükmü şöyledir: "Eğer kendisine başka bir kadın alırsa, evvelkinin nafakasını, esvabını ve karılık hakkını eksiltmeyecektir."(7)

(1) Tekvîn, bab 28, âyet: 8-9.

(2) Tekvîn, bab 31, cümle: 17.

(3) Tekvîn, bab 32, cümle: 22.

(4) I. Samuel, bab 1, cümle: 1.

(5) II. Samuel, bab 5, cümle: 13.

(6) Çıkış, bab 21, cümle 10.

(7) I. Kırallar, bab: 11, cümle: 3.

İşte Yahudî dininde çok kadınla evlenmeyi nispeten şarta bağlayıp sınırlayan tek hüküm budur. Gerçi yahudî hahamları dört kadından fazla almamayı öğütlerlerdi ama pek dinleyen yoktu. Avrupa ile Batı Asyanın çeşitli yörelerinde yaşayan Trakyalılar, Lidyalılar, plâjlarda pek fâhiş derecede çok kadınla evlenmeye alışkın idiler. Atina'da ise kadın, daha önce söylediğimiz gibi tıpkı bir mal gibi miras kalır, hibe edilir; vâsiyet ile başka birine bağışlanabilir, erkek istediği kadar kadınla evlenebilirdi. İspartalılar da çok kadınla evlenirdi ancak buna karşılık kadına da istediği kadar kocaya varma hakkı tanımışlardı. Roma İmparatorluğuna komşu bazı yerlerde çok kadınla evlenme, güzel geleneklerden sayılırdı.

Avrupa'da çok kadınla evlenme yasağını koyan, Jüstinien'dir. Ancak bu yasaklık, gökten inen kanunlar tarafından gelmeyip insanlar tarafından yapılan kanunlar yoluyla geldiği için halka fazla tesir edememiştir. Ta son asra kadar halk, birden fazla kadınla evlenmeyi ayıp ve günah saymazdı. Hattâ papazlar yakın zamanlara kadar kanun teriminde Morganatik adı verilen bir çeşit nikâh ile evlenmekte bir sakınca görmüyorlardı. Bu nikâh, evlenen taraflar arasında miras almama şartına bağlıdır. Bundan dolayı rahiplik davasında olan papazlar, bu tür nikâh ile evlenmenin çaresini ararlardı. Hıristiyan azizlerden Saint Augustin, çok kadınla evlenmeyi mübah sayan toplumlarda bunu yapmakta sakınca olmadığı görüşünü getirmiştir. İngiliz tarihçisi Hallam da Almanya'da protestanlığın kurucularının, ilk kadının kısır olması gibi sebeplerle çok kadınla evlenmeyi mübah saydıklarını anlatır. Hattâ Cermenlerin eşraf takımı, ondokuzuncu asra kadar birkaç kadın alıp dururlarmış¹.

İşte İslâm geldiği zaman mevcut toplumların birçoğunda uygulanmakta olan çok kadınla evlenmeyi sınırlayarak dörde indirmiştir. Fakat dört kadınla evlenmeyi de emretmemiş, ancak topluma iyice

(1) Abdulâzîz Çavuş, Anglikan Kilisesine Cevap, Mehmet Akif tercemesi ve Süleyman Ateş sadeleştirmesi, s. 165-166, Ankara, 1974.

yerleşmiş olan bu uygulamayı kısmış, şarta bağlamıştır. Kadınlar arasında adâlet yapmama endişesi bulununca bir tane ile yetinmeyi emretmiştir. Böylece İslâm, çok kadınla evlenmeyi zorlaştırmıştır.

Kadınlar arasında her bakımdan adaleti yerine getirmek kolay bir şey değildir. Adâlet yapılamayınca da bir kadınla yetinme zarureti ortaya çıkmaktadır. Demek ki İslâm, dört kadınla evlenmeye teşvik etmiyor, sınırsız evlenmeyi sınırlayarak en çok dörde müsaade ediyor, fakat bâzı hallerde toplumun selâmeti için birden fazla kadınla evlenme kapısını da tamamen kapatmıyor, biraz açık tutuyor. Zira bâzı durumlarda birden fazla kadınla evlenmek zaruri olabilir:

1. Kadın kısır, hastalıklı olduğu zaman kocası onu boşayıp karıya atma yerine şefkatle muhafaza eder, fakat kendisinin dünyada devamı olacak bir çocuğa sahibolabilmek, yâhut zaruri ihtiyaçlarını karşılamak için başka bir kadınla evlenir. Çocuk sahibi olmak, her insanın en büyük arzusudur. Çünkü çocuk insanın en büyük desteği, mutluluk kaynağı, vefatından sonra kendisinin hayattaki uzantısıdır. Kadın kısır ise erkek, çocuk sahibi olabilmek için ya o zavallı, günahsız kadını boşayacak, yahut da çocuksuz kalmaya katlanıp bedbaht olacaktır. Halbuki kısırılığını bilen bir kadın, kendisini ihmal etmeyeceğine, yüz üstü bırakmayacağına inandığı erkeğinin evlenip çocuk sahibi olmasına razı olur. Hem yuva yıkılmaz, hem de erkek mutlu olur. İki kadın da Allah'ın emrine razı olup kardeş kardeş geçinirler.

2. Hastalık hali de böyledir. Öyle hastalıklar vardır ki o durumda cinsel ilişki sakıncalıdır. Şimdi böyle bir hal karşısında kalan erkek, bedeni ihtiyacını nasıl karşılayacaktır? Bunu karşılamak için hasta karısını boşayıp yüzüstü mü bıraksın, yoksa zinâ mı etsin? Her ikisi de kötüdür. En iyisi onun, meşru yoldan evlenmesidir.

3. İstatistiklerin gösterdiğine göre gerek doğum sırasında, gerek doğumu izleyen yıllarda erkek çocuklar, kız çocuklardan fazla ölürlür. Hayat şartları, geçim sıkıntıları, sorumluluklar yüzünden erkekler daha çabuk yıpranır ve daha çok ölürlür. Bütün dünyada savaşa katılanlar

da genellikle erkeklerdir. Özellikle modern silâhların, ne kadar çok can aldığı bilinmektedir. Bütün bu sebepler, dünyada kadın sayısının artmasına neden olur. İşte kadın sayısı arttığı zaman eğer erkeğe birden fazla evlenme hakkı tanınmazsa bir kısım kadınlar aile yuvası kurmak, çoluk çocuk sahibi olmak saâdetini bulamaz, sinir gerginlikleri içine düşerler. Çünkü evlenmek, onun en tabii hakkı ve ihtiyâcıdır. Kız çocuğu kendi kendine oynar duruma geldiği zaman hemen bebeklere heves salar. Çünkü bu içgüdü onu anne olmaya yöneltmektedir. Kadını, bu Allah'ın verdiği ihtiyacın doyurulmasından uzak tutmak doğru olmaz. Bu tabii ihtiyacını meşru yoldan gideremeyen kadın, ya bu duygusunu körletmeye çalışıp sinir gerginliği içine düşecek veya bunu gayri meşru yoldan karşılamaya çalışacaktır ki ikisi de hem onun için, hem de toplum için mutsuzluk yoludur.

Gerçi İslâm, bazı şartlarla birden fazla kadın almaya müsaade etmiş ise de dediğimiz gibi bu teşvik değil, sadece hayatın gerekleri karşısında bir müsaadedir. İslâm toplumlarında bu, pek de hoş karşılanmış, herkesin uyguladığı bir şey değildir. Hattâ Peygamber (s.a.v.)in bizzat kendisi, damadı Alî'nin, kızı Fatıma üzerine evlenmesine müsaade etmemiştir. Alî'nin böyle bir girişimde bulunduğunu Mişver ibn Mahre'me'nin rivayet ettiği şu hadisten öğreniyoruz:

"Peygamber (s.a.v.)in, minberde şöyle dediğini işittim: Hişâm Oğulları, kızlarını Alî ibn Ebî Tâlib ile evlendirmek için benden izin istediler. Ben onlara izin vermem, izin vermem, izin vermem! Ancak Alî ibn Ebî Tâlib benim kızımı boşadıktan sonra onların kızı ile evlenebilir. Çünkü Fâtıma benim bir parçamdır. Onu üzen, beni de üzer, onu inciten beni de incitir!"(1)

Şunu da belirtmek lâzımdır ki Alî'nin evlenmek istediği kız, Ebu-cehl'in kızıdır. Ve Peygamber (s.a.v.) böyle söyledikten sonra Alî nişandan vazgeçmiştir.

(1) İbn Mâce, Nikâh, 56.

Zorlayıcı sebep yok iken fazla evlenmeye kalkmak, müslüman toplumlarda hoş karşılanmamıştır. Nitekim asırlarca İslâm Hukukuna göre yönetilen Osmanlı İmparatorluğunda birden fazla kadınla evli olanların sayısı çok azdı. Hattâ toplum onları kınardı.

Bu çok evlenme müsaadesi yüzünden İslâma dil uzatanlar şöyle derler: "Erkeğe birden fazla kadın alma müsaadesi veriliyor da neden kadına birden fazla erkek alma müsaadesi verilmiyor?" Bu söz, tabiat kanunlarını iyi düşünmeden konuşanların sözü olabilir. Çünkü evlenmenin amacı, çocuktur. Bir kadın, ancak bir erkekten gebe kalır ve yüklendiği yavruyu dokuz ay sonra doğurur. Halbuki bir erkek, pek çok kadına çocuk verme imkânına sahiptir. Bu, tabiatın gereğidir.

Hattâ yakın zamanda televizyonda yayınlanan; insana en yakın görülen orangotanlar üzerinde hazırlanmış belgeselde, erkek orangotanın aile reisi olduğu yuvada bir erkeğin emrinde dört dişi orangotanın bulunduğu ifade ediliyordu ki, bu durum da, şeriatın tanıdığı bu ruhsatın tabiat yasasına uygun olduğunu kanıtlar.

Kadın, birden fazla erkekle evlense çocuğunun babası belli olmayacağı gibi nesil de bozulur. Fakat aynı erkek ne kadar kadınla evlense bütün çocukların babası bellidir, nesil bozulmaz. O halde Allah'ın, gerektiğinde birçok kadına çocuk verme kabiliyeti lütfettiği bir varlığı, sadece bir kadına hasretmek tabiat yasalarına da aykırıdır. Demek ki İslâmın teaddüdi zevcâtı, kâinattaki yaratılış yasalarına uygundur. Bunun aksi zorlamadır, tabiat yasasına aykırıdır.

Dediğimiz gibi birden fazla evlilik, zaruret halinde başvurulacak bir yoldur. Zorlayıcı sebep olmadan bunu uygulamak, İslâmın emri değildir. Kadınlar arasında adâlet yapılmayacaksa bir kadınla yetinmek gerek ve şarttır. Özellikle geçim şartlarının son derece ağırlaştığı şu çağda birden fazla kadın almaya kalkmak, âile sâadetini bozar, kıskançlık, huzursuzluk kaynağı olur.

İslâmı bu yüzden taşıyan bazı mahfillerde aslında gizli gizli birçok kadınla yasak aşklar yaşandığı, herkesçe bilinmektedir. İşte İslâm,

böyle gayri meşru ilişkileri kabul etmez. İslâma göre insan ya tek kadınla yaşayacak, yahut nikâh ile başka kadın alacaktır. Gayri meşru birleşmeler yasaktır, zinâdır. Bunlar toplum ahlâkını bozar, insanları birbirine düşman eder, toplumu çökertir, geri bırakır.

D- KADIN ERKEK EŞİTLİĞİ:

İslâm gelinceye kadar kadın, her toplumda horlanmıştır. İşte İslâm, doğmasından utanç duyulan kadını, horlandığı mevkiden alıp yükseltmiş, erkeği de kibir ve gururundan aşağı indirmiş, iki cinsi Allah'a kulluk mertebesinde eşit saymıştır. Birçok âyette erkek ve kadına birlikte hitabedilmektedir. Kur'ânı Kerim, kadın ve erkeğin birbirlerini tamamladıklarını, birisi olmadığı takdirde diğerinin de olamayacağını, insanlık bakımından aralarında bir fark bulunmadığını söyler. Bakınız Hucurât Sûresinde bu eşitlik nasıl vurgulanıyor:

"Ey insanlar, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. İyi biliniz ki Allah katında en üstün olanınız, (Allah'ın buyrukları dışına çıkmaktan) en çok korunanınızdır. Allah (herşeyi) bilendir, haber alandır."(1)

"O'dur ki sizi bir tek nefisten yarattı, gönlünün ısınması için o nefsin eşini de kendisinden var etti."(2)

Burada kadının, erkeğin kendisinden yaratıldığı ve kendisi gibi insan olduğu ve ancak onunla huzur bulacağı, rahat edeceği anlatılmaktadır. Peygamber (s.a.v.) de kadınların, erkeklerin şekikası yani bir parçası olduğunu söylemiştir.

İşte dünyada kadının ruhu var mıdır, yok mudur diye tartışılırken İslâm, kadını, erkeğin parçası sayıyor ve onu erkek gibi teklife ehil,

(1) Hucurât Suresi: 13.

(2) A'raf Suresi: 189.

insanlık bakımından tamamen erkeğe eşit yapıyor. Kur'ân şöyle buyuyor:

"Rableri onlara şöyle dedi: Ben sizden, erkek kadın hiçbir çalışanın çalışmasını zayıf etmeyeceğim, hep birbirinizdensiniz. Göç edenler, yurtlarından çıkarılanlar, yolumda işkenceye uğrayanlar, vuruşanlar ve öldürülenler... Elbette onların kötülüklerini örteceğim ve onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacağım. (Yaptıklarına), Allah katında bir karşılık olarak (bu nimetler onlara verilecektir). Karşılıkların en güzeli Allah katındadır."(1)

"Müslüman erkekler ve müslüman kadınlar, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, itâate devam eden erkekler ve itâate devam eden kadınlar, doğru erkekler ve doğru kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, (gönülden Allah'a) saygılı erkekler ve (gönülden Allah'a) saygılı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve ırzlarını koruyan kadınlar, Allah'ı çok anan erkekler ve Allah'ı çok anan kadınlar; işte Allah, bunlar için bağış ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır."(2)

"Erkek ve kadından her kim, inanmış olarak iyi bir iş yaparsa, onu (dünyada) hoş bir hayatla yaşatırız (daima huzur içinde bulunur, halinden memnun olur. Ahirette ise) onların ücretini yaptıklarının en güzeliyle veririz."(3)

"Allah, inanan erkeklerle ve inanan kadınlara, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetler ve Adn cennetlerinde güzel meskenler va'detmiştir. Allah'ın (onlardan) razı olması ise hepsinden daha büyüktür. İşte büyük kurtuluş budur."(4)

(1) Ali İmran Suresi: 195.

(2) Ahzâb Suresi: 35.

(3) Nahl Suresi: 97.

(4) Tevbe Suresi: 72.

"Münâfık erkekler ve münâfık kadınlar birbirlerindedirler. Kötülüğü emreder, iyilikten menederler ve ellerini sıkı tutarlar. Allah'ı unuttular, O da onları unuttu. Münâfıklar, işte yoldan çıkanlar onlardır. Allah, münâfık erkeklerle ve münâfık kadınlara ve kâfirlere cehennem ateşini va'detmiştir. Onlar orada ebedî kalacaklardır..."(1)

Peygamber (s.a.v.)'in, erkeklerden ayrı olarak kadınlardan da biat alması, erkek kadın eşitliğini, en güzel şekilde ortaya koyar. Erkeklerle farz olan şeyler, kadınlara da farz, erkeklere yasak olanlar, kadınlara da yasaktır. Dinin en önemli buyruklarından olan iyiliği emir, kötülükten men görevi, hem erkeklere, hem kadınlara verilmiştir:

"Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmet oldunuz. İyiliği emreder, kötülükten menedersiniz ve Allah'a inanırsınız."(2)

Âyetteki ümmet deyimini içerisine kadınlar da dahildir. Bu husus daha açık olarak da şöyle ifade edilmiştir: "İnanan erkekler ve kadınlar, birbirlerinin velisidirler. İyiliği emrederler, kötülükten menederler, namazı kılarlar, zekâtı verirler, Allah'a ve Resulüne itâat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Allah, daima üstündür, hikmet sahibidir."(3)

İyiliği emir, kötülükten men bir öğreticiliktir. Demek ki Allah, kadına öğreticilik görevini de vermiştir. Nitekim Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, onun hadislerini ve dinî hükümleri ashaba anlatarak öğretmenlik görevi yapmışlardır.

İlk müslüman kadınlar da Allah'ın bu buyruğunu yerine getirmişler, dinlerini korumak ve savunmak için çeşitli güçlüklerle, işkencelere göğüs germişler, yurtlarından çıkarılmışlar, şehid olmuşlardır. Meselâ Ammâr'ın babası Yasir ile, annesi Sümeyye, dinleri uğruna ilk şehid olmuş insanlardır. Ebubekir'in kızı Esma, Allah Resulünün, babasıyla

(1) Tevbe Suresi: 67-68.

(2) Ali İmran Suresi: 10.

(3) Tevbe Suresi: 71.

birlikte hicretini gizlemiş, bu yüzden işkenceye uğramıştır(1) Hattâb kızı Fâtuma, dini uğrunda kardeşi Ömer'den yediği tokatla yüzünden kan akmış, fakat dinini onun karşısında cesaretle savunmuştur.(2) Bâzı müslüman kadınlar da, dinlerini korumak için kocalarıyla birlikte Habeşistan'a hicret etmişlerdir.

"İlim öğrenmek, her müslümana farzdır."(3) Genellik bildiren her müslüman tâbiri içine kadınlar da girer. Yüce Allah Zümer Suresinin dokuzuncu âyetinde bilen insanların, bilmeyenlerle bir olmayacağını buyurarak insanları öğrenmeğe teşvik ettiği gibi Peygamber (s.a.v.) de, ilim öğrenmek için bir yola giden kimseye, Allah'ın, cennet yoluna girmesini kolaylaştıracağını buyurmuştur.(4)

İlim öğrenme konusunda kadınla erkek arasında fark bulunmadığını, İbn Hazm şöyle ifade ediyor: "Akıllı, ergin olan erkek, kadın, hür, köle her müslümana, helâl ve haram olan hükümleri bilecek kadar ilim öğrenmek farzdır. Devlet başkanı, kadınların, kocalarını, kölelerin efendilerini, bu söylediğimiz şeyleri onlara öğretmeğe ve bunları öğretecek öğretmenlere gitmelerine izin vermeğe mecbur eder. İnsanları bundan sorumlu tutmak, câhiller için öğreticiler görevlendirmek, devlet başkanına farzdır."(5)

E- KADININ MİRAS HAKKI

Diğer birçok toplumlarda olduğu gibi İslâmdan önceki Arap toplumunda da kadınların miras hakkı yoktu. Ölen kişinin, malı gibi karısı da akrabasına miras kalırdı. Malın, yabancılara gitmemesi için kız-

(1) Sîretü İbn Hişâm, I. 327, 358, II. 112

(2) Aynı eser.

(3) İbn Mâce, Mukaddime, 17.

(4) Buhârî, İlm 10; Müslim, Zikir, 37, 38; İbn Mâce, Mukaddime, 17.

(5) Mennâ' el-Kattan, el-Usretü fi'l-İslâm, s. 32. 33; Huku'l-mer'etü fi'l-İslâm, s. 48-49.

lara miras verilmezdi. Ancak kılıç kuşanan, kabileyi savunacak erkekler miras alırlardı. Hz. Ömer şöyle demiş: "Vallahi biz, câhiliyye devrinde kadınlara hiçbir hak tanımazdık. Nihayet Allah, onlar hakkında indirdiğini indirdi. Mirastan verdiğini verdi."(1)

Kadınlara da erkekler gibi pay belirleyen âyetler indiği zaman bazı müslümanların dahi ağırına gittiği: "Ya Resûlallah, babasının bıraktığı maldan, ata binemeyen, düşmanla savaşamayan kıza malın yarısını mı vereceğiz? Çocuğa miras mı vereceğiz?" dedikleri rivayet edilir.(2)

Nisâ Suresinin 7 nci âyetinde: "Ana babanın ve akrabasının (geriye) bıraktıklarından erkeklere pay vardır; ana babanın ve akrabânın (geriye) bıraktıklarından kadınlara da pay vardır. (Mirasın) gerek azundan, gerek çoğundan (hem erkeğe, hem de kadına) bir hisse ayrılmıştır." buyrulduğu gibi aynı surenin 32. âyetinde de: "... Erkeklere de kazandıklarından bir pay var, kadınlara da kazandıklarından bir pay var.." buyrulmaktadır.

Nisa suresinin 7 nci âyetinin bir kadının şikâyeti üzerine indiği rivayet edilir. Bu kadının ölen kocası, geriye üç kız çocuğu bırakmış idi. Amcası oğulları adamın malını tamamen aldılar, karısına ve üç öksüz kızına hiçbir şey bırakmadılar. Kadın, durumu Allah'ın Elçisine şikâyet etti. Allah'ın Elçisi, malı alanlara adam gönderdi. Fakat varisler, malın kendilerine aid olduğunu söylediler. Çünkü ölen kişinin erkek oğulları yoktu. Arap âdetine göre mirasa, ölenin yalnız erkek akrabası varis olurdu. İşte Nisa Suresinin 7 nci âyeti bu olay üzerine indi. Bu âyet inince Allah'ın Elçisi, adamlara haber salıp Allah'ın, kadınlara da pay ayırdığını bildirdi. Daha sonra da akrabadan herkesin ne miktar pay alacağını bildiren miras âyetleri indi.(3)

(1) İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'ânî'l-azîm, c. 1, Nisâ Suresi.

(2) Taberî, Câmi'ul-beyân, IV. 275.

(3) Tefsîru Ayâtü'l-ahkâm, II. 37.

"Allah size, çocuklarınızın (alacağı miras) hakkında, erkeğe, kadının payını iki katını tavsiye eder. (Çocuklar) ikiden fazla kadın iseler, (ölenin) geriye bıraktığının üçte ikisi onlarındır. Eğer çocuk yalnız bir kadınsa mirasın yarısı onundur. Ölenin çocuğu varsa geriye bıraktığı (malı)ndan, ana babasından her birinin altıda bir hissesi vardır. Eğer çocuk yok da anababası ona varis oluyorsa anasına üçte bir düşer. (Bu hükümler, ölenin) yapacağı vasiyetten, ya da borcundan sonradır. Babalarınız ve oğullarınızdan hangisinin size daha faydalı olduğunu bilemezsiniz. Bunlar Allah'ın koyduğu haklardır. Şüphesiz Allah, bilendir, hikmet sahibidir. Eğer çocukları yoksa eşlerinizin yapacakları vasiyetten ve borçtan sonra geriye bıraktıkları (mirasları)nın yarısı sizindir. Çocukları varsa bıraktıklarının dörtte biri sizindir. Sizin de çocuğunuz yoksa yapacağınız vasiyet ve borçtan sonra bıraktığınızın dörtte biri onlarındır. Çocuğunuz varsa bıraktığınızın sekizde biri onlarındır..." (1)

İslâm'da kız çocuğuna erkek kardeşinin yarısı kadar miras verilmesi, kızın erkekten aşağı görülmesinden dolayı değil; erkeğin, bir aileyi besleyip geçindirmek zorunda bulunmasından, kızın ise bir başka erkek tarafından bakılmak durumunda bulunmasından dolayıdır. Yüce Allah bu konuyu şöyle açıklıyor:

"Allah, bazı kimseleri diğerlerinden üstün kıldığı ve mallarından harca (yıp kadınların geçimini sağla)dıkları için erkekler, kadınlar üzerinde yöneticidirler." (2)

Bu âyet, bir vakayı bildirmektedir. Allah, yaratılıştan bazı kimseleri diğerlerinden birtakım özelliklerle üstün kılmıştır. Vücut yapıları bakımından erkekler, kadınlardan daha dayanıklı, akıl yönünden daha farklıdır. Kadınların yapamayacakları güç işleri erkekler yapabilirler. Bundan dolayı savaşa katılmak erkeklere farzdır. Bugün de dünya-

(1) Nisa Suresi: 11-12.

(2) Nisa Suresi: 34.

nın hemen her yerinde kadınlar askerlikten muaftır. Biz bu satırları yazarken bir gazetede, Kaliforniyalı iki bilim adamının yaptıkları araştırmalar sonucunda kadınlarla erkeklerin beyinlerinin farklı olduğu ve farklı biçimde düzenlendiği, bu farkın da cinsiyet hormonlarından kaynaklandığı haberini okuduk.

Diane Mc Guinness ve Karl Tridhau adlı bilim adamlarına göre pek az kadın, bir kerede birden çok şey üzerinde dikkatini toplayabilir. Meselâ araba kullanırken viraj alacaklarında çoğu kadınlar susarlar ama erkekler konuşmaya devam ederler. Bunun sebebi, rahimde salgılanan bir hormondur.

Erkek bazı yönlerden üstün olmakla beraber kadına böbürlenmeye, ona baskı yapmaya hakkı yoktur. Çünkü kadınla erkek, bir vücudun organları gibi birbirinin tamamlayıcısıdır. Nitekim Yüce Allah'ın "Allah, erkekleri kadınlara üstün kıldı" demeyip, "Bazı kimseleri, diğer bazılarından üstün kıldı" demesinde bu noktaya işaret vardır. Bu üstünlük yalnız erkek kadın arasında değil, erkeklerin birbirleri arasında da vardır. Bazı kimseler, bazı sıfatlarda diğerlerinden üstün olabilir. Kiminin aklı fazla, kiminin malı fazla, kimi sağlık bakımından güçlü, kimi ruhen üstündür. Peygamberlerin dahi bazı sıfatlarda birbirinden üstün olduklarına işaret edilmiştir.(1) Zuhruf Suresinin 32 nci âyetinde bu husus şöyle açıklanır: "Rabbinin rahmetini onlar mı bölüşüyorlar? Dünya hayatında onların geçimliliklerini aralarında biz taksim ettik ve onlardan kimini ötekenden derecelerle üstün kıldık ki biri, diğerine iş gördürebilsin. Rabbinin rahmeti, onların topla-yıp yığdıklarından daha hayırlıdır."

Vücutta baş, ne kadar değerli ise kalb de o kadar değerlidir. Erkek baş durumunda ise kadın da kalb durumundadır. Bunlardan birinin daha çok yarar taşınması, daha üstün yaratılması, diğerinin değerini azaltmaz.

(1) Bakara Suresi: 253 nci âyete bakınız.

Ayeti Kerîme, erkek cinsinin kadın cinsine üstünlüğünü ifade eder, ama tek tek her erkeğin her kadından üstün olduğu anlamını taşımaz. Nice kadınlar vardır ki bilgide, iş görmede, beceride, beden gücünde çok erkeklerden üstündür.

Erkeklerin yönetici olmalarının ikinci sebebi de çalışıp kazanmaları, kadınların mehirlerini vermeleri, geçimlerini sağlamalarıdır. Kadının geçimini ve konutunu sağlama, erkeğin üzerine farzdır: "*O (kadınların, uygun biçimde yiyeceklerini ve giyeceklerini sağlamak, çocuğun babasına aittir.*" (1)

Boşanmış kadının dahi henüz iddeti içinde iken nafakasını ve konutunu sağlamak, erkeğin görevidir: "*(Boşadığınız) o kadınları, gücünüz ölçüsünde oturduğunuz yerin bir bölümünde oturtun ve onları sıkıştır(ıp evden çıkmaya zorla)mak için kendilerine zarar vermeğe kalkışmayın, Şayet gebe iseler, yüklerini bırakıncaya kadar onları besleyin. Sonra sizin için (doğan çocuğu) emzirirlerse (emzirme) ücretlerini verin ve aranızda güzellekle konuşup danışın (da emzirme) ücretini ve diğer hususları çözümleyin. Anlaşmakta) güçlük çekerse-niz (o zaman) çocuğu, başka bir kadın emzirecektir. Eli geniş olan, genişliğine göre nafaka versin. Rızık kısılmış bulunan da Allah'ın kendisine verdiğinden versin. Allah bir kişiye, verdiğinden fazlasını yüklemeyiz."*(2) "*Rabbiniz Allah'tan korkun, (bekleme süreleri dolmadan, boşadığınız) kadınları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmassınlar..."*(3)

Bir adam Peygamber (s.a.v.) e sordu:

- Kadının, erkek üzerindeki hakkı nedir? Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Yediği zaman ona da yedirmek, giydiği zaman ona da giydirmek,

(1) Bakara Suresi: 223.

(2) Talâk Suresi: 6-7.

(3) Talâk Suresi: 1

mek, evin haricinde onunla küs durmamak, yüzüne vurmamak, bir yerini (yaralayıp) onu çirkinleştirmemek.(1)

Ebusüfyan'ın karısı Hind, (Müslüman olduktan sonra):

- Ya Rasulâllah, dedi, Ebusüfyan cimri bir adamdır, bana ve çocuğuna yetecek kadar geçim sağlamıyor. Ben de ona sormadan alıyorum. Bunun bana bir günahı var mı?

Peygamber (s.a.v.):

- Onun malından güzel bir şekilde sana ve çocuğuna yetecek kadar alabilirsin, dedi.(2)

Görülüyor ki kadını beslemek kocanın üzerine farzdır. Ama kadın zengin de olsa, kendi malından kocasını besleme zorunda değildir. Şayet kendi isteğiyle bunu yaparsa o, kendi iyiliğidir. Kocası, kendisini beslemediği takdirde kadın, kocası adına borç edebilir. Ayrıca kadını besleyememek, Henefi dışında kalan üç mezhebe göre ayrılma sebeplerindedir.(3)

Erkeklerin, bir derece daha fazla hak sahibi kılınmaları, aile hayatının kuruluşundan ileri gelmektedir. Aileyi koruyup bakımını sağlamak, erkeğin görevidir. Erkek kendisiyle beraber karısının ve çocuklarının nafakasını, konutunu sağlayacak, kadın ise bir başka erkekle evlenip, onun tarafından bakılacaktır. Şayet kız evlenmez veya evlendikten sonra ayrılır da kendisini geçindirecek malı olmazsa ona yine erkek kardeşi bakacaktır. Ayrıca erkek, aile reisidir. Her toplulukta bir başkan gereklidir.

Hatâ ile öldürülmede kadının diyeti, erkeğinkinin yarısıdır. Çünkü diyet, öldürülen şahsın kendisiyle ilgili olmayıp geride kalan mirasçılara verilecek tazminattır. Bu miras hukukuyla ilgili olduğu ve ka-

(1) İbn Mâce, Nikâh, 3.

(2) Buhârî, Nefekat, 9, 14; Müslim, Akdiye, b. 4, h. 7.

(3) Hukuku'l-mer'eti fi'l-İslâm, s. 76.

dının miras hakkı, erkeğin yarısı olduğu için hatâ ile öldürülen kadının akrabasına yarı diyet verilir. Ama kasden öldürmede kadınla erkek arasında hiçbir fark yoktur. Çünkü bu, bilerek yapılmış bir suçtur. İnsanlık bakımından kadınla erkek arasında bir fark olmadığından kâtille ölüm cezası verilir. öldürülen kimse, kadın olsun, erkek olsun fark etmez.

Ayrılmış olan karı kocayı birleşmeye teşvik eden Bakara Suresinin 228 nci âyetinde: "Erkeklerin, kadınlar üzerinde hakları olduğu gibi, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Erkeklerin, kadınlar üzerinde hakları, bir derece daha fazladır." buyurulmaktadır.

Erkeğe yüklenen bu kadar sorumluluk karşısında ona âile reisliği tanımak, ve mirasta bir kat fazla pay vermek, adâlet ve hikmete uygundur.

İşte çalışmaya daha dayanıklı, tedbir ve idarede daha üstün olan erkek, kadını himaye etmekle yükümlü tutulmuştur.

Başsız yönetim olmaz. Toplumda en küçük idare birimi ailedir. Aileye de bir baş, yönetici lâzımdır ki hayat düzenli yürüsün. Öteden beri toplumlarda âile reisi erkektir. Aile reisi erkek olduğuna göre onun hakkının, onun düşüncesinin biraz daha ağırlıklı olması gayet doğaldır. Bugünkü layık toplumlarda da yine aile reisi erkektir.

F- HZ. MUHAMMED'İN, HANIMLARINA DAVRANIŞI

Bir müslüman için her hususta olduğu gibi aile içi davranışlarda da en büyük örnek Peygamber (s.a.v.)in davranışlarıdır. Peygamberimiz, hiçbir hanımına bir fiske dahi vurmamış, zaman zaman onların dünyalık, refah istekleriyle kendisini rahatsız etmelerine de ses çıkarmamıştır. Hz. Ömer şöyle diyor:

"Biz Kureyşliler, karılarımızın sözünü dinlemezdik. Medine'ye geldik, Medinelilerin, karılarının sözleriyle gezdiklerini gördük. Bi-

zim kadınlarımız da onların kadınlarından öğrenip bize karışmaya, sözlerimize karşılık vermeye başladılar. Bir gün karıma kızdım. Çünkü yapmak istediğim bir şeyde bana:

- Şöyle yapsan daha iyi olur, dedi.

- Sen kim oluyorsun ki benim işime burnunu sokuyorsun, dedim.

Karım:

- Sen, bana karşılık verilmesini istemiyorsun ama kızın, Allah'ın Resulüne öyle karşılık veriyor ki Peygamber (s.a.v.) bir günü kırgın, dargın geçiriyor, dedi." (1)

İşte kadınlarının bir düşünce beyan etmelerine dahi müsaade etmeyen bir ortamda Peygamber (s.a.v.), kadınların durumunu yükseltmiş, onlara iyilik edilmesini emretmiştir:

"Sizin hayırlınız, kadınlarınıza hayırlı olanlardır."(2)"Kadınlara ancak kerim olanlar ikram ederler. Onlara kötülük edenler leim (kötü) insanlardır."(3)

"En güzel dünya nimeü: Zikreden dil, şükreden kalb, ve insanın, inancına göre yaşamasına yardımcı olan kadındır."(4)

"Sizin dünyanızdan bana üç şey sevdirdi: Güzel koku, kadın ve gözümün bebeği kılınan namaz."(5)

Aşağıdaki hadisler, İslâm Peygamberinin, kadınlara, kız çocuklarına ne kadar şefkat ve merhamet beslediğini göstermeğe yeter:

"Hz. Aişe diyor ki: Bana, yanında iki kızı bulunan fakir bir kadın geldi. Benden bir şey istedi, yanımda tek hurmadan başka vereceğim bir şey yoktu. O hurmayı kadına verdim. Hurmayı aldı, bölüp iki kızı

(1) Müslim, Birr, b. 46, h. 147; Buhârî, Zekât, 10; Tirmizî, Birr, 13.

(2) Müslim, Birr, b. 46, h. 149.

(3) İbn Mâce, Edeb, 3; Ebu Davud, Edeb, 6, Rikak 22, İtisam, 3; Müslim, Akdiye, 11.

(4) Tirmizî, Birr, 13.

(5) Müslim, Talâk, b. 5, h. 31, 34; Ahkâmü'l-Kur'ân, c. 3, s. 1507-1510.

na verdi. Kendisi yemedi. Sonra kalktı, kızlarıyla birlikte çıkıp gitti. Peygamber (s.a.v.) gelince olayı kendisine anlattım, buyurdu ki: Kim bu kızlarla imtihan edilir (yani kimin kızı olur) de onlara güzel bakarsa onlar onun için ateşe karşı koruyucu perde olurlar."(1)

"Kim, iki kıza bakıp ergenlik yaşına kadar onları yetiştirirse, kıyamet gününde o, benimle şöyle olur. (Peygamber böyle deyip parmaklarını birbirine geçirmiştir.)"(2)

"Kimin üç kızı olur da sabırla onlara bakar, elinden geldiğince yedirir, içirir, giydirirse kıyamet gününde onlar, o kimse ile ateş arasına perde olurlar."(3) Hadisin, Tirmizî'deki varyantı şöyledir: "Kimin üç kızı, yahut üç kızkardeşi, yahut iki kızı, ya da iki kızkardeşi olur da onlara güzel bakar, onlar hakkında Allah'tan korkar (onlara haksızlık etmez)se onun için cennet vardır."(4)

G- KADININ ŞAHİDLİĞİ SORUNU:

Bazı konulardaki şahitlik meselesinde İslâm, iki kadını bir erkeğe denk tutmuştur. Bunun sebebi, erkeği kadından üstün görmesi değil, kadının erkeğe göre daha heyecanlı, hassas ve unutkan olmasıdır. Çünkü çocuklarının eğitimi, evinin tertip ve düzeni gibi birçok işlerle meşgul olan kadın, aynı zamanda çok hassas olması yüzünden zamanla unutkan olabilir. Bundan dolayı borç senedi yazımında: "Erkeklerinizden iki kişiyi de şahit tutun. Eğer iki erkek yoksa razı olacağınız şahitlerden bir erkek ve iki kadın şahitlik etsin. Tâ ki kadınlardan biri şaşırırsa diğeri ona hatırlatsın..." (5)

(1) Feydu'l-Kadîr, II. 97.

(2) Feydu'l-Kadîr, III. 496.

(3) Tirmizî, Tefsîr, Sure: 9.

(4) Taberânî, el-evsat, Keşfu'l-Hafâ, 1338.

(5) Bakara Suresi: 282.

Ayette, neden iki kadının bir erkeğe denk tutulduğu açıklanmaktadır. Bu, kadının şaşırması veya tefsirlere göre unutmamasıdır. Gerçi ayette unutma tabiri yoktur, şaşırma tabiri vardır. Bunun şaşırma ile terceme edilmesi, asla daha uygun olur. Çünkü kadın, unutmaktan ziyade heyecan yüzünden şaşırabilir veya erkeğe nisbetle daha çabuk kanabilir. Çünkü daha hassastır, daha çok etki altında kalabilir. İşte böyle bir durumda şahit yalnız bir kadın olursa şahitlik tehlikeye düşebilir, hukuk zayi olabilir. Halkın hukukunu korumak ve garanti altına almak için borç, ticaret, gibi daha ziyade erkeklere mahsus işlerde bir erkek yerine iki kadının şahitlik etmesi emredilmektedir. Çünkü bu gibi işler erkeklere mahsustur, bunların şahitliğini yapmak da yine erkeklerin görevidir. Ama erkek olmazsa bu görevi kadınlar da yaparlar. Ancak kadın, burada asıl görevi dışında bir vazife yüklenmektedir. Erkeğe ait olan bir görevi tek kadına yüklemek ağır olur. Bundan dolayı bu görev, iki kadına yüklenmektedir. Fakat bir erkek yerine iki kadının tanıklık etmesi, erkeklerin tanıklık yapabilecekleri konulardadır. Doğum, süt emzirme, annelik, dulluk, bakirelik, liân gibi ailevi konularda kadın erkeğe denktir. Tek kadının şahitliği dahi yeterlidir.

Bazı tabiiilere atfedilen sözlere göre kadınlar, had, ceza, ve kısas gibi konularda tanıklık edemezler, ancak mal, akid, nikâh, köle âzâdı, doğum, süt emzirme, dulluk vs. gibi davalarda tanıklık edebilirler. Fakat bu görüşe mesned olabilecek bir hadis veya sahâbi sözü yoktur. İbnü'l-Kayyim el-Cevziyye, bu sorunu etraflı olarak incelemiş, Kur'an ve hadisin naslarına göre kadının da her hususta tanıklık edebileceği sonucuna varmıştır.(1)

H- ÜÇ BOŞAMA SORUNU:

Bakara Suresinin 229 ncu âyetinde: "Boşama iki defadır. (Bun-

(1) İ'lâmul-Muvakkîn, II. 76 ve devamı; Kur'an-ı Kerim'in Yüce Meâli ve Çağdaş Tefsiri, I. 337-338.

dan sonra) ya iyilikle tutmak, ya da güzelce salıvermek (lâzımdır)" buyurulur.

İslâmdan önce Araplar, karılarını istedikleri kadar boşar, belli bir süre sonra tekrar ona döner, yine boşar, yine döner, böylece kadına işkence ederler; ne ona özgürlüğünü verirler, ne de onu eş yaparlardı. İslâm devrinde ensârdan bir adam karısına:

- Sana hiç yaklaşmayacağım, ama sen benden çözümlüp ayrılmıyacaksın, dedi. Kadın:

- Nasıl olur bu? dedi. Adam:

- Seni boşayacağım, süren bitmeye yaklaşınca sana döneceğim. Yine boşayacağım, iddet süren sona yaklaşınca tekrar döneceğim, işi böyle sürdüreceğim, dedi.

Kadın, bu durumu Allah'ın Resulüne arz etti. Yüce Allah, Bakara Suresinin 229 ncu âyetini indirdi(1) ve kadının aleyhinde işleyen bu boşama sistemini kaldırıp ancak iki boşamada dönme hakkı tanıdı. Erkek üçüncü defa da boşarsa artık ona dönme hakkı vermedi.(2)

Gerek Talâk Suresinin birinci âyetinden, gerek Kütüb-i Sıtte'de bulunan sağlam hadislerden anlaşıldığı üzere karısını boşamak isteyen kimse, kadın âdetinden temizlendikten sonra onu boşayıp bekler. Kadın bir âdet daha görüp temizlendikten sonra bir daha boşar, yine bekler. Kadın bir âdet daha görüp temizlenir. Eğer adam boşamaya kararlı ise bir daha boşar. Böylece kadınla bütün evlilik bağları kopmuş olur. Kadın ertesi âdetini de gördükten sonra dilediğine varabilir, dilediğiyle evlenebilir. Ama erkek, birinci veya ikinci boşamadan sonra pişman olup boşamadan vazgeçerse bu üç aylık süre içinde karısına dönebilir. Zaten talâkın üç aylık süreye bağlanması ve bu sürenin sayılmasının emredilmesi, erkeğe karısına dönme fırsatını tanımaktır. Nitekim yüce Allah, Talâk Suresinde şöyle buyurmaktadır: "*Ey Peygamber, kadın-*

(1) Tirmizî, Talâk, 16; Taberî, Câmiu'l-beyân, II. 456.

(2) İbn Kesîr, I. 371.

ları boşadığınız zaman iddetleri içinde (âdetten temiz oldukları sırada) onları boşayın ve iddeti sayın (üç defa âdet görüp temizlenmelerini bekleyin). Rabbiniz Allah'tan korkun. (Bekleme süreleri dolmadan) onları evlerinden çıkarmayın. Kendileri de çıkasınlar; ancak apaçık bir edepsizlik yaparlarsa başka. Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını geçerse kendisine yazık etmiş olur. Bilmezsin belki Allah, bundan sonra bir iş ortaya çıkarır (bu bekleme süresi içinde eşler arasında bir sevgi yaratır, bir anlaşma ortamı hazırlar)." (1)

Gerek Bakara Suresinin 229 ncu âyetinden, gerek Talâk Suresinin 1 nci âyetinden açıkça anlaşılıyor ki bu üç boşama, bir ağızla söylenecek sözler olmayıp, üç ay içerisinde ve her ay bir tane olmak üzere verilecek ayrı ayrı talâklardır. "Marratayn" tabiri, bir şeyin iki kere yapılmasını gösterir. Namazdan sonra otuz üç kere subhânellâh demek müstehabdır. Şimdi biri kalkıp da bir söz ile "Otuz üç kere subhânellâh" olsun demekle otuz üç kere değil, sadece bir kere subhânellâh demiş olur. Üç defa dersini okuması emredilen bir öğrenci üçe niyet ederek bir defa okumakla bu emri yerine getirmiş olmaz. Mutlaka ayrı ayrı üç kere okuması gerekir. İşte talâk da böyledir. Mutlaka ayrı ayrı yapılmak icabeder. Her âdet içinde de birden fazla talâk olmayacağına göre kadını boşama işlemi en erken üç ayda tamamlanabilir. Bundan önce olmaz. Maalesef bu konuyu insanlar istismar ederek Kur'an'ın kesin emrini âdeti bir oyuncak gibi yapmışlar ve "Üçten dokuza boş ol" gibi uydurma bir söz ile âile saâdetini yıkmışlardır. Halbuki ne Kur'an'ın kasdı, ne de Allah Resûlünün amacı bu değildir.

Gelen sahih hadisler, üç talâkın bir defada verilemeyeceğini gösterir. "*Bir adamın, karısını bir defada üç talâk ile boşadığı, Allah'ın Resulüne haber verildi. Allah'ın Resulü, kızarak ayağa kalktı, şöyle dedi:*

- Ben henüz aranızda iken Allah'ın Kitâbiyle mi oynanıyor?

(1) Talâk Suresi: 1.

Bir adam ayağa kalktı:

- *Ya Resulâllah, şu adamı öldüreyim mi? dedi."* (1)

Hz. Peygamber, karısını bir defada üç talâk ile boşayıp sonra pişman olan Abdu Yezîd'e karısına dönmesini emretmiş, Abdu Yezîd:

- *Ya Resulâllah, ben onu üç talâk ile boşadım, deyince, Hz. Peygamber (s.a.v.):*

- *Biliyorum, demiş ve Talâk sûresinin birinci âyetini okumuştur.*(2)

Zaten boşama, bir sözle olup bitecek bir iş olsa, Talâk Suresinin sonundaki: "*Bilmezsin, belki Allah bundan sonra bir iş ortaya çıkarır (bir anlaşma zemini hazırlar)*" cümlesinin bir anlamı kalmaz.

İ- HUL' VE TAFVİD HAKKI:

Bakara Suresi, 229 ncu âyetin hükmü gereğince erkek, hileli yollarla, baskı yaparak kadına verdiği mehri, malı geri almaz. "*Yalnız erkek ve kadının, Allah'ın sınırlarında duramayacaklarından korkarsanız, o zaman kadının, (ayrılmak için) verdiği fidyede ikisine de bir günah yoktur.*" cümlesinin belirttiği gibi kadın, kocasıyla Allahın emrettiği biçimde geçinemeyeceğini anlar ve ondan kurtulmak ister, kocası da boşamak için kendisinden mal talebederse kadın, aldığı mehri veya fazladan mal ve para vererek kocasından ayrılabilir. Buna fıkhîta al-Hul' denir.

Bu hususta şöyle bir olay zikredilir: Sabit ibn Kays'ın karısı olan Übey oğlu Abdullah kızı Cemile, kocasının çirkinliğinden, başka bir rivayete göre kendisini dövdüğünden dolayı, Hz. Peygamber'den, ken-

(1) Nesâ'i, Talâk, bâb es-selâs.

(2) Ebû Dâvûd, Talâk, bâb neshil mürâca'a.

disini kocasından ayırmasını ister. Kocasını Sabit de onu boşamak için, ona verdiği bahçenin geri verilmesini şart koşar. Cemile yalnız bahçeyi değil, daha fazlasını da vermeye hazır olduğunu söyler. Hz. Peygamber (s.a.v.), Sâbit'e yalnız bahçeyi alıp kadını serbest bırakmasını emreder. İşte İslâm'da ilk Hul' olayı budur.(1)

Şurasına da işaret etmek lâzımdır ki Hul' olayı, kadının isteği ve ödün vermesi karşılığında, yani kadının lehine olan bir ayrılma olduğundan, burada bir talâk kesin talâktır, kadının rızası olmadan erkeğin bundan dönme hakkı yoktur.

Âyetin açıkladığı üzere hul', ancak eşlerin, Allah'ın emrettiği biçimde güzel geçinemeyeceklerini anladıkları zaman yapılabilir. Allah'ın belirttiği sınırlara uymamak: geçimsizlik, itaatsizlik, dövme, hakir görme, ihmal, hastalık, bunaklık, çirkinlik gibi hallerden ileri gelir. Mecbur kalmadan böyle bir yola başvurmak günahdır. Peygamber (s.a.v.): "*Hangi kadın zorunlu bir sebep olmadan kocasından kendisini boşamasını isterse ona cennet haramdır.*"(2) demiştir.

Hul'den ayrı olarak kadın, nikâh esnasında boşama yetkisinin kendisine verilmesini şart koşabilir. Koca bunu kabul ederse kadın, kendi kendisini boşayabilir. Böyle kadına al-mufavvada, (talâkı eline verilmiş kadın) denir. Al-mufavvada, bu hakkını kullandığı zaman talâkı kesin talâk olur.

Görülüyor ki tâ on beş asır önce gelmiş olan İslâm, o zaman kadına başka yerlerde hayal dahi edilemeyen haklar tanımıştır. Ona bazı şartlarda boşama hakkı dahi vermiştir.

Kadın ve erkeğin miras haklarını belirleyen Nisa Suresi âyetlerinin 12 ncisinde önemli bir husus dikkati çekmektedir: O da erkek gibi kadına da borç ve vasiyyet hakkının tanınmış olmasıdır. Çünkü mirasının ancak borcundan ve vasiyyetinden sonra taksim edilece-

(1) İbn Kesîr; Râzî, Mefâûh, II. 249.

(2) İbn Mâce, Talâk 21; Ebû Dâvûd, Talâk, bâb fi'l-hul'; Dârimî, Talâk, 6.

ğini bildirmektedir. Bu, kadına bütün medenî ve sosyal hakların tanındığını gösterir. Kadın mülk sahibi olur, miras alır, miras bırakır, vasiyet eder, vasiyeti yerine getirilir, borç alıp verebilir, şahitlik eder.

Kur'an kadına her türlü mülkiyet ve mülkünde tasarruf hakkı tanıdığı gibi oy verme hakkı dahi tanımıştır. Mü'mtehine Suresinin 12 nci âyetinde şöyle buyrulur: "Ey Peygamber, inanmış kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zinâ etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri (başkasının doğurduğu veya başka erkekten gayri meşru kazandığı bir çocuğu kocalarına mal etmemeleri), iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda sana biat ederlerse onların biatlerini kabul et ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir."

Biat, oy verme, Peygambere tabi'liğini, bağlılığını bildirme demektir. Bu âyetten İslam'ın, kadına oy verme hakkını dahi tanıdığı anlaşılır. Burada ayrı bir incelik daha vardır: Ayette "İyi bir işte sana karşı gelmemeleri" buyruluyor. Bu şu demektir. Kadın olsun, erkek olsun Peygambere veya bir âlime, devlet büyüğüne itaat, iyilik şartına bağlıdır. Peygamber dahi olsa verdiği emir kötü ise ona itaat emredilmiyor, iyi iş emrettiği zaman ona itaatin gerekli olduğu anlatılıyor. İşte bu, İslâmın genel prensibidir. Kötü işte kimsese itaat etmek gerekmez: Kötü iş, Allah'ın rızasına aykırıdır. Allah'ın rızasına aykırı iş yapmak Allah'ı kızdırır. Mahlûkun hatırı için Allah'ı kızdıracak işler yapılmaz.

Batı toplumlarında yakın zamanlara kadar evlenen kadının mülkiyet hakkı kocasına geçirdi. En ileri ülke sayılan İsviçre'de bile kadınlara oy hakkı, ancak birkaç yıl önce verilmiştir. Oysa İslâm onbeş asır önce kadına bütün işlemleri yapma hakkı verdiği gibi nikâh esnasında konulacak bir şartı ile kocasını başama hakkı dahi vermiştir ki bunlar, o günkü dünya şartlarıyla karşılaştırılırsa kadın lehine büyük inkılablardır.

J- KADININ ÖRTÜNME SORUNU:

Ahzâb Suresinin 59 ncu âyetinde şöyle buyrulur: "Ey Peygamber, eşlerine, kızlarına ve mü'minlerin kadınlarına söyle: (Bir ihtiyaçları için dışarı çıkırları zaman) örtülerini üstlerine salsınlar. Onların tanınması ve incitilmemesi için en elverişli olan budur. Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir."

Âyette cilbâb kelimesi geçer. Cilbâb: himâr (eşarp, yazma) üzerinden örtülen elbiseye denir. Peygambere, Hanımlarına ve diğer mü'min kadınlara, tanınmaları ve eziyetten korunmaları için cilbâblarını üstlerine almalarını söylemesini emreden bu âyetin, şu münâsebetle indiği rivayet edilir:

Birtakım ahlâksız kimseler, geceleri tuvalet için dışarı çıkan kadınları takibederlerdi. Onların asıl maksatları cariyelerdi. Kadının üzerinde çarşaf olursa onun hür olduğunu bilir, ardına düşmezlerdi. Ama çarşaf olmazsa onu cariyeden ayırdedemedikleri için ardına düşer, ona sataşarlardı. İşte bu durum üzerine bu âyet indi.(1)

Bu rivayet, Arap toplumunda hür kadınların çarşaf giydiklerini, bunun eski bir gelenek olduğunu gösterir. Şu olay da örtünmenin, Araplarda eski bir gelenek olduğunu kanıtlar:

Henüz örtünme âyeti inmeden önce Hz. Ömer, bir gün çarşıda rastladığı abâyesiz kadını çubukla dövmüş, kadın onu Peygamber (s.a.v.)e şikâyet edince Hz. Ömer kendisini şöyle savunmuş:

- Ya Resulâllah, o kendisini belli etmedi. Ben üzerinde cilbâb görmeyince onu câriye sandım.

Olayı anlatan rivayete göre Ahzâb Suresinin 59 ncu âyeti bu münâsebetle inmiş.(İ) Ayetin bu olay üzerine indiği kesin olmasa dahi, bu rivayet, henüz çarşaf giyme emri inmeden önce hür kadınların çar-

(1) Hâzin, İbn Kesîr Tefsirleri.

(2) İbnü'l-Arabî, Ahkâmü'l-Kur'an, III. 1574.

şaf giydiklerini, Hz. Ömer, çarşaf giymeden çarşıda dolaşan kadının tutumunu geleneklerine aykırı bulduğu için onu dövdüğünü gösterir. Yine bu âyet, örtünme emri geldikten sonra da müslüman kadınların, gerektiğinde sokağa çıkmakta olduklarını gösterir. İşte âyette onlara, sokağa çıktıklarında namuslu hür kadınlar oldukları bilinip rahatsız edilmemeleri için cilbâblarını üstlerine almaları emrediliyor.

Cilbâb, himâr (yazma, eşarp) üzerinden örtülen bir giysidir ki Türkçede çarşaf dediğimiz bu giysiye şimdi Araplar "abâye" derler. Abâye, baştan aşağı salınan, iç giysiyi önden ve arkadan kapatan bir örtüdür. Cilbâbı: bir tek gözü açık bırakmak suretiyle yüzü ve bütün vücudu kapatan bir örtü diye tanımlayanlar olduğu gibi alından bağlanıp aşağı sarkıtılan bir örtüdür diye tanımlayanlar da vardır.(1) Sanıyoruz ki bu tanımlar, örtünme konusunda zamanla daha titiz bir anlayışın hakim olmasıyla ortaya çıkmıştır. İkrime: Boğazının çukuruunu cilbâbiyle kapatır ve aşağıya salar demiştir(2) ki bundan cilbâbın, boyundan aşağı salınan ve dış elbiseyi kapatan bir örtü olduğu anlaşılmalıdır. Yüzü kapatmak şart değildir.

Nur Suresinin 31 nci âyetinde inanmış kadınlara gözlerini yumup ırzlarını korumaları, açığa çıkanlar dışında kalan zinetlerini göstermemeleri, elbiselerinin, tenlerini gösterecek yırtmaçlı kısımlarını kapatmaları; kocaları, babaları, öz ve üvey oğulları, kardeşleri ve kardeş oğulları, kız kardeşleri, kadınları, köleleri, erkekliği olmayan erkek hizmetçileri, henüz kadınlara istek duymayacak yaşta çocukları dışında süslerini kimseye göstermemeleri, gizli zinetlerini belli etmek için ayaklarını birbirine vurmamaları buyurulmaktadır.

Zinet: Süs demektir. Daha çok kadınların taktukları altın, gümüş gibi süs eşyasına zinet denmekle beraber kadının câzib yerlerine de zinet denebilir. Tefsirlere göre Nur Suresinin 31 nci âyetindeki zinet ile, takılan zinet eşyasından çok, bu süs eşyasının takıldığı zinet yerleri

(1) Ahkâmü'l-Kur'an, II. 1575.

(2) Taberi, Câmi'ul-beyan, XXII. 46.

kasdedilmiştir. Çünkü zinetin gösterilmesi haram olmakla zinetin takıldığı yerlerin de gösterilmesi haram olur. Buna göre vücudun, âdeten görünen yerleri dışında kalan kısımların gösterilmesi yasaklanıyor. Adeten görünen yerler: Yüz ve el olarak tefsir edilir.(1)

Elde kanıt bulunmadığından kadının ayaklarının haram olup olmadığı ihtilâf eden müfessirler, kadının sesinin âvret olmadığı kanısındadırlar. Çünkü Peygamber (s.a.v.)in hanımları, erkeklere hadis rivayet ederlerdi.(2) Eğer fitneye sebep olacaksa sesini yükseltilmesinin haram olduğunu söyleyenler de vardır fakat bunların bir delilleri yoktur. Kendi akıl yürütmeleriyle, o günlerin şart ve gelenekleri içerisinde bu yargılara varmışlardır. Yoksa kadının sesi haram değildir.

Humur: Kadınların örtündükleri örtüye denir. Ayette geçen cüyüb ise ceyb'in çoğuludur. Ceyb: gömleğin göğüs yırtmacına denir ki âdeten bunun arasından ten görünür. Aynı âyetteki "illâ mâ zahara minhâ" kaydıyla açığa çıkan, kendilinden görünen zinet eşyası veya zinet yerleri örtünme dışı tutulmuştur.

Ayette kadının, yüz, el ve ayakları dışındaki yerlerini örtmesi emredilmiştir. O zamanki toplumda örtünme vardı ve özellikle saygın âileler örtünürlerdi. Zemahşeri şöyle diyor: "Arap kadınlarının ceyble-ri (göğüslerinin üstündeki yırtmaçları) geniştir. Aradan boyunları, göğüsleri ve göğüslerinin çevresi görünürdü. Örtülerini arkalarından sarkıtırlar, fakat önleri açık kalırdı. Boyun, göğüs kısmındaki açıklıkların kapanması için örtülerini, ön yaka yırtmaçlarının üzerinden örtmeleri emredilmiştir."(3)

Bu ifade de Araplarda örtünmenin bir gelenek olduğunu gösterir. Ayrıca Kur'an'ın, "humurlerini yaka yırtmaçlarının üstünden salsınlar" demesi de himârın yani baş örtüsünün Araplar arasında bilinmekte olduğunu kanıtlar.

(1) İbn Kesir, Tefsir, III. 114.

(2) Mefâihü'l-ğayb, XXIII. 205.

(3) Keşşâf, Nur Suresi, 31 nci âyetin tefsiri.

Mersed Kızı Esmâ, Hârîse Oğulları yurdundaki yerinde idi. Kadınlar, üstlerine örtü almadan yanına geldikleri için ayaklarındaki hal-hallar, göğüsleri ve saçlarının örükleri gözükürdü. Esmâ: "Bu ne çirkin şeydir!" dedi.(1) Esmâ'nın bu sözü de o zamanki toplumun görüşünü yansıtmaktadır. Demek ki toplum, kadınların zinetini, saçını başını, göğsünü göstermesini benimsemiyordu. Toplumun bu kuralları dışına çıkan kadınlar da vardı. Bunlar hoşnutsuzluğa neden oluyordu. İşte Kur'an, İslâmın ruhuna da uygun olan bu örtünme geleneğinin sürdürülmesini emretmiştir. Fakat örtülmesi emredilen yerler, karşı cinsin duygularını tahrik edebilecek yerlerdir. Kendiliğinden görünen yüz, el ve ayak, hattâ bazı görüşlere göre dirseğe kadar kol haram değildir. Hz. Ebubekir'in kızı Esmâ, Peygamber (s.a.v.)in yanına ince bir elbise ile girmiş, yüzünü öteye çeviren Peygamber (s.a.v.):

- Ey Esmâ, kadın bülûğa erince şundan, şundan başkasını göstermesi doğru değildir, diyerek yüzünü ve avuçlarını göstermiştir. (2)

Kadının yüzü ve elleri, ayakları dışında kalan kısmı avrettir. Ellerinin içi de dışı da avret değildir. Çünkü kadın alışveriş yaparken ve diğer ihtiyaçlarını görürken, şahitlik yaparken yüzünü açmak; eşyasını almak, iş yapmak için ellerini kullanmak zorundadır. İslâm, insanlara zorluk çıkarmak için değil, onları mutlu kılmak için gelmiştir.(3) Hatâ Taberî'nin rivayet ettiği bir hadiste kolun, dirsek ile el arasında kalan kısmının yarısı da avret sayılmamıştır: "Peygamber (s.a.v.) kadının zirâinin (el ile dirsek arasında kalan kısmının) yarısına kadar kısmını göstermesini mübah kıldı."(4)

Bazı kimseler, örtünmede ifrata varmışlar ve kadının yüzünü de kapatarak kara peçenin arkasına gizlemişlerdir. Bunlar, zamanla oluşmuş ifrat anlayışların sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ne Kur'an'da, ne

(1) İbn Kesîr, II. 599.

(2) Ebû Dâvûd, Libâs, bâbu fimâ tubd'l-mer'etu min zinetihâ.

(3) Mefâtiḥ, XXIII. 202-203.

(4) Taberî, Câmi'ul-beyân, XVIII. 119.

de Peygamber'in sünnetinde böyle bir şey yoktur. Taberî şöyle diyor: "Görüşlerin en doğrusu, "kendiliğinden görünenler" kaydıyla yüzün ve ellerin kasedilmiş olmasıdır. Böyle ise sürme, yüzük, kına da gösterilmesi haram olmayan zinete girer. Çünkü herkes, namaz kılan insanın örteceği yerlerin kadın ve erkekte nereleri olduğunda müttefiktir. Buna göre kadın, namazında yüzünü ve ellerini açar, bunun dışında kalan kısmını örter. Ancak Peygamber (s.a.v.)in, kadının dirseklerine kadar olan kolunun yarısını göstermesini de mübah kıldığı rivayet edilir. Bu konuda bütün âlimler müttelik olduğuna göre namazında avret olmayan yerlerini gösterebileceği, kendiliğinden ortaya çıkar. Nitekim erkek de böyledir. Çünkü avret olmayanı göstermek haram değildir."(1)

Ahzâb Suresinin 52 nci âyetinde Yüce Allah, Peygamber (s.a.v.)e: "Bundan sonra artık sâna (başka) kadınlar(la evlenmek), ve bunları başka eşlerle değiştirmek helâl değildir. Kadınların güzelliği hoşuna gitse de (artık başka kadınlar alamazsın)..." buyurulmaktadır. Bu âyetten de yüzün haram olmadığı anlaşılır. Çünkü eğer yüz avret olsaydı, Peygamber (s.a.v.) kadının güzel olup olmadığını bilemez ve onun güzelliğinin hoşuna gitmesi de söz konusu olmazdı. Oysa âyet, güzelliği hoşuna giden kadınlar olsa da onlarla artık evleneceğini bildirdiğine göre kadınların yüzlerine bakmaya müsaade edilmiştir. Demek ki kadının yüzü haram değildir, Taberî ve Râzî de bu kanaatedir.

Hayat ve geçim şartları günden güne ağırlaşmaktadır. Gerektiğinde kadın da çalışmak, evinin ve kendisinin zaruri ihtiyaçlarını görmek zorunda kalır. İslâm, kolaylık, fıtrat dinidir. Hayatın gereklerine aykırı şeyler emretmez. Kadın da erkek de işyerlerinde, üniversitelerde, devlet dairelerinde beraber çalışmak durumunda bulunur. Çalışmasında da bir sakınca yoktur. Ancak İslâmın emrettiği şekilde giyinmek ve İslâmî ölçülere riâyet etmek şartıyla. Bu şartlar da şudur: Bir kadınla

(1) Taberî, Câmi'ul-beyân, XVIII. 119-120.

bir erkek, yalnız başına bir odada oturmazlar. Üçüncü, dördüncü kişiler de bulunmalıdır. Çünkü Peygamber (s.a.v.): "Bugünden sonra bir erkek, yanında bir iki erkek daha olmadıkça yalnız başına bulunan bir kadının yanına girmesin!"(1) buyurmuştur.

Sadece yabancı erkekler değil, kendisinin veya kocasının mahrem olmayan akrabaları da böyledir. Onlar da kendilerine nikâh düşen akraba kadın veya kızların yanında yalnız başına bulunmazlar. Kur'an, erkeğe de, kadına da namahrem olanlara karşı gözlerini yummalarını emretmektedir. Burada gözlerini yummaktan maksat, şehvet duygularıyla bakmamaktır. Yoksa erkek ve kadının hiç birbirlerine bakmayacakları anlamına gelmez. Öyle olsaydı kadının yüzü de haram olurdu. Halbuki haram değildir.

İslâm, kadını dört duvar arasında hapsedmemiştir. Gerektiğinde kadın ihtiyacı için dışarı çıkar, işlerini görür. Peygamber (s.a.v.): "Allah, sizin ihtiyaçlarınızı görmek için dışarı çıkmanıza izin vermiştir." (2) buyurmuştur.

Sonuç olarak deriz ki:

Tarihte Peygamber devrinden sonra kadının örtünmesi konusunda aşırılığa kaçıldığı muhakkaktır. Ama bu, peygamber devrinden sonra gelen insanların anlayışından ileri gelmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) devrinde kadınlar câmie geldikleri gibi savaşa da iştirak edip geri hizmetlerde çalışmışlardır. Peygamber (s.a.v.)'in hanımları, bizzat savaşa katılmış, hastabakıcılık gibi hizmetler yapmışlardır. Meselâ çok genç olan Hz. Aişe, Peygamberle birlikte Mustalik Oğulları savaşına gitmişti. Hendek Savaşında yaralanmış olan Sa'd, Eslem'li cerrah bir kadının çadırında tedavi görmüştü.(3) Peygamber (s.a.v.)'in eşleri, kendisinden sonra bir öğretmen gibi, sahabilere, peygamberin sözlerini öğretilmişlerdir.

(1) Müslim, Selâm, 22.

(2) Buhârî, Vudû', 13, Nikâh, 115.

(3) Müslim, Cihâd, b. 22, h. 64-67; Ahkâmü'l-Kur'an, III. 1502.

Bütün bunlar, ilk İslâm çağında kadının toplum hayatından uzaklaştırılmadığını gösterir. İslâm, kadına kişilik kazandırmış, ona saygı ve şefkat gösterilmesini, kaba davranılmamasını emretmiştir. Bugün dünyaya örnek olarak gösterilen Avrupa'da acaba kadın, gerçekten mutlu mudur? İslâm ülkelerinde kadın, asla ağır işlerde çalıştırılmaz. Ama Bulgaristan gibi komünist ülkelerde kadın, en ağır ve onur kırıcı işlerde çalıştırılmaktaydı. Avrupa'da 60 yaşını geçmiş kadınların dahi temizlik işlerinde çalıştırıldığı nadir değildir. Orada çocuklar 18-20 yaşlarına gelince yuvalarını terk ederler. Hele evlenen gençler, asla anne babalarıyla beraber oturmazlar. Eğer kadının kocası da ölmüş ise o, bir dairede yapayalnız kalmaya mahkûmdur. İnsanın ihtiyar yaşında bir hizmet edene, kendisini seven ve kendisinin seveceği çocuklara, torunlara ihtiyacı vardır. Konuşmak, dertleşmek ister insan. Avrupalı ihtiyar kadın, bu sıcak yuvayı bulamaz. Kendisini bir köpekle avundurmayla çalışır. Nihayet günün birinde ya bir odanın köşesinde veya hastanede ölüp gider.

Avrupa'nın kadın erkek ilişkisi de hep karşılıklı menfaate, şehvet duygularına dayanır.

Bizim toplumumuzda 20-25 yıl evveline kadar anneler, babalar yapayalnız bir damın köşesine terk edilmezlerdi. Çünkü Kur'an-ı Kerim: "Rabbin, yalnız kendisine tapmanızı ve anne babaya iyilik etmenizi emretti. İkisinden birisi, senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa sakın onlara "öf" deme, onları azarlama, onlara güzel söz söyle. Onlara acımadan dolayı alçakgönüllülük kanadını indir ve: Rabbin, bunlar beni nasıl yetiştirdilerse sen de bunlara öyle acı! de."(1) buyurmuştur.

Peygamber (s.a.v.) de: "Kime iyilik edeyim?" diyen bir sahâbîye, üç defa: "Annene, annene, annene" demiş, daha sonra babasına ve komşusuna iyilik etmesini öğütlemiştir. Yine Allah'ın Resulü: "İhtiyarlık zamanlarında annesine babasına, yahut bunlardan yalnız biri-

(1) İsrâ Suresi: 23-24.

ne yetiştiği halde bunların rızasını kazanarak cennete giremeyen kim-
senin burnu yerlerde sürünsün!" (1) demiştir.

İşte Allah Elçisinin sözlerine gönülden bağlı olan mü'minler, an-
nelerini, babalarını bir damın deliğinde yapayalnız bırakmazlar. Hattâ
onlara hizmet etme fırsatını verdiği için Allah'a şükreder, onlara hiz-
mette kusur etmezler. İslâm Peygamberi: "Cennet, annelerin ayakları
altındadır!" (2) demiştir. Hangi toplum kadına, cenneti onun ayakları
altına seren İslâm kadar değer vermiştir?

VII- KIZ ÇOCUKLARINI TOPRAĞA GÖMME MES'ELESİ:

Turan Dursun, İslâmdan önce Araplar arasında kız çocuklarını di-
ri diri toprağa gömmenin yalan olduğunu iddiâ ediyor. Bunu Kur'an
ifade ettiğine göre demek ki Kur'an'ın söylediği, gerçeği yansıtmıyor.

Böylece Turan Dursun, bütün târihçilerin kaydettiği bir gerçeği,
dolambaçlı yollara dalarak inkâr ediyor. Peki ama böyle bir şey yok
ise Kur'an neden böyle söylesin? Kur'an bunu söylediği zaman, dinle-
yenler böyle bir şey yok, diye neden itiraz etmemişler. Olmayan bir
şeyi söylemesi, Kur'an'a karşı o zaman inanmış olanların da inancını
sarsmaz mıydı?

Turan Dursun, İslâm öncesi şâirlerden Ferazdak'ın şi'rinde de ge-
çen bu olayı nasıl inkâr eder? Dursun, bu olayı anlatan şi'ri de kuşku
görmektedir. Ferazdak'a âit dizelerin "sonradan uydurulmuş olduğu
düşünülebilir" diyor. Neye dayanarak? Neden uydurulan bu dizeler
yalnız Ferazdak'a dayandırılmış böyleyse? Buna gerek olsaydı, A'sâ'ya
da bu mealde şiirler yakıştırılırdı. Neden Ferazdak?

(1) Müslim, Birr, 8; İbn Hanbel, Musned, II. 346.

(2) Ahmed, Nesâ'i, İbn Mâce ve Hâkim rivayet etmişlerdir. Keşfu'l-hafâ I. 335.

Turan, vâide'nin, çocuğunu toprağa gömen kadın anlamına geldi-
ğinden de şüphelenmektedir. Oysa en güvenilir lugatlerden Lisânul-

Arab'da kelime: " وأد ابته : Sağ kızını toprağa gömdü." şek-
linde açıklanıyor. " وإذا الموعودة سئلت بأئى ذنب قتلت "

Toprağa gömülmüş kıza sorulduğu zaman, hangi günâhından ötürü
öldürüldü, diye!" (Tekvir: 8-9).

Turan'a göre:

"Araplarda, hem de "yaygın biçimde" yaşandığı ileri sürülen bu
olayların olduğu apaçık yalan. Ne bir baba, ne de bir anne burada ileri
sürüleni yapar. Bu tür şeyin olması, insan doğasına aykırı olduğu gibi,
hayvanlarda bile görülmez. İlkelerde, "çocukların Tanrılara kurban
edildikleri"ni biliyoruz. Ama, Araplar, o sıralarda, "ilkellik" dönemini
çoktan gerilerde bırakmışlardı. İslam döneminden daha ileri bir uygar-
lığa sahiptiler. Bunun tersine, yalanlar uydurulmuş olsa da... Kaldı ki
burada sözkonusu olan "Tanrı'ya kurban" da değil. Aktarmalarda da
bu ileri sürülmüyor. Yani "kız çocuklarının, Tanrılara kurban etmek
için diri diri gömüldükleri"nden söz edilmiyor. Böyle bir şey, yani
"çocuğu Tanrı'ya kurban etme" de hangi dönemde ve nerede yaşanmış
olursa olsun; "çok yaygın" değil, tek tük olurdu. "Tanrı'ya kurban et-
me" durumu da sözkonusu olmayınca, işin manuşu büsbütün ortadan
kalkıyor. "Kız çocuklarının yoksulluk için, ya da leke sayıldığı için...
diri diri gömüldüklerini" ileri sürmek ve bunu kabul etmek, "annelik,
babalık" ne demek; bilmemektir. Ayrıca "insan"ı, insanın doğasını ta-
nımamakur. İnsanlar, ileri sürülen türden şeyi yapmış olsalardı, türle-
rini sürdüremezlerdi."

Turan'a göre hiçbir anne baba yüreği bunu yapamaz. Doğru, nor-
mal anne baba bunu yapamaz. Ama toplum, bunu yapmayı âile şerefi-
nin korunması için gerekli görürse yapar. Merhamet duygusu fazla ge-
lişmemiş ilkel insanlarda bunun yapılması olağandır.

Bu uygulamanın, bütün Araplar arasında, yaygın biçimde yapıldı-
ğını, halkın tümünün bunu hoş gördüğünü kimse iddia edemez elbette.

Bu uygulamanın, uygarlık düzeyi ileri aşamalara varmış kabilelerde değil, daha ilkel bedevî kabileler arasında görüldüğü muhakkak. Elbette kabilede her âile böyle yapmıyordu. Ama tek tük de olsa bazı taş yürekli bu yapıyorlardı. Abdulaziz Çaviş'in ifadesine göre Kureyş ve Kinde gibi bazı Arap kabilelerinde, kızları diri diri gömmeyi güzel işlerden sayanlar vardı. Nitekim "*Defnu'l-benât mine'l-mekrumât*: Kızları gömmek, güzel işlerdendir." gibi mesel haline gelmiş sözler de bunu kanıtlamaktadır (Anglikan Kilisesine Cevap, 169).

Ancak dediğimiz gibi bunun yaygın bir uygulama olduğunu söylemek hatâdır. Öyle olsa toplumda kadın kalmaz, toplum inkıraz bulurdu. Bunu bugün uygulanmakta olan kürtajla karşılaştırabiliriz. Çeşitli nedenlerle kürtaj uygulanmaktadır ama bundan herkesin kürtaj yaptığını sanmak hatâ olur. Masum yavrunun diri diri toprağa gömülmesi veya çeşitli biçimlerde öldürülmesi, toplumun çoğunluğu tarafından hoş karşılanmıyordu. Bundan dolayı, biz, Hz. Ömer'in, müslüman olmazdan önce kızını toprağa gömmüş olduğu yolundaki rivâyetin düzme olduğu kanısındayız.

Ne var ki yaygın olmasa da bu âdet toplumda vardı ve bunun temel nedeni de âile şerefini korumak, ya da fakirlik endişesi idi. Onun için Kur'an, fakirlik korkusuyla bu işi yapanlara: "*Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Onları da sizi de biz besliyoruz. Onları öldürmek büyük günâhtır.*" (İsra: 31) buyurmaktadır. Demek ki bu uygulama toplumda vardı ki Kur'an böyle söylüyor.

Turan Dursun, hiçbir anne babanın böyle bir şey yapamayacağını, bunun doğaya aykırı olduğunu söylüyor. Söylüyor da günümüzde henüz dünyaya gelmemiş de olsa anne karnında gelişimini tamamlamış, dünyaya gelmek için hazırlanmış binlerce çocuğun, kürtaj yoluyla katledilmekte olduğunu yine doğurduğu çocuğu öldürüp çöp bidonlarına atan, yâhut sağ olarak câmi duvarına bırakanlar bulunduğunu hiç düşünmüyor. Bunları yapanlar, yaptırımlar anne baba değil mi? Bunları yapan kürtajcılar insan değil mi?

Turan Dursun, 244 ncü sayfada kız çocuğunu diri diri gömmeye ilgili olarak Ebû Dâvud'dan bir hadis meâli aktarıyor: "*Vâide de, mev'ûde de atestedir.*" (Kitâbu's-Sunneh, bâb fi Zerâriyyi'l-muşrikîn, c. 2, s. 532). Ve şu yargıya varıyor:

"Kız çocuğunu diri diri gömen kimsenin cehenneme gitmesini anladık ama o zâvalı kız çocuğunun cehennemde işi ne? O niye cezâlandırılıyor?" diye sorabilirsiniz." diyor.

Dursun, işine yarar bulduğu her rivâyeti toplamış ve bile bile bunları katıksız doğru saymıştır. Bir kitapta Hz. Muhammed'e nisbet edilen bir rivâyet olsun da, sağlam olsun, çürük olsun ona göre fark etmez. Nasıl olsa okuyanlar hadis uzmanı değillerdir. Kimse bunun çürüklüğünü fark etmeyecektir. Böyle düşünmüş ve amacına da ulaşmıştır.

Şunu vurgulayalım ki hadisçiler, hadis derlemek için gezmiş, dolaşmışlar bir senede bağlayabildikleri her hadisi, hattâ zinciri kopuk da olsa (mürsel) kesik de olsa (münkar) derleyip kitaplarına yazmışlar. Bunların içinde pek çok zayıf, ağızdan ağıza dolaşırken anlamı değişmiş söz, Peygamber'e bağlanmıştır. Bu rivâyetlerin içeriği, Kur'an ile, Hz. Muhammed'in temel düşünce yapısıyla karşılaştırılmadan, sadece rivâyet zinciri yönünden kritik edilip alınmıştır.

Şimdi Kur'an-ı Kerim'de kız çocuklarına yapılan bu zulüm, şiddetle kınanırken: "*Toprağa gömülmüş kıza sorulduğu zaman, hangi günâhundan ötürü öldürüldü, diye?*" ifadesiyle yavrunun masumluluğu vurgulanırken; Kur'an'ın tebliğcisi, Kur'an'ın, masumluluğunu vurguladığı yavrunun cehenneme gideceğini söyler mi? Bunu sağduyu kabul eder mi? Bu Kur'an'a ve Peygamber'in düşünce yapısına aykırı uydurma rivâyetler, nasıl Peygamber sözü olarak değerlendirilir? Hele bunun tam tersini söyleyen rivâyetler de varsa? İşte İbn Hanbel'in Müsned'inde, bu rivâyetin tam tersini söyleyen bir hadis: حدثنا عبد الله

حدثنى أبي نواس عن يحيى بن الأزرق أن أبا عبد الله بن علي بن الحسين بن علي بن أبي طالب قال قلت لرسول الله من في الجنة قال النبي صلى الله عليه وسلم النبي في الجنة والشهداء في الجنة والمؤمنون في الجنة

"Dedim: -Ey Allah'ın Elçisi, kim cennettedir? Peygamber (s.a.v.), peygamber cennettedir, şehid cennettedir, yeni doğmuş çocuk cennettedir, ve mev'ûde (canlı olarak toprağa gömülmüş kız) cennettedir." (Müsned: 5/58)

VIII- KADININ UĞURSUZ SAYILDIĞI İDDİASI

Hangi kitapta olursa olsun, bir hadis rivâyeti, ancak mütevâtir olduğu takdirde inanmayı gerektiren kesinlik ifade eder. Buhârî ve Müslim'de bulunan hadislerin sağlamlık bakımından dereceleri farklıdır. Fakat bunların çoğu, pek çoğu vâhid (tek veya bir iki kişi) haberidir. Buhârî ve Müslim'de yer almış olsa da tevâtür derecesine erişmemiş kişi haberleri, yakîn (yani kesinlik) değil, zan (sanı) ifade eder. İçinde kuşku bulunduğu için kesin hüküm bildiremez. Bu tür rivâyetler, ancak Kur'an'ın ve Peygamber'in dünya görüşüyle ölçülerek değerlendirilmelidir.

Turan Dursun, kitabının 110-112 nci sayfalarında, Peygamber'e nisbet edilen "Atta, evde, bir de kadında uğursuzluk" olduğu yolundaki bir rivâyeti ele almakta ve Buhârî'de yer almış bulunan bu hadisin sağlamlığında hiç kuşku bulunmadığını ileri sürmektedir.

Bu hadis de Ebû Hüreyre'den gelmektedir. Fakat tam bunun tersi bir hadis vardır: "Hastalığın sirayeti ve şum yoktur." (Buhârî, Tıb: 19, 43, 44,...)

Buhârî'nin Ebû Hüreyre'den rivayet ettiği bu hadisi duyan Hz. Âişe son derece kızmıştır: "Katâde'nin rivâyetine göre: Âmir oğullarından

iki kişi Hz. Âişe'nin yanına geldiler, dediler ki: Ebû Hüreyre, Allah'ın Elçisi (s.a.v.)'nin, (atta, kadında ve evde uğursuzluk vardır) dediğini söylüyor. Âişe çok kızdı ve dedi ki: Peygamber öyle söylemedi. Ancak (Câhiliyyet halkı, bu şeylerde (yani atta, kadında ve evde) uğursuzluk sayarlardı) dedi." (Cihâd: 47, Nikâh: 17, Tıb: 43, 54; Müslim: Selâm: 115-120; Fethu'l-Bârî: 3/61)

Düşünün bir kerre, kadını insanın mutluluk kaynağı sayan peygamber, onu uğursuz sayar mı? Kendisi: "Kişi üç şeyden mutlu olur ve üç şeyden bahtsız olur. Âdem oğlu sâliha (iyi huylu) kadınla, iyi ev ile ve iyi binek ile mutlu olur. Kezâ Âdem oğlu kötü (huylu) kadınla, kötü (dar) evle ve kötü binek ile mutsuz olur." (İbn Hanbel, Müsned: 1/168)

İşte Peygamberin söylediği söz budur. Ötekiler, ona yamanmıştır. Hâşâ o, çelişkili sözler söylemez. İnsanın mutluluk kaynağı saydığı, cenneti ayaklarının altına serdiği kadını uğursuz saymaz. Zaten o, uğursuzluk inancını reddetmiştir. Allah'ın kaderinden başka bir şey olmaz.

Hz. Muhammed, Allah'ın, erkeğe bir emâneti saydığı kadına iyi bakılmasını, şefkatli, yumuşak davranılmasını emretmiş, kendisi hiçbir hanımına bir fiske dahi vurmamıştır.

Bir de Kur'an'a bakınız: Yüce Allah: "Dilediğine kızlar, dilediğine erkekler hibe edeceğini" bildiriyor (Şûra: 50) Âyette, gerek kızın, gerek oğlanın, Allah'ın bir bağıışı, lutfu olduğunu belirtirken önce kızın zikredilmesi düşündürücüdür. Kur'an'da asla kadınla erkek arasında bir ayırım yapılmamıştır. Yüce Allah buyurur:

"Ben sizden erkek ve kadın, hiçbir çalışanın işini zâyi etmeyeceğim. Hep birbirinizdensiniz..." (Âli İmran: 194)

"İnanan erkekler ve inanan kadınlar birbirlerinin velisi (koruyucusu)dirler. İyiliği emreder, kötülükten menederler, namazı kılarlar, zekâtı verirler, Allah'a ve Elçisine itâat ederler. İşte Allah onlara rahmet edecektir." (Tevbe: 71)

"Erkek veya kadından her kim inanarak güzel işler yaparsa, işte onlar cennete girerler ve zerre kadar haksızlığa uğratılmazlar." (Nisâ: 124)

"Müslüman erkekler ve müslüman kadınlar, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar, tâate devam eden erkekler ve tâate devam eden kadınlar, sabreden erkekler ve sabreden kadınlar, saygılı erkekler ve saygılı kadınlar, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlar, ırzlarını koruyan erkekler ve ırzlarını koruyan kadınlar, Allah'ı çok zikreden erkekler ve zikreden kadınlar; işte Allah, bunlar için bağış ve büyük bir mükâfât hazırlamıştır." (Ahzâb: 35)

Kur'an, erkeğin yanında kadına da oy hakkı tanımaktadır: "Ey peygamber, inanan kadınlar, bey'at etmek için sana geldiklerinde, onların bey'atini, aşağıdaki biçimde al..." (Mümtehine: 12)

Abdullâh ibn Mes'ûd, Hz. Muhammed'e, kiminle beraber bulunması, kime hizmet etmesi gerektiğini sorunca Hz. Muhammed, üç kez "annenle" dedikten sonra, "sonra babanla", demiştir. (Buhârî, Edeb: 2; Müslim, Birr: 1)

Hz. Muhammed, o zamana dek hemen hiçbir insanın değer vermediği ölçüde kadına değer vermiş, o kadar ki onları naziklikte ve zerâfette camlara benzetmiştir. Bir gün yolculuk esnasında develeri hızlandırmak için hidâ yapan, yani türkû söyleyen sahâbisine, biraz yavaş olmasını, şişeleri (yani hanımları) incitmemesini emretmiştir.

Şayet Peygamber, kötü huylu veya kırıtkan bir kadın hakkında: "Şeytân, kadın şeklinde görünür" demişse, bunu genelleştirmenin anlamı var mı? Pekalâ o, şeytânın erkek şeklinde görüldüğünü de söylemiştir. Bedir Savaşı sırasında Bekr oğullarından Sürâka ibn Mâlik ibn Cuşum adında bir kişi Kureyşlilere katılmış, onları savaşa teşvik etmiş, sonra iki ordu karşılaştığında işin ciddiyetini anlayan Sürâka, kışkırttığı adamları bırakıp gitmişti. İşte bu adam, Kur'an'da şeytan olarak takdim edilmektedir:

"O zaman şeytân, onlara, yaptıkları işi süslemiş: 'Bugün insanlardan, sizi yenecek kimse yoktur. Korkmayın, ben de sizin yanınızdayım!' demişti. Fakat iki topluluk birbirini görünce ardına dönüp: 'Ben sizden uzağım, ben sizin görmediğinizi görüyorum, ben Allah'tan korkarım, zira Allah'ın cezası çetindir!' dedi." (Enfâl: 48)

Nâs ve En'am sûrelerinde hem cinlerden, hem de insanlardan şeytanlar bulunduğu belirtilmektedir (Nâs: 4-6; En'am: 112) Bu âyetler de, kötü huylu, bozguncu insanların şeytan tabiatlı olduklarını söylüyor. Şimdi bu âyetlerden, bütün erkeklerin şeytân olduğu anlamı çıkarılabilir mi? İnsan, önyargılı olunca herşeyi kendi düşündüğü gibi anlıyor.

IX- HADİS RİVÂYETLERİNDE OLMAYAN ŞEYLERİ ARAYA SOKMASI:

"Peygamberin döneminde "gece baskınları" düzenlenirdi. Peygamberin emriyle "Öldür, öldür!" şiarları haykırılırdı. Sonra da yağmaya girişilirdi. (Ebû Dâvûd, Cihâd/102, hadis 2638; Ibn Mace, Cihâd/30, hadis 2840).

Filistin'de "Übnâ (sonraları 'Yübnâ') denen bir yere Peygamber bir baskın düzenlemişti. Baskını yapacaklara da şu buyruğu veriyordu:

- Sabahleyin Übnâ'ya (ansızın) baskın yap ve orayı yak! Ve "Übnâ" köyü yakılıyordu. İçindekilerle birlikte. (Ebû Dâvûd, Cihad/91, hadis 2616, c. 3, s. 88, ayrıca s. 124'teki 2'nolu not: Ibn Mace, Cihad/31, hadis No: 2843, c. 2, s. 948).

Düşmanın bulunduğu yerdeki ağaçlar, tirtinler de yakılır, ya da kesilirdi.

Peygamber Benû Nadir kabilesinin hurmalıklarını yaktırmıştı, ayrıca kestirmişti. Haşr Suresinin 5. ayetinde bu olaya kısaca değiniliyordu: *"İnkârcı Kitap Ehlinin yurtlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız, Allah'ın izniyle ve (O'nun), yoldan çıkanları cezâlandırması içindir."*

Bu ayette geçmeyen "yakma olayı", hadislerde yer alıyordu. (Buhârî, Cihâd/154, Hars/6, Meğazi/14, Tesir/59/2, Tecrit, hadis 1576; Müslim, Cihâd/29-31, hadis 1746; Ebû Dâvûd Cihâd/91, hadis 2615; Tirmizî, Siyer/4, hadis 1552; İbn Mace, Cihad/31, hadis 2845; Dârimi, Siyer/22; Ahmed İbn Hanbel, 2/8, 52, 80)."

* * *

Übnâ baskını, durup dururken yapılmış bir şey değildir. O bölge halkı müslümanları sürekli rahatsız ediyordu. Peygamberin elçilerini öldürmüşlerdi. Onlara bir ders vermek gerekince Peygamber, Üsâme kumandasında bir ordu göndermek istedi. Üsâme Peygamber'in, kendisine şöyle emrettiğini söylemiştir:

"- Sabahleyin Übnâ'ya baskın yap, sonra yak!" (Ebû Dâvûd, Cihâd: 91; İbn Mâce, Cihâd: 31). Hadisin metninde olan sadece budur. Hadiste kastedilen, köylülerin evlerini ve ekinlerini yakmaktır. İbn Mâce'nin yaptığı açıklama böyledir (2/948, not: 2843). Turan Dursun, hadis metninde olmayan şu ilâveyi yapıyor: "Übnâ köyü yakılıyordu, köy halkıyla birlikte." Halbuki hadiste köy halkının yakıldığından söz edilmez ve Üsâme'nin gidip köyün ekinlerini yaktığı da anlatılmaz. Sadece Peygamber'in, kendisine böyle emir verdiği anlatılır. Düşmanın evlerini ve ekinlerini ateşe vermekten maksat da korkutarak halkı teslim olmaya zorlamaktır. Maamâfih bu, sadece bir kişi haberidir. Doğruluğu kuşkuludur. Peygamber aslâ köy halkını yakturmamıştır.

Nadir oğullarının birkaç hurma ağacını kestirmesi onları korkutup kan dökülmeden teslim olmağa zorlamak idi. Gerçekten adamlar sa-

vaşsız olarak Peygamber'in şartlarını kabul edip, taşınır mallarını delvelere yükleyip gitmeğe razı olmuşlar ve bu toprak müslümanların eline geçmiştir. Fakat Peygamber bütün hurmaları kestirmiş değildi. Sadece birkaç ağaç kestirdi. Bunu görenler, şartları kabul ettiler.

Kuşatılan ülkenin evlerini veya ağaçlarını yaktırma, sadece çok zorlu hallerde uygulanır. Bu mes'elenin uygulanıp uygulanmayacağı da ihtilâf konusudur. Bilginlerin kimine göre düşmanı teslim olmaya zorlamak için bu yola başvurulabilir. Kimi de bunu câiz görmez. Zaten savaşın sonucuna katkısı yoksa ağaçlara, ekinlere dokunulmaz, ağaçlara, hayvanlara dokunmama hususunda Hz. Ebûbekir'in emri de vardır.

X- KISAS İLE İLGİLİ SÖZLERİ

Turan Dursun, 57 nci sayfada şunları söylüyor:

"İslâm, yeni bir dünya nizâmı getiriyordu. Bu nizâm, kuşkusuz Câhiliye çağının anarşi ve zorbalığından daha ileriye, belli bir uygarlaşmanın hukûki çerçevesi getirilmişti. İnsanlar yeni nizama uyacaklardı. Bunun yaptırımı, hem bu dünyada hem de öteki dünyada en ağır cezalardı.

Bu dünyadaki cezalar, özet olarak kısasa kısastı.

Bakara sûresi şöyle diyordu: "Ey inananlar, öldürmede kısas size farz kılındı. Hüre hür, köleye köle, kadına kadın." (178. ayet)

Bu şekilde kısas istemek ölenin velisinin hakkıydı. Eğer bir müslüman erkek, kâfir erkeği öldürürse, kısas uygulanmazdı. Bakara sûresi, cezayı bireye değil, eski kabile hayatının bir kalıntısı olarak topluluğa vermiş oluyordu. Ölenin karşılığında kan bedelini, öldürenin topluluğundan bir eşidi oluşturabiliyordu. Kısas yerine bedel de ödenebilirdi. Kadın Müslümanın değeri, erkeğin yarısı kadardı."

Bu sözlerinden, sanki kısas gibi ağır bir cezânın, daha önce hiç olmadığı, bu cezâyı İslâmın getirdiği anlamı çıkmaktadır. Oysa haksız yere adam öldüreni öldürmek, bir başkasının vücudunu yaralayamı aynı şekilde cezalandırmak hem Arap kabileleri arasında uygulanagelen bir hüküm, hem de yahûdiler arasında uygulanan bir cezâ idi. Mâide Süresinin 45 nci âyetinde, Tevrât'ta yahûdilere: cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş ve yaralamalara karşılıklı kısasın farz edildiği belirtilmektedir. Tevrât'ın, Çıkış: 24/12-25 nci âyetlerinde bu kısas hükümleri anlatılmaktadır.

Kur'an gelince toplumun yararına olan hükümleri bırakmış, zararına olan hükümleri kaldırmıştır. Kısas, toplumun huzur ve güvenini sağlayan bir yasa idi. Önceki İlahî Kitapta da vardı. Kur'an da, kendinden önceki İlahî Kitapta var olan bu yasayı kabul etmiş, "Ey sağduyu sahipleri, kısasta sizin için hayât vardır!" (Bakara: 178) demiştir.

Turan Dursun'un iddiâsına göre eğer bir müslüman erkek, kâfir erkeği öldürürse kısas uygulanmazdı. Bakara Süresi, cezâyı bireye değil, eski kabile hayatının bir kalıntısı olarak topluluğa vermiş oluyordu. Ölenin karşılığında, kan bedelini, öldürenin bir eşiti oluşturabiliyordu. Kısas yerine bedel ödenebilirdi. Kadın müslümanın değeri, erkeğin yarısı kadardı.

Aslında yazar, fıkıh ihtilâflarını, ictihâd görüşlerini Kur'an'ın açık hükmü gibi göstererek kamuyu yanıltmak çabası içindedir. Gerçekte "Kur'an cezâyı bireye değil, gelenek uyarınca topluluğa vermiş oluyordu" sözü, Kur'an'ın: "Hür karşılığında hür, köle karşılığında köle, kadın karşılığında kadın" ifadesine uyar mı? Bir kere birinin yaptığı suçu başkalarına yüklemek, Kur'an'ın genel ve en temel prensibine aykırıdır. Kur'an'a göre "Hiç kimse, başkasının günâh yükünü taşımaz." (İsrâ: 15) Kimse, işlemediği suçtan sorumlu olmaz. Kısasta sadece suçu işleyen cezalandırılır.

Ancak öldürenin velîlerine, yani en yakın akrabasına kısastan vazgeçme hakkı tanınmıştır ki Tevrât'ta da böyledir. Kısasın asıl ama-

cı, toplum düzenini sağlamaktır. Eğer öldürülenin yakınları, katili bağışlar da diyete (kan bedeline) razı olurlarsa o zaman kabile dayanışmasının bir gereği olarak diyeti, katilin akrabası öder. Bunda yardımlaşma yanında, âile içinde yetişmiş bireyin davranışlarının, familya tarafından kontrol edilme amacı da güdülmüştür. Zira ferdin suçunun, kendisine de zarar vereceğini düşünen âile, fertlerinin davranışlarını kontrol eder, onların yanlış bir şey yapmalarına engel olmağa çalışır. Maamâfih âkile denilen bu uygulama, Kur'an'ın emri değildir. Kur'an'da böyle bir hüküm yoktur. Ama Tevrât'ta vardır. Kur'an'ın açıkça belirlediği kısas hükmüne göre suçu işleyen cezalandırılır.

Turan Dursun'a göre: "Bir müslüman erkek, kâfir erkeği öldürürse kısas uygulanmaz." Kur'an'ın açık anlatımında müslüman kâfir kaydı yoktur. Hür deyimi içine, müslim, gayri müslim bütün hürler girer. Köle deyimi içine de dini ne olursa olsun bütün köleler girer. Bu müslüman kâfir ayırımı, Kur'an'a âit değildir, fıkıhçıların görüşleridir. Bu konuyu daha iyi kavrayabilmek için Bakara Süresinin, kısasla ilgili 178-179 ncu âyetlerinin tefsîrini verelim:

"Ey inananlar, öldürmede kısas size farz kılındı. (Binaenaleyh, kaatilin de öldürülmesi gerekir). Hüre hür, köleye köle, kadına kadın. Ama kim (yani kaatil, müslüman) kardeşi tarafından affedilirse, o zaman (affedenin, örfü göre) uygun olanı yapması, (uygun diyet istemesi, affedilenin de) güzelce onu ödeme (si) gerekir. Bu, Rabbiniz tarafından bir hafifletme ve acımadır. Kim bundan sonra da saldırıya kalkarsa artık onun için acı bir azap vardır. Ey akıl sahipleri, kısasta sizin için hayât vardır, böylece korunursunuz."

Bu iki âyetin iniş sebebi hakkında birkaç rivâyet vardır. Katâde'den anlatıldığına göre: Cahiliyye çağında kabileler, kendilerini birbirlerinden üstün görürlerdi. Şayet kuvvetli olan kabilenin kölesi öldürülse, onun yerine bir hür; kadın öldürülse, yerine bir erkek; hür bir erkek öldürülse yerine iki hür erkek öldürmek isterlerdi. Böylece o kabile; kölelerinin, başkalarının hürlerine; kadınlarının, başkalarının erkeklerine; bir hürlerinin, başkalarının iki hürüne denk olduğunu ile-

ri sürerek övünmüş olurdu. İşte Yüce Allah, bu âyeti indirerek ancak köle karşılığında kölenin, kadın karşılığında kadının kısas edilebileceğini bildirdi ve insanları böyle aşırılıklardan menetti. Daha sonra da Mâide Sûresindeki: "*Onlara (israil oğullarına) Tevrât'ta cana canın, göze gözün, buruna burnun, kulağa kulağın ve yaralamaların da birbirine karşı kısas edileceğini yazdık.*" meâlinde bulunan 45 nci âyetini indirdi. Buna benzer bir rivâyeti de tabiûndan bir topluluk, Şa'bî'den nakletmiştir.

Âyetin mânâsı: Ey inananlar öldürülenin kâtiline kısas yapmanız, size farz kılındı. Kimse kimseye karşı haksızlık yapmasın, aşırı gitmesin. Hür bir insan, hür bir insani öldürdüğü zaman yalnız o hürrü öldürün; köle, köleyi öldürdüğü zaman da yalnız onu öldürün. Kadına karşılık da sadece kâtil kadını öldürün. Hür yerine birçok hür, köle yerine hür; kadın yerine erkek öldürmeyin. Her kim için kardeşi tarafından (yani maktulün velisi tarafından) kısastan birşey, diyete bırakılmış olursa artık diyeti isteyen kişi, işi yokuşa sürmeden güzelce hakkını alsın, diyeti veren de işi sürüncemede bırakmadan borcunu ödesin. Kısastan vazgeçip, cezanın diyete indirilmesi, Rabbinizden size bir rahmettir. Halbuki sizden önce yahudîlerde diyet almak yasaktı. Maktulün velileri yalnız kısas yapmak zorunda bırakılmışlardı. Size ise kısası diyete indirme kolaylığı sağlandı. İmdi kim diyeti aldıktan sonra kâtili de öldürmeğe kalkarsa onun için acı bir azap vardır. Kim kendisine çizdiğim yolun dışına çıkar da cahiliyye âdetine dönerse onun için acı bir azap vardır.

Âyetin baş tarafı, kısası genel prensip olarak farz kılmakta, fakat maktulün velisine kaatili affetme yetkisini de vermektedir. Bu husus, ümmet için bir rahmettir. Kısastan maksat, toplumun huzurunun teminidir. Çünkü haksız yere öldürülenin kaatili de hayattan mahrum edilmezse bu durum, maktulün yakınları arasında bir infiâle, kan davasının sürüp gitmesine ve iki taraf arasında ardı arası kesilmez öldürmelerin cereyanına sebep olur. Ama kaatil, şeriatin bir emri olarak öldürülünce iki taraf da yatışır, kardeş olarak yaşamalarını sürdürür. Kısa-

sın yanında af yetkisinin de tanınması, Kur'ân hükmüne her zaman uygulanabilecek bir elâstikiyyet vermiştir.

Allah, âyetin başıyla kaatilin öldürülmesini farz kılmıştır. Bu hükmün, bütün katillere şamildir. Kaatil, ister hür olsun, ister köle olsun; ister kadın olsun, ister erkek olsun; ister müslüman, ister zimmi olsun değişmez. Her kaatil öldürülür: "*Hürre karşılık hür...*" cümlesi ise, geçen hükmü, teyid şeklinde açıklamakta ve bazı kabilelerin tatbikatını yasaklamaktadır. Onlar kölelerine karşılık hür öldürmek istiyorlardı. Âyet onların bu zulmünü önlemekte ve ancak kaatilin öldürüleceğini emretmektedir.

Buna göre âyette öldürülmüş olan bir hürrün, öldürülmeyeceğine dair bir delil olmadığı gibi kadın öldüren erkeğin öldürülmeyeceğine dair bir delil de yoktur. Âyetin başı, genel bir hüküm ifade eder. Hür yerine hürrün öldürülmesinin zikredilmesi, öteden beri uygulanan bir zulmü iptal etmektedir. Zulmen öldürülen herkes: "*Kim zulmen öldürülürse, onun velisine yetki veririz ama o da öldürmede aşırı gitmesin.*" (1) âyetinin kapsamına girer. Maktul müslüman olsun, zimmi olsun, hür olsun, köle olsun, kadın olsun, erkek olsun velisine kısas talebetme yetkisi verilmiştir. Mâide Sûresinin 45 nci âyetinde de "*cana can, göze göz*"ün kısas edileceği beyan edilmektedir. Ehli kitâp hakkındaki bu hükmü nesheden bir âyet inmemiştir. "*Kim size tecavüz ederse, onun size tecavüz ettiği kadar siz de ona tecavüz ediniz!*" (2) "*Ceza verirsiniz, size edilen azap kadar ceza veriniz.*" (3) âyetleri de kısası emretmektedir. Sünnet de kısastaki bu genel hükmün, kölelere de şamil olduğunu gösterir. Peygamber (s.a.v.), müslümanların kanlarının birbirine denk olduğunu söylemiş, köle ile hür arasında ayırım yapmamıştır. Peygamber (s.a.v.); "*Kölesini, öldüreni öldürürüz, onun*

(1) İsrâ Sûresi: 33.

(2) Bakara Sûresi: 194.

(3) Nahl Sûresi: 126.

burnunu, kulağını kesenin burnunu, kulağını keseriz ve onu iğdiş edeni iğdiş ederiz" (4) buyurmuştur.

Kitâbı Mukaddes'te Kısas hükümleri şöyledir: "Bir adamı vuran, vurduğu ölürse mutlaka öldürülecektir... Ve babasına, yahut anasına vuran mutlaka öldürülecektir. Ve adam çalan, onu satmış olsun, yahut kendi elinde bulunsun mutlaka öldürülecektir. Ve babasına, yahut anasına lanet eden mutlaka öldürülecektir.

Eğer bir adam kölesine, yahut câriyesine değnekle vurur ve onun eli altında ölürse mutlaka cezalandırılacaktır. Ancak bir yahut iki gün yaşarsa cezalandırılmayacaktır; çünkü o kendi malıdır. Ve eğer adamlar kavga edip bir gebe kadına çarparlar ve onun çocuğu düşerse ve bir zarar olmazsa, kocasının kendi üzerine tayin edeceği gibi tazmin edecek ve hakimler vasıtası ile verecektir. Fakat zarar olursa o zaman can yerine can, göz yerine göz, diş yerine diş, el yerine el, ayak yerine ayak, yanık yerine yanık, yara yerine yara, bere yerine bere vereceksin." (Çıkış, 2/2-25)

Kur'an'ın ifadesinde köleye karşılık hürrün öldürülmeyeceği şeklinde bir beyan yoktur. Ancak Mâlikî ve Şâfiî fıkıhçılara göre köle karşılığında hür, zimmî (gayri müslim) karşılığında müslüman öldürülmez. Ancak kadın öldürmüş olan erkeğin öldürüleceğinde icmâ' (oy birliği) vardır.

Herhalde Mâlikî ve Şâfiîlerin, bir köle öldüren hürrün, öldürdüğü köleye karşılık kısâs edilmeyeceği hükmü, biraz önce kaydettiğimiz Kitâbı Mukaddes'in hükmünden esinlenmiştir. Hattâ sanıyoruz ki Kitâbı Mukaddesin bu hükmü, Araplar arasında da uygulanıyor ve onlar köle katleden hürrü öldürmüyorlardı. İşte onların bu örfü, İmâm Mâlik'in ve onun talebesi Şâfiî'nin ictihâdına kaynak olmuştur. Fakat bu görüş, âyetlerin ruhuna ve İslâmın genel eşitlik prensibine aykırıdır. Bu bakımdan Ebû Hanîfe'nin ictihâdı, Kur'an'ın ruhuna daha uy-

(4) Buhârî ilm 39. Cihâd, 17. Diyât, 24, 31; Ebû Dâvûd, 11. 147;...

gundur. Âyetin zahirinde de insanlar arasında böyle ayırım yapılacağını gösteren bir husus yoktur. Kaatil kim olursa olsun, birisini zulmen öldürmüşse kendisi de öldürülür. Kanda köle kadın, müslüman ve zimmî hep birbirine eşittir. Müslümanın malı nasıl haramsa zimmînininki de haramdır. Zimmînin malını çalanın da eli kesilir. Hz. Peygamber (s.a.v.), zimmîye karşılık müslümandan fidye almış ve: "Ben, zimmetine riâyet edenin hakkını korurum" demiştir.

Âyetten anlaşılıyor ki insanların vasıflarındaki farklılık, kısasta hükmü değiştirmedeği gibi sayıdaki farklılık da hükmü değiştirmez. Yani bir şahsı, birkaç kişi beraberce öldürmüş olsa. Zahiriyye, Hanbelî mezhebi hariç, bütün mezheplerin ittifakiyle o topluluk öldürülür.

Bu hüküm, ilk bakışta ağır bir ceza gibi gelirse de ağır değildir. Allah'ın adaletine uygundur. Çünkü kısas, nefsi müdafaa gibi meşru bir sebep olmadan bir adamı zulmen öldürenlere uygulanır. Birisinin yaşama hakkını yok yere, kaba gücüne dayanarak elinden alan kimseye, kendisinden daha güçlüünün var olduğunu bildirmek, onun da elinden hayat hakkını almak lâzımdır. Birisini haksız yere öldürdüğü takdirde kendisinin de öldürüleceğini bilen insan, kimseyi öldürmeğe cesaret edemez. Böylece toplumda öldürme olayları çok azalır. Arada sırada gözü dönmüş kaatiller çıkarsa onlar da Allah'ın kanunuyla ortadan kaldırılınca topluma tam bir huzur havası hakim olur. Sonra zâlimler öldürülünce, mazlûm olarak öldürülen kimsenin akrabalarının kalbinde kin ve intikam hissi kalmaz. Hak yerini bulur. Devlet cezayı verdiği için, fertler öldürmek suretiyle cezâ vermeğe kalkmazlar. Kan dâvâları, kavgalar ortadan kalkar. Belki birçok yılda bir kişi öldürülür ama toplum yaşar. Yüce Allah, 2/179 uncu âyette bu cezânın hikmetini açıklamış, "Ey akıl sahipleri kısasta sizin için hayat vardır, korunmanız için bu hüküm size farz kılındı" buyurmuştur.

Turan Dursun: Diğer cezalar da, yapılanın misliyle kısastı. "Eğer bir topluluğa azap ederseniz, size yapılan azabın eşiyle azabedin." Nahl suresinin 126. âyetinde böyle emrediliyordu.

Kısasa kısas uygulanarak organ kesme türünden cezalar yanında, kırbaçlamak gibi gene ezaya dayanan cezalar da vardı.

Zinânın cezası ise recm idi, yani toprağa gömüp taşlamak. (s. 58) diyor.

Nahl Sûresinin 126 ncı âyetini, yine kasten yarım almış. Âyetin sonundaki "*Sabrederseniz, bu, sizin için daha hayırlıdır!*" cümlesini almamış. Çünkü püf noktası burada. Âyet, affetmeyi, öc almağa tercih etmektedir.

Yapılan kötülüğü cezalandırmanın amacı, intikam almak, kin ve öfkeyi tatmin etmek değil, toplum düzenini korumaktır. Âyette, toplum düzenine zarar vermeyecekse suçu bağışlamak öğütlenmektedir.

Âyetin asıl amacı, suçlara misliyle karşılık verip intikam almak değil, işlenen bir suçta, hak ettiğinden daha ağır bir ceza vermeyi önlemektir. Yani âyet, intikâmı değil, adâletten ayrılmamayı emretmektedir. "*Eğer cezâ verecekseniz, size yapılan kötülük kadar, işlenen suç kadar cezâ verin; ama affederseniz, bu sizin için daha hayırlıdır!*"

Bu ifadenin asıl amacı, işlenen bir hatâyı, ondan daha ağır bir cezâ ile cezalandırmayı önlemektir. Çünkü bazı kimseler, âilesi, yakın veya yakınlarından bir adam öldüreni öldürmekle kalmaz, onun çocuğunu, çocuğunu, yakınlarını dahi öldürerek intikam alırlardı. Kur'an, bu tür aşırı davranışları yasaklamıştır. Suçun cezâsı, ancak dengi ile olur. Suça daha ağır cezâ vermek zulümdür. Bu prensip: "*Biri size saldırırsa, siz de onun size saldırdığı kadar ona saldırın, Allah'tan korkun.*" (Bakara: 194) âyetinde ifâdesini bulmuştur.

Zinâ Cezası:

Yazar, zinânın cezâsının recm (taşlayarak öldürme) olduğunu söylüyor. Evet bu hüküm, İslâm hukukuna girmiş ve çok nadir de olsa uygulanmıştır. Ama Kur'an'da böyle bir hüküm yoktur. Kur'an'da zinânın cezâsı recm değil, yüz sopadır. Cinsel ilişki suçunu dört çeşide ayıran Kur'an, her birine ayrı bir cezâ belirlemiştir:

Nisâ Sûresinin 15 nci âyetinde kadınların kendi aralarında sapık ilişkilerinden (sevicilikten) söz edilir ve böyle kadınların, ölüncüye, ya da Allah kendilerine bir yol gösterinceye (yani bunlar evlenip gidinceye) dek evde göz hapsinde tutulmaları emredilir.

Erkek-erkek arasındaki cinsel ilişkinin cezâsı ta'zirdir, yani bunu yapanların yüzüne birkaç tokat vurmak, herkesin içinde yüzlerine tükürüp rezil etmek, böylece hem bunların, hem de başkalarının bir daha böyle bir şey yapmalarını önlemektir. (Nisâ: 16)

Nûr Sûresinin ikinci âyetine göre hür kadın ve erkek zinâ ettikleri takdirde bunların her birine yüz sopa vurulur. Demek ki hür kadın ve erkek arasında serbest irade ile işlenen zinâ suçu, dört tanıkla saptanır-sa bu suçun cezâsı yüz sopadır.

Zinâ eden evli câriyenin cezâsı da hür kadının cezâsının yarısı, yani elli sopadır.

İşte Kur'an'ın zinâ suçuna belirlediği cezâ budur. Ama maalesef İslâm fıkıhçıları bununla yetinmemişler, birçok konuda olduğu gibi bu konuda da Tevrat'ın kuralını hukuka geçirmişlerdir. Tevrat, serbest iradesiyle zinâ eden evli kadın ve erkeğe taşla öldürme cezâsı getirmiştir:

"Eğer bir adam, başka bir adamın karısı olan bir kadınla yatmakta olarak bulunursa, o zaman kadınla yatan adam ve kadın, onların ikisi de öleceklerdir ve kötülüğü İsrâilden kaldıracaksın."

"Eğer kız olan bir genç kadın bir adama nişanlı ise ve bir adam onu, şehirde bulup onunla yatarsa; o zaman onların ikisini o şehrin kapısına çıkaracaksınız ve onları, şehirde olduğu halde bağırmadığı için kadını, ve komşusunun karısını alçalttığı için erkeği taşla taşılayacaksınız ve ölecekler ve kötülüğü aranızdan kaldıracaksın." (Tesniye: 22/22-23)

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed'in, önceki toplumların üzerindeki ağır yükleri kaldırmak üzere görevlendirildiği (A'râf: 157) belirtil-

diği ve yüce Allah'tan, önceki milletlerin sırtına yüklenmiş olan ağır yüklerin, bizlere yükletilmemesi niyâz edildiği (Bakara: 286) halde, İslâm fakihleri önceki ümmetlere farz kılınmış olan fakat bu ümmetten kaldırıldığı için Kur'an'ın hiçbir yerinde söz edilmeyen, bu taşlama cezasını İslâm hukukuna da geçirmişler, böylece dini zorlaştırmışlardır. Ama bunu Kur'an'ın hükmü gibi göstermek yanlıştır.

Kur'an'da böyle bir şey yoktur.

XI- İSLÂMDA HOŞGÖRÜ YOK MU?

Turan Dursun'a göre, Kur'an, hep öc almayı, vurmaya, öldürmeyi, müslüman olmayan insanlara yaşama hakkı tanımamayı öğütlemektedir. Onun için müslüman, hoşgörülü görünse de içinde intikam duyguları taşır, fırsat bulduğunda vurur, öldürür.

Günümüzde İslâm adına hareket ettiklerini iddiâ eden, fakat kimler tarafından yönetildikleri bilinmeyen bazı terör örgütlerinin yaptıkları saldırıları İslâma mal etmeğe çalışan Turan Dursun şöyle diyor:

"Şöyle ya da böyle "hoşgörü" yansıtan âyetlerden başka kesim âyetlere bakıldığında tam ters bir doğrultuyla karşılaşılır. İslâm'ın katı bir "HOŞGÖRMEZLİĞİ" görülür bu âyetlerde. "Yürürlükte sayılan"lar da -belirtildiği gibi- bunlardır:

- "Hürmetli aylar çıkınca; puta tapanları, bulduğunuz yerde öldürün. Onları yakalayıp hapsedin. Her gözetleme yerinde onları bekleyin. Eğer tevbe eder, namaz kılar ve zekât verirlerse peşlerini bırakın. Doğrusu Allah bağışlar ve merhamet eder." (Tevbe: 5. Çeviri Diyanet'in.)

- "Onları, nerede bulursanız orada öldürün..." (Bakara: 191; Nisâ: 89, 91.)

Nisa Suresindeki "öldürün!" "munâfik"lar içindir.

- "Ey Peygamber! Kâfirlerle ve münafıklarla savaş. Ve onlara katı-sert davran! Varacakları yer, cehennemdir. Orası ne kötü bir varış yeridir." (Bu âyet, iki ayrı surede aynen yer almıştır: Tevbe: 73; Tahrim: 9.)

Aynı doğrultuda pek çok âyet var. (Bir kesimi için bkz. Mâide: 35; Tevbe: 41, 79; Hacc: 78; Furkan: 52.)

- "Kitap verilenlerden Allah'a, âhret gününe inanmayan, Allah'ın ve Peygamberinin haram kıldığını haram saymayan, HAK DİNİ din edinmeyenlerle; boyunlarını büküp kendi elleriyle CIZYE verene kadar savaşın!" (Tevbe: 29. Çeviri, Diyanet'in.)

İslâm'da geçerli olan birşey var: "Mümâşât". Anlamı: "Birlikte yürüme". İslâm, "güçleninceye dek barış içinde birlikte yürüme"yi ilke edinmiştir. Biraz "hoşgörü" yansıtan âyetler, "mümâşât dönemleri"nin ürünüdür. "Mümâşât" ilkesi, Muhammed'in "savaş hiledir" sözünden kaynağını alır daha çok. (Bu söz için bkz. Buhârî, e's-Sahih, Kitabu'l-Cihâd/156; Müslim, e's-Sahih, Kitabu'l-Cihâd/18, hadis no: 1740.)" (Din Bu, s. 188)

İslâm, tüm insanlar müslüman olana dek, yeryüzünü bir SAVAŞ ALANI sayar. "Barış" ve "hoşgörü" de, eğer gerekiyorsa, "savaş"ın gereği olan "hile" içindir." (s. 180)

Daha sonra da (246-247. sayfalarda) şunları yazıyor:

"İntikam", bilindiği gibi, "öç" anlamındadır. Öfke, kin, hınc ürünüdür.

"Öfke (gazap)" dolu, "kin" dolu bir "Tanrı" düşünebilir misiniz? Etnoloji bize kesin olarak bildirir ki, ilkelere bu vardır. Yine araştırmalar gösterir ki, bu tür "Tanrı" anlayışı, ilkelere Yahudilik kaynaklarına, başta Tevrat'a, yorumlarına, oradan da Kur'an'a ve İslâm'ın bütününe geçmiştir. Kur'an'da tam 4 kez, Tanrı için "zü'nükam", yani "intikam sahibi, intikamcı" deniyor. Diyanet'in resmi çevrisinde de "öcünü alır," "öcalıcı", "öcalan", "öcalabilen" anlamları verilmiştir.

(Bkz. Âli İmran: 4; Mâide: 95; İbrahim: 47; Zümer: 37.)

Bir âyetin Diyanet'in resmi çevirisindeki anlamı şöyledir:

- Sakın, Allah'ın peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma! Doğrusu Allah, Güçlü'dür, Öc alan'dır." (İbrahim, ayet: 47.)

Bu âyet, "peygamber"lerin de "intikam" istediklerini, "Tanrı'nın, buyruklarına karşı gelenlerden "intikam" alacağına "söz verdiğini" ve bu "sözünden de caymayacağı"nı, Tanrı'nın hem "Güçlü", hem de "Öcalıcı" olduğunu açık seçik anlatıyor.

Secde suresinin 22. âyetinde de şöyle denir:

- "Rabb'inin âyetleri kendisine hatırlatılıp da onlardan yüz çeviren kimseden daha zalim var mıdır? Şüphesiz, suçlulardan öc alacağız."

"Rabb"ın, yani "Efendi Tanrı'nın, "suçlu"lardan, "günahlı"lardan öc alacağını bildirdiği anlatılırken, "Biz kesinlikle, onlardan öc alacağız ya da öcalıcılarız" dediği, iki âyette daha anlatılmakta: Zuhuruf, âyet: 41; Duhan, âyet: 16.

"Tanrı"sının "öcalıcı", "peygamber"inin "öcalıcı" diye sunulduğunu görüyoruz. "Tanrı"sı, "peygamber"i öyle olur da, "mü'min"leri, yani "inanır"ları öyle olmaz mı?

İslâmcı, bunun için "intikamcı"dır işte.

"Tanrı için sevmek, Tanrı için kin beslemek", İslâm'ın temel ilkelerinden biridir. Muhammed'in, bunu dile getiren sözlerine dayanır bu.

Muhammed şöyle der:

- "İşlerin en üstünü, Tanrı için sevmek ve Tanrı için öfkelenip kinlenmektir." (Bkz. Ebu Davud, Sünen, Kitabu's-Sünne/3, hadis no: 4599)

Bir başka kez de Muhammed'in şöyle dediği görülür:

- "İçinizden kim bir MÜNKER görürse, eliyle onu değiştirsin; gücü yetmiyorsa diliyle onu değiştirsin. Buna da gücü yetmiyorsa kal-

biyle kinlensin..." (Bkz. Müslim, e's-Sahih, Kitabu'l-İman/78, hadis no: 49; Ebu Dâvud, Sünen Kitabu's-Salat/248, hadis no: 1140; Tirmizî, Sünen, Kitabu'l-Fiten/11, hadis no: 2172.)

Buradaki "münker"ın anlamı "tanınmayan, benimsenmeyen şey"dir. Demek ki Muhammed, her müslümana şu görevi veriyor:

Müslüman kişi, İslâm Şeriatı'nca "tanınmayan, benimsenmeyen bir şey"mi gördü; hemen "elini", yani "yumruğunu" kullanacak. Diyelim ki yumruğu yeterli olamadı, bununla karşı çıkamadı; "diliyle" karşısına çıkacak. Kötüleyecek, kınayacak, aleyhte propaganda yapacak. Diyelim ki ortam buna da elverişli değil. O zaman da "kalbiyle" yönelip "kin besleyecek."

İslâmcı ortamı elverişli bulana dek "kin besler" karşısında olduğu kimseye, duruma, düşünceye, davranışa. Ve "intikam" için zamanını kollar. Bu, kendisine verilmiş bir görevdir.

İslâm'ın "Tanrı"sı, "intikam"ı, kimi zaman "bu dünya"da, kimi zaman da "öbür dünya"da yâni, "âhiret"te alacağını bildirir. Her ikisinde de durum korkunç olarak bildirilir. Hele "âhiret"te "işkence" olacağı da anlatılır. "Ölüm yok, sürekli işkence var." *En sadist insanın bile kabul edemeyeceği türden bir "azap (işkence)".* *Bunu anlatan ayetlerle doludur Kur'an.*

* * *

XII- İSLÂM NE DEMEKTİR?

Turan Dursun, kitabının 186-188 nci sayfalarında da "İSLÂM BAŞKA DİNLERİ KABUL EDER Mİ?" başlığı altında, İslâmın hoşgöründen uzak, saldırganlığı emreden bir din olduğu savını tekrarlamaktadır.

Bu savın ne kadar önyargı sonucu olduğu ortadadır. Durumu anlamak için, Kur'an'da İslâmın ne anlama geldiğine bakalım.

Kur'an'a göre İslâm, kişinin, kendisini yalnız Allah'a teslim etmesi, yalnız O'na kul olması, yalnız O'na ibâdet etmesi demektir. İşte tevhîdin gereği budur. Allah'ı bir bilmek, O'ndan başka tanrı kabul etmemek demek olan tevhîd, kulluğun yalnız Allah'a yapılmasını gerektirir.

Bu anlamıyla İslâm, yalnız son peygamber olan Hz. Muhammed'in getirdiği dinden ibâret değil, ilk peygamberden son peygambere kadar tüm peygamberlerin getirdiği dindir.

Kur'an'ı Kerim, evrensel bir mesaj getirmiş, âhiret saâdetine erip cennete girmek için gerekli şartları açıklamıştır. Bunlar: Allah'a şirk-siz, âhirete şeksiz inanmak ve sâlih amel (dünyaya ve âhirete yararlı güzel işler) yapmaktır.

Kur'an'a göre İslâm, yalnız Allah'a tapmak, ibâdeti yalnız O'na özgü kılmaktır. Bu anlamıyla bütün peygamberler İslâmı getirmiştir. Kur'an'da İslâm kelimesi, yalnız Hz. Muhammed (s.a.v.)'in getirdiği din için değil, bütün peygamberlerin getirdiği din için kullanılmıştır. Çünkü peygamberlere verilen mesajın mâhiyeti aynıdır. Hepsini insanları tek Allah'a kulluğa, âhirete imâna ve sâlih amele çağırmıştır. Bu bakımdan misyonları aynı olan peygamberler arasında bir ayırım yapılmaz: "Allah'ın elçileri arasında bir ayırım yapmayız". (Bakara: 285) Yüce Allah, ilk elçisi olan Nûh'a neyi vahyetmiş ise, son elçisi Muhammed (ikisine de selâm olsun) da onu vahyetmiştir: "Biz Nûh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik..." (Nisâ: 163)

Yüce Allah, Hz. Peygamber'e hitâben: "Ben, elçilerden bir türedi değilim" (Ahkâf: 9) demesini emretmektedir. Yani Hz. Peygamber daha önceki peygamberlerin söylemediği şeyleri söyleyen, bid'atler ortaya atan bir elçi değildir. O da insanlara, öteki peygamberlerin tebliğ ettikleri esasları tebliğ etmektedir. Bu hususu her yerde vurgulayan

Kur'an, Şûrâ Sûresinin 13 ncü âyetinde daha net olarak ortaya koyuyor:

"O, size dinden Nûh'a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrâhîm'e, Mûsâ'ya ve İsâ'ya tavsiye ettiğimizi şeriat (dîn) yaptı. Söyle ki: dini doğru tutun (Allah'ın birliğine inanın ve O'nun buyruklarına teslim olun. Hurâfelerle dini yozlaştırmayın) ve onda ayrılığa düşmeyin..." İşte Allah tarafından gönderilen bütün dinlerin esası bu tevhîd inancıdır.

"(Ey Muhammed), Sana söylenen, senden önceki elçilere söylenmiş olandan başka bir şey değildir" (Fussilet Sûresi: 42) âyetinin, peygamberlerin dinlerinin aynı olduğunu vurgulamaktan başka bir anlamı var mı?

Bütün peygamberler İslâm'ı getirmekle beraber, özellikle son üç din peygamberlerinin atası olan İbrâhîm Aleyhisselâm, İslâmın simgesi olarak anılmaktadır. Yüce Allah, ona müslüman olmasını emretmiş ve o da Rabbinin emriyle müslüman olmuştur:

"Rabbi ona İslâm ol, demişti. 'Âlemlerin Rabbine İslâm oldum (O'na boyun eğdim)' dedi" (Bakara Sûresi: 131). Demek ki, İbrâhîm'in dini İslâm ve kendisi de müslüman idi.

Hac Sûresinin 78 nci âyetinde bu husus daha açık olarak ifade edilir: "Allah uğrunda, O'na yaraşır biçimde cihâd edin. O, sizi seçti ve dinde size bir güçlük yükledi. (Sizi) babanız İbrâhîm'in dinine (ilettiler). Ona uyun). O, bundan önceki (Kitapta) da, bunda da size müslümanlar adını verdi."

"İbrâhîm, ne Yahûdî, ne de Hıristiyan'dı, dosdoğru bir müslüman idi, müşriklerden de değildi" (Âl-i İmrân Sûresi: 67) âyeti de İbrâhîm'in müslüman olduğunu vurgulamaktadır.

Bakara Sûresi'nin 132-133 ncü âyetinde, ölmek üzere olan Hz. Ya'kub'un, oğullarına, ölünceye dek İslâm'dan ayrılmamalarını tavsiye ettiği, oğullarının da yalnız Allah'a tapacaklarına ve İslâm'dan ayrılmayacaklarına söz verdikleri anlatılmaktadır. Âl-i İmrân Sûresi'nin 52

nci âyetinde de İsa'nın havâripleri kendilerini "Müslümanlar" olarak nitelendirmektedirler.

Namaz, oruç, zekât gibi ibâdetler, yalnız Hz. Muhammed (s.a.v.) tarafından değil, önceki peygamberler tarafından da emredilmiştir.

Meryem Sûresinin 31 nci âyetinde, Hz. İsa'nın kavmine: " (Al-lah), sağ olduğum sürece bana namaz kılmayı emretti" dediği vurgulandıktan sonra İsmâîl, İdrîs gibi, İbrâhîm soyundan gelen, Allah'ın ni'metine ermiş seçkin peygamberler ve onların izinde giden sâlih insanlar övülür. Sonunda da:

"Onlardan sonra yerlerine öyle bir nesil geldi ki, namazı zâyi ettiler, şehvetlerine uydular. Onlar kötülük bulacaklardır. Ancak tevbe eden, inanan ve iyi iş yapanlar, onlar Cennete girecekler ve hiç haksızlığa uğratılmayacaklardır." (54-60) buyurulmaktadır.

Bu âyetler, namaz ve zekât gibi ibâdetlerin önceki İlahî dinde de bulunduğunu kanıtlar.

"Ey inananlar, sizden öncekilere yazıldığı gibi, (günâhlardan korunmanız için sizin üzerinize de oruç yazıldı" (Bakara: 183) âyeti de orucun daha önceki dinde var olduğunu gösterir. Hac ibâdetini de Hz. İbrahim koymuştur. (Hac Sûresi: 27 nci âyet). Nisâ Sûresi'nin 26 ncı âyetinde: "Allah, size (hükümlerini) açıklamak ve sizi, sizden öncekilerin yasalarına iletmek ve sizin günahlarınızı bağışlamak istiyor" buyurulduğu gibi, En'âm Sûresi'nin 83-89 ncü âyetlerinde İbrâhîm'den itibaren bir dizi İsrâîloğlu peygamberi anılıp bunların dâvetleri övüldükten sonra Hz. Muhammed (s.a.v.)'e hitâben: "İşte onlar, Allah'ın doğru yola ilettiği kimselerdir; onların yoluna uy!" buyurulmaktadır. Nisâ Sûresi'nin 125 nci âyetinde de Hz. Muhammed'in dosdoğru İbrâhîm Dini'ne tâbi olduğu belirtilmektedir.

Âl-i İmrân Sûresi'nin 84 ncü âyetinde:

"De ki: Allah'a, bize indirilene, İbrâhîm'e, İsmâîl'e, İshak'a, Ya'kûb'a ve Esbâta (kabilelere) indirilene; Mûsâ'ya ve İsa'ya ve pey-

gamberlere Rableri tarafından verilene inandık; onlar arasında bir ayırım yapmayız, biz O'na teslim olanlarız" buyurulduktan sonra İslâm'dan başka bir din arayanın, ibâdetinin kabul edilmeyeceği, o kimsenin âhirette ziyâna uğrayacağı vurgulanmaktadır.

Görülüyor ki, Kur'an-ı Kerim'e göre İSLÂM, bütün peygamberlerin tebliğ ettiği İlahî Din'in ortak adıdır. Allah, her peygamberi, toplumu, yalnız kendisini tanımağa ve yalnız kendisine tapmağa davet etmek üzere göndermiştir ki, bu dinin adı İSLÂM (sadece Allah'a teslim olmak, yalnız O'na tapmak)dır. Dinler, dillere göre başka adlarla anılsa bile, Hak dâvetçilerinin getirdiği dinlerin ruhu, temel prensibi İslâm'dır. Her peygamber, Allah'a şirksiz, âhirette şeksiz inanmayı ve sâlih amel yapmayı, güzel davranışlar göstermeyi öğütlemiştir ki, bu, İslâm'dan başka bir şey değildir.

Kur'an'a göre Allah, yalnız belli bir zümrenin Rabbi değil, bütün âlemlerin Rabbidir. "Övgü, âlemlerin Rabbine mahsustur" âyeti, namazın her rek'atında okunarak, Allah'ın, bütün yaratıkların Rabbi olduğu vurgulanır. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın rahmeti de belli bir zümreye özgü değil, her yaratığına şamildir. Evet O'nun gazabı da var ama, rahmeti gazabını geçmiştir:

"Rabbimiz kendisine rahmeti yazmış(acımayı prensip edinmiş)tir." (Enâm: 12) "Rahmetim, herşeyi kaplamıştır." (A'râf: 156) Bir kudsî hadiste de Allah'ın rahmetinin, gazabını geçtiği buyurulmuştur. (Buhârî, Tevhid: 55, Bed'ü'l-halk: 1; Müslim, Tevbe: 14-16; İbn Mâce, Zühd: 35)

Her peygamber, insanlığa bu sonsuz İlahî rahmeti sunmağa çalışmış ve Allah'a şirksiz, âhirette şeksiz inanan ve salih amel yapan her İlahî din mensubunu cennetle müjdelemiştir. Ama insanların bencilliği, İlahî mesajın geniş ufkunu daraltmış, her din mensubu, sadece kendilerinin cennete girebileceğini iddiâ etmiştir. Yahudiler, cenneti yalnız kendilerine tahsis ederken, Hıristiyanlar da kendilerinden başkasına cennet vizesi vermemişlerdir:

"Dediler: Yahudi, ya da Hıristiyan olandan başkası cennete girmeyecek! O, onların kuruntusudur. Doğru iseniz (bu konuda) delilinizi getirin! de" (Bakara: 111).

Cennetin belli bir zümreye mahsus olduğu iddiâsını böylece reddeden Kur'an, onun iddiâ ile değil, gerçek iman ve eylem ile olacağını; Yahûdiliği ve Hıristiyanlığı getiren peygamberlerin atası İbrâhim'in, gerçek tevhîdi getirmiş olduğunu; onun yolunda giden her insanın cennete gireceğini açıklıyor:

"Hayır, kim işini güzel yaparak özünü Allah'a teslim ederse, onun mükâfatı, Rabbinin yanındadır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir." (Bakara: 112)

"Dinde zorlama yoktur." Peygamberimiz hâkim olarak Yemen'e gönderdiği Muâz'a, Arap hıristiyanları İslâm'a da'vet etmesini buyurmuştur ama, onları İslâma girmeğe zorlamasını istememiştir. Çünkü kendisi, Arap halkını tek dinde birleştirmek istiyordu. Hattâ vefatları sırasında ashâbına, Arap Cezîresinde (Hicaz Bölgesinde) iki din bırakmamalarını tavsiye etmiştir. Fakat Kitap ehlini İslâm'a gelmeğe zorlamamış, onlara özgürlük tanımıştır.

Elbette Kitâp Ehlinin, tevhîd dininin en son şekli olan İslâm'a gelmeleri idealdir. Tüm dünyanın bir tek dinde birleşmesi idealdir. Ama ayrı ayrı diller konuşan ve her biri kendi din ve gelenekleriyle kaynaşmış bulunan milyarların, dinlerini bırakıp müslüman olmaları, sadece bir ütopyadır.

İslâm peygamberi, böyle bir hayali emretmemiştir. Kur'an, insanlar arasındaki dil, renk ve düşünce farklılıklarını Allah'ın dilemesine bağlamakta, yani bunu ilâhî yasa gereği saymakta (Bakara: 253, Hûd: 118); her milletin kendine özgü bir dini olacağı gerçeğini de kabul etmektedir. (Mâide: 48) Kendi dinlerinde tevhîde dönen, son peygamberin prensipleri ışığında dinlerine sokulan hurafeleri bırakıp kitaplarının özünü uygulayan, ona göre ibâdetlerini yapan Kitâp ehline de cenneti va'detmiştir:

Ünlü "er-Risâle" sâhibi İmam Abdu'l-Kerîm ibn Hevâziñ el-Kuşeyrî (ölümü: 986/1073), Letâifu'l-işârât adlı tefsirinde, Bakara 62. âyet için su açıklamayı yapıyor:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى وَالصَّابِئِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يُحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

"Doğrusu inananlar (müslümanlar), yahûdiler, hıristiyanlar ve sabîiler, bunlardan her kim Allah'a ve âhiret gününe inanır ve yararlı iş yaparsa onlar, Rableri katında ödüllendirilecekler, korku ve üzüntüye uğramayacaklardır" (Bakara: 62, Mâide: 69) buyurmuştur.

اختلاف الطريق مع اتحاد الأصل لا يمنع من حسن القبول ، فمن صدق الحق سبحانه في آياته ، وآمن بما أخبر من حقه وصفاته ، فتبأن الشرع واختلاف وقوع الاسم غير قاذر في استحقاق الرضوان ، لذلك قال: «إن الذين آمنوا والذين هادوا» ثم قال: «من آمن منهم ، أي إذا اتفقوا في المعارف فالكسب لم يحسن المآب ، وجزى التواب. والمؤمن من كان في أمان الحق سبحانه ، ومن كان في أمانه - سبحانه وتعالى - فبالجرى الآخوف عليهم ولا هم يحزنون .

Bu İbârenin Türkçesi şöyledir:

"Asıl bir olunca yolun ayrılığı, güzel kabul görmeğe engel olmaz. Her kim yüce Allâh'ın âyetlerini doğrular, O'nun kendi zâtı ve sıfatları hakkında söylediklerine inanırsa; şeriatin farklı olması, isim ayrılığı, rızâyı kazanmaya zarar vermez. Bundan dolayı (Allâh): 'İmân edenler, yahûdî olanlar...' dedi. Sonra da: 'Bunlardan her kim inanırsa...' dedi. Yani ma'rifet (gerçek bilgi)lerde ittifak ederlerse, hepsine de güzel gelecek ve bol sevâb vardır. Mü'min, Hakk'ın güvencesinde olandır. Kim yüce Hakk'ın güvencesinde bulunursa, elbette onlara korku olmaz ve onlar üzülmeyizler." (Letâifu'l-işârât: 1/96)

Kuşeyrî, Mâide Süresinde tekrarlanan aynı âyet için de şu tefsiri yapıyor:

بِمَنْ أَنَّهُمْ - وَاِنْ تَجَنَّبْتَ أحوالهم - فبِمَا تَجْمَعُ أحوال التوحيد لهم الأمان من الوعيد،
والغور بالمزيد

"(Allâh teâlâ) bildirdi ki: "İnsanlar), Tevhîd temelinde birleşikten sonra, hâlleri değişik olsa da, vaîd'den güvencede olur, bol mükâfâta ererler." (Letâifu'l-işârât: 1/134).

Hz. Ebûbekir savaşa gönderdiği ordunun komutanına şu emri vermiştir:

"Siz, manastırlarda kendilerini ibadete vermiş insanlara rastlayacaksınız. Onları, kendilerini vermiş oldukları ibâdetleriyle (dinle-riyle) baş başa bırakınız, onlara dokunmayınız." (Taberî, Târihu'l-Umeme ve'l-Mulûk: 3/213).

Hz. Ömer de fethettiği Kudüs'e girmiş, Süleyman ma'bedini ziya-ret etmiş, Dâvûd makamında namaz kılmış, İlyâ ve Lüd halklarına şu güvenceyi vermiştir:

"... Canları, malları, kiliseleri, kibleleri güvencededir. Kiliseleri işgâl edilmez, yıkılmaz, küçültülmez. Kilisenin gerek kendisinden, gerek çevresinden bir bölüm istimlâk edilmeyeceği gibi, kiblegâhları da istimlâk edilmez, malları müsâdere edilmez, dinlerine baskı yapılmaz, hiç kimseye zarar verilmez..." (Taberî, Târihu'l-Umeme ve'l-Mulûk: 4/159-160).

Peygamber'in, yahûdileri Medine'den çıkarması, dinleri yüzünden değil, müslümanlara hiyanetleri, andlaşmalarını bozup, kritik anlarda müslümanların düşmanlarıyla ittifak yapmalarından ötürüdür. Yoksa Peygamberimiz, kendi halinde, iyi niyetli Kitap Ehli insanlara hep iyi davranmış, onların hey'etleri Medine'ye gelip kendisiyle görüşmüş, Medine'de bir zaman kalmıştır.

Peygamber'in amacı, öncelikle Hicaz Bölgesinden şirk dinini

kovmak iken, sonradan onun bu konudaki sözleri Kitap ehline de teşmîl edilmiş; böylece Kitap Ehli kimselerin de Mekke ve Medine'ye girmeleri yasaklanmıştır. Oysa Hz. Peygamber zamanında Hayber'de yahûdiler oturmakta idi. Bunlar, Hz. Ömer zamanında Hayber'den çı-karılmışlardır. Kimi Şam'a, kimi Ezreât'a, kimi Hîre'ye gitmiştir.

XIII- DİN VE VİCDÂN ÖZGÜRLÜĞÜ

Kur'an, insanlara tam bir dîn ve vicdan hürriyeti getirmiştir. Din-de ikrâh yoktur. İkrâh, insanı bir inanca zorlama demektir. Kur'an, inancın zorlama ile değil, ancak kesin kanıtla hâsıl olan kanâat ve it-mi'nân ile olacağını bildirmektedir:

"Sen, onların üstünde bir zorlayıcı değilsin. Sâdece uyarımdan korkanlara Kur'an'la öğüt ver!" (Kâf: 45)

"Sen, onların üzerinde zorlayıcı değilsin." (Ğâşiye: 22)

"Sana düşen, yalnız duyurmaktır." (Âl-i İmrân: 20, Nahl, 82, Şûrâ: 48) gibi âyetler, Peygamberin görevinin, insanları zorlayarak di-ne soğmak değil, sadece gerçekleri açık bir ifade ile duyurmak oldu-ğunu bildirmektedir. Bunlar, vicdan özgürlüğünün en açık ifadeleridir.

Bazı müfessirler, Kur'an'ın bu geniş ve evrensel görüşünü daralt-mak için hoşgörü ve müsâmahâyı bildiren, emreden pek çok âyeti, kı-lîç âyeti adını verdikleri: " وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً .

: Onlar sizinle topyekün savaştları gibi siz de onlarla top-yekün savaşın." (Tevbe: 36) âyetiyle nehsetmek gibi bir hatâ içine düşmüşlerdir. Esasen bu nesih konusuna merak salan bazı kişiler, bir delile dayanmadan, âyetler arasında bir çelişki olmadan kendi vehim-leriyle Kur'an'ın birçok âyetini, birçok âyetiyle çarpıştırmış ve böylece, neshedilen âyet sayısını artırmakla bir ma'rifet yaptıklarını sanmışlar-

dır. Nesih meselesi üzerindeki görüşümüzü, kitaplarımızda ayrıntıyla açıkladık. Burada bizi ilgilendiren, Kur'an'ın vicdan özgürlüğü getiren âyetlerini neshettiği söylenen bu kılıç âyetidir. Neshedilen âyetlerden biri de, hemen herkesin, neredeyse her namazda okuduğu, Kâfirün Sûresinin: "Sizin dininiz size, benim dinim banadır" meâlindeki âyetidir.

Bu âyet, bir emir değil, haberdır. Yani Allâh, bir gerçeği bize bildirmekte, herkesin, kendi yaptığından sorumlu olduğunu ifade etmektedir. Nesih, emirlerde ve hükümlerde olur. Bu âyet, bir şeyin yapılmasını emretmiyor, bir gerçeği bildiriyor. Bunun neshedilecek yanı yoktur. Herkesin, kendi amelinden sorumlu olduğu, Kur'an'ın muhkem kaziyyesidir: "Benim amelim bana, sizin ameliniz de size âittir." (Yûnus: 41)

"De ki: Ey insanlar, işte size Rabbinizden gerçek geldi. Artık yola gelen, kendisi için gelir; sapan da kendi zararına sapar. Ben sizin üzerinize vekil değilim." (Yûnus: 108).

"De ki: Bizim işlediğimiz suçtan siz sorulacak değilsiniz, biz de sizin işlediğinizden sorulacak değiliz." (Sebe': 24-25)

"Dinde zorlama yoktur. Doğruluk, sapıklıktan seçilip belli olmuştur. Kim tağûtu inkâr edip Allâh'a inanırsa muhakkak ki o, kopmayan sağlam bir kulpa yapmıştır. Allah işitendir, bilendir." (Bakara: 256)

Savaşı emreden âyet, mutlak değil, "sizinle savaşımlar" ile kayıtlıdır. Yani Kur'an, müslüman olmayan herkesle savaşmayı emretmiyor, müslümanlarla savaşımlara karşı savaşmayı emrediyor.

İslâm'da savaş, müslümanları özgürlüğe kavuşturmak, da'vet özgürlüğünü sağlamak, düşmanların eziyet ve saldırılarını önlemek, müslümanların özgürlük ve güvenliğini garanti altına almak için meşrû kılınmıştır. Peygamber'in hayatının sonuna kadar bu prensip muhkem olarak kalmıştır. Hac Sûresinin 38-40 ncü âyetleri bunu kanıtlar:

"Allah inananları savunur. Allah hiçbir hâin ve nankörünü sevmez. Kendileriyle savaşımlara, savaşıma izni verildi. Çünkü onlara haksızlık edilmiştir ve Allah, onlara yardım etmeğe kâdirdir. Onlar, sırf 'Rabbimiz Allah'tır' dedikleri için yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah'ın, bazı insanları, diğer bazılarıyla savunması olmasaydı içlerinde Allah'ın adı çok anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescitler yıkılırdı. Allah, kendi(dini)ne yardım edene elbette yardım eder. Kuşkusuz, Allah, güçlüdür, galiptir". Daha sonra Bakara Sûresinin meâllerini aşağıya yazdığımız 190-194 ncü âyetleri inmiştir:

"Sizinle savaşımlarla Allah yolunda savaşın, fakat haksız yere saldırmayın, çünkü Allah haksız yere saldıranları sevmez. Onları nerede yakalarsanız öldürün, onların sizi çıkardıkları yerden (Mekke'den) siz de onları çıkarın! Fitne çıkarmak, adam öldürmekten daha kötüdür. Mescid-i Haram'da onlarla savaşmayın ki, onlar da sizinle orada savaşsınlar, Fakat onlar sizinle (orada) savaşsırlarsa, hemen onları öldürün; kâfirlerin cezâsı böyledir. Eğer onlar (savaştan) vazgeçerlerse, Allah bağışlayandır, esirgeyendir. Onlarla savaşın ki fitne ortadan kalksın, din (ibâdet) yalnız Allah'a âid olsun. Eğer (savaştan, düşmanlıktan) vazgeçerlerse artık haksızlardan başkasına düşmanlık yoktur. Haram ay, haram aya karşılıktır. Yasaklar karşılıklıdır. Kim size saldırırsa onun size saldırdığı kadar siz de ona saldırın, Allah'tan korkun, bilin ki Allah korunanlarla beraberdir."

Bu âyetlerde ancak savaşımlara karşı savaşmak emredilmekte ve müşriklerin, müslümanlarla savaşımları bildirilmektedir. Müşrikler, müslümanları dinlerinden dönmeğe zorluyorlar, Allah'ın yoluna, hak çağrısının yayılmasına engel oluyorlardı. Müslümanlar bu yüzden vatanlarını bırakıp göç etmek zorunda kalıyorlardı. İşte bu zulümleri yüzünden müşriklerle savaşmak emredilmiştir. Bakara Sûresinin 190 ncü âyetindeki "fitne" yi şirk olarak tefsir etmek büyük bir zorlamadır. Fitne müşrik liderlerin yaptıkları gibi müslümanları dinlerinden döndürmek için baskı, işkence yapmaktır. Nitekim: "Inanan erkeklere ve inanan kadınlara fitne yapanlar (işkence edenler), sonra tevbe etme-

yenler için cehennem azâbı vardır, onlar için yangın azâbı vardır"(1), "Sonra Rabbin, şunların: şu fitne (işkence) yapıldıktan sonra göç eden, sonra savaşan ve sabredenlerin yanındadır. Elbette bunlardan sonra Rabbin bağışlayandır, esirgeyendir."(2) âyetlerinde fitne, işkence mânâsındadır.

İyi düşünülürse Bakara Süresinin " وَ أَلْفِتَّةٌ أَشَدُّ مِنْ الْقَتْلِ : Fitne katilden şiddetlidir (çetindir, zorludur)" âyetindeki fitnenin, işkence anlamında olduğu görüldü. Demek ki hiçbir sûrele fitne'yi şirk diye tefsir etmek doğru değildir. Bakara 193 ncü âyette "Fitne olmayınca ve din (ibâdet) yalnız Allah'a oluncaya dek onlarla savaşın. Ama (fitneye) son verilerse artık haksızlardan başkasına düşmanlık yoktur" denmesi, mutlaka kâfirlerle veya müşriklerle savaşma gereğini değil; müşrikler saldırılarına, işkencelerine, düşmanlıklarına son verinceye, müslümanlar özgürlüğe kavuşuncaya dek saldırganlarla savaşma gereğini ortaya koymaktadır. "Fitne olmayınca, din (ibâdet) yalnız, Allah'a oluncaya dek onlarla savaşın, ama onlar (fitneye, düşmanlığa) son verilerse artık haksızlardan başkasına düşmanlık yoktur" ifâdesi, haksızlık etmeyenlere, saldırmayanlara, müslümanları rahatsız etmeyenlere karşı düşmanlık edilmeyeceğini de vurgulamaktadır. Enfâl Süresinin: "Fitne kalmayınca ve din (ibâdet) tamamen Allah'ın oluncaya dek onlarla savaşın. Onlar (müslümanları rahatsız etmekten) vazgeçerlerse muhakkak ki Allah yaptıklarını görmektedir" meâlindeki 39 ncü âyeti de bu mânâyı anlatmaktadır. " فَإِنِ اتَّقَوْا : Son verilerse" cümlesi, kâfirlerin, müslümanlara düşmanlık ve saldırılarına son vermelerini kasetmektedir. İsrâ Süresinin: "Az daha onlar seni, sana vahyettiğimizden ayırarak, ondan başkasını bize iftira etmen için fitneye düşüreceklerdi, o zaman seni dost tutarlardı" meâlindeki 73 ncü âyetinde de fitne, dinden dönmek anlamında kullanılmıştır.

(1) Bürûc Süresi: 10.

(2) Nahl Süresi: 110.

Tevbe edip inanıncaya, namazlarını kılıp zekâtlarını verinceye kadar müşriklerle savaşmayı emreden âyetler, müslümanlara karşı saldıran ve Hudeybiye Andlaşmasını çiğneyen müşrikler hakkındadır, onlar bütün müşrikleri kapsamaz. Âyetler arasında geçen cümleler, bunların onlar hakkında olduğunu gösterir: "Ancak andlaşma yaptığınız müşriklerden, (andlaşma şartlarından) hiçbir şeyi size eksik bırakmayan ve size karşı hiç kimseye arka çıkmayanların andlaşmalarını, kendilerine tanıdığınız süreye kadar tamamlayın"(1) âyetinde andlaşmalarını bozmayıp sözlerinde duran, müslümanlara saldırmayan, onlara saldıranlara yardım etmeyen müşriklere saldırmayacağı bildirildikten sonra şöyle buyurulmaktadır:

"Ve eğer ortak koşanlardan biri güvence dileyip yanına gelmek isterse, onu yanına al ki Allah'ın sözünü işitsin; sonra onu güven içinde bulunacağı yere ulaştır. Böyle yap, çünkü onlar, bilmez bir topluluktur. Ortak koşanların, Allah'ın yanında ve Elçisinin yanında nasıl andlaşması olabilir? Ancak Mescid-i Haram'da anlaştıklarınız hariç. Onlar size dürüst davrandıkça siz de onlara dürüst davranın. Çünkü Allah, korunanları sever. Evet (o müşriklerin, Allah ve Elçisi yanında) nasıl (ahdi olabilir)? Eğer onlar size galip gelselerdi, sizin hakkınızda ne and, ne de andlaşma gözetmezlerdi. Ağızlarıyla sizi razı ederler, fakat gönülleri sizi istemez. Çokları da yoldan çıkmışlardır. Allah'ın âyetlerini az bir paraya sattılar da O'nun yoluna engel oldular, onların yaptıkları, gerçekten ne kötüdür! Bir mü'mine karşı ne and, ne de andlaşma gözetmezler. İşte saldırganlar onlardır. Eğer tevbe ederler, namazı kılarlar ve zekâtı verilerse, dinde sizin kardeşlerinizdirler. Biz bilen bir kavme âyetleri böyle uzun uzun açıkladık. Eğer andlaşma yaptıktan sonra andlarını bozarlar ve dininize dil uzatırlarsa, o küfür önderleriyle hemen savaşın. Çünkü onların andları yoktur; belki böylece yaptıklarına son veriler."(2)

(1) Tevbe Süresi: 3.

(2) Tevbe Süresi: 6-12.

Bütün bunlar, ancak ahidlerini bozan, müslümanlara saldıran müşriklerle savaşılacağını, yoksa durup dururken zorla insanları müslüman yapmak için kimse ile savaşılmayacağını kanıtlar. "Eğer tevbe ederler, namazı kılarlar, zekâtı verirlerse..." âyeti, müşrik iken müslüman olanları kastediyor. Yani onlar tevbe edip müslüman olurlarsa ne a'lâ, müslümanların din kardeşleri olurlar. Ama inanmadıkları halde sözlerinde dururlarsa onlara da saldırılmaz. Fakat verdikleri sözden cayar, andlaşmalarını bozar, dine saldırırlarsa bu tutumlarından vazgeçinceye kadar onlarla savaşın.

Tevbe Süresi 36 ncı âyetteki "Müşriklerle topyekün savaşın" cümlesi onun tamamlayıcısıdır. Bu son cümle birincideki şüpheyi kaldırmakta, müslümanların kendileriyle topyekün savaşan müşriklere karşı topyekün savaşmalarını emretmektedir. "Ancak aranızda anlaşma bulunan bir topluma sığınanlar, yahut hem sizinle hem de kendi toplumlarıyla savaşmaktan sıkılarak size gelenler hariç. Allah dileseydi onları sizin başınıza musallat ederdi. O halde onlar sizden uzak dururlar, sizinle savaşmazlar ve sizinle barış içinde yaşamak isterlerse, Allah, size onlara saldırmak için bir yol vermemiştir."(1) âyeti, müşrik de olsa müslümanlarla barış içinde bulunan kimselerle savaşılmayacağını açıklıkla ortaya koymaktadır. Mümtehhine Süresinin 8-9 ncu âyetleri de bunu açıkça belirtmektedir:

"Allah sizi, din hakkında sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselere iyilik etmekten, onlara adâletli davranmaktan menetmez. Çünkü Allah adâlet yapanları sever. Allah sizi, ancak din hakkında sizinle savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkararak ve çıkarılmanız için yardım eden kimselerle dost olmaktan meneder. Kim onlarla dost olursa işte onlar zâlimlerdir."

Nitekim bir seriyyede Araplardan bazıları İslâm oldukları veya barış istediklerini söyledikleri halde kumandan bunu tuzak sayarak on-

(1) Nisâ' Süresi: 90.

lardan bir kısmını öldürüp hayvanlarını alınca Peygamber (s.a.v.) kumandanın bu davranışına çok kızmış ve insanların görünürlerini kabul etmemenin doğru olmadığını belirten aşağıdaki âyet inmiştir: "Ey inananlar, Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman iyi anlayın, dinleyin, size selâm verene, dünyâ hayâtının geçici menfaatini gözeterek: 'Sen mü'min değilsin' demeyin. Çünkü Allah'ın yanında çok ganîmetler vardır. Önceden siz de öyle idiniz. Allah size (inanmayı) lûfetti. O halde iyice anlayın (peşin hüküm vermeyin.) Çünkü Allah yaptıklarınızı haber almaktadır"(1) "Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de ona yaş ve Allah'a dayan. Doğrusu Allah işitendir, bilendir"(2) âyeti de düşmanlıktan vazgeçip barış isteyen herkesle barış yapmayı emretmektedir. "Allah, nankörlük edip Allah'ın yoluna engel olanların amellerini boşa çıkarmıştır. İnanıp iyi ameller işleyenlerin, Rableri tarafından gelen Muhammed'e indirilen gerçeğe inananların günahlarını da örtmüştür ve hallerini düzeltmiştir. Bu böyledir, çünkü nankörler bâtila uymuşlar; inananlar ise Rablerinden gelen hakka uymuşlardır. İşte Allah onların durumlarını insanlara böyle anlatır. Savaşta nankörlerle karşılaştığınız zaman, hemen boyunlarını vurun. Nihayet onları iyice sindirince sıkıca bağlayın (tutsak alın). Ondan sonra artık ya lûtfen bırakır, veya fidye alarak bırakırsınız. Savaş ağırlıklarını bırakıncaya kadar böyle yaparsınız. Allah dileseydi, kendisi onlardan öc alırdı, fakat sizi birbirinizle denemek için (savaşmanızı emrediyor). Allah, yolunda öldürülenlerin amellerini zâyî etmeyecektir."(3) âyetleri de müslümanlara saldıran müşriklerin güçleri kırılıncaya, savaşma kudretleri kalmıncaya kadar onlarla savaşmayı, yenildikleri zaman da onları bağlayıp esir almayı, daha sonra ya fidye ile veya fidesiz serbest bırakmayı emretmektedir.

Peygamber(s.a.v.)in, kendisinden barış veya güvence isteyen düş-

(1) Nisâ' Süresi: 94.

(2) Enfâl Süresi: 61.

(3) Muhammed Süresi: 1-4.

man savaşçılarını reddettiğine dair hiçbir haber gelmediği gibi, onun, kendisiyle barış yapmış, yahut müttefik, ya da tarafsız kimselerle savaştığına dair de hiçbir haber gelmemiştir. Peygamber(s.a.v.)in, gazve ve seriyyelerini inceleyenler, göreceklerdir ki o, durup dururken hiçbir kavme asker göndermemiş, savaş açmamıştır. Düzenledikleri savaşlar da ya bir düşmanlığı savmak, yahut düşmandan öc almak, haksızlık edenleri cezalandırmak, yola getirmek, heder olan bir müslüman kanının öcünü almak, yahut İslâma çağrı özgürlüğünü garanti altına almak, yahut andlaşmayı bozanlara, düşmana yardım edenlere ders vermek amacıyla yapılmıştır.

Bunların hepsi Kur'an'ın çizdiği genel prensip sınırları içindedir. Peygamber'in, Kitâp Ehliyle olan savaşları da Kur'an'ın bu prensibi içinde kalmıştır. Medine ve Hayber'deki yahûdi kabilelerini kuşatması, onların müslümanlara karşı entrika ve tuzakları sonucu olmuştur. Mu'te ve Tebük seferleri, Şam yolu üzerinde bulunan hıristiyan kabilelerin, Peygamber'in elçilerine ve yoldan geçen müslüman kabilelerine saldırmalarına cevâb olarak düzenlenmiştir.

Tevbe Sûresinin: "*Kendilerine Kitâp verilenlerden Allah'a ve âhiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Elçisinin haram kıldığını haram saymayan ve hak dinini din edinmeyen kimselerle, boyun eğerek elleriyle cizye verecekleri zamana kadar savaşın*" meâlindeki 29 ncu âyeti, buna işâret etmiş ve savaşmayı, yalnız hak dine bağlı kalmayan, Allah ve Elçisinin haram kıldıklarını haram kılmayan Kitâb Ehliyle sınırlamıştır. Yalnız öylelerine karşı savaşılmasını emretmiştir. Yalnız şunu da vurgulamak gerekir ki Kur'an, hak din ile yalnız Hz. Muhammed'e gelen dini değil, bütün peygamberlerle gönderilen dini kasdetmektedir ki zâten İlâhî dinlerin esası birdir. Zinâ, edepsizlik, kumar, içki, domuz eti, riba gibi temel yasaklar İslâm'dan önceki kitaplarda da vardır. Allah'a ibadet, ebeveyne iyilik, büyüklere saygı, fukaraya yardım, başkalarına iyilik gibi güzel emirler o Kitaplarda da mevcuttur. O halde o eski İlâhî dinlerin özüne bağlı kalanlar, Hz. Muhammed'in getirdiklerini de kabul etmiş demektir. Çünkü Hz. Muhammed'in getir-

dikleri de zaten bunlardır. Artık onlarla savaşılmaz. Ama o dinlerin ru-hundan ayrılmış, âhirete inanmayan, dünyâperest insanlarla, müslümanlara saldırdıkları veya İslâm için bir tehlike oluşturdukları takdirde savaşılır.

İşte Hz. Ebûbekir zamanında ve ondan sonra yapılan savaşların hepsi de böyle bir düşmanlığa karşı yapılmıştır. Hz. Ebûbekir ve ondan sonraki halifelerin, gönderdikleri ordulara: "Yalnız, kendileriyle savaşanlara karşı savaşmaları, barış isteyenlerle barış yapmaları, kendilerine saldırmayan tarafsız insanlara dokunmamaları; sabî, çocuk, ihtiyâr, kadın, kiliselerde ibâdete çekilmiş din adamı öldürmemeleri, hâinlik ve zulmetmemeleri hakkındaki tavsiyeleri meşhûrdur.(1)

Hz. Peygamber, bir sefere göndereceği ordunun kumandanına şu emri verirdi: "*Müşrik olan düşmanınla karşılaşırsan, onlara üç şeyi öner. Hangisini kabul etseler, onlardan elini çek (onlara dokunma): "Onları İslâma çağır; kabul ederlerse sen de onları kabul et ve onlardan el çek. Sonra onlara, yurtlarını bırakıp hicret etmelerini; bunu yaptıkları takdirde muhâcirlerin leh ve aleyhine olan bütün hükümlerin kendileri için de geçerli olacağını söyle. Eğer kabul etmez de kendi topraklarında kalmak isterlerse onlara, müslüman bedevilerine uygulanan hükümün kendileri için de uygulanacağını söyle: Mü'minlere uygulanan hükümler, onlara da uygulanır. Ancak, müslümanlarla birlikte çarpışmadıkları takdirde kendilerine fey veya ganimet malından pay verilmeyeceğini söyle.*

"*Şâyet müslüman olmayı kabul etmezlerse onları, cizye vermeğe çağır. Kabul ederlerse sen de kabul et, onlardan el çek. Cizye vermeyi de reddederlerse Allâh'ın yardımına sığınarak onlarla savaş.*

"*Bir kaleyi kuşattığın zaman onlar sana, Allâh'ın hükmüne razı olmayı önerirlerse bunu kabul etme. Çünkü Allâh'ın, onlar hakkında*

(1) Bk. İbn Sa'd, Tabakât: 3/132; Taberî, Târîhu'l-Umeni ve ve'l-Mulûk: 3/226-227.

ne hüküm vereceğini bilemezsiniz. Siz onları kendi hükmünüze râzı ediniz, sonra uygun göreceğiniz biçimde onlara hüküm veriniz." (Ebû Dâvûd, Cihâd, bâb fi duâ'i-muşrikîn).

Bir hadiste de Peygamber'in şu buyruğu yer almaktadır:

"Allâh'ın adıyla ve Allâh yolunda savaşınız. Allâh'a nânkörlük edenlerle savaşınız. Savaşınız ama haksızlık etmeyiniz, aldatmayınız, organ kesmeyiniz, çocuk öldürmeyiniz."

Başka bir rivâyet: "Allâh'ın adıyla ve Allâh Elçisinin dini üzere (savaşınız) ihtiyar, sabî, kadın öldürmeyiniz, ganimet malı aşurmayınız, ganimetleri bir araya toplayınız, uzlaşınız, güzel davranınız 'Allâh, güzel davrananları sever." (Ebû Dâvûd, aynı Kitâb ve bâb).

Cizye, canlarını koruma karşılığında zimmet ehlerinden alınan bir vergidir. Cizye alınanlar savaşa katılmazlar. Eğer zimmîler, müslümanlarla beraber savaşa katılmağa razı olurlarsa onlardan cizye alınmaz. Şimdi bu hususu belgeleyelim:

Halid ibn Velid, Fırat'a geldiği zaman Salûba ibn Nastuna'ya ve kavmine şu andlaşmayı yazmıştır: "Hâlid ibn Velid'den Salûba ibn Nastuna'ya ve kavmine: Ben sizinle cizye alıp sizi korumak üzere ahdettim. Zengin olan, gücü ölçüsünde, eli darda olan da gücü ölçüsünde her yıl cizye verecektir. Sen, kavminin başkanıdır. Kavmin senden memnundur. Ben ve yanımdaki müslümanlar bu şartları kabul ettik, kavmin de kabul etti. Sen bizim zimmetimizde ve himâyemiz altında. Biz sizi korudukça bize cizye verirsiniz. Sizi korumazsak, cizye vermezsiniz. İşbu mu'âhede, Hicretin onikinci yılında Sâfer Ayında yazılmıştır".(1)

Hâlid, zimmî Irak nâiblerine de şunları yazmıştır: "Hâlid ve müslümanlar, şöyle olanlardan bu şekilde cizye alınmasına karar vermişlerdir. Hâlid'in bu barış şartlarını ve anlaşmış bulunduğumuz cizyeyi

(1) Taberî, Târîhu'l-umemî ve'l-mulûk: 3/367-368.

değiştirene itiraz hakkınız vardır. Sizin güvenceniz güvence, sulhünüz sulhtür. Biz size verdiğimiz sözde dururuz."(1)

Irak zimmîleri, müslüman kumandanlara şöyle yazmışlardır: "Biz, gerek müslümanların, gerek başkalarının saldırısından bizi korumaları için sâlih kul olan Hâlid'e cizye verdik".(2)

Hz. Ömer'in kumandanlarından Süveyd ibn Mukarrin, Ruzbân'a, Dihistân halkına şunu yazmıştır: "Bu, Süveyd ibn Mukarrin'in; Ruzbân Sül ibn Ruzbân'a, Dihistan halkına ve Cürcân'ın diğer halkına verdiği sözdür: Zimmet hakkı sizin, koruma görevi bizimdir. Korumamıza karşılık sizden her ergin kişi, her yıl bize, gücü ölçüsünde bir cizâ (cizye) verecektir. Ama içinizden (savaşa) kendisinden yararlandığımız kimse olursa onun bize yardımı cizye yerine geçer. Canları, malları, dinleri güvence altındadır. Bunların hiçbirini değiştirilmez. Vergilerini verdikleri, yolcuya yol gösterdikleri, öğüt verdikleri, müslümanları konukladıkları, herhangi bir saldırı ve hiyânette bulunmadıkları sürece bu konuda yapılan andlaşmada hiçbir değişiklik yapılmaz" (3)

Hz. Ömer'in vâlilerinden Utbe ibn Ferkad de şunu yazmış:

"Emîru'l-mü'minin Ömer ibn el-Hattâb'ın 'âmili Utbe ibn Ferkad Azerbeycan halkına, ovasına, dağına, yaylasına ve bütün dinlerinin mensuplarına verdiği güvencedir: Canları, malları, dinleri ve şeriatleri (hukukları), güçleri ölçüsünde verecekleri cizye karşılığında güvencedir. Çocuğa, kadına, yoksul yatalağa, kendini ibâdete vermiş fakîr zâhîde ve bunların yanında bulunan âile efrâdına cizye yoktur. Zimmet halkı, müslüman askerlerden biri geldiği zaman onu bir gündüz ve gece konuk edecek ve ona gideceği yerin yolunu göstereceklerdir. Bu zimmet halkından herhangi birisi savaşa götürülürse o yıl, o kimseden cizye alınmaz. Savaşa götürülmeyip yerinde kalan, diğerleri gibi cizye verir".(4)

(1) Aynı eser: 4/18.

(2) Aynı eser: 4/18.

(3) Taberî, Târîhu'l-umemî ve'l-mulûk: 4/153.

(4) Taberî, Târîhu'l-umemî ve'l-mulûk: 4/155.

Hız. Ömer'in vâlilerinden Sürâka da Azerbaycan halkına verdiği güvencede şunları yazmıştır:

"Bu, Emîrü'l-mü'minin Ömer ibn el-Hattâb'ın vâlisi Sürâka ibn Amr'ın Şehrberâz'a, Ermenistan halkına verdiği güvencedir: Onlara can, mal ve din özgürlüğü güvencesi vermiştir: Kendilerine zarar verilmeyecek, baskı yapılmayacaktır. Herhangi bir hücum veya savaş ânında, valinin gördüğü lüzum üzerine savaşa yardım eden olursa, o kimseden cizye kaldırılır. Fakat halktan savaşa katılmayıp evinde kalmak isteyen olursa o da Azerbaycan'ın diğer halkı gibi cizye verir. Savaşa katılırlarsa onlardan cizye kaldırılır. Şâhid: 'Abdu'r-Rahmân ibn Reb'â, Süleyman ibn Reb'â ve Bukeyr ibn 'Abdillâh. Kâtib ve şâhid: Marî ibn Mukarrin..."(1).

Görülüyor ki zimmet halkından alınan cizye, bir zulüm vergisi değil, onlara can, mal ve din güvenliği sağlama karşılığında alınan âdil ve cüz'î bir vergidir. Şâyet onlar öteki müslüman savaşçıları gibi savaşa katılıp ülke savunmasına yardım ederlerse onlardan bu vergi de alınmaz.

Dursun, birinci kitabının 59. sayfasında şöyle diyor:

"Bütün bu tarihsel olaylar bir yana, dinsel eğitim, ulaşabildiği insanlara, bir şiddet kültürü vermişti: Korkutmalar, cehennem azapları, yanmalar, ateşlere atılmalar. İnsanımız, yüzyıllar boyu günlük hayatında haçadan hocadan, dedesinden atasından, anasından babasından bu şiddet kültürünü alıyordu. Trenlerin camlarına taş atan, sokak lambalarının fincanlarını kıran, şampiyonluğu kaybedince öfkeyle, kazanınca bu kez sevinçten ortalığı yıkıp geçen insan davranışlarında, o şiddet kültürünün bir etkisi yok muydu? Kan davası, Orta Asya kökenliydi, ama İslâm kurallarıyla da pekişmiş ve bugünlere gelmemiş miydi?

(1) Taberî, Târîhu'l-umemî ve'l-mülük: 4/157; Tefsîru'l-Menâr: 10/294-297.

Erzincanlı Müslüm Hoca, 52 günlük oğlu Mirzap'ı diri diri keserek Allah'a kurban ediyordu. Müslüm Hoca, 1962 yılında bir iftiraya uğramıştı ve kurtulunca ilk doğacak oğlunu Allah'a kurban adamıştı. Müslüm Hoca, ilhamını acaba hangi kültürden almaktaydı?"

* * *

Peki bu söylenenleri Allah mı emretmiş? Bunlar Kur'an'ın hükmü mü? İnsanlar kendi sadistliklerini, benciliklerini din hükmü haline getirmişlerse bunda dinin suçu ne? Kur'an ortada. Okunur, yanlış uygulamalar onun ışığı altında düzeltilir. Ama yazarımız, Kur'an üzerindeki yanlış yorumları veya fıkhıdaki Kur'an ruhuna ters bazı hükümleri değil, bizzat Kur'an'ın kendisini hedef almakta ve yanlış yorumları Kur'an hükmü gibi göstererek Kur'an'a saldırmaktadır.

61-68 nci sayfalarında Mısır'ı fetheden Hz. Ömer'in, İskenderiye Kütüphanesini yaktırması olduğu söylentisini kanıtlanmış bir gerçek gibi gösteriyor. Bu söylentinin bir yalan olduğu, zâten ispat edildiği için bu konu üzerinde durmak istemiyorum. Çünkü doğru olduğu varsayıl-sa bile, bu, insanları ilme yöneltten Kur'an'ın buyruğu değil, netice itibariyle bir insan olan Hz. Ömer'in uygulamasıdır. Hz. Ömer de insan-dır, yanılabilir. Vahy dışında hiç kimse yanılmaz değildir.

XIV- MÜELLEFE-İ KULÛBA VERİLENLER RÜŞVET DEĞİL, İKRÂMDIR

Kitabının 71. sayfasında Turan Dursun, Hz. Muhammed'in, müşrik liderlerinin gönlünü İslâma ısındırmak için, ganimet malından onlara, öteki sahâbîlerden daha fazla pay vermesini, rüşvet sayıyor. Zekâtla ilgili müellefe-i kulûb mes'elesini, ganimetin dağıtımıyla karıştırıyor. Önce O'nun birkaç cümlesini aktaralım:

"Malik İbn-Avf, Muhammed'e karşı savaşanların başkumandaydı. 630 yılında Huneyn, bir başka adıyla Hevâzin savaşında Müslümanlara yenilmişti. Mekke ile Taif arasındaki Huneyn vadisinde yapılan savaş, Arapların Hevâzin ve Sakif kabileleriyle, Müslümanlar arasında olmuştu. Malik İbn Avf, Huneyn'i terk ederek Taife gitmişti. Kendisi İslâm düşmanıydı. Ama öneriyi ilgi çekici buldu. Çünkü öneri peygamberden geliyordu. Eğer Müslüman olursa, tüm malları ve tutsak ailesi kendisine geri verilecek, ceza görmeyecek, dahası yüz deve alacak, bir de kendisine yönetimde yetki verilecekti. Hemen kabul etti ve Müslüman oldu.

Buhârî, Mütercimi Kâmil Miras'a göre bu öneri, "Şâheser bir Semahati Nebeviye" (olağanüstü peygamberlik cömertliği) idi. (Kaynak: Sahihi Buhârî Muhtasarı Tecridi Sarih Tercemesi c. 7, s. 101).

Ama temel tefsirlerden olan Taberî tefsirine göre ise bu düpedüz "rüşvet"ti. (Kaynak: Câmiu'l-Beyan fi Tefsiri'l Kur'ân c. 10, s. 113).

Peygamber, "Rüşvet verene de alana da Allah lânet etsin" demişti. (Kaynak: Ebû Dâvûd, Kitâbu'l-Akdiye c. 4, Hadis 3580; İbn Mâce Ahkâm, Hadis 2313, Tirmizî Ahkâm Hadis 1337) Rüşveti veren İslâmın peygamberiydi. Alan ise yeni Müslüman olmuş ya da müslüman olmak üzere olan Kureş'in ileri gelenleri"

* * *

Turan Dursun, hemen her konuda olduğu gibi burada da olayı çarpıtmıştır. Gûya Peygamber, Mâlik İbn Avfa, müslüman olduğu takdirde malının ve tutsak âilesinin kendisine geri verileceğini söylemiş, böylece adamın müslüman olması için rüşvet teklif etmiştir.

Hz. Peygamber'in, Mâlik'e haber salması, konusunu temel kaynaklardan araştırdım. Hadis kitaplarının Mağâzi ve Zekât bölümlerinde bulamadım. Yalnız İbn Hişâm, Siresinde, İbn İshâk'a dayanarak bu

haberi nakletmiştir. Doğruluğu kuşkuludur. Haber doğru olsa bile, bunun sebebi ona rüşvet teklif etme değildir.

İbn İshâk'ın anlatımına göre Arap kabilelerinin kumandanı olan Mâlik İbn Avf, Huneyn'de savaşı kaybedince korktuğu için Taif varoşunda bulunan sarayında saklanıyordu. Peygamber de onun nerede bulunduğunu bilmiyordu. Mâlik'in kabilesinin adamları gelip müslüman olduktan ve esir düşen çoluk çocuklarını kurtardıktan sonra Peygamber onlara, Mâlik'in nerede olduğunu sordu. Onlar da Taif'te saklandığını söylediler. Peygamber de korkmasına gerek olmadığını, gelip müslüman olduğu takdirde kendisini ödüllendireceğini söyledi.

Bunun üzerine Mâlik, Taiflilerin, kendisine engel olmalarını önlemek için geceleyin gizlice atına binip Peygamber'in yanına geldi, müslüman oldu. Kavminin başına da vâli tayin edildi. Çünkü kendisi gayet zekî, becerikli bir kumandan idi. Nitekim müslüman olduktan sonra İslâma büyük hizmetler etmiştir. (Sire, 4/133-134).

Fakat Buhârî ve Müslim gibi temel kaynaklarda Peygamber'in Mâlik'e haber saldığından söz edilmez. Bu kaynaklara göre: Müslüman olan kavmine, âilelerinin ve mallarının geri verildiğini duyan Mâlik de müslüman olup Peygamber'e gelmiş ve Peygamber kendisine bol ganimet malı vermiştir. Şimdi olayın aslını kaynaklardan izleyelim:

Allah'ın Elçisi, Taif kuşatmasını kaldırıp bölgeden ayrılmaya karar verdi. Dönüşte Hevâzin'den alınan esirleri ve ganimetleri ashâbına dağıtmak için Ci'râne'de durdu. Mekke'nin yeni müslüman olmuş eşrafına, kabile liderlerine, ganimetten fazla pay verdi. Meselâ Ebûsüfyan'a ve oğlu Muâviye'ye yüzer deve, başka birkaç kişiye de yüzer deve, kimine elli deve, kimine bir koyun, kimine bir gümüş verdi. Geri kalanın beşte birini Beytu'l-mâl'e ayırdıktan sonra diğerini insanlara dağıttı. Esirleri de paylaştırdı.

Olaydan yirmi gün kadar sonra Hevâzin, elçi gönderip müslüman olduklarını, kendilerinden alınmış olan malların ve esirlerin geri veril-

mesini istediler. Allah'ın Elçisi malları ve esirleri dağıttığını söyledikten sonra gelen hey'ete sordu:

- Oğullarınızı ve kadınlarınızı mallarınızdan çok seversiniz, değil mi?

- Evet, dediler.

Öyle ise öğle namazından sonra gelip cemâatin içinde kendisinden bunları istemelerini tenbih etti. Onlar da öyle yaptılar. Allah'ın Elçisi, herkesin içinde, kendisine ve Abdulmuttalib oğullarına âit esirleri geri verdi. Allah'ın Elçisinin esirleri geri verdiğini görünce muhâcirler, ensâr ve Süleym oğulları da öyle yaptılar. Fakat bazı kabile liderleri buna yanaşmak istemediler. Allah'ın Elçisi:

- Kim bana esirleri bırakırsa bundan sonra alacağım esirlerden ona, bıraktığı her insan yerine altı hisse vereceğim, dedi. Bunun üzerine onlar da bıraktılar.(1)

Hevâzin kumandanı olup Tâif'e sığınmış bulunan Mâlik ibn Avf de Allah'ın Elçisinin gönderdiği haber üzerine gizlice Tâif'ten çıkıp Ci'râne'ye gelmiş, müslüman olmuş ve Allah'ın Elçisi tarafından kendisine yüz deve verilip kavminin başına vâli yapılmıştır.

Görülüyor ki Hz. Peygamber, Mâlik'in müslüman olması için bir öneri yapmamış, bir rüşvet sunmamıştır. Çünkü müslümanlık, imân işidir. Ne rüşvet ile, ne de zorla olur. Kişi çıkar karşılığında inandığını söylemiş olsa da Kur'an'a göre mü'min sayılmaz. Ancak görünürde müslüman kabul edilir. Gönülden değil, fakat dilden müslüman olduklarını söyleyen bedeviler hakkında Kur'an şöyle diyor:

"Göçebe Araplar: 'İnandık' dediler. De ki: 'Siz inanmadınız, fakat 'İslâm olduk' deyin. Henüz imân kalblerinize girmedi...' (Hucurât: 14)

(1) İbn Hişâm'ın Sîretinden özetlenmiştir: 4/65-148; keza bkz. İbn Kesîr, Tefsîr: 2/344-346.

Eğer ibn İshâk'ın anlatımı doğru ise, Peygamber'i, öldürülme korkusu içinde bulunan Mâlik'e güvence vermiş, müslüman olmasını sağlamıştır. Güçlünün zayıfa verdiği güvence, yaptığı iyilik rüşvet değil, ikramdır. Sonra Turan Dursun, Taberî'de geçen rüşvet kelimesinin, Mâlik olayı ile ilgili olduğunu ileri sürüyor ve Mâlik'e verilen fazla ganimetin, Taberî'ye göre düpe düz rüşvet olarak değerlendirildiğini belirtiyor.

Gerçekten Taberî, Mâlik olayı hakkında asla böyle bir şey söylememiştir. Ayrıca bu rüşvet sözü, Taberî'nin sözü de değildir. Taberî, zekât malının dağıtılacağı sekiz çeşit insan kesimini anlatırken bunlardan biri olan "müellefe-i kulûb" üzerindeki görüşleri veriyor.

Bu görüşlerden kimine göre müellefe-i kulûb mes'elesi Mekke'nin fethinden sonra da sürmektedir; kimine göre de Mekke'nin fethiyle artık müellefe-i kulûb (yani gönlü İslâma ısındırılması gerekli olan kimse) kalmamış, bu iş bitmiştir. Bu görüşte olanlardan biri de Âmir'dir. Demiş ki: "Gönülleri İslâma ısındırılanlar, Peygamber (s.a.v.) zamanında idi. Ebûbekir (Allâh rahmet eylesin) başa geçirilince artık rişâ yâni ısındırma işi bitti."(1)

Burada kullanılan rişâ, gerçi rüşvet anlamına gelirse de burada bu anlamda değildir, yapılan iyilikle kalb kazanma anlamındadır.

Esâsen zekât âyetinde geçen bu müellefe-i kulûb meş'elesinin, Peygamber'in ganimet verdiği kimselerle karıştırılması hatâdır.

Bu anlayış, âyetin hükmünü şahıslara bağlamaktan doğmuştur. Evvelâ bu âyet, ganimet hakkında değil, zekât hakkındadır. Huneyn Savaşından çok sonra, Tebük seferi sırasında inmiştir. O halde bunun,

هذینا ابن وکیح . قال : ثنا ابن . عن اسرائیل . عن جابر . عن عمر . قال : إنما كانت الموافقة (٥)
عل عهد النبي صل الله عليه وسلم . فلما رأى أبو بكر رحمة الله تعالى عليه انقطعت الرشا .

Peygamber'in fazla ganimet malı dağıttığı kişilerle ilgisi yoktur. Kur'an, mutlak olarak gönlü İslâma ısındırılması gereken kişilere zekâtтан bir fon ayırmıştır. Yalnız Peygamber'in devrinde değil, her zaman ve her yerde gönlünün İslâma ısındırılmasında yarar bulunan kişiler bulunur. İşte, bunları kazanmak için zekâtтан pay verilir. Ama bunun her zaman belli şahıslara verilmesi gerekmez. Bir yıl falan yerdeki falan kişilere, öbür yıl başka yerdeki kişilere verilebilir. Bu tıpkı çeşitli vesilelerle konulmakta olan ödüller gibidir. Şu var ki bu, Allah'ın koyduğu bir ödüldür. Bu ödül, İslâma ve müslümanlara faydalı olan gayri müslim kişilere verilir.

Hız. Ömer'in, yukarıda müellefe-i kulüb olarak gösterilen kişilere zekât vermemesi gayet yerindedir. Çünkü Peygamber (s.a.v.) onlara, Allah'ın emriyle değil, kendi icthâdiyle ganimet vermiştir. Eğer Allah'ın emriyle vermiş olsaydı ashab itiraz edemezdi. Halbuki ensârın buna hayli gücendiği rivâyetlerden anlaşılmalıdır. Demek ki bu tasarruf, Peygamber'in kendi icthâdiydi.

Âyette kasdedilen müellefe-i kulüb'un, onlarla ilgisi yoktur. Çünkü âyet, ganimet değil, zekât hakkındadır. Huneyn'deki ganimet taksiminden çok sonra inmiştir. Demek ki Huneyn'de fazla ganimet alanların, bu âyeti kendi haklarında sanmaları ve buna dayanarak zekât almağa çalışmaları haksızlıktır. Hız. Ömer bu haksızlığı kabul etmemiştir.

Fakat kalpleri İslâma ısındırılması gereken şahıslara her zaman bu zekât fonundan yardım edilmesi, Allah'ın emridir. Allah'ın koyduğu bu ödülün devam ettirilmesi farzdır. İmam Fahreddin Râzî de imamın (devlet başkanının) İslâma ve müslümanlara yararlı gördüğü kimselerin kalbini ısındırmak için zekât verebileceğini söylüyor. Kalpleri kazanılacak kimselerin müslüman olmaları şart değildir. Müslüman olanlara da, olmayanlara da bu amaçla zekât verilebilir.(1)

(1) Mefâihul-ğayb: 16/111.

Zaferden sonra yenik düşmüş, ezik insanlara verilen mal, bir ikramdır, buna nasıl rüşvet denilir? Rüşvet, güçlü, iktidarda bulunan bir kimseye, iş yaptırabilmek için sağlanan çıkar, verilen para veya maldır. İslâmda bu, sonuçta başkalarının hakkına tecâvüz olduğu için haramdır. Çünkü rüşvete alışan kimse artık rüşvetsiz iş yapmaz olur. Rüşvet aldığı kimselere haksız çıkarlar sağlar, haklının iş hakkını haksızlara verir. Toplumun dirliği düzenliği bozulur. Dediğimiz gibi rüşvet, iş yapma mevkiinde olanlara verilen çikardır.

Peygamberimizin ganimet malıyla ikramda bulunduğu kimseler, iktidarda değillerdi. Yenik düşmüş, ezgin liderlerdi. Peygamber isteseydi, bunları öldürtebilirdi. Fakat O böyle yapmadı. Ömürleri boyunca kendisine kötülük yapmış bu insanları hükmü altına aldıktan sonra horlamadı, onurlarını okşadı, ganimetten fazla pay vererek onlara İslâmı sevdirmek istedi. Çünkü insan, ihsanın kuludur. İyilik gördüğüne karşı eğilim duyar. Bu liderler de peygamberin cömertliğini, kötülüğe karşı olağan üstü iyilik yaptığını görünce önceleri sadece yüzeysel müslüman görünürken sonraları gönülden müslüman olmuş, hattâ bazıları ileride İslâma büyük hizmet etmişlerdir.

Fakat dediğimiz gibi, zekât âyetinde sayılan müellefe-i kulüb'un bu kimselerle ilgisi yoktur. Bu, dağıtımı Peygamber'in takdirine bırakılmış olan ganimet malıyla ilgili bir tasarruf idi. Ve sadece peygamber'in kendi zamanına özgü bir olaydı. Ama zekâta belirtilen müellefe-i kulüb fonu, tâ kıyâmete kadar uygulanır bir hükümdür. Bu, İslâmın da'vet yöntemlerinden birini oluşturmaktadır.

Aslında kötülüğe iyilikle karşılık vermek, Kur'an'ın emridir. Peygamber, kendisinin Canına kasdedenlere bol ikramda bulunarak Kur'an'ın şu emrini yerine getirmiştir: "İyilikle kötülük bir olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel şeyle sav. O zaman senin düşmanın, sıcak bir dostun oluverir!" (Fussilet: 34).

XV- İSLÂMİN TANRISI

Turan Dursun, kitabının 246-247 nci sayfalarında, İslam inancının temeli olan Allâh inancına saldırmaktadır ve Kur'ân'a göre Tanrının intikamcı, öfke (gazab) dolu, kin dolu bir Tanrı olduğunu iddiâ etmektedir. Şöyle diyor:

"İslâmıcı, her zaman, "intikamcı" olur. Bu, İslâm'ın özünden, Kur'ânından, "hadis"inden, tarih boyunca süregelen geleneğinden kaynaklanır. Yahûdilik'te olduğu gibi...

"İntikam", bilindiği gibi "öç" anlamındadır. Öfke, kin, hınç ürüdür.

"Öfke (gazab)" dolu, "kin" dolu bir "Tanrı" düşünebilir misiniz? Etnoloji bize kesin olarak bildirir ki, ilkelerde bu vardır. Yine araştırmalar gösterir ki, bu tür "Tanrı" anlayışı, ilkelerden Yahûdilik kaynaklarına, başta Tevrat'a, yorumlarına, oradan da Kur'an'a ve İslam'ın bütününe geçmiştir. Kur'an'da tam 4 kez, Tanrı için "zü'ntikam", yani "intikam alır", "öcalıcı", "öcalan", "öcalabilen" anlamları verilmiştir. (Bkz. Ali İmran: 4; Maide: 95; İbrahim: 47; Zümer: 37).

Bir âyetin Diyanet'in resmi çevrisindeki anlamı şöyledir:

- "Sakin, Allah'ın peygamberlerine verdiği sözden cayacağını sanma! Doğrusu Allah, Güçlüdür, Öc alan'dır." (İbrahim, âyet: 47.)

Bu âyet, "peygamber"lerin de "intikam" istediklerini, "Tanrı"nın, buyruklara karşı gelenlerden "intikam" alacağına "söz verdiğini" ve bu "sözünden de caymıyacağı"nı, Tanrı'nın hem "Güçlü", hem de "Öcalıcı" olduğunu açık seçik anlatıyor.

Secde Sûresinin 22. âyetinde şöyle denir:

- "Rabbinin âyetleri kendisine hatırlatılıp da onlardan yüz çeviren kimseden daha zâlim var mıdır? Şüphesiz, suçlulardan öc alacağız."

"Rabb'in, yani "Efendi Tanrı"nın, "suçlu"lardan, "günahlı"lardan öc alacağını bildirdiği anlatılırken, "Biz kesinlikle, onlardan öc alaca-

ğız (ya da öcalıcılarız)" dediği, iki âyette daha anlatılmakta: Zührûf, âyet: 41; Duhân, âyet: 16.

"Tanrı"sının "öcalıcı", "peygamber"inin "öcalıcı" diye sunulduğunu görüyoruz. "Tanrı"sı, "peygamber"i öyle olur da. "mü'min"leri, yâni "inanır"ları öyle olmaz mı?

İslâmıcı, bunun için "intikamcı"dır işte."

* * *

Turan Dursun, hep madalyonun bir yüzüne bakmakta, ona göre hükmünü vermektedir. Çünkü tek amacı, dini ve din düşüncesini gönüllerden söküp atmaktır. Bundan dolayı Kur'ân-ı Kerim'de Allah'ın rahmetinin, gazabından, affının intikamından kat kat fazla; cennetinin, cehenneminden geniş olduğunu vurgulayan birçok âyet dururken, bunları görmezlikten gelip sâdece adâleti gereği, isyân eden, başkalarının hakkına saldıran, zulmedenleri yakalayacak olan cehennem azâbından söz eden âyetlere takılmıştır.

Yüce Allâh, alternatifli sıfatlara sahiptir. Yani cemâlinin yanında celâli, rahmetinin yanında azâbı, sevgisinin yanında gazabı da vardır. Fakat rahmeti, gazabını aşkındır. Kur'ân'da şöyle buyurur:

"Azâbıma dilediğimi uğrattırım; rahmetim ise herşeyi kaplamıştır." (A'raf: 156). Bunun anlamı şudur: Allah'ın azâbına bütün kullar değil, sadece suçlular uğrar. Bunların da hepsi değil, affedilenler dışında kalan kullar azâba uğrar. Ama Allâh'ın rahmeti dışında kalan hiçbir kul yoktur. İlâhî rahmet herkese ulaşır. Nefes alışımız, varlığımız, sağlığımız O'nun rahmetinin eseridir.

Kur'ân, insanlara intikamı değil, sabrı; kötülüğü değil, iyiliği öğütlemektedir. Kötülüğe misliyle karşılık vermek adâlettir. Ama kötülüğü affetmek, kötülüğe karşı iyilik yapmak mertlik, mürüvvet, âlîcenaplıktır. Kötülüğe kötülük her yiğitin kârı, kötülüğe iyilik mert yiğitin kârıdır. İşte Kur'ân bize âlîcenaplığı tavsiye etmektedir.

"Kötülüğü, en güzel şeyle sav (kötülüğe iyilikle karşılık ver), biz onların nasıl nitelendireceklerini (sana neler söyleyeceklerini) biliriz. De ki: 'Rabbim, şeytânların dürtülerinden sana sığınırım.'" (Mü'minûn: 96-97).

"İyilikle kötülük bir olmaz. Sen, kötülüğü en güzel olan şeyle sav. O zaman (bakarsın ki) seninle arasında düşmanlık bulunan kimse, sanki sıcak bir dost oluvermiştir. Bu (kötülüğü iyilikle savma olgunluğu)na ancak sabredenler kavuşturulur. Eğer şeytandan kötü bir düşünce (bir öfke) seni dürtecek (kavgaya yöneltecek) olursa hemen Allâh'a sığın. Çünkü O, işitendir, bilendir!" (Fusillet: 34-35)

Görüldüğü üzere Kur'ân, insanları intikama değil, affa; kavgaya değil, sabra, hoşgörüye yöneltmektedir. Âyetin sonunda şeytandan bir dürtü gelince yâni çekişmelerde, tartışmalarda hasma karşı bir öfke belirince Allah'a sığınma; Öfkeyi yenmeğe, kavgadan uzak durmağa çalışma öğütlenmektedir.

Ra'd Süresinde inanmış kulların yüksek ahlâkı belirtilirken onların, "kötülüğü iyilikle karşılayacakları" (22); Furkân Süresinde de Rahmân'ın kullarının, alçakgönüllü oldukları, kendilerine sataşan câhil (karpisli, bencil) insanlarla bir olmayacakları, selâm verip geçecekleri belirtilir (âyet: 63).

"Yine de onları affet, hoşgör (aldırma), Çünkü Allâh, iyilik edenleri sever." (Mâide: 13)

"Şimdi sen onlardan geç (yaptıklarını hoşgör) ve 'Size selâm!' de. Yakında bileceklerdir." (Zuhrûf: 89)

"O sâat (haklının ve haksızın ortaya çıkacağı hesap sâati) gelecektir. Şimdi sen, güzel bir hoşgörü ile hareket et!" (Hicr: 85)

"Allâh, buyruğunu yerine getirinceye kadar affedin, hoşgörün!" (Bakara: 109)

Ve benzeri birçok Kur'ân âyeti, insanlara affı, hoşgörüyle emretmekte iken nasıl Kur'ân'ın intikamı körüklediği iddiâ edilebilir?

Nefsi savunma meşrû, bir haktır. Yapılan saldırıya cevap verme durumunda Kur'ân adâlet sınırını aşmamayı emretmektedir:

Adâlet, tüm evrene egemen olan İlâhi bir yasadır: "Allâh, göğü yükseltti, mizânı (dengeyi) koydu. Tartıda taşkınlık edip dengeyi bozmayın." (Rahmân: 7-8). Evrende adâlet egemen olunca, insanların birbirleriyle ilişkilerinde ve kendi eylemlerinde dengenin, yâni adâletin hakim olması gerekir.

Kur'ân'a göre suçun cezası, ona denk olmalıdır. İşlenen suçta, ondan çok daha ağır bir cezâ vermek, adâlete aykırıdır. Bundan dolayı yüce Mevlâ: "Eğer cezâlandıracaksınız, size yapılan azâb kadar cezâ verin. Ama sabrederseniz, andolsun ki o, sabredenler için daha iyidir." (Nahl: 12) buyurmuştur.

Âyette Allâh, kullarına, suçtan ağır cezâ verilmemesini, affetmenin ise daha hayırlı olduğunu bildirdiğine göre, kendisi de bunun tersini yapmaz. İşlenen suç, daha ağır bir cezâ ile cezâlandırılmaz. Tevbe edenleri de affeder.

Turan Dursun, İslâm peygamberinin hep öfkeyi, intikamı aştığını, Allâh için kızmayı, Allah için kinlenmeyi öğütlediğini; çünkü Peygamber'in "İşlerin en üstünü, Tanrı için sevmek ve Tanrı için öfkelenip kinlenmektir." (Ebû Dâvûd, Sünnet: 3, h. no: 4599) dediğini ileri sürmektedir.

Bu hadis doğrudur ve içeriği, insanı yüksek ahlâkın doruğuna çıkarır. Kişi nefsi için kızarsa öc almağa kalkar. Bencil olur, kindar olur. Ama Allâh için severse, Allâh'ın yaratıklarını sever. "Yaratılanı sevdim, yaratandan ötürü!" der.

Allâh için kızan, yapılan haksızlığa, fakirlerin hakkının yenmesine kızar; bunu Allah'ın adâletine aykırı, Hakk'ın kullarının hakkına tecâvüz gördüğü için kızar. Kendisine zararı dokunmasa, hattâ kendisinin çıkarına da olsa yapılan haksızlığa kızar, bunu açıkça söylemekten çekinmez. Ama nefsi için kızan, yararına olan haksızlıklara kız-

mak şöyle dursun, sevinir. O, kendi çıkarından başka bir şey düşünmez.

Turan çarpıtmalarına devam ediyor:

Bir başka kez de Muhammed'in şöyle dediği görülür.

- "İçinizden kim bir MÜNKER görürse, eliyle onu değiştirsin; gücü yetmiyorsa diliyle onu değiştirsin. Buna da gücü yetmiyorsa kalbiyle kinlensin..." (Bkz. Müslim, es-Sahih, Kitâbu'l-İman/78, hadis no: 49; Ebû Dâvûd, Sünen, Kitâbu's Salât/248, hadis no: 1140; Tirmizî, Sünen, Kitâbu'l-Fiten/11, hadis no: 2172.)

Buradaki "münker" in anlamı "tanınmayan, benimsenmeyen şey" dir. Demek ki Muhammed, her müslümana şu görevi veriyor:

Müslüman kişi, İslâm Şeriatı'nca "tanınmayan, benimsenmeyen bir şey" mi gördü; hemen "elini", yâni "yumruğunu" kullanacak. Diyelim ki yumruğu yeterli olamadı, bununla karşı çıkamadı; "diliyle" karşısına çıkacak. Kötüleyecek, kınayacak, aleyhte propaganda yapacak. Diyelim ki ortam buna da elverişli değil. O zaman da "kalbiyle" yönelip "kin besleyecek".

* * *

İslâm toplumunun korunmasını sağlayan temel prensiplerden biri olan bu hadisteki münker kelimesi, Turan'ın dilinde çarpıtılmıştır. Münker, tanınmamıştan ziyâde çirkin, kötü şey demektir. Meselâ "*in-ne enkere'l-asvâti le-savtu'l-hamîr: Seslerin en münkeri eşek sesidir.*" (Lokman: 19) âyetinde aynı kökten ismi tafdîl olan enker, en çirkin demektir. En tanınmamış demek değildir. Çünkü eşek sesi tanınmamış bir ses değildir, herkesin tanıyıp bildiği sestir. Ama kulağa hoş gelmez, çirkin bir sestir. İşte hadiste geçen münker kelimesi, hoş olmayan, çirkin iş anlamına gelir.

Şimdi hadiste çirkin, kötü bir işin yapıldığını gören kimsenin, gü-

cü yeterse buna engel olması, buna gücü yetmeyenin diliyle bunun kötülüğünü söylemesi, eleştirmesi, buna da gücü yetmeyenin, o kötülüğü benimsememesi, kalben ondan nefret etmesi öğütlenmektedir. Bu kötü bir şey midir?

Şimdi siz sokaktan geçerken birinin, başka birisinin penceresinden içeri girmekte olduğunu gördünüz. Aldırmayıp giderseniz, komşunuzun eşyası çalınacak, veya evi tahribedilecektir. Ama gücünüz yettiği takdirde hırsızı yakalayıp karakola teslim ederseniz, toplumda bir kötülük önlenecektir. Yolda giderken otomobilden birinin, ana yola pepsi şişeleri, çöp attığını gördünüz, hemen onun plakasını alıp polise haber verirsiniz toplumda temizlik, dirlik düzenlik olur. Kentin temizliği korunur. Ama bana ne deyip geçerseniz, her tarafı pislik kaplar. Avrupa'ya gidiniz yollara pislik atanlara müsaade ederler mi? Görenler derhal onu polise bildirir veya parkta böyle bir şey yapana engel olunur. Hemen her vatandaş bunu yapar. Şimdi sokağa çöp atılmasına fi'len engel olan kimse, kötü mü davranmıştır?

İşte Peygamber bize, kötülüğe fi'len veya sözle engel olmayı öğütlemekle, toplum düzeninin korunmasını amaçlamıştır. Bugün gazeteleri, dergileri, siyâsî parti konuşmalarını düşünün. Nedir bu kadar eleştiri? Kendilerince kötü olan şeyin düzeltilmesi için yapılmıyor mu bu eleştiriler? Bunların kötü olduğunu söylerseniz, o toplumda krallık, hattâ ilkel krallık rejimi, yani istibdâd var, demektir. Peygamber, insanlara, düşüncesini özgürce söylemeyi öğütlemişse, fenâ mı yapmış?

Peygamber (s.a.v.) kin ve öfke değil, nezâket, şefkat, zerâfet aşlamıştır. Kendisi son derece nâzik bir insandı. Giyimiyle, kuşamıyla, güzel huyu ile herkesi hayran bırakırdı. Kur'ân'ı indiren, "*Ey Muhammed! muhakkak ki sen, yüce bir ahlâk üzerindesin!*" (Kalem: 4) âyetiyle, Elçisinin yüksek ahlâkını övmüştür.

Zâten Hz. Muhammed, çevresine öc almaya, kini aşıl原因an katı yürekli biri olsaydı, vaktiyle düşmanı olan insanlar, zamanla onun çevresinde halkalanmazlardı. Kur'ân, onun, âlemlere rahmet olarak gönde-

rildiğini vurguluyor ve onun, çevresine nasıl şefkatle davrandığını şöyle anlatıyor:

*"Allâh'ın rahmeti sebebiyledir ki, sen onlara yumuşak davran-
dın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, çevrenden dağılır, giderlerdi.
Öyleyse onların kusurlarından geç, onlar için mağfiret dile; işin hak-
kında onlara danış, karar verince de Allâh'a dayan. Çünkü Allâh ken-
disine dayanıp güvenenleri sever."* (Âl-i İmrân: 159).

Eğer Peygamber intikamcı biri olsaydı, yıllarca öz canına kasdet-
miş olan Mekke liderlerini ele geçirince öldürtürdü. Buna engel hiçbir
şey yoktu. Ama O, bunları affetmekle de kalmadı, kendi sahâbilerine
vermediği kadar ganîmet malı verdi bunlara. Bu davranışı, onun
âlicenaplığını, af ve hoşgörüstünü göstermiyor mu?

Sahâbilerinden Ebû Saïd el-Hudrî'nin ifadesiyle Hz. Muhammed:
"deveyi bağlar, yemler, evi süpürür, pabucunu, elbisesini yamar, ko-
nuğuna bizzat ikram eder, koyun sağır, hizmetçi ile birlikte yemek
yer, un öğütürken yorulan hizmetçisine yardım eder, çarşıdan eşyasını
eline alıp getirmekten arlanmaz, zengin fakir herkesin elini sıkır, kar-
şılaşığına ilk önce kendisi selâm verir, çağırılan yere gider, bir hurma
için çağırılmış olsa da da'veti geri çevirmezdi. Yumuşak huylu, cö-
mert, güleç yüzlü idi. Kahkahasız gülerdi; düşünceli idi, fakat savur-
gan değildi. Sürekli tefekkür içinde idi. Herkese acır, hiçbir zaman tu-
ka basa yemezdi. Nefsinin iştahının peşinde koşmamıştır." (el-Luma':
577-578).

Hz. Âişenin: "Esen rüzgârdan cömert idi" şeklinde nitelendirdiği
Hz. Muhammed: *"Uhud Dağı kadar altunum olsaydı, üstünden üç
gece geçtikten sonra o parayı tamamen dağıtmamaktan hoşlanmaz-
dım. Ancak borç ödemek için ayıracağım başka."* (Buhârî, Zekât: 4;
Müslim, Zekât: 31, 34). *"Birinizin dünyâ varlığı, yolcunun ağızğı ka-
dar olsun, yeter!"* demiştir. (el-Luma': 584)

BUGÜN İSLÂMÎ ŞEKİLDEN İBARET SANAN BAZI MÜS-
LÜMANLARIN SALDIRGAN TUTUMLARINA BAKIP DA

İSLÂMİN BÖYLE HOŞGÖRÜSÜZLÜK, SALDIRGANLIK AŞILA-
DIĞINI ZANNETMEK BÜYÜK HATÂDIR. İSLÂMİN TEMEL Kİ-
TABI KUR'ÂN'I BİR KEZ DAHI DÜŞÜNEREK OKUMAMIŞ, İÇİ-
NE SİNDİRMEMİŞ, HURÂFÎ DÜŞÜNCELERLE YOĞRULMUŞ
SALDIRGAN İNSANLARIN DAVRANIŞI BAŞKADIR.

Kur'an'ı anlayarak okuyup onun ahlâkını içine sindirmiş insanlar,
gerçekten meleklesirler. Hasan-ı Basrî, çevresinde genç kuşağa, Pey-
gamberin sahâbilerinin nasıl kendilerini Allâh'a vermiş insanlar olduk-
larını şöyle anlatmıştır: "Siz onları görseydiniz, onlara deli derdiniz.
Onlar da sizi görselerdi, size müslüman demezlerdi."

Kur'an, her vesile ile insanlara affı, hoşgörüyü öğütlerken acaba
neden bunun yanında Allâh'ın intikamından, azâbından, cehennemini-
den de söz etmiştir. Böyle yapmıştır, çünkü realite böyledir. İnsanların
hepsi bir değildir. İyiliksever, inançlı insanlar yanında kötülükten hoş-
lanan, fırsat bulunca ezen, haksızlık eden, saldıran, öldüren, çalan in-
sanlar da vardır. Şimdi bu dünyâda çoğu kez haksızlık edenler, cezala-
rını görmezler. Mazlûm hakkını alamaz.

Dünyâda tam adâlet tecellî edemez ama Yaratıcı'nın adâleti yok
mudur? Haksızın yaptığı yanına kâr mı kalacak, insan yaptığı iyilikle-
rinin ve kötülüklerinin karşılığını görmeyecek midir? O zaman bu
dünyâ yaşamının anlamı nedir? Adâletsiz, haksızlıklarla dolu bir
dünyâ. Şu ince evrensel düzeni yaratan Tanrı'nın adâleti varsa kötü-
lükler cezalandırılacak, iyilikler ödüllendirilecektir. Bunun için Tanrı-
nın alternatifli sıfatları olması gerekir. Adaletin, şefkatinin, ihsânının
ve lûtfunun yanında haksızlardan mazlûmun hakkını alan, âdil, kötüle-
ri cezalandıran, herkesin yaptığı için tam karşılığını veren sıfatlarının
da olması gerekir. Eğer Tanrı azâbedici olmayıp sadece rahmet sahibi
olursa, kötülük yapanların yaptıkları yanlarına kâr kalır.

İşte Allâh, Kur'an'da iyilere umut vermek, kötülerini de iyiliğe yö-
nelmek için rahmet ve lûtf sıfatları yanında adâlet ve azâp edici sı-
fatlarını da hatırlatmaktadır. Kimi iyilikten anlar, kimi kötülükten. Ki-

mi okşanarak yola gelir, kimi de azarlanarak. Herkese, kabiliyetine göre ilâç verilir. Abdülaziz Caviş, Anglikan Kilisesinin sorularına verdiği cevaptâ şunları söylemektedir:

İslâmın İlahı "Öyle bir Allah'tır ki O'ndan başka İlâh yoktur, baidir, her an bütûn yaratıklar üzerinde hâkim ve yöneticidir; ne uyuklar, ne uyur; göklerde, yerde ne varsa hepsi O'nundur; kim tasavvur edebilir ki kalksın da (O'nun) izni olmaksızın O'nun huzurunda şefaat edebilsin; yaratıklarının işlediklerini, işleyeceklerini bilir; yaratıkları ise İlâhî ilminden yalnız O'nun dilediğini kavrayabilir, başka bir şey bilemez; ilmi bütûn gökleri, yeri kucaklar ve bunları korumak kendisine ağır gelmez; yüksek, büyük ancak O'nun yüce zatıdır."(1)

İslâm dini Yüce Yaratıcıyı ayrı ayrı sûretlerle bildiriyor. Evvelâ Kur'ân âyetlerinde gördüğümüz gibi göklerin melekûtunu, yerin melekûtunu ve bu iki melekûtun kapsadığı kâinat ile bunların tâbi oldukları tabiat kanunlarını dikkat nazarından, düşünmeden geçirmeye davette bulunuyor. Sonra tebliğ eylediği en güzel isimler ile bu tanımları tamamlıyor ki doksan dokuz varan o isimler şunlardır:

Allah, Rahman, Rahîm, Melik, Kuddûs, Selâm, Mü'min, Müheymin, Azîz, Cebbâr, Mûtekebbir, Hâlik, Bâri', Musavvir, Gaffâr, Kahhâr, Vahhâb, Razzâk, Fettâh, Alîm, Kabîd, Bâsîr, Hâfid, Râfi', Muizz, Muzill, Semî', Basîr, Hakem, Adl, Lâtif, Habîr, Halîm, Azîm, Gafûr, Şekûr, Aliy, Kebîr, Hafîz, Mukîr, Hasîb, Celîl, Kerîm, Rakîb, Mucîb, Vâsi', Hâkîm, Vedûd, Mecîd, Bâis, Şehîd, Hakk, Vekîl, Kavîyy, Metîn, Veliy, Hamîd, Muhsiy, Mubdî, Muîd, Muhyî, Mumîr, Hayy, Kayyûm, Vâcid, Mâcid, Vâhid, Ehad, Fard, Samed, Kadir, Muktedir, Mukaddim, Muahhir, Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtin, Vâlîy, Muteâl, Barr, Tevvâb, Muntekim, Afuvv, Raûf, Muksîr, Câmî', Ganîy, Mugnîy, Mâni', Dârr, Nâfi', Nûr, Hâdî, Bedî', Bâkî, Vâris, Reşîd, Sabûr.

(1) Bakara: 255.

Şu saydığımız en güzel isimler Cenab-ı Hakk'ın isimleri olduğu gibi, kemâl sıfatlarını bildiren birçok ilâhî isimler de vardır. Çünkü hikmetine son düşünülme O Yüce Yaratıcı'nın mahiyeti (ne olduğu) ebediyen insanın kısa aklına karşı perdeli olup kalacak ve O, yalnız en güzel isimleriyle, kemâl sıfatlarıyla tecellî edecektir (görünecektir).

Zâten O mutlak büyüklüğün özüne vâkîf olmayı istemek âcizliktir, olmaz ile uğraşmaktır. Öyle ya, nefisini ayakta tutan ruhunu bilmekten âciz olan insan için O büyük sırrı, O Ezeli Kutsal nuru bilmekten kadar tabii bir şey olur mu? Bunun içindir ki Salât ve selâm üzerine olsun Efendimiz, daima Allah'ın zâtını düşünmekten menederek eserleri ve işleri üzerinde fikir yormaya teşvik buyururlardı. Bununla beraber Peygamberimizin şu emrinde başka bir anlam daha var: O hikmetli Resûl ümmetine ders veriyor; ya ahlâkını düzeltmeğe sebeb olacak, ya kendisini bir rezillikten kurtaracak, yahut onun çeşitli işlerini düzelterek yararlı tetebbû'lar (incelemeler) gibi fânî ve ikinci hayatında işine yarayabilir şeylerden başkasıyla uğraşmamasını tavsiyede bulunuyor. Bunun içindir ki İslâm, Cenab-ı Hakk'ın tanımında, her biri beşer ruhunu düzeltme açısından özel ve yararlı bir anlam gösteren İlâhî sıfatlar yolunu seçmiştir.

Bilinmektedir ki insanların akıllarıyla ruhları, tıpkı yüzleri, biçimleri, renkleri gibi başka başkadır; ister bu ihtilâfın kökü, kendi yaratılışları olsun, isterse sebepleri ve etkileri nâdiren birbirine benzeyen çevreler bulunsun; genellikle akılların, idraklerin, eğilimlerin, heveslerin başka başka olduğunda kimse münâkaşaya yer göremez.

Bir de sonsuz denecek kadar çeşitlenen ahlâkî ve ruhî hastalıkları tek ilâç ile tedaviye kalkışmak, akılsızlıktır. Böyle bir teşebbüs, aynen bedenî hastalıkların her türlüşüne karşı tek usûl, tek ilâç kullanmak gibi olmaz mı?

İnsanların içinde öyleleri var ki nimetle azıyor, merhametle bozuluyor. Ruhlar var ki kuvvetle şiddetin görünümleri dışında bir şeyden

ürkmüyor, ağır cezâlardan, sıkı tehditlerden başkasına kulak vermiyor; sonra yine insanların içinde öyleleri var ki iyiliğin kulu, şefkatin kölesi oluyor. Bunların arasında da çeşitli dereceler, farklı tabakalar var. Kimini tâat ve istikamete sevk eden sebep, âhirette göreceğini umduğu mükâfat, kimininki dünyada elde edeceği yararlar, kimininki hayatının sıkıntıları, geçim mücadelesi, hâsılı dünyanın sonsuz elemelerini ve değişimlerini ona duyurmayan âsûde bir kalb oluyor.

Birtakım adamlar da görülüyor ki şereften, şandan, güzel şöhretten başkasına meyil göstermiyor; diğer birtakımı ise tersine şeref görür görmez burnunu şişirip azıyor. Kader keyfine, kaza iradesine göre yürür sanıyor.

İşte İslâm bu adamlardan başka ahlâkî, ruhî diğer hastalıklara tutulmuş daha ne kadar insan oğlu varsa hepsi için gelmiştir.

Put tapanların bir kısmı tanrıların yalnız zorba ve intikamcı olduğunu korkmaya ve saygı beslemeğe lâyik görür; rahmet ve muhabbet tanrısına gelince ona hiçbir değer vermez. Sonra bir kısmı da tanrıların kurban vermeksizin hoşnudedilemez, sert, ekşi yüzlü temsil eder ve bu hususta kızlarını, yahut gençlerini boğazlamaktan çekinmeyecek derecelerde aşırılığa varır. Vâkıa diğer dinlerden bazısı da Allah ile kulları arasında karşılıklı sevgi üzerine kurulmuş bulunuyor; fakat onun yanı başında korkutma ve tethiş esaslarına dayanan sayısız dinler var. Bununla beraber sevgi üzerine kurulan bir din, hiçbir zaman genel ve şumullü olamıyor. Zira böyle bir dinden feyz alabilecekler, ancak insanlığın o sınırlı kısmıdır ki yaratılışları, ezeli temizlikten hisse almış, ruhları her türlü lekeden uzak, görüşleri maddiyatın alçak sınırlarını aşmış, bütün arzuları Allah'ı sevmeye ve Allah'ın kendilerini sevmesine, Allah'ı hoşnudemeye ve Allah'tan hoşnûd olmaya yönelmiş bulunuyor. Evet her yerde ve her zaman böyle insanlara rastlanabilir. Ancak bunlar, diğerlerine bakınca denize oranla damla, arza oranla zerre gibi kalırlar. İnsanların bu husustaki dereceleri malûm, mevkileri ise bellidir.

Mâdem ki İlâhî dinler, olgunların olgunluğunu, siddîklerin (çok doğruların) kutsallığın içine yaklaşmasını artırmak için gelmiştir, en önemli maksatlarından biri de insanlığın sinesinde duran çeşit çeşit ahlâkî hastalıklara çare bulmaktır. Zira onlar durdukça ne fertler, ne de ümmetler için mutluluk imkânı olamaz. Bunun içindir ki Kur'ân âyetleri, İslâm dininin bütün bu amaçları içine aldığı bildiriyor da Allah, kitabını yüreklerdeki hastalıklar için şifa kaynağı ve mü'minler hakkında rahmetin tâ kendisi olmak üzere niteliyor.

İşte ezeli olan Allâh, bu yaratılışları çeşitli insanlara, kendi tabiat ve istidatlarına göre tecellî etmek istediği içindir ki, tapanları tarafından diğer tapılanlarda varlığı sanılan çeşitli sıfatların hepsini, kendi kutsal zâtında topladı. Eski tanrılarına karşı duydukları müthiş korkudan başka bir şeyle islâhına imkân olmayan putatapar zencilere ve benzerlerine "Cebbâr, Kakhâr, Muntakîm: zorlayıcı, kahredici, intikam alıcı" isimleriyle tecellî etti. Dünya malını çok sevenlere "Mugnî, Vehhâb, Vasi", Nafi': Zengin eden, çok veren, geniş, yararlı" sıfatlarıyla göründü. İlâhî aşkı fânî olmak, kendisine yaklaşmak isteyenlere gelince bunlar "Vedûd, Mühcemin, Mü'min, Selâm, Raûf, Rahman, Rahîm: çok seven, korkudan koruyan, güvenlik veren, şefkatli, merhametli, çok rahmet eden", gibi kerîm isimlerinden dilediklerine sarılabilirler. Ruhlara tapıp onların yüzünden nimet, bereket, rızık inmesini, belâların, zararların, sıyrılmasını bekleyen kimseler de Cenab-ı Hakk'a dönerek "Vehhâb, Razzâk, Basit, Mukît: çok hibe veren, rızık veren, genişleten, azık veren" isimlerine şînginabilirler. İsyanlarda pek ileri giderek Hakk'ın "Alîm, Hasîb, Hakem, Adl, Rakîb, Şehîd: bilen, hesâba çeken hüküm veren, adâlet sahibi, gözeten, gören" gibi isimlerinden dehşete kapılanlar umutsuzluk karanlığı içinde bunalıp kaldıkları zamanlarda ise kendilerini "Lâîf, Rahîm, Ğafûr, Kerîm, Halîm, Mucîb, Samed, Barr, Tevvâb, Afuvv: Lütfe eden merhamet eden, bağışlayan, ikram eden, yumuşak davranan, cevap veren, hiçbir şeye muhtaç olmayan, iyilik eden, tevbe kabul buyuran, affeden" sıfatlarıyla görünen bir merhametli Tanrı karşısında bulurlar. Kalblerine gaflet çök-

müş, cahillik ve sapıklık vadilerinde dolaşır, Allah'ın hükümlerini ve sınırlarını tanımaz, Allah kullarının haklarını gözetmez, gözlerden gizlenmek sûretiyle bütün sefil heveslerini doyurmaya bakar kimselere de Cenabı Hak "Şehid, Lâtif, Bâun, Alim, Habîr, Muhsî: gören, lâtif (maddî olmayan), iç (her şeyin içyüzünü bilen), bilen, haberdar olan, sayan" (yapılanları birbir saptayan)" isimleriyle görünüür.

Artık şu izahlardan fıtrat dini olan İslâmın, insanı, bütün vasıfları ve özellikleri gerçekten zâtında toplamış bir Allah'a iman ile yükümlü tuttuğu anlaşılmuştur. Öyle sıfatlar ve özellikler ki, şirk koşanlar tarafından ayrı ayrı tanrılarda parça parça var olduğu sanılırdı da nefislerinin ıslâhı için o tanrıların bu sıfatlara bürünmüş birer şekilde hayâl edilmesinden medet umulurdu.

Bununla beraber İslâm dini, Cenabı Hakk'ı bir yandan putatapar toplumlarda sabiileri yola getirecek surette nitelediği gibi, diğer yandan dehrîlere (zamana tapanlara) de gösteriyordu ki "Evvel, Âhir, Zahir, Bâun, Nûr, Halik Bâri', Musavvir, Mubdi', Muîd, Muhyî, Mumît, Hayy, Kayyûm: Ön, son, açık, gizli, ışık, yaracı, halk edici, sûret verici, açığa çıkaran, iâde eden, dirilten, öldüren, diri, yönetici" hep O'dur.

Hâsılı İslâm dininin İlâhı bütün insan akıllarının bilmek, tanımak istediği ve çeşit çeşit ihulâflar gösteren haller ve işlerini ıslâh için bütün yaratılışın kendisinden yardım beklediği tek Allah'tır.

Birçok müşrik (Allah'a ortak koşan) ibâdeti var ki, İslâm dini bunları kaldırmadı, ancak üzerlerine kutsal bir giysi giydirdi. Her birine kendi hikmetinin rengini verip yerinde bıraktı. Meselâ kurban, kızgın sîmalar içinde düşünölen tanrıların rızâ ve sevgilerini çekmek için kesilirdi. İslâm dîni kurban kesmeyi yerinde bıraktı, fakat amacını tamamen değıştirdi:

"Biz, kurbanlık develeri de size Allâh'ın işâretlerinden yaptık. Onlarda sizin için hayır vardır. Onlar, ön ayaklarını sıra halinde yere basmış durumda iken üzerlerine Allâh'ın adını anın (da boğazla-

yın), yanları üzerine düşünce de onlardan yeyin, kanâat eden yoksula da, isteyen yoksula da yedirin. Allah o hayvanları size boyun eğdirdi ki şükredesiniz."

"Onların ne etleri, ne de kanları Allâh'a ulaşmaz. Fakat sizin takvânız (korunmanız) O'na ulaşır. Allâh onları size böyle boyun eğdirdi ki sizi doğru yola ilettiği için Allâh'ın büyüklüğünü anasınız. (Ey Muhammed), güzel davrananları müjdele." (Hac: 36-37).

Demın saydığımız bütün niteliklerin, Allah'a özgü olması sonuçlarındandır ki mülkü ne oranda geniş, şevketi ne kadar müthiş, saltanatı ne kadar cihanı kapsar olursa olsun, insan bireylerinden hiçbirinin, Tanrısal mertebelerden birine, ya da ona yakın bir düzeye çıkabileceğine inanmak caiz değildir. Çünkü göklerde ve yerde en yüce sıfat, Allâh'a âittir. Kur'an: "De ki: Allah'ım, ey mülkün sâhibi, sen dilediğine mülkü verirsin, dilediğinden mülkü alırsın., dilediğini yükseltirsin, dilediğini alçaltırsın. İyilik senin elindedir. Sen, herşeye kadırsın!" (Âl-i İmrân: 26).

İslâmın yüzünü karalamaktan ve o masum dine karşı herkeste nefret uyandırmaktan başka bir amaç gözetmeyen misyonerlere gelince, onlar Allah'ın en güzel isimlerinden bâzısıyla nitelenmesini, kendi amaçlarına ulaşmak için araç yapmak istiyorlar. Yoksa bildikleri, söylediklerinin, açığa vurdukları, içlerinde gizlediklerinin hiçbir zaman aynı değildir." (Anglikan Kilisesine Cevap, s. 61-67)

Âhîret Azâbı:

Âhîret azâbı muhakkaktır. Bu azâb, gerçekte Allâh'ın rahmetinin bir tecellisi sayılır. Çünkü bu suretle kulunun ruhunu olgunlaştırıp belirlili bir sâfiyyete kavuşturur.

Esasen bu azâb, bir yakıttan değil, insanın kendi eylemlerinden oluşur. İnsan kendi azâbını beraberinde götürür. Kötülük yapan, yaptığı kötülüğün oduna yanar.

Âhiret saâdeti, insanların değerlendirmelerine göre değildir. Allâh'ın acıması, yaratıkların acımasından doksandokuz kat fazladır. Hadiste belirtilen bu sayı da temsili bir anlam taşır. Yoksa O'nun acımasının sınırı yoktur.

Allâh, kullarına acıdığından dolayı, elçiler göndererek onları cennet yoluna çağırmıştır. Ruhun selâmeti, Allâh'ın elçilerinin izinde gitmektir. Onların yolundan ayrılan ruh, kendi kendisini azâba tutsak etmiş olur. Hâşâ Allâh, kullarına zulmetmez. Kul, kendi yanlış davranışlarının oluşturduğu azâbın içine düşer:

"Evet kim kötülük yapar da günâhu, kendisini kuşatırsa, işte onlar ateş halkıdır, orada sürekli kalacaklardır." (Bakara: 81).

"O gün her nefis, yaptığı her hayrı hazır bulacaktır; işlediği her kötülüğü de. O kötülükle kendisi arasında uzak bir mesafe bulunmasını ister. Allâh sizi, kendisin(in buyruklarına karşı gelmek)den sakındırır. Allâh, kullarına şefkatlidir." (Âl-i İmrân: 30).

"... Bir kişi, yaptığı işin eline teslim edilmeyegörsün. Yoksa Allâh'tan başka onun ne bir dostu, ne de bir yardımcısı olmaz. (Eyleminin elinden kurtulmak için) her türlü fidyeyi verse de ondan kabul edilmez. İşte onlar, yaptıklarının eline teslim edilmişlerdir. Onlar için kaynar sudan bir içki ve inkârlarından dolayı da acı bir azâb vardır!" (En'âm: 70)

İnsanın yaptığı her eylem, ruhta bir iz bırakır. Güzel eylemler ruhta ışık olurken, kötü eylemler ruhu karartır, güzelliğini bozar, çirkinleştirir. Mahiyeti bilinmeyen azâblara dönüşür. İnsanın âhiretteki ışığı, güzel eylemlerinin eseridir.

"O gün inanan erkekleri ve inanan kadınları görürsün ki nurları, önlerinde ve sağlarında koşuyor. (Kendilerine): 'Bugün müjdeniz, altılarından ırmaklar akan, içlerinde ebedî kalacağınız cennetlerdir!' (denilir). İşte büyük başarı budur. O gün münâfık erkekler ve münâfık kadınlar, (aydınlık içinde cennete giden) mü'minlere derler ki: 'Bize bakın da sizin nurunuzdan yararlanalım. (Çünkü mü'minlerin gözleri,

münâfık ve kâfirler tarafına çevrildikçe o lâtîf nûr ışıldar. Karanlık içinde kalan insanlar, o nurdan yararlanıp yola gitmek isterler ama bu mümkün değildir. Çünkü aydınlanmanın vakti geçmiştir artık.) Onlara: 'Arkanıza dönün de nûr arayın' denilir." (Hadîd: 12)

Yapılan kötü eylemlerin, ruhu nasıl karanlıklar içine düşürdüğünü, şu âyet daha açık ifade etmektedir: "Hayır, onların işleyip kazandıkları şeyler; kalblerinin üzerine pas olmuştur. Hayır, doğrusu o gün onlar, Rablerinden perdelenmişlerdir." (Mutaffifin: 14-15)

Demek ki her eylemin, ruh üzerinde bir izi kalmaktadır. Yani ruh, insan eylemlerinin tutanağı olmaktadır. Kalblerin üzerinden perdenin kalktığı âhiret âleminde, ruhun taşıdığı bütün eylemlerin iyi veya kötü izleri görünecektir. Herkes neler yaptığını görecektir, sonucuna da şahid olacaktır.

"Her insanın amel kışunu boynuna doladık. Kıyâmet günü, onun için açılmış olarak bulacağı bir kitap çıkarırız: 'Kitâbını oku, bugün nefsin sana hesapçı olarak yeter!'" (deriz)." (İsrâ: 13)

Âhiret âlemi, İlâhî adâletin tam ortaya çıkacağı, görüneceği bir âlemdir. Orada herkes ruhsal değerini görür ve o değere göre yerini bulur. Orada ne rüşvet, ne iltimâs vardır.

İslâm, îmân ve sâlih amel çizgisi içinde bulunan herkese ebedî saâdeti va'detmektedir. Kur'an'ın istediği eylem, sadece içi boş şekil değil, içi îmân ve ruh dolu eylemdir. İslâm'da buna *ihlâs* denilir. İslâm mutasavvıfları, hep eylemde ihlâsı aramışlar ve eylemleri ihlâsa çıkarmanın yöntemlerini aramışlardır. Hasan-i Basrî Hazretlerinin: "Zerre miktarı salim vera'nın, yıllarca yapılmış ruhsuz ibâdetten hayırlı" olduğunu söylediği rivâyet edilir.

XVI- ALLAH, HER YERDEDİR

Turan Dursun, kitabının 141-143 ncü sayfalarında "Kur'an'ın Tanrısı Nerede?" başlığı altında, bazı âyetleri kanıt göstererek Kur'an'ın, Allah'ı gökte, tahtında oturur biçimde takdim ettiğini söylüyor.

Oysa Kur'an, Allah'ın, Arşa kurulup kâinâtı yönettiğini söyler ama Arşınin gökte olduğunu söylemez. Allah'ın Arşa kurulması, insanların kavrayışına göre söylenmiş mecâzî bir anlam taşır. İnsanlar, ülkeleri pâdişâhın yönettiğini, pâdişâhın tahtta oturduğunu düşünürler. Onlara, kâinâtın yöneticisinin de Allâh olduğu, kâinâtı yönetme tahtında yalnız O'nun oturduğu, O'ndan başka mülk sâhibi, yönetici olmadığı vurgulanmaktadır. Allâh, Tahtından kâinâtı yönetmektedir ama O'nun Arşını (tahtını) gökte sanmak hatâdır. Kur'an, böyle bir şey söylemiyor. Tersine, Allah'ın her yerde, gökte de, yerde de olduğunu belirtiyor:

"O'dur ki gökte de Tanrı'dır, yerde de Tanrı'dır. O, hükümdardır, bilendir." (Zuhruf: 84).

"Doğu da, batı da Allah'ındır. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (kendisi) oradadır." (Bakara: 115).

"Nerede olsanız, O sizinle beraberdir." (Hadîd: 4)

"Üç kişi gizli konuşsa dördüncüleri O'dur; Beş kişi gizli konuşsa mutlaka altıncıları O'dur. Bundan az, bundan çok da olsalar, nerede bulunsalar O, mutlaka onlarla beraberdir. Sonra kıyâmet günü onlara, ne yapmış olduklarını haber verir." (Mücâdele: 7).

"Biz, insana sâh damarından daha yakınız." (Kaf: 16).

Allâh, Tahtından evreni yönetmektedir ama, insanların kavrama düzeyine indirilerek anlatılmış olan bu ifadelere bakıp Allâh'ı, upkı bir kral gibi maddî bir tahta oturmuş biçimde düşünmek yanlıştır. Zira O, hiçbir şeye benzemez. İnsanın hatırına gelen her benzetmeden yücedir.

"Sübhânehû ve te'âlâ ammâ esfûn: O, insanların nitelendirmelerinden ulu ve yücedir!" (En'am: 100)

Allâh'ı en güzel anlatan, yine O'nun indirdiği küçük, fakat çok kapsamlı İhlâs Sûresidir: *"De ki: Allâh birdir. Allâh sameddir (hiçbir eksikliği yoktur). Kendisi doğurmamıştır ve doğurulmamıştır. Hiçbir şey O'nun dengi olmamıştır."* (İhlâs: 1-4).

İnsanın bilmediğine göre bildikleri, denizden bir damla kadar azdır. Kendi beyninin sınırlarını dahi çözmekten âciz insanın, uçsuz bucaksız evrenin yaratıcısı ve yöneticisi Allâh'ın mâhiyetini bilip kavraması elbette mümkün değildir.

"İdrâk-i meâlî bu küçük akla gerekmez;

Zirâ bu terâzû o kadar sikleti çekmez."

XVII- ŞİRK NE DEMEKTİR?

Dursun, kitabının 150. sayfasında, Kur'an'ın, putataparlığı da bir din gösterdiğini söyleyerek dinin anlamını bilmediğini ortaya koyuyor. Birkaç paragraf aktaralım:

Kâfirûn Suresinin son (6.) âyetinin anlamı şudur: "Sizin DİNİNİZ size, benim DİNİM banadır."

- Bu sure, "Mekkeli"dir. (Mekkî). Mekke'nin "putatapar" diye nitelenen kesimine sesleniliyor. Kur'an'ın Tanrısı, Muhammed'in böyle seslenmesini istiyor.

İbn Abbas'ın yorumu: "Sizin Tanrı'yı yoksaymanız, kâfirliğiniz size; benim Tanrı'yı birlemem bana." (Bkz. F. Râzî, 32/147.) Ünlü Kur'an yorumlarında da âyette böyle demek istendiği belirtilir. Örneğin Celaleyn tefsirinin yorumu şöyle: "Sizin DİNİNİZ, yani sizin PUTATAPARLIĞINIZ size, benim DİNİM, yani İSLÂM da banadır."

(Bkz. Celaleyn, 2/272.) Buhari'de de bu yorum benimseniyor ve "sizin dininiz, yani kâfirliğiniz size, benim dinim, yani İslâm banadır." deniyor. (Bkz. Buhari, e's-Sahih, Kitabu Tefsiri'l-Kur'an/109.) "Din" için burada başka yorumlar yapanlar da var (Bkz. F. Râzî, 32/147.) Ama genellikle benimsenen yorum bu. Gerçekten de belli ki böyle demek isteniyor ayette.

Demek ki bu âyette, "KÂFİRLİK", dahası, kâfirliğin, doruk noktasında sayılan "PUTATAPARLIK" bile "DİN" sayılıyor. İslâm'ı "çağdaş" ve sevimli gösterme çabasında olan çevreler, bu âyeti, "İslâm'ın kendinden başka dinlere, inançlara, hattâ inançsızlığa bile hoşgörülü olduğu"na kanıt diye gösterirler.

* * *

Bu kişi bu mübârek Süreyi anlamamış, yanlış değerlendirmiş. Putataparlık, elbette dindir. Ama İlahî değil, bâul dindir. Hangi biçimiyle ve neye yönelik olursa olsun, ibâdet bulunan her sistem dindir. Ama doğru olur, eğri olur. O ayrı bir nokta.

Kaldı ki Kur'an'ın hitâbetiği kâfirler, katıksız putataparlar değil, müşriklerdir. Ortaklık anlamındaki şirk kökünden gelen ve if'âl bâbindan fâil ismi olan *müşrik*, Allâh'ı inkâr eden değil, Allâh'a ortak koşan, yani Allâh'ın varlığını, kabul etmekle beraber, kendisiyle Allah arasında aracı olacağına inandığı birtakım varlıklara da tapıp böylece Allah'a yaklaşmağa çalışan insandır. İşte Kur'an'a göre bu davranış, sadece Allâh'ın hakkı olan ibâdete, Allâh'tan başkasını ortak yapmak, Allah'ın tanrılığına başkalarını da karıştırmak demektir ve insanı yaratıp besleyen Allah'ın nimetine karşı en büyük nânkörlüktür. Kur'an, şirk en büyük nânkörlük görmekte ve bunu ortadan kaldırmak için büyük mücâdele vermektedir.

Araplar dinsiz insanlar değillerdi. Ataları kabul ettikleri Hz. İbrâhîm'in dinine tâbi olduklarını sanırlardı. Hac, namaz, oruç gibi

ibâdetleri vardı. Ama yanlışları, ibâdetlerinde Allâh'ın adını andıktan sonra tanılaştırdıkları varlıkların da adını anmaları, böylece onların, kendileriyle Allâh arasında aracı, kendilerine şefâatçi (destek) olacağını sanmaları idi. Allah yanında birtakım sembollerden ibaret tanrılardan da meded ummaları, onlara yalvarmaları idi.

Bu inançlarından dolayı yalnız Allâh'ın adı anıldığı zaman sıkılırlar; Allah'ın adı yanında tanrıların da adı anıldığında sevinç duyardı. Kur'an şöyle diyor:

"Yoksa Allah'tan başka şefâatçiler mi edindiler? De ki: Onlar, hiçbir şeye mâlik olmayan, düşünmeyen şeyler olsalar da mı (onları şefâatçi edineceksiniz)? De ki: Bütün şefâat Allâh'a âittir. Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. Sonra O'na döndürüleceksiniz. Allah yalnız olarak anıldığı zaman âhirete inanmayanların kalbleri ürker. Ama O'ndan başka (tanrı)ları da anılırsa hemen sevinirler." (Zümer: 43-45).

İşte Kur'an, Allâh'ın yanında başka tanrılara da yalvarmayı nânkörlük sayıyor. Kâfir, nânkör demektir. Şirk koşan herkes, nânkördür. Şirk Allah'ı inkâr etmek değil, Allâh'ı kabul etmekle beraber başka tanrılar da tanımak demektir. Hemen her sûrede şirkin tutarsızlığını vurgulayan Kur'an, Kâfirûn Süresinde de şöyle diyor:

"1- De ki: Ey nankörler, 2- Ben sizin yaptığınız ibâdeti yapmam, 3- Siz de benim yaptığım ibâdeti yapmazsınız. 4- Ben asla sizin yapmış olduğunuz ibâdeti yapıcı değilim. 5- Siz de benim yapmakta olduğum ibâdeti yapıcı değilsiniz. 6- Sizin dininiz size, benim dinim banadır."

Açıklama: Ben sizin yaptığınız gibi Allah ile beraber başka tanrıların adını da anarak karışık ibâdet yapmam. Yalnız Allah'a ibâdet ederim. Benim ibâdetim böyle hâlis ve temizdir, sizinki gibi karışık, çeşitli tanrılar arasında dağılmış değildir. Benim ibâdetim, yani kulluğum tek Allah'a yöneliktir, sizin ibâdetiniz gibi değildir. Ben ne şimdi sizin yaptığınız ibâdet gibi ibâdet ederim, ne de gelecekte böyle bir

şey yaparım. Siz de belli ki şimdi olduğu gibi gelecekte de benim yaptığım kulluk gibi kulluk yapmazsınız, benim tapmam gibi tek Tanrı'ya değil, O'nun yanında başka tanrılara da taparsınız. Sizin tapmanız, ibâdetiniz, dininiz size, benim ibâdetim, dinim banadır.

Sûrede ibâdet fiillerinin başında bulunan (مَا), ya mevsûl ya masdariyye veya sıfat bildiren (مَا)dır, (مَا) mevsûl ise sûrenin anlamı: "Sizin yaptığınız şeylere ben tapmam, benim yaptığım şeye de siz tapmazsınız..." demek olur. Bu takdirde Hz. Peygamber'in ibâdet ettiği Allah için, akılsız şeylere mahsus olan (مَا) kullanılmış olur. Halbuki (مَنْ) kullanılması gerekirdi. Ancak söz düzeninin bozulmaması için (مَنْ) yerine (مَا) kullanılmıştır. Fakat bu izah âyetin ruhuna uygun değildir. Çünkü eğer (مَا) ile, tapılan şey kastedilmiş olsaydı, son âyette " لَكُمْ دِينَكُمْ وَ لِي دِينِي : Sizin dininiz size, benim dinim banadır" yerine " لَكُمْ رَبُّكُمْ وَ لِي رَبِّي : Sizin Rabbiniz size, benim Rabbiniz banadır" denmesi uygun olurdu. Bundan dolayı (مَا) ların, masdariyye veya sıfat bildiren (مَا) olması, sûrenin ruhuna daha uygundur. Masdariyye olduğu takdirde mânâ: "Ey nankörler, ben sizin şimdi yapmakta olduğunuz ibâdeti yapmam. Siz de benim yapmakta olduğum ibâdeti yapmazsınız. Ben sizin eskiden yapmış olduğunuz ibâdeti yapıcı değilim. Siz de benim şimdi yapmakta olduğum ibâdeti yapıcı değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim banadır". Şayet " مَا "lar sıfat bildiren " مَا " ise, mânâ yine buna yakındır: "Artık ben sizin yaptığınız ibâdet gibi ibâdet yapmam, siz de benim yapmakta olduğum ibâdet gibi ibâdet yapmazsınız. Ne ben sizin eskiden yapmış olduğunuz ibâdet gibi ibâdet yaparım, ne de siz benim şimdi yapmakta olduğum ibâdet gibi ibâdet yaparsınız. Sizin dininiz size, benimki banadır."(1)

(1) Fethu'l-Kadir: 5/507.

XVIII- ALLAH, İNSANLAR ARASINDA AYIRIM YAPMAZ

Dursun, 155-157. sayfalarda Kur'an'da Allâh'ın, insanları ayırma politikası güddüğünü iddiâ ediyor. Bu görüşüne delil olarak da Zuhruf Sûresinin 33-35. âyetlerini gösteriyor:

"Kur'an'ın Tanrı'sı, "insanların tek bir ümmet olmamaları için" özel politikası olduğunu, "tek ümmet olmayı" özellikle önlediğini, mal-mülk dağıtımını yaparken de bu politikayı güttüğünü açıklar:

Diyanet'in resmi çevirisinden 3 âyetin anlamı:

"Eğer bütün insanların bir tek inkârcı ümmet olmakta birleşmelerini önlemek istemeseydik; Allah'ı inkâr edenlerin tavanlarını, üzerinde yükseldikleri merdivenleri, evlerinin kapılarını, üzerine yaslanacakları kereveileri GÜMÜŞTEN yapar ve ALTIN bezeklerle işlerdik. Bunların hepsi ancak, dünya hayatının geçimliğidir.

Âhiret, Rabbinin katında, O'na karşı gelmekten sakınanlardır." (Zuhruf: 33-35).

Yani: "Bu dünya" da "kâfir"lere daha büyük zenginlikler verebileceğini, ancak, "herkes kâfir olur diye" bu yola gitmediğini, zenginlik dağıtımını bunu önliyecek biçimde yaptığını anlatıyor."

Tabii her yerde olduğu gibi burada da âyetin anlamını tahrif eden bir çeviri veriyor. Âyet: "İnsanlar bir tek ümmet olacak olmasalardı" şeklinde iken, Dursunun tercemesinde âyete bir de önlemek kelimesi eklenerek: "Eğer bütün insanların, bir tek inkârcı ümmet olmakta birleşmelerini önlemek istemeseydik..." şekline sokulmuştur. Şimdi âyetin doğru tercemesini yazalım:

"İnsanlar, bir tek ümmet olacak olmasaydı. Rahmân'ı inkâr

edenlerin evlerine gümüşten tavanlar ve üzerine binip çıkacakları merdivenler yaptık. Ve evlerine kapılar ve üzerine yaslanacakları koltuklar, kanapeler. Ve nice süsler. Bütün bunlar, sadece dünyâ geçiminden ibârettir. Rabbinin katında bulunan âhiret ise korunanlara mahsustur." (Zuhruf: 33-35).

Bu âyetler, Mekke devrinde, müslümanların güç şartlar altında yaşadıkları, çoğunlukta bulunan inkârcıların ise oldukça rahat bir hayat sürdürdükleri zamanlarda inmiştir. Yoksulluk ve sıkıntı içinde bulunan müslümanları tesellî amacını taşıyan bu âyetlerde dünyâ malının değersizliği belirtilmektedir: Eğer bütün insanlar inanmayanların zenginliklerine ve sürdürdükleri konforlu hayâta imrenip küfre eğilim duycak, hepsi inkârcı bir toplum haline gelecek, yahut zenginlere heveslenip hepsi dünyâ peşinde koşacak olmasaydı Allah, rahmetini inkâr edenlerin evlerine gümüş tavanlar, üzerine binip yükseklere çıkacakları merdivenler, asansörler yapardı. Evlerine kapılar, odalarına rahatça yaslanacakları koltuklar, divanlar ve daha başka nice altın ve süs eşyası verirdi. Çoğunluğun verdiği mânâ budur. İbn Zeyd' göre mânâ şöyledir:

İnsanlar, dünyâyı arzu etmekte bir tek ümmet olacak, yani hepsi dünyâyı meyledip dünyâ peşinde koşacak olmasaydı Allah, rahmetini inkâr edenlere bol servetler, refahlar verirdi. Ama o zaman insanlar bu konfor içinde azar, servetlerine güvenip Allah'ı tanımaz olurlardı.

Bu âyetler âdetâ günümüz modern hayatını tasvir etmektedir. Gerçekten refah insanı azdır. Nitekim servetin, refahın ve konforun içine gömülen günümüzün insanı, Allah'ı tanımaz hale gelmiştir. Demek ki yüce Kur'ân, çok önceden insanlığın istikbalini haber vermektedir. Fakat neden insanlar bu kadar gururlu, neden böyle dünyâyı aldanıcıdır? Nihayet dünyâ refahı ve mevkii birkaç günlük geçimden ibarettir. İnsanla beraber âhirete gelmez. İnsanla beraber gelen, Allah'a inanması, takvâsı, iyi ahlâkıdır. Gerçekten insan, refah içinde azmakla büyük nankörlük ve bilmezlik etmektedir.

Bu âyetlerde hâşâ Allâh, insanlar arasında ayırım politikası güdüyor, inkârcıların servetine heveslenen mü'minlere, dünyâ malının geçiciliğini, asıl önemli olanın ruhsal değer olduğunu, bunun da gönül temizliğiyle kazanılacağını anlatıyor.

Kur'ân'a göre insanların değeri, malıyla, soyuyla, âilesiyle, mevkiiyle ölçülmez, gönül temizliğiyle, güzel davranışıyla ölçülür, Kur'ân şöyle diyor:

"Ey insanlar, biz sizi bir erkek ve bir kadından yarattık ve birbirinizi tanımanız için sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah yanında en üstün olanınız, kötülüklerden en çok korunanınızdır." (Hucurât: 13).

"Sûra üflendiği zaman, artık o gün aralarında soylar yoktur ve birbirlerine bunu sormazlar." (Mü'minûn: 101).

"O gün ne mal, ne de oğullar yarar sağlamaz. Ancak Allâh'a sağlam ve temiz kalb getiren (yarar görür)." (Şuarâ: 88-89)

Dursun, Kur'ân'da ayırmacılık yapıldığı yolundaki kasıtlı iddiâsına kanıt olarak bir de Nisâ Sûresinin 34. âyetini vermektedir. Ama âyet, kendisinin ileri sürdüğü gibi ayırmacılık yapmıyor, âilenin sağlam ve güçlü kalmasının yollarını gösteriyor.

Bu iddiânın bâtıl olduğunu bundan önceki bölümlerde (34-40. sayfalar) izah etmiştik.

XIX- ALLÂH'IN MEKRİ NE DEMEKTİR?

Dursun, 232 nci sayfada, "ŞERİAT TANRISININ HİLESİ" başlığı altında şunları yazıyor:

"Gelin görün ki "Şeriat Tanrısı", âyetlerin, hadislerin çok açık açıklamalarına göre; hem kendisi "hile" yapar; hem de "hile" yapılınsı diye "Peygamber"ine öğütler verir.

Kur'an'da "hile (düzen, tuzak)" anlamına gelen "hud'a"nın türeviyle bir yerde (bkz. Nisa, ayet: 142.); aynı anlama gelen "mekr" sözcüğü ve türeviyle de altı yerde (bkz. Âlu İmran: 54; A'raf: 99; Enfal: 30; Yunus: 21; Ra'd: 42, Neml: 50.), "Tanrı'nın hile yapar olduğu" anlatılır. Kur'an'ın "Tanrı"sı birtakım kasabaları nasıl yokettiğini uzun uzun anlattıktan sonra sorar: -"Onlar, Tanrı'nın hilesine karşı kendilerini güvenlikte mi görüyorlardı?" (A'raf: 99.)

Sonra şöyle der:

- "Tanrı'nın düzenine karşı, yalnız zararlı çıkan bir toplum kendisini güvenlikte görür."

Yine Kur'an'ın "Tanrısı" herkese şunları duyurur:

- "... De ki: Tanrı, hile yapmakta, herkesten daha hızlıdır." (Yunus: 21.) Bunun tam karşılığı olan sözlere, "Tanrı"ya yakıştırılmadığı için Diyanet'in resmi çevirisinde, kendi anlamının dışında bir anlam verilmiştir. Bu, hep yapılır.

- "Onlar hile yaptılar; Tanrı da hile yaptı. Tanrı, hile yapanların en hayırlısıdır." (Âl-i İmran: 54.)

- "... Onlar hile-tuzak kurarlar. Tanrı da hile-tuzak kurar. Tanrı hile-tuzak kuranların en hayırlısıdır." (Enfal: 3.)

* * *

Kur'an'ın, suça belirlediği cezâlar, hep suçun türündendir. Öldüren, aynı şekilde öldürülür. Organ kesenin organı kesilir. Masum insanlarla alay eden, âhirette alay edilecek duruma düşürülür. Cezânın, işlenen suç türünden olmasına, edebiyatta müşâkele denilir.

Kur'an'da geçen mekr (tuzak, çâre, plan) kelimesini bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Nânkörler, peygamberleri dinlememişler, onların çağrılarını engellemek için tuzaklar kurmuş, planlar yapmışlardır. İşte onların bu davranışları, aynen kendi yaptıkları tuzakları önleyen

karşı bir mekr ile cezalandırılmaktadır. Burada mekr, kurulan tuzağı etkisiz bırakan, daha üstün bir karşılık (cezâ)dır. *Mekredenler*, yine mekr ile cezalandırılıyorlar. Kur'an'da mekr, aslâ önce Allâh'tan değildir. Bunu başlatan insanlar, bunu etkisiz bırakan karşı mekr ise Allâh'tandır. İşlenen suç, etkisiz bırakacak bir yöntemle cezalandırmak Allâh'ın adâletine uygundur. Bunda garipsenecek bir durum yoktur. "Kişi, ettiğini bulur."

Kur'an'daki mekrin, derin bir felsefi anlamı da vardır: İnsanın yaptığı eylemler, zayi olmaz. Ruhunda izler bırakır ve geleceğini etkiler. Meselâ görevini düzenli yapan, okulda derslerine çalışan öğrencinin eylemi, sonunda diplomaya döşünür. Tenbellik yapan haylaz öğrencinin eylemi de başarısızlığa döner.

İyi niyetle hareket eden, herkes için iyilik düşünen, güzel işler yapan insanların davranışları, dünyâda mutluluğa, âhirette cennet nimetlerine dönüşmektedir. Bencil, kaprisli, kendi çıkarından başka kimseyi düşünmeyen, çıkarı için başkalarına kötülük etmekten çekinmeyen insanların eylemleri de, kendisi hiç farkına varmadan kendisini çepeçevre kuşatan cehennem tuzakları, azâbları haline dönüşür. Bu kötü eylemler, kişiyi bu dünyâda huzursuzluğa, bahtsızlığa, hattâ felâketlere çarptırdığı gibi âhirette de yine bunlardan oluşan ateşlerin içine atar. İşte Allâh'ın mekri, aslında insanın kendi davranışlarının, kendisi hiç farkına varmadan kendisini çevreleyen azâb tuzaklarına dönüştürmesi anlamını taşır. Bu eylemler, Allâh'ın yarattığı sosyo-psikolojik yasalar sonucunda sahibini yakalayan cezâ haline geldiğinden, buna Allâh'ın mekri (tuzağı) denmesi, son derece yerindedir. Evet Allâh'ın yasası, planı, eyleme verdiği karşıt eylem böyledir. İyi insan, kendisi hiç farkında olmadan iyiliklerinin ma'nevî şekilleriyle kuşatılır. İyiliklerinin oluşturduğu mutluluk ve nimetler içinde yaşar. Kötü insan da, yine farkında olmadan, kendisini kuşatan kötülüklerinin ma'nevî biçimlerinin arasında sıkışıp kalır. Kendi kendisini tuzağa düşürmüş olur.

İnsan, birine haksız yere vurduğu tokadın, çok daha büyük bir güçle kendi canına çarpılacak bir tokat haline geleceğini; çaldığı, gas-

betlediği hakların, boynuna dolanan yılanlara, vücudunu ısırarak akrep-
lere, canını yakan ateşlere döndüreceğini anlarsa, kötülük yapamaz.

İşte insanın farkına varmadan, kendisini yakalayacak cezâyâ mekr (tuzak) denmiştir. Allah'ın yarattığı yasalar uyarınca, insanın geleceği, her ân böyle biçimlenmektedir. Kötü eylemlerin iç yüzü, sahibini perişan eden azâblardır. Allah'ın yasaları uyarınca oluşan bu cezalara mekr denmesi, son derece hikmetli bir ifadedir. Kulun mekrlerinin karşılığı olan bu mekrler, Allâh'ın adâletinin gereğidir.

"Onlar bir tuzak kurdular, biz de onlar hiç farkına varmadan bir tuzak kurduk!" (Neml: 50). *"Âyetlerimizi yalanlayanları, hiç bilme-
yecekleri yerden yavaş yavaş helâka yaklaştırırız!"* (A'râf: 182)

"Kötü tuzak, ancak sâhibine dolanır." (Fâtür: 43) âyetlerinde bu ma'nevî gerçek, gayet özlü biçimde anlatılmıştır. Demek ki tuzağı Allah kurmuyor. İnsan, kendi eylemlerinden oluşan tuzağa yakalanıyor!

XX- İSLÂM ŞERİATI, BÜTÜN DÜNYAYI BİR SAVAŞ ALANI MI GÖRÜYOR?

Turan Dursun, İslâm şeriatinin, bütün dünyâyı bir savaş alanı gördüğünü iddiâ ederek diyor ki:

"İslam Şeriatı, tüm dünyayı bir savaş alanı görür. Bu savaş, "İslâm inanırları"yla "inanmazlar" arasındadır. Şeriat, güçleninceye dek, "mümâşât" yolunu, yani "birlikte barış içinde bulunma"yı kullanır. Bu da bir çeşit "hile"dir. Ama güçlenince, iki yoldan birinin seçilmesini ister insanlardan:

- Ya ölüm,
- Ya da İslâm.

İnanç ve düşünce özgürlüğünün soluğu kesilmiştir o zaman. İslam hiçbir "din"i "din" olarak tanımaz. Kur'an'ın "tanrı"sı: "Tanrı"nın dininden başka bir din mi istiyorlar? (Yani hiç olur mu?)" diye sorar. (Alu İmran: 83.) sonra: "kim İslam'dan başka bir din isterse, onunki kabul edilmeyecektir hiçbir zaman?" der. Ve yine şöyle açıklamada bulunur: "Tanrı katında din, kuşkusuz, yalnızca İslam'dır." Güçleninceye dek şöyle demiştir: "Senin dinin sana, benim dinim bana." (Kâfirün: 6.) dinde zorlama yoktur..." (Bakara: 256).

* * *

İslâm dîninin, dünyayı bir savaş alanı değil, barış alanı görmek istediğini, önceki yazılarımızda izah ettik. Kur'an: "Ey inananlar, hep birlikte barışın içine girin, şeytânın adımlarını izlemeyin (şeytanın sözüne uyarak kavga etmeyin." diyor (Bakara: 208)

Kur'an, kimseyi din değiştirmeye zorlamıyor. Dinde zorlama olmayacağını, herkesin inanıp inanmamakta serbest olduğunu söylüyor: "De ki: Hak, Rabbinizden gelmiştir. Artık dileyen inansın, dileyen kabul etmesin." (Kehf: 29). Peygamber de kimseyi dine zorlamamıştır. "Sen onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin." (Kaf: 45)

"De ki: Bizim işlediğimiz suçtan siz sorulacak değilsiniz, sizin yaptığınızdan da biz sorulacak değiliz." (Sebe': 25)

"De ki: Benim amelim (eylemim) bana, sizin ameliniz de size âittir. Siz benim yaptığımdan berisiniz, ben de sizin yaptığınızdan beriyim." (Yunus: 41).

İslâm tarihi boyunca fethedilen ülkeler halkına, tam anlamıyla din özgürlüğü tanınmıştır. Osmanlılar, Viyana'ya kadar gittiler. Acaba oralarda halka din özgürlüğü tanınmasalardı, hıristiyanlıktan eser kalırmıydı?

Hz. Ebubekir, Üsâme ordusuna, din adamlarına, kadınlara ve çocuklara dokunmamalarını emretmiştir. Hâlid ibn Velîd de fethedilen

ülkeler halkına bu konuda yazılı güvence vermiştir:

Turan Dursun, yazısının ikinci şikkında da, Hz. Muhammed'in, "Savaş hiledir." vecîzesine takılmaktadır. Şöyle diyor:

"- "El harbu hud'atun = savaş hiledir." (Bkz. Buhari, e's-Sahih, Kitabu'l-Cihad/157; Müslim, e's-Sahih, Kitabu'l-Cihad/17-18, hadis no: 1739-1740.) Muhammed, bu öğüdü vermekle kalmamış, kendisi uygulamış ve uygulatmıştır da. Nicelerini, örneğin bir ozanı, Ka'b ibn Eşref'i, "hile" yaptırarak, tuzak kurdurarak öldürtmüştür. (Buhari'nin de içinde bulunduğu hadis kitaplarında yer alan olay için bkz. Tecrid, Diyanet Yay., hadis no: 1578.)"

* * *

Peygamber'in tavsiyesi, savaşta başarılı olmanın gereğidir. Kur'an, daima tedbirli olmayı, gafil avlanmamayı öğütler. Kur'an'ın amacı barış içinde yaşamaktır. Ama saldırganlara karşı da sakin duramaz. Özgürlük içinde yaşayabilmek için gerektiğinde savaşmasını bilmek gerekir. Savaş kaçınılmaz olunca savaştan galip çıkmak, her ordunun amacıdır. Bunun yolu da savaşa iyi hazırlanmış, moral güçlü yanında savaş taktiğini ve stratejisini iyi bilmekten geçer. Savaş bir harb sanatıdır. Bir çeşit satranç oyununa benzer. Oyunu, kurallarını daha iyi bilen ve bildiklerini uygulayan kazanır. Rastgele taşları hareket ettiren kaybeder. Osmanlı ordusu, birçok savaşta savaş hilesini, yani düşmanı ummadığı yerden vurmayı uygulamamış mıdır?

Bu açıdan değerlendirilirse Peygamber'in: "Savaş hiledir" sözünün, ne kadar yerinde ve anlamlı bir vecîze olduğu anlaşılır. Savaş hilesini, yani modern deyimle savaş hünerini ve tekniğini bilmeyen ordunun başarı sağlaması olası değildir. Bu vecîzesinden dolayı Hz. Muhammed'in savaş dehâsının hayranlıkla takdir edilmesi gerekirken, bunu ona karşı saldırı aracı yapmak, insâf ile bağdaşmaz.

XXI- KUR'ÂN'DAKİ YEMİNLER

Turan Dursun, 113-115 nci sayfalarda, "İNANDIRMAK İÇİN KUR'ÂN'DAKİ TANRININ ANDIÇMELERİ" başlığı altında Kur'an'daki yeminleri diline dolamaktadır. Dursun'a göre Kur'an'ın Tanrısı ile, Tevrat'ın Tanrısı, nitelik bakımından birbirine benzer. "Ama az da olsa, ortak olmayan nitelikleri de vardır. Bunların başında da Kur'an'daki Tanrının çok andıçıyor oluşudur. İnandırmak için çok andıçer. Tam Araplara özgü biçimde ve pek çok şey üstüne içer andı-nı." dedikten sonra Kur'an'da üstüne yemin edilen şeyleri sayar:

Kendi üstüne, Peygamberinin, yani Muhammed'in üstüne, Kur'an'ın üstüne, göğe, gök cisimlerine ve gök olaylarına, yer yani dünyâ üstüne yemin ettiğini âyetlerden misaller vererek anlatır ve Yer üstüne yemin ettiğini anlatan âyeti de yanlış terceme eder:

"*Ve'l-ardı vemâ tahâhâ: yani Yere ve onu yayıp dümdüz yapana andıçerim.*" (Şems: 6)

Yaptığı bu çeviriden hareketle: "Bu âyete göre dünyâ yuvarlak değil, serilen bir şey gibidir. Dümdüz!" der.

Gerçekte âyetin anlamı şöyledir: "*Yere ve onu yuvarlakça döşeyene andolsun.*"

Bu âyetin benzeri, Nâziât Sûresinde de geçmektedir: "*Ve'l-arda ba'de zâlike dehâha: bundan sonra da Yeri yayıp yuvarlattı.*" (Nâziât: 30)

"وَأَلْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا": Ondan sonra Arzı dahv etti, buyurulmaktadır. Bir şeyi bir yerden bir yere götürmek anlamına gelen dahv (دَحَى) ve dahy (دَحَى) köklerinde bir yuvarlaklık anlamı da vardır. Çocukların, topu yerde eşilen bir çukura düşürmelerine dahv denir. Deve kuşunun yuva yapmasına, yatacağı yerdeki taşları temizlemesine idhâ (إِذْهَاء) dendiği gibi yumurtladığı yere ve yumurtasına da "udhîyy" (أُدْحَى) denir. Lisânu'l-'Arab sâhibi İbn Manzûr bu keli-

me hakkında şu bilgiyi veriyor: "أَدْحَى، إِدْحَى، إِدْحِيَّة، أُدْحُوَّة" deve kuşunun, kumda yumurtladığı, civcivlerini çıkardığı yerdir. *Dahv*: Taş atıp bir çukura düşürme yarışdır. Ceviz oynamaya da *dahv* denir. Hasan'la Hüseyin (r.a. mâ) da bu oyunu oynarlardı. Bir çukur eşerler, yuvarlak taşlar atıp o çukura düşürmeğe çalışırlardı. Taşı çukura düşüren kazanır, düşüremeyen kaybederdi. İşte *dahv* taş, ceviz ve saireyi o çukura düşürme oyunudur. *Medâhî* (مداحى), yufka biçiminde yuvarlak taşlardır. Hasılı *dahv* döşemek, düzeltmek demek ise de sadece basit bir döşemek ve düzeltmek değil, yuvarlak olarak düzeltmek, döşemek anlamını verir ki bu âyetten Yer'in yuvarlak yaratıldığı anlamı çıkar. Bunun için biz, meâlde âyete "Yer'i yayıp yuvarlattı" anlamını uygun gördük.

Dahy kelimesinde yuvarlaklık anlamı muhakkak. Fakat diyelim ki *Dursun*'un iddiâ ettiği gibi bu sözcük, "döşedi" anlamına gelsin. Bundan, dünyanın dümdüz olduğu anlamı çıkmaz. Dünyâ yuvarlak ise de göz bu yuvarlaklığı fark etmez. Dünyâyı düz görür. Kur'an, insanlara, Dünyâyı böyle güzelce döşeyip, insanların, canlıların üstünde yaşamasına elverişli kılanın Allâh olduğunu anlatmaktadır. Amacı, Dünyânın düzlüğünü anlatmak değil- zaten bunu herkes görüyor- onu böyle güzel, yaşamaya elverişli yapanın Allah olduğunu vurgulayarak insanları sadece O'na kulluğa, O'na tapmağa yöneltmektir. Yani insanların tevhide yönlendirmektir.

Gelelim "yemîn: andiçme" sorununa. Önce Arap dilinin bir üslûbu olan andiçme, edebî sözlerde çok kullanılır. Bu bir. İkinci olarak da: And içen bizzât Allah'ın kendisi değil, Peygamber'e vahy getiren melektir. Zaten sözgeliminden de bu açıkça anlaşılacaktır: "Güneşe ve onun aydın sabahına andolsun. Onu izleyen Aya andolsun. Güneşi tamamen ortaya çıkaran gündüze andolsun. Ve onu örten geceye andolsun. Göge ve onu yapana andolsun. Yere ve onu yuvarlakça döşeyene andolsun. Nefse ve onu biçimlendirene andolsun..." (Şems: 1-7)

"Göge ve onu yapana, Yere ve onu yuvarlakça döşeyene, Nefse ve onu biçimlendirene andolsun" ifadeleri, üçüncü bir şahsın, bu kâinâtı yaratıp bu düzene koyan üzerine andiçtiğini göstermektedir. Böyledir, çünkü Kur'an'ı vahyeden bizzat Allah değil, Allah'ın buyruğu ile vahyetmekle görevlendirilen Rûh(melek)tür. Kur'an, şöyle diyor:

"Allah bir insanla konuşmaz. Ancak vahiyle (kulunun kalbine dediği düşünceyi doğurarak), yahut perde arkasından konuşur; yahut da izniyle, dilediğini vahyedecek bir elçi gönderir." (Şûra: 51)

Tenzil, İlâhî anlamları, insan düzeyine indirmek demektir. Allah düzeyindeki konuşmanın mâhiyeti bilinmez. Allah'ın konuşması, sese, harfe ve kelimelere muhtaç değildir. O, soyut mânâdır. Bunu bir insanın o haliyle alması mümkün değildir. Bundan dolayı Allah ile insan arasında doğrudan ve aracısız iletişim mümkün değildir. Bu iletişimi vahy meleği sağlar. Melek, Allah'tan aldığı soyut mânâları, o düzeyden indirerek, Peygamber'in konuştuğu dilin söz kalıplarına döküp ona verir. İşte buna vahy denir. İlâhî mânâları insan sözü kalıplarına dökken melek olduğu için Kur'an âyetlerinde, Allâh, genellikle üçüncü şahıs olarak anılır:

"Rabbinizden size indirilene uyun." (A'râf: 3)

"Allah buyurdu: Sana emrettiğim zaman seni secde etmekten alıkoyan nedir? İblis: 'Ben ondan hayırlıyım, dedi, beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın.'" (A'râf: 12)

"Elif lâm mîm râ. Şunlar Kitâb'ın âyetleridir; sana Rabbinden indirilen hakıdır, fakat insanların çoğu inanmazlar. Allah odur ki gökleri görebileceğiniz bir direk olmadan yarattı, sonra Arş üzerine (tahtına) kuruldu. Güneşi ve Ayı irâdesine boyun eğdirdi. İşi düzenler, âyetleri açıklar ki Rabbinizle karşılaşacağınıza kesin olarak inanınız..." (Ra'd: 1-2)

İlâhî, soyut mânâları, insan-sözü kalıplarına dökken melek elçi olduğundan, Kur'an'ın, melek elçinin sözü olduğu belirtilir:

"Andolsun ki o, değerli bir elçinin (Cebrâîl'in) sözüdür. (O elçi güçlüdür. Arş Sâhibi (Allah)ın katında yücedir. Orada (meleklerce kendisine) itâat edilir, güvenilirdir. Arkadaşınız (Muhammed) cinli değildir. Andolsun (Muhammed) onu (melek elçiyi) apaçık ufukta görmüştür. O gayb hakkında (verdiği haberlerden dolayı) suçlanamaz (veya: gayb haberlerinde cimrilik etmez, kendisine verilenleri duyurur). O (Kur'ân), kovulmuş şeytânın sözü değildir!" (Tekvîr: 19-25)

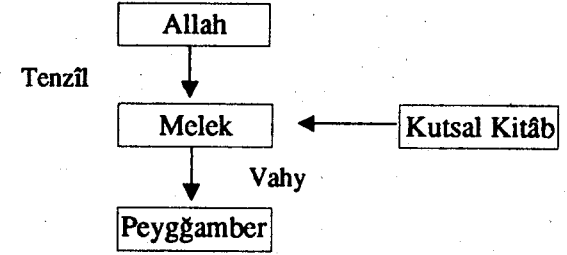
Meleğin, İlâhî mânâları insan sözü kalıplarına döküp Allâh adına indirmesini, dünyâdan bir misalle şöyle anlatabiliriz: Vahy meleği, tıpkı bir sekreter gibi, Allah'ın murâdettiği mânâları, peygamberin kalbine indirmektedir. Pâdişâh, fermanı bizzat kendisi yazmaz. İrâdesini sekreterine bildirir, "Falan vâliye şunları yazacaksın, filân kent halkına şunları bildireceksin..." gibi. Sekreter, pâdişâhın emrettiği biçimde fermanı yazar. Bu bir dikte değil, pâdişâh isteğinin, sekreter tarafından kaleme alınmasıdır. Sekreter, yazdığı pâdişâh irâdesini, pâdişâhın mührünü de vurarak veya pâdişâh, sekreterin yazdıklarını onay'ayarak, -istenilen yerlere gönderir.

Başka bir misal:

Bir pâdişâh, bir kente vâli olarak atadığı kişiye bir elçi gönderir. Ona direktiflerini bildirir. Bu direktifleri yazılı olarak vermez de, elçiye sözlü olarak anlatır. "Ona gideceksin, şunları yapmasını söyleyeceksin" der. Elçi gelir, pâdişâhın isteklerini vâliye anlatır.

"Pâdişâhımız şunları, şunları yapmanızı; şunları, şunları da yapmamanızı buyuruyor. Bu buyruklarını tuttuğunuz takdirde Pâdişâhımız sizi şöyle ödüllendirecektir. Ama buyruklarını tutmaz da, aykırı işler yaparsanız, sizi cezalandırarak, zindana atacaktır" der. Ve öğüt için eskilerden, pâdişâhın, eski vâfilere gönderdiği yasa ve direktiflerden örnekler, onlara karşı gelenlerin sonucunu bildiren hikâyeler anlatır.

Vahiy sürecini şöyle bir şekilde anlatabiliriz:

İşte vahy meleği de tıpkı bir sekreter gibi, İlâhî mânâları, peygamberlerin konuştuğu dil kalıplarına (Arapça, İbrânice veya herhangi bir dilin kalıplarına) dökerek onlara verir. İlâhî mânâları söz kalıplarına dökmesi, onları Allah düzeyinden (yani Allah'tan) insanların kavrama düzeyine indirmesidir. Kur'ân, Allah'ın buyruğu ile indirildiği için Allah'ın fermânı, O'nun indirilmesi, Ama melek tarafından beşer düzeyine indirildiği için de meleğin sözüdür. Yani bir bakımdan Allah'ın emri, fermanı, bir bakımdan da meleğin sözüdür.

Bundan dolayıdır ki sekreter melek, çoğu kez "Allah dünyayı yarattı, işi düzenledi, meleklere emretti, şöyle buyurdu" şeklinde ifadelerle Allah'tan üçüncü şahıs olarak söz ederken, bazan da kendisi aradan çıkmakta, sözü bizzat Allah düzeyinden söylemektedir: "Biz, Nûh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik..." (Nisâ': 163), "Sizi yarattık, sonra size biçim verdik, sonra meleklere: 'Âdem'e secde edin!' dedik. Hepsi secde etti, yalnız İblis etmedi, o secde edenlerden olmadı. (Allah) dedi: 'Sana emrettiğim zaman seni secde etmekten alıkoyan nedir?' (İblis): 'Ben, dedi, ondan hayırlıyım. Beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın.'" (A'râf: 11-12)

Bu son âyetlerde vahy bizzat Allah düzeyinden verilmekte, melek aradan çıkmaktadır. Sonra söz tekrar melek elçiye verilmekte ve melek elçi, ilk yaratış sahnesindeki Tanrı-İblis konuşmasını anlatmaktadır.

Bu sorunu mutasavvıfların diliyle söyleyecek olursak *cem'* ve *fark* makamları olarak tanımlayabiliriz. *Cem'*, kulun veya elçinin kendi varlığından geçip Allah'ın varlığında erimesi, kaybolması, yalnız Allah'ın var olmasıdır. *Fark* ise elçinin veya kulun kendi bireyliğine dönmesi, Allah'ı ayrı, kendisini ayrı varlıklar olarak görmesi ve o makamda konuşmasıdır. İkinci durumda elçi, kendi bireyliğinde konuştuğu için Allah'tan üçüncü şahıs olarak söz eder. Birinci durumda elçi Hak'ta eridiği için kendisinden konuşan bizzat Allah olur. Hitâb Allah'tan yapılır.

Kur'an, çoğunlukla *fark* makamından, bazan da *cem'* makamından verilmekte, bazen de aynı âyette *fark* ve *cem'* makamları yan yana bulunmaktadır. A'râf Sûresinin baş taraflarından verdiğimiz âyetler *fark* makamından vahydir. Bu makamda meleğin kendisi vardır ve Allah'ın buyruğu ile, O'nun iradesini anlatmaktadır. Son âyetlerde ise önce *cem'* makamından vahy başlamış, sonra tekrar *fark* makamına geçilmiştir. *Cem'* makamında melek, aradan çekilmekte, söz Allah'a verilmekte, konuşan Allah olmaktadır. Ama yine oradan *fark* düzeyine inilmektedir.

Çünkü İlahî yasa, yaratılış yasası böyledir. Sürekli *cem'* makamı olsa, varlıklar görülmez, dünyâ işleri yürümez. Sürekli *fark* makamı olsa Allah unutulur. İkisinin iç içe olması gerekir. Herhalde bu gerçeğin anlatılması için İlahî mânâlar, kâh *cem'* kâh *fark* makamından vahyedilmiştir.

Fark makamında vahy veren melek, Allah'ın buyruğunu anlatmakta, "Allah şöyle yaptı, böyle yaptı" demektedir. Hatâ bizzat kendisinin yaptığı işlerden söz etmektedir: "*Biz, ancak Rabbinin emriyle ineriz. Önümüzde, arkamızda ve bunlar arasında olan herşey, O'na âittir. Rabbin, aslâ unutkan değildir.*" (Meryem: 64)

"*Bizim içimizden, herkesin belli bir makamı vardır. Biziz, o saf saf dizilenler biz. Biziz, o tesbîh edenler biz!*" (Sâffât: 164-166)

Bu âyetler, meleğin, *fark* makamından vahyinin tipik örnekleri-

dir. Kur'an'ın çoğunluğu, *fark* makamından vahyedilmiştir. Çünkü insanın çoğunluk hali, *fark* halidir. Ama tıpkı tasavvuftaki *fenâ fillâh*, *baka billâh* hali gibi Kur'an'da *cem'* ve *fark* makamı iç içe bulunmaktadır. *Fark* makamından vahy veren melek, birden kendisini aradan çekip *cem'* makamına geçmekte ve o makamdaki vahy etmektedir. Bundan dolayı: "*Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı. Elbette senin sonun, ilkinden iyidir. Rabbin sana verecek ve sen râzı olacaksın. O seni yetim bulup barındırmadı mı? Seni şaşırmuş bulup yola ilemedi mi? Seni yoksul bulup zengin etmedi mi?*" (Duhâ: 3-8) âyetleri *fark* makamından verilirken hemen bunun devâmı olan, hatâ ikisinin aynı süre olduğu dahi söylenen Şerh Sûresinde *cem'* makamına geçilmektedir: "*Senin göğsünü açmadık mı? ve atmadık mı senin üzerinden yükünü? Ki (o), senin sırtını çatırdatmıştı! Senin şânını yükseltmedik mi?*" (Şerh: 1-4)

Bu hâlin mâhiyetini ve lezzetini ancak yaşayan peygamberler ve derece bakımından onlara yaklaşan veliler idrâk edebilirler.

Şimdi Kur'an'daki yeminler meselesine geçebiliriz: Dedğimiz gibi Kur'an, çeşitli makamlardan yapılmış melek vahyidir. İlahî mânâları insan düzeyine indiren melektir. Melek, o anlamları, Arap edebiyâtının en yüksek üslûbuyla indirmiştir. Yemin de bu üslûbun vazgeçilmez bir yönüdür. Bundan dolayı vurgulanması gereken konular, yeminle vurgulanarak anlatılmıştır. Özellikle tevhid yani Allah'ın birliği ve yalnız O'nun tapılmağa, yalvarılmağa, şükredilmeğe lâyık Tanrı olduğu hususu pek çok sürede yeminle vurgulanır. Tevhid, Kur'an'ın temel konusudur. Öteki konular, onun çevresinde dolaşır. Kur'an'daki yeminlere dikkat edilirse bunların direkt veya dolaylı olarak tevhid konusu ile ilgili olduğu anlaşılır.

Neden bu konu böyle yeminlerle vurgulanmaktadır. Çünkü Kur'an şirki (Allah'tan başka herhangi bir şeye tapmayı, O'ndan başkasına yalvarmayı, hangi biçimde ve kılıkta olursa olsun, bir insanı, bir meleği, bir tabiat varlığını, hasılı herhangi bir yaratığı tanılaştırma geleneğini) kökünden kazıma mücâdelesini vermektedir. İşte bunun için

tevhid konusu, son derece etkili olan yemin kipleriyle vurgulanmaktadır. Bunda Tanrının şânına aykırı bir şey yoktur. Tam tersine, bu üslûplarla Tanrı'nın şânı yüceltilmektedir.

XXII- MECÂZÎ ANLATIMLARI ÇARPITMA

Turan Dursun, 159. sayfada, Kur'an ve hadîste geçen bazı mecâzî anlatımları, kelimenin sözlükteki mânâsına göre değerlendiriyor. Bilmediğinden değil, kasden böyle yapıyor ki Kur'an'da Tanrı'nın, bir insan gibi düşünüldüğünü anlatsın ve böylece Kur'an düşüncesi hakkında kuşku uyandırsın. Diyor ki:

"Kur'an'ın, Muhammed'in anlattığına göre: "Tanrı'nın terazisi" vardır. Hem bu dünyada, hem de "Âhiret"te.

Terazi, bildiğimiz bir tartı aygıtıdır. Farsça bir sözcüktür. Kur'an'da "mîzân" diye geçer. 16 kez.

"Terâzi" bir simgedir de. "Hak ve adalet" in simgesi. Çok "doğru tutulması" gerekiyor "adalet" için.

Böyle dedikten sonra Mâide Sûresinin 64. âyetinin anlamını yazıyor: "*Yahûdiler: 'Allâh'ın eli bağlıdır (sıkıdır)' dediler. Kendi elleri bağlandı ve söyledikleri sözden ötürü lanetlendiler. Hayır, Allah'ın iki eli de açıktır, dilediği gibi (rızk) verir...*"

Görüldüğü üzere âyette terâzi kelimesi geçmemekte, sadece "Allah'ın elinin açıklığından" söz edilmektedir. Kur'an'ın amacı, Yahûdilerin sözünü kötülemektir. Onlar: "*Allah'ın eli bağlıdır*" yani Allah cimridir demişler, Allah da onların bu sözlerini reddederek Allah'ın elinin açık olduğunu, dilediği gibi vereceğini, ihsanda bulunacağını söylemiştir. Burada *el* tabiri, gerçek mânâda bir organ olan eli ifade etmez. Bu tabir, mecâzî bir anlam taşır. İnsanlar eli bağlılık deyimini cimrilik anlamında, eli açıklık deyimini de cömertlik anlamında

kullanmışlardır. Allah da kendi sözlerini, insanların anlayacakları kavramlar ve üslûplarla ifade etmiştir. Aksi takdirde insan ile Allah arasında iletişim mümkün olmazdı. Bu ifadeden, Allah'ın, insanlar gibi elleri olduğu anlamı çıkmaz. Allah, gerçekte harflerden ve kelimelerden yüce olan sözünü, insanların anlayış düzeyine indirerek vahyettiğine ve sözleri de Peygamber'e doğrudan değil, fakat melek aracılığı ile verildiğine göre "*Allah'ın eli açıktır*" sözü, insanların kullandığı cömertlik anlamındadır. Bundan maksat, Allah'ın eli olduğunu anlatmak değildir. Nasıl ki birinin cömertliğini anlatmak için "Onun eli çok açıktır" denilir. Bu sözden o kişinin eli değil, fakat cömertliği düşünülür. İşte âyetin anlatmak istediği de Allah'ın son derece cömert olduğudur.

İnsanlar, cimrilik ve cömertlik kavramlarını "eli bağlı ve eli açık" deyimleriyle anlatırlar. Bu, tasvîrî ifadedir. Kur'an da bu tasvîrî ifadeyi kullanarak Allah'ın cimri değil, cömert olduğunu belirtmek üzere "*O'nun iki eli de açıktır*" demiştir. Bundan Allah'ın iki eli olduğu değil, fakat cömert olduğu anlaşılır. Nitekim falanın eli açıktır demek, gerçekten onun elleri uzanmış, açılmış demek değildir. Hattâ elleri, kolları olmayan cömert kimseler için de "eli açık" tabiri kullanılır. Çünkü bu deyim, gerçek anlamını kaybedip başka bir anlam kazanmıştır ki o da cömertliktir. İşte "*Allah'ın elleri açıktır*" demek de Allah cömerttir, demektir. Cenabı Hak, insanların kavrayabilmesi için onların kullandıkları deyimini kullanmıştır. Allah'ın yüzü, yanı, bacağı gibi tabirlerin esprisi de budur. Bu gibi tabirleri, maksadı dışına çıkarıp bunlardan Allah'ı bir insan gibi eli ayaklı düşünmek hatâdır.

Dursun'un eleştiri konusu ettiği (s. 159) Allah'ın elinde terâzi olduğundan söz eden hadîse gelince Buhârîde'ki ifade aynen şöyledir: "*Yüce Allah buyurdu: 'Allah yolunda harca, yardım et ki sana da verilsin.'* ve buyurdu: '*Allah'ın eli doludur, gece gündüz sürekli vermek, O'nun elindeki eksiltmez (harcamakla hazinesi eksilmez).'* ve buyurdu: '*Göğü yeri yarattığından beri harcamasını düşünsenize, bu (harcaması) elindeki eksiltmemiştir. Tahtı su üstündedir, elindeki te-*

razi durmadan iner, kalkar." (Buhârî, Tefsîr: 11; Tevhîd: 19; Fethu'l-Bârî: 13/395).

Hattâbî'nin de dediği gibi bu hadiste terâzi, Allah'ın bol lutuf ve ihân dağıtımını anlatan bir temsildir. Bunu anlamayan, hiç edebiyat bilmeyen ümmî, incelik ve zerâfetten yoksun kimseler olabilir. Bu zevkten yoksun insan, şöyle demekten çekinmez:

"Tanrının elindeki terazide bir bozukluk mu var?"

Oysa hadis metninde "elindeki terazi durmadan iner kalkar" ifadesi yani sürekli olarak tartıp tartıp yaratıklara dağıtır, rızık verir, demektir. Ama bu verme de ölçüsüz, rastgele, başı boş değil; bir hesab ile yapılmakta, tartılarak verilmektedir. Allah, herkese ne miktar rızık vereceğini bilir ve her kula verilmesi gereken ölçüde verir. Her kula verilen, ölçülüdür, takdir edilmiş, ölçülmüş biçilmiş, tartılıp verilmiştir. İşte hadiste mîzân, yaratıklara verilenin başı boş değil, bir ölçü ve miktar ile verildiğini anlatan bir temsildir. Bunun anlaşılacak bir yanı yok. Ama bunu anlayabilmek için biraz zerâfet, edebî zevk gerekir.

Turan Dursun, 161. sayfada yine bu terazi ile ilgili olarak: "Öyleyse Tanrının elinde terazi neden var? Eşitlik gözetmediğine, herkese eşit ölçüyle rızık dağıtmadığına göre teraziyi niye kullanıyor?" diyor.

Şimdi herşeyi maddî açıdan değerlendiren bu zâta kendi mantığıyla sormak lâzım: Bakkal, manav, herkese eşit ölçüde mal vermediğine göre terazi niçin kullanıyor? Neden marketlerde terazi var, mağazalarda metre var? Nasıl olsa herkesin aldığı mal birbirine eşit değil.

Kur'an ve hadiste birçok soyut kavram, mesellerle somutlaştırılarak anlatılır. Kur'an tasvir yani somutlaştırma üslûbunu kullanır. Böylece en soyut kavramları, âlimlere olduğu gibi ümmîlere de anlatma gücü verir sözlerle. Bir iki örnek verelim:

"Bizim âyetlerimizi yalanlayan ve onlara inanmağa tenezzül etmeyenler var ya, işte onlara gök kapıları açılmayacak ve deve, iğne

deliğinden geçinceye kadar onlar cennete girmeyeceklerdir." (A'râf: 40)

Bu âyette, inkârcılar için cennete girmenin imkânsızlığı, devenin iğne deliğinden geçmesi örneğiyle canlandırılmaktadır. Devenin iğne deliğinden geçemeyeceğini düşünen insan, inkârcının da cennete girmeyeceğini anlar.

"Gökten bir su indirdi de dereler, kendi ölçüsünce çağlayıp aktı. Sel, üste çıkan köpüğü yüklen(ip götür)dü. Sûs, yahut eşya yapmak için ateşte yakıp erittikleri madenlerde de bunun gibi bir köpük vardır. Allah, hak ile bâtulı böyle bir benzetme ile anlatır. Köpük yok olup gider. İnsanlara yararlı olan ise yeryüzünde kalır. İşte Allah (böyle güzel) benzetmeler yapar." (Ra'd: 17)

Bu âyette köpük, bâtulı, su hakkı temsil etmektedir. Köpük bir süre suyun üstüne çıksa da sonunda kenarlara yapışır, dağılıp gider ama su kalır, tarlaları sular, insanlara yararlı şeyler bitirir. İşte hak da tıpkı su gibi kalıcıdır, yararlıdır.

Hakka îmân, tıpkı madenlerin halisi gibi kalıcı, yararlıdır. Küfür ve inkâr da tıpkı eritilen madenlerin üstüne çıkan tortu gibi yararsızdır, kaldırılıp atılır. Âyette köpük sözü geçmektedir ama kasıt köpük değil, küfür ve inkârdır. Su ve madenden kasıt da kalıcı olan hak ve hakka îmândır. Bu tür anlatımlara istiâre, mecâz denilir. Kur'an'ın hemen her sayfasında böyle edebî sanatlar mevcuttur.

Her edebî sözde mecâz, istiâre, teşbîh gibi sanatlar büyük yer tutar. Bunlar olmayınca edebiyat da olmaz. Hattâ halk da bunları farkında olmadan kullanır. "Dünyanın dengesi bozuldu" denilir. Herhalde bu sözden kimse, dünyanın bir terazi olduğunu, bu terazinin kefelere arasındaki dengenin bozulduğunu anlamaz. Dünyâ düzeninin bozulduğunu anlar. Mehmet Âkif, bayrağımızdaki hilâl için:

"Çatma kurban olayım çehreni ey nazlı hilâl!" derken, Hilâli, darınlıktan kaşlarını çatan bir insana benzetmiştir. Şimdi Turan Dursun kalkıp da "Canım Hilâlin suratu, kaşı olur mu? Hilâl insan mı ki çehre-

sini çatsın, suratını ekşitsin?" deyip edebiyatın doruğunda olan bu ifade ile alay mı edecek? Bu tür ifadelerin amaçladığı yüksek mânâyı anlamayanlar, edebî zevkten yoksun sayılırlar. Bunlar için eskiler haşvî (kabukçu, kalıpçı) deyimini kullanmışlardır. İmam Gazâlî Kur'ân'ın mecâzî anlamlarını düşünmeyen kuru sofular için bu ta'biri kullanmaktadır. Demek ki Allah'ın, kâinâtı yarattığından beri yaratıklarına durmadan nîmet ve rızık verdiğini anlatan bu hadisin içindeki terâzî sözünden, Tanrının elinde upkı insanların kullandığı gibi maddî bir terâzî olduğu anlamını çıkarmak, haşviyye denilen edebî zevkten anlamaz kimselerin işidir.

XXIII- BÜYÜ VE PEYGAMBER'E BÜYÜ YAPILDIĞI İDDİÂSI

Turan Dursun, Bakara Sûresinin 102. âyetini ele alarak Hârût ve Mârût adlı iki melek tarafından insanlara büyü öğretildiğinin anlatıldığını, alaylı bir ifade ile yazmaktadır.

"İslam'da boş inanç(hurafe) yoktur" derler. Oysa var olduğu bir gerçek. İşte bir örnek: İslâm'da "BÜYÜ" ve "büyüyle insanların etkilenebilecekleri" inancı var. Hem de Kur'an'da ve en sağlam kabul edilen hadislerde:

Bakara Suresi'nin 102. ayetinde, Babil'de, Hârût ve Mârût adlı iki meleğe, (gökten) büyüyle ilgili birşeyler indirildiği, bu iki meleğin "büyü öğrettikleri", öğretilen büyüler arasında, "karı kocayı birbirinden ayıracak türden olanın da bulunduğu" anlatılır.

Her neyse, önemli olan, *iki meleğin, "büyü öğrettikleri"nin açıkça anlatılıyor olması.*

Bakara Sûresinin 102. âyetinin anlamı şudur:

"Süleyman'ın mülkü hakkında onlar, şeytanların uydurdukları sözlere uydular (Süleyman'ın büyü yaparak saltanatını kazandığını söyleyen şeytan ruhlu insanlara uyup, Süleyman'ın büyücü olduğuna inandılar). Oysa Süleyman, (büyü yaparak) küfre gitmemişti. Fakat o şeytanlar, küfre gittiler: İnsanlara büyü ve Bâbil'de Hârût ve Mârût adlı melekler(den ilham alan iki kişiye) indirilene öğretiyorlar. Halbuki onlar: "Biz bir fitneyiz (sizin için bir sınavız) sakın küfre gitme(yin)!" demedikçe kimseye bir şey öğretmiyorlardı. Fakat bunlar, onlardan, erkekle karısının arasını açacak şeyler öğreniyorlardı. Ama onlar, Allah'ın izni olmadan onunla hiç kimseye zarar veremezler. Onlar, kendilerine yarar vereni değil, zarar vereni öğreniyorlardı. Andolsun, onu sat(ıp onunla çıkar sağlayan)ın, âhirette bir nasibi olmadığını gayet iyi biliyorlardı. Vicdanlarını sattıkları şey ne kötüdür, keşke (bunu) bilselerdi!"

Bu âyette yahudilerin bazı zayıf karakterleri anlatılmaktadır. Şöyle ki: Yahudiler verdikleri sözden caymak, Allah'ın kitabının hükümlerini tanımamakla kalmamışlar, aynı zamanda Süleyman'ın, mülkünü büyü yoluyla elde ettiği hakkında şeytan ruhlu kişilerin söylediklerine inanarak Hz. Süleyman'ı büyücü sanmışlardı. Büyü küfür işlerindedir. Oysa Hz. Süleyman küfür işlememiştir. Yine yahudiler, Babil'de Hârût ve Mârût adlı iki melek hakkında söylenen rivâyetlere de inanmışlardır. Evet o iki melek sihir öğretiyorlardı ama öğretirken bu bilginin, insanların sınanması için öğretildiğini, kötüye kullanıldığı takdirde bunun küfür olduğunu söylüyorlardı. Halbuki yahudiler, öğrendikleri bilgiyi kötüye kullanıyorlar, karı ile kocasının arasını açacak, insanlara zarar verecek şeyler öğreniyorlardı. Elbette bu tür davranışlar, insanları Allah'ın azâbına sokar, rızasından yoksun bırakır.

Arapçası "*sihr*" olan büyü, gizli, ince, anlaşılması güç olaydır. İnceliğinden dolayı sabah vaktine de *seher* denmiştir. *Sihr* hakkı bâtil, batılı hak göstermek ve çıkar sağlamak amacıyla yapıldığından kötüdür; imansızlığa, ahlâksızlığa dayanır.

Büyü, tabiat üstü âlem ile bağ kurarak varlıklar üzerinde etki yapma amacını taşır. Bunun bir kısmı tamâmen yalandır, bir kısmı da hakikatle hayâlin karışımıdır. Yâni bir kısmı az çok bir gerçeğe dayanır, ama bu gerçeğe pek çok yalan karıştırılmıştır.

Âyette şeytanların, insanlara büyüü ve bir de Bâbil'de Hârût ve Mârût isimli iki meleğe indirilene öğrettikleri ifâde ediliyor. Âyetin bu kısmı üzerinde tefsirciler birçok fikirler beyân etmişlerdir: Bir kısmı burada mâ'yı nâfiye kabûl ederek: "Bâbil'de Hârût ve Mârût adında iki meleğe bir şey indirilmedi" diye mânâ vermiştir ki, âyetin alt tarafı bu mânâyâ uygun değildir. Bu mânâyı verenlerin maksadı, meleklerin, insanlara büyü öğretmelerini kabûl etmemektir. Hakikatte buna lüzum yoktur. Çünkü âyet, büyü ile meleklerle indirilene ayırmaktadır: "*Onlar, insanlara büyüü, bir de iki meleğe indirilene öğretiyorlar*" diyor. Şeytanlar, bu ikisini birbirine karıştırarak bir yığın hayâlât, vâf, tılsım ortaya atmışlardır. Demek ki, melekler, insanlara büyüü değil, büyüünün de dayandığı temel bilgiyi vermişlerdir.

Her bilgi iyidir. Büyünün kendisi de bilgi olarak kötü değildir. Allah, akıl sâhibi insanların, her bakımdan bilgi sâhibi olmalarını istemiş ve bu bilgilerini kötüye kullanıp kullanmayacaklarını sinamak dilemiştir. Bunun için semâvî kuvvetler olan melekleri görevlendirmiş, melekler insanlara ilhâm ile bilgiler vermişlerdir. Peygamberin dışındaki insanlar, meleklerden ancak ilhâm ile bilgi alabilirler. Âyette geçen iki melek, aslında meleklerden ilhâm alma derecesine yükselen iki melek ruhlu insandır. İyiliklerinden dolayı bunlara "iki melek" denmiştir. Bu mânâyı veren müfessirler olduğu gibi "*melekeyn*" kelimesindeki lâmı kesre ile "*melikeyn*" şeklinde okuyanlar da vardır. İbn Abbâs, Hasan Basrî, Ebû'l-Esved (ed-Duelî) ve Dahhâk böyle okumuşlardır. Kral Süleyman'la uyum bakımından bu okuma, sözgelimine daha uygundur. O zaman "Bâbil'de iki kırâla indirilene öğretiyorlardı" demek olur. Gerçekten kırallık kurumunun kökünde de büyüünün bir çeşidi olan etkileme vardır. Çünkü kırallık, söz ve davranışlarıyla insanları etkilemek, kendine bağlamak ve yönetmektir. O takdirde indir-

me, ilhâm etme anlamına gelir. Hasılı diğer bilgiler olduğu gibi, büyüünün dayandığı temel bilgi de Bâbil'de iki melek ruhlu insana veya iki kırâla melekler tarafından ilhâm edilmiştir. Ama kötüye kullanılmak üzere değil, sâdece bilinmek ve şerrinden korunmak üzere ilhâm edilmiştir. Çünkü Bâbilliler, büyü işleriyle uğraşıp duruyorlardı. İnsanları bunların şerrinden korumak için büyüünün ne olduğu, hangi sebepler zincirinin düzenlenmesinden meydana geldiği iki insana ilhâm edildi. Aslında insana olağanüstü gelen büyü, yalnız erbâbınca bilinen, başkalarına gizli kalan sebeplerin düzenlenmesinden hâsıl olan bir olaydır. Herhangi bir olayın sebebi bilinmezse, büyü gibi görünür. Ama sebebi anlaşılınca olay, gariplikten çıkar. Meselâ; bugün tabiat kuvvetlerinden yararlanılarak yapılan uçak, bin yıl önceki insanlar için büyük bir büyüdür.

Fahreddîn Râzî, tefsîrinde, büyüü sekiz çeşide ayırmaktadır. Bunlardan dördünü analiz:

1- Göksel güçlerle yere âit güçleri birbirine karıştırarak yapılan Kildânî büyüü. İbrahim Aleyhisselâm, bu tür büyü ile uğraşan milleti uyarmak için gönderilmişti. Kildaniler, yıldızlara büyük kuvvetler atfederek bazı rakamların özelliklerinden ve tılsımlardan yararlanmak sûretiyle büyü yaparlardı, yıldızlardan yararlanmak için onlara taparlardı. Bunlar büyücülüğün ve kâhinliğin sırrını bilmekle ün yapmışlardı.

2- Evham ve güçlü ruh sâhiplerinin büyüü. Bunlar insan rûhunun temizlenmesiyle bâzı güçler kazanacağına, kendi bedeninde olduğu gibi, başka bedenler üzerinde de etki yapabileceğine inanırlardı. Bunun için sırf başka varlıkları buyruk altına almak amacıyla uzlete çekilir, çeşitli riyâzetler yaparlardı.

3- Üçüncü şekil, yalnız yere âit ruhlardan, yâni cinlerden yararlanılarak yapılan büyüüdür. Yere âit ruhlarla münâsebet kurmak, semâvî ruhlarla, yani meleklerle ilişki kurmaktan kolaydır. Hindistan'daki fakirizm bu son iki şekle girebilir.

4- Hayâli hakikat göstermek, göz boyamak şeklindeki büyü. Bu

duyuları aldatmaktan ibâret bir büyüdür. Tıpkı gemide giden yolcunun kıyının hareket ettiğini görmesi gibi:

Mu'tezileye ve ehli sünnetten bâzı kişilere göre büyü, gerçek değildir. Büyü diye bir şey yoktur. İnsan hiçbir sûrette, dokunmadan başkasına etki yapamaz. Fakat Cumhûra, yâni ehli sünnetin çoğunluğuna göre büyü vardır. Bâzı kimseler riyâzet, isimlerin ve rakamların özellikleri, afsun, uzlet gibi yollara başvurarak başka varlıklar üzerinde etki yapacak duruma gelebilirler. Cinlerin kötülerıyla temas kurup, onlar vâsıtasıyla olağanüstü gibi görünen şeyler yapabilirler. Ancak bu olağanüstü işleri yapan, yine Allah'tır. Büyücü, büyüyle bir olayın sebeplerini bir doğrultuda düzenlenmeğe sevk eder. O isimlere ve rakamlara, özellikleri veren de Allah'tır. Böylece her işin fâili Allah olur.(1)

Âlûsî şöyle diyor: "Cumhûra göre büyüünün bir gerçeği vardır. Büyücü havada uçacak, suda yürüyecek, insanı öldürecek, eşek yapacak derecede bir hüner elde edebilir. Ama bütün bunları yapan gerçekte Allah'tır. Mu'tezile'ye ve mezhebimizde Ebû Ca'fer el-Esterâbâzî'ye göre büyüünün aslı yoktur; hepsi göz boyamadan ve sandırmadan ibarettir. Hattâ mu'tezile, "Büyü ile yapılabileceği söylenen olağan üstü şeyler, peygamberlik yolunu tıkar, artık büyü ile mu'cizenin farkı kalmaz" tezini ileri sürerek büyücünün böyle olağan üstü şeyler yapabileceğini söyleyenleri kâfir saymışlardır. Ama gerçek, onların zannettikleri gibi değildir. Bazı araştırmacılar, mu'cize ile büyüü ayırdetmişlerdir. Onlara göre mu'cizede meydan okuma vardır, büyüde yoktur. (Yani büyü hünerini öğrenen herkes bunu yapabilir. Ama peygamber olmayan hiç kimse mu'cize getiremez). Allah, bu yüce makamı, yalancıların sızmasından korumuştur."(2)

Buraya kadarki açıklamalardan büyüünün bir gerçeği olduğu, ama

(1) Mefâûhu'l-ğayb, 1/635.

(2) Rûhu'l-Me'ânî, 1/339.

çoğunun da göz boyamadan, yalandan, kalpazanlıktan ibaret bulunduğu, Kur'ân-ı Kerîm'e göre büyü ile insanların arasını bozmağa çalışan, karı kocanın arasını açacak şeyler yapan kimselerin küfre gidecekleri, aslında Allah'ın izni olmadan büyü ile de bir kimseye zarar veremeyecekleri anlaşılmaktadır. Çünkü âyet bu hususu gayet açık olarak belirtmektedir: "Onlar, Allah'ın izni olmadıkça büyü ile hiç kimseye bir zarar veremezler."

Şimdi âyetin bu cümlesi üzerine parmak basalım ve Hz. Peygamber'e büyü yapılmış olduğu, bu yüzden Peygamber'in, altı ay yaptığı bir şeyi yapmadığını sandığı yolundaki rivâyetlerin doğruluk derecesini araşturalım:

GERÇEKTEN PEYGAMBER'E BÜYÜ YAPILDI MI?

Bir rivâyete göre Cebraîl Aleyhisselâm, Peygamber (s.a.v.)e gelip: "Cinden bir 'ifrit sana tuzak kurabilir. Onun için yatağın girerken iki 'Kul e'ûzu bi rabbi...' sûresini oku" demiş; diğer bir rivâyete göre de bu sûre, nazar değmesine afsun olarak indirilmiştir. Sâ'îd ibn el-Müseyyib'in şöyle dediği rivayet edilir: "Kureyş: 'Geliniz, aç duralım, (yani oruç tutalım) da, Muhammed'e göz değdirelim' dediler. Öyle yapıp Peygamber'e geldiler; 'Senin pazun ne kadar güçlü, sırtın ne kadar pek, yüzün ne kadar güzel!' dediler. Yüce Allah, Mu'avvizât'ı indirdi".(1)

Bu rivâyetlerin, sûrelerin inmesinden çok sonra ortaya atıldığı bellidir. Müfessirlerin çoğunluğunun yazdıkları bir rivâyete göre de Medine'de yahudi Lebîd ibn el-A'sam'ın kendisi ve kızları on bir düğüm bağlayıp bunlara üfleyerek Peygamber(s.a.v.)e büyü yapmışlar. Sûre bu münâsebetle inmiş. İlk rivâyetlerden sürenin Mekke'de, bu son rivâyetten de Medine'de indiği anlaşılır. Medine'de Velîd ibn el-

(1) Mefâûhu'l-ğayb: 32/187.

A'sam adlı kişinin, kızlarıyla beraber Peygamber'e büyü yaptığı rivâyet edilir.

Bu rivâyete göre Cebrâil'in haber verdiği büyü olayı üzerine Peygamber, adam gönderip bir kuyuya atılmış olan düğümleri getirtmiş, onları çözünce Allah'ın Elçisi, bağdan çözülmüş gibi ayağa kalkmış, fakat bunu o yahudiye haber vermemiş ve onun yüzünü de görmemiştir. Bu rivâyeti İbn Hanbel Zeyd ibn Erkam'den, Nesâî de Ebû Mu'âviye Muhammed ibn Hâzim ed-Darîr'den çıkarmıştır.

Buhârî'nin, Hz. 'Âişe'den çıkardığı rivâyette Lebîd yahudi değil, yahudilerin andlısı olan Zurayk oğullarından münâfık bir adamdır. Bu rivâyet şöyledir:

"'Âişe (r.a.) şöyle dedi: Peygamber(s.a.v.)e büyü yapıldı. Büyünün etkisiyle Peygamber, kadınlara varmadığı halde vardığını sanıyordu. -Süfyan, bu şekilde büyü, en keskin büyüdür, demiş.- Ve bana dedi ki:

- 'Âişe, bilir misin Allah açıklamasını istediğim bir şeyi bana açıkladı. Bana iki adam geldi, biri başucumda, öteki ayak ucumda oturdu. Baş ucumda oturan, ötekine:

- Bu adamın nesi var? dedi. Öteki:

- Matûb'dur, dedi.

- Ona kim tub etti, dedi.

- Yahudilerin andlısı Zurayk Oğullarından Lebîd ibn A'sam. -Bu adam münâfık idi.-

- Neye büyü yaptı? dedi.

- Bir tarak ve muşat(tarağa gelen kıllar)a yapı, dedi.

- Nerede o büyü? dedi.

- Zervân (Müslim'in rivâyetinde Zi Ervân) kuyusunda, bir taşın altında, erkek hurma salkımının kabuğundadır, dedi.

Peygamber (s.a.v.) o kuyuya gitti, büyüü çıkarttı:

- İşte bana gösterilen kuyu budur, dedi.

Suyu kına gibi kırmızı, hurmasının başları da şeytan başları gibi idi. Ben kendisine:

- Yâ Resûlâllah onu söksen, dağıtsan (başka rivâyette yaksan) iyi olmaz mı? dedim.

- Hayır, dedi. Allah beni sağlığa kavuşturdu. Başkalarına kötülük dokunmasını istemem."(1)

İsâ ibn Yûnus, Ebû Hamza Enes ibn 'İyâd, Ebû Üsâme ve Yahyâ el-Kattân'ın rivâyetlerinde "büyünün etkisiyle Peygamber, yapmadığı bir şeyi yaptığını sanıyordu" deniliyor ve Peygamber'in kuyuyu kapatıldığı anlatılıyor.(2) Müslim'in, Hammâd ibn Üsâme ve 'Abdullâh ibn Numeyr'den, Ahmed'in de: 'Affân'dan, -Vehb'den- Hişâm'dan, babasından, 'Âişe'den rivâyet ettiğine göre: "Peygamber(s.a.v.) altı ay, (kadınlara) varmadığı halde vardığını sanır vaziyette kalmış.(3) Sa'lebî'nin tefsirinde İbn 'Abbâs'tan ve 'Âişe'den çıkardığı rivâyete göre de: "Bir yahudi çocuğu, Allah'ın Resûlü (s.a.v.)e hizmet ediyormuş. Yahudiler ona sızmışlar, onu kandırmışlar; bu çocuk, Peygamber'in başından tarağına çıkan telleri ve tarağının birkaç dişini alarak yahudilere vermiş; yahudilerden İbn A'sam adlı biri bu malzemelere büyü yapıp bunları Zurayk Oğullarının Zervân adlı kuyusuna gizlemiş. Allah'ın Elçisi hastalanmış, başının saçları dağılmış, altı ay kadınlara varamadığı halde vardığını sanmış, erimeğe başlamış, fakat ne yüzden böyle olduğunu bilmiyormuş. İki melek gelmiş, yukarıda anlatıldığı gibi kendisine büyü yapıldığını söylemiş. Allah'ın Elçisi, adam gönderip kuyuya saklanan büyüü çıkarttırmış, bakmışlar ki Peygamber'in başının tarakta kalan kılları, tarağının dişleri ve üzerinde iğne

(1) Buhârî, Bed'u'l-halk: 11, Cizye: 14, Tıb: 66, 68, 69; Müslim, Selâm: 42, İbn Mâce, Tıb: 45; İbn Hanbel, Musned: 6/96.

(2) İbn Kesîr, Tefsîr: 4/575.

(3) Aynı.

saplı oniki düğüm bulunan bir barsak kirişi var. Allah bu iki sûreyi indirmiş. Peygamber her âyet okudukça bir düğüm çözülmüş, kendisi rahatlık hissetmiş, son düğüm çözülmüş bağından çözülmüş gibi olup ayağa kalkmış, Cebrâil şöyle demeğe başlamış: "Allah'ın adıyla seni, sana eziyet veren her şeyden, hasedciden ve gözden afsunlarım. Allah sana şifa versin."

- Yâ Resûlâllah, şu habisi tutup öldürmeyelim mi? demişler. Allah'ın Elçisi:

- Allah beni sağlığa kavuşturdu, başkalarına kötülüğünün dokunmasını istemem, demiş."

Bu son rivâyetten sonra İbn Kesîr, Sa'lebî'nin bu rivâyetinin senedsiz olduğunu, bunda garabet ve bazı yerlerinde çok nekâret bulunduğunu söylüyor.(1)

Ashında yalnız Sa'lebî'nin bu senedsiz rivâyeti değil, bu konudaki senedli rivâyetler de birbirini tutmaz, çelişkilerle doludur. Bu rivâyetlerin hiçbiri sûrenin iniş sebebi olamaz. Çünkü sûre Medine'de değil, Mekke'de inmiştir. Hasan, 'Atâ', 'İkrime, Câbir ve Kureyb'in de İbn 'Abbâs'tan rivâyetine göre sûre Mekkîdir. Sâlih, Katâde ve bir grup da İbn 'Abbas'tan rivâyetine göre sûre Medenîdir.(2) Fakat sûrenin Mekkî olduğu rivâyeti daha doğrudur. İbn Cezzî de sûrenin, Mekke'de Fîl Sûresinden sonra indiğini söylemiştir.(3)

Kaldı ki âyetler yalnız büyücülerle ilgili değildir. Karanlıktan, hasedcilerden, her türlü yaratıkların şerrinden Allah'a sığınmayı emretmektedir. Bundan sonra gelen "Nâs" sûresinde de insanlara kötülük aşılayan, onları kötü yollara sürmeğe çalışan insan ve cin vesvesecilerinden Allah'a sığınmak emredilmektedir. Bütün rivâyetler, Felak ile Nâs Sûrelerinin beraber indiğini söylemektedir. Cin ve insan vesvese-

(1) Aym.

(2) el-Bahru'l-Muhît: 8/530.

(3) et-Teshîl: 4/225.

cilerinden Allah'a sığınmayı emreden Nâs Sûresinin bu rivâyetlerde anlatılan büyü olayıyla bir ilgisi yoktur.

Bu, özellikle Mekke'de müslümanları kandırıp İslâmdan döndürmeğe çalışan Mekke müşriklerinin telkinlerine, fiskoslarına işârettir. Orada bir avuç müslüman, bir yandan her biri birer şeytan gibi kendilerini dinlerinden döndürmek için kandırmağa çalışan müşrik insanların, bir yandan da görünmez cin şeytanlarının kötü vesvese ve telkinleriyle karşı karşıya idiler. Onun için Nâs Sûresinde müslümanlara cin ve insan şeytanlarının vesveselerinden Allah'a sığınmaları emredilmektedir. Bu, Mekke şartlarında bir yandan müşrik telkinleri, bir yandan da görünmez şeytan vesveselerinin tesiri altında kalan bazı müslümanların durumlarını yansıtmaktadır: "Böylece biz, her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman yaptık. Bunlar aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar..."(1) âyeti, insan ve cin şeytanlarının, insanlara kötü düşünceler aşıladıklarını bildirmekte, "Ne zaman şeytandan bir kötü düşünce seni dürtüklerse Allah'a sığın..." (2) âyeti de bu gibi telkinlerden Allah'a sığınmayı emretmektedir. Bu âyetlerin hepsi Mekke şartlarında inmiştir.

Ayrıca bu rivâyetler çelişkilerle doludur. Çünkü birinde büyü yapan Lebîd'in yahudî, ötekinde yahudilerin andlısı bir münâfık olduğu; bir başkasında ise Peygamber'e hizmet eden bir yahudî çocuğunun, Peygamber'in tarağındaki kılları ve tarağının dişlerini alıp yahudilere verdiği, yahudilerin de bunları Lebîd'e verdiği anlatılır.

Hazreti Peygamber'e hangi yahudî çocuğu, ne zaman hizmet etmiştir? Gayet ihtiyatlı hareket eden, kendisine gelen İbranice mektupları dahi güvenmediğinden dolayı yahudilere okutmamak için Zeyd ibn Sâbit'e İbraniceyi öğrenmesini emreden Peygamber (s.a.v.) bir yahudî çocuğunu nasıl harîm-i istemine alır? Ona hizmet edecek pek çok müslüman evlâdı varken -ki bunlardan biri de Enes ibn Mâlik'tir- Ya-

(1) En'âm Sûresi: 112.

(2) A'râf Sûresi: 200.

hudi çocu unun hizmetine ne gerek vardır? Tarihte Peygamber'e hizmet eden bir yahudi çocu u bilinmedi i gibi, Peygamber'in altı ay hasta yattığı, hâ â ne yaptı nı bilmez bir a kınlık içine dü tü ü de bilinmemektedir. Bu rivayetlerin, büyü ve nazarın etkisini desteklemek ve insanları bunlardan korkutmak amacıyla ortaya atıldı nda üphe yoktur. Verilmek istenen temel dü ünçe udur: Büyü ve nazar Peygamber'e bile tesir etmi tir. Onun için bunlardan sakınmak lâzımdır.

Allah: "*Allah seni insanlardan korur*" sözüyle Peygamberini insanların zararlarından, erlerinden koruyacağını va'detmiştir. Peygamber (s.a.v.) e er yapılan büyüün etkisinde kalıp, yapmadığını yaptı, yaptı nı yapmadı zannedecek kadar bir aklî denge bozuklu una u rarsa ne onun masumlu u, ne de vahiylerin korunma garantisi kalır. Peygamber (s.a.v.) böyle kusurlardan uzak, münezzehtir.

Peygamber'e büyü yapıldığı iddiası, Kur'ân'ın anlatımına tamamen aykırıdır. Çünkü Kur'ân, Peygamber'e büyülenmi diyenleri "zâlimler" diye nitelendirmektedir:

"O zâlimlerin, 'Siz, büyülenmi bir adama uyuyorsunuz!' dediklerini biliyoruz. Bak, senin hakkında nasıl benzetmeler yaptılar (Peygamber'e büyücü, âir, kâhin, cinli diyerek) do ru yoldan saptılar. Artık yola gelemezler!" (İsrâ: 47)

"O zâlimler: 'Siz, sadece büyüü bir adama uyuyorsunuz' dediler. Bak, senin hakkında nasıl benzetmeler yaptılar da saptılar; artık yola gelemezler." (Furkan: 89)

imdi Peygamber'e büyüü diyen kimseler zâlim olduklarına göre Peygamber'e büyü yapıldığı hakkındaki bu rivayetlerin hepsi zâlimlerin anlatımıdır. Bunu çıkarıp uydurdukları sened zinciriyle Peygamber'in güzide bir sahâbîsine dayandıranlar, müslüman görünsele de, gerçekte Peygamber dü manı yalancılarıdır. Bir müslüman, Kur'ân'a tamamen ters olan, Peygamber'in korunmuş uunu dinamitleyen bu yalanlara nasıl inanır?

Bilginlerin anlatımına göre büyü, cinlerin etkisiyle olur. Büyücü yaptı ı tılsımlarla kötü cinleri etkisi altına alıp, büyülemek istedi ikiye kötülük yaptırır, aklını çeldirir, sa lı nı bozar ve benzeri kötü i - ler yapar. Yani büyüün kötü etkisini yapan, cinlerdir. Büyülü ki i, cinlerin etkisi altına girer. İsrâ sûresinin **47**, Furkân Sûresinin **89**. âyetleri Peygamber'in büyüü olmadığını, ona büyü yapılmadığını, onun bu tür iftiraldan beri olduğunu belirtti i gibi, Peygamber'in **asla** cinli olmadığını, cinnin etkisi altına girmedi ini bildiren birçok âyet de bu büyü yalanını reddetmektedir:

"Sen ö üt ver, Rabbinin nimeti sayesinde sen, ne kâhinsin, ne de cinli. Senin okudu un Zikir, âlemlere ö üttür." (Târ: 29 30),

"Rabbinin nimeti sayesinde sen cinlenmi de ılsın." (Kalem: 2)

"Arkada mız cinli de ildir." (Tekvîr: 22)

Fclak sûresi, genel olarak ona her türlü kötülüklerden Allah'a sınınmayı, yegâne kudret sahibinin Allah olduğunu, O'ndan ba ka koruyucu olmadığını telkin etmekte ve ona nasıl duâ yapılması gerektiğini ö retmektedir. Yoksa o, zaten bu âyetler inmeden önce de yalnız Allah'a sınıyor, korumayı, güvenceyi yalnız O'ndan bekliyordu. Her zaman, özellikle bir rahatsızlık hissetti i zamanlarda Mu'âvvizât'ı (İhlâs, Fclak ve Nâs Sûrelerini) okuyup, yüzüne, ba ına, bedenine sü - rerdi.

XXIV HZ. MUHAMMED' N SÖZLER N YANLI DE ERLEND RME

Turan Dursun, **131 139**. sayfalarda, "Muhammed'in Doktorlu u" baş lı ı altında, tıp ve tedavi hakkında Hz. Muhammed'den rivayet edilen bazı sözleri, alaylı bir tarzda ele tirmekte, bunların bilime ters olduğunu söylemektedir.

Ona göre Muhammed, herşeyi Allah'ın kaderi görmekte ve kade-
rin değişmeyeceğine inanmaktadır. Bunun için: "*Hastalığın bulaşma-
sı olmaz.*" (Buhârî, Tıb: 19, 25, 43-46; Müslim, Selâm: 102-109)

Önce bu hadîs, son derece karışık ve sakat bir rivâyet zincirine
sahiptir. Hadîsçilere göre ma'lûldür. Ebûhüreyre'nin kendisi,
rivâyetinde tereddüdlüdür. Çünkü aynı Ebuhüreyre, Peygamber'in,
tam bunun tersi bir söz söylediğini: "*Hastacı (devesini) sağlamcının
yanına koymasın*" dediğini rivayet etmiştir (Fethu'l-Bârî: 10/244).
Müslim, selâm: 104; İbn Mâce Tıb: 24, 43) "*hastalık bulaşması olma-
dığı*" şeklindeki hadîsi rivâyet eden Ebûhüreyre, sonra bu sözü söyle-
mekten vazgeçmiş ve "*Hasta deve sahibi, develerini, sağlam deve
sâhibinin develerinin yanına götürmesin.*" hadîsini rivâyet etmeğe
başlamıştır. Ebûhüreyre'nin amcası oğlu Hâris ibn Ebî Zîâb kendisine:

- Ey Ebûhüreyre, ben senden, bundan başka bir hadîs de işitiyor-
dum, artık ondan söz etmiyorsun. Derdin ki: Allah'ın Elçisi (s.a.v.):
'Hastalık bulaşması yoktur' dedi.

Ebûhüreyre, böyle bir şey bildiğini kabul etmemiş; sadece:
"*Hasta deve sahibi, (develerini) sağlamcının (sağlam deve sahibinin
develerinin) yanına sokmasın'* hadîsini rivâyet etmiştir.

Hâris, Ebûhüreyre'nin, ötekini de rivâyet ettiğinde ısrar edince
Ebûhüreyre kızmış, Habeşçe söylenmiş, ve Hâris'e:

- Ne dedim, biliyor musun? demiş. Hâris:

- Hayır, demiş. Ebûhüreyre:

- Vazgeçtim, dedim, demiş." (Müslim, Selâm: 104)

Buhârî şârihi İbn Hacer şöyle diyor: "Bazı hadîsçiler, bu (hastalık
bulaşması yoktur) rivâyetini reddetmişler (doğru olmadığını söylemiş-
ler)dir. Çünkü Ebûhüreyre bu rivâyetinden dönmüş, tersini rivâyet et-
miştir. Ya tereddüdünden, ya da tersinin doğruluğunu anladığından.
Hastalık bulaşmasından sakınma konusundaki hadisler daha sağlam ve

daha çoktur. Daha çok olan o rivâyetleri buna yeğlemek gerekir." (Fet-
hu'l-Bârî: 10/160) Kaldı ki bu rivâyetin son kısmı da baş tarafıyla çe-
lişkilidir. Çünkü baş tarafında "*Hastalık bulaşması, şûm, baykuş ka-
rın kurdu diye bir şey yoktur*" denilirken, devamında: "*Aslandan ka-
çar gibi cüzamlıdan kaç.*" denilmektedir. Hastalık bulaşması yoksa
cüzamlıdan niçin kaçma emredilmiştir?

Peygamber hem hastalık bulaşmaz diyecek, hem de cüzamlıdan
kaçmayı emredek. Ve aynı peygamber, karantina usulü belirleyecek:
"*Bir yerde vebâ çıktığını duyarsanız, oraya girmeyiniz. Bulunduğu-
nuz yerde vebâ çıkmışsa oradan çıkıp gitmeyiniz.*" (Buhârî, Tıb: 30).

Hz. Ömer, Şâm'a gidiyordu. Sarğ denilen yerde kendisini karşıla-
yan ordu kumandanı Ebû Ubeyde ve maiyetindekiler, Şâm'da vebâ bu-
lunduğunu söylediler.

Bunun üzerine Şâm'a girip girmeme konusunda ihlûf belirdi. Ar-
kadaşlarıyla istişare eden Hz. Ömer, Kureyşin tecrübeli, yaşlı adamlâ-
rına durumu danıştı. Onlar, vebâ çıkan yere girmemeyi önerdiler. Şâm
kumandanı Ebû Ubeyde:

- Allah'ın kaderinden mi kaçyorsun? dedi.

Ömer:

- Bunu senden başkası söylese ne ise ey Ebû Ubeyde, dedi. Evet,
Allah'ın bir kaderinden, önceki kaderine kaçıyoruz. Senin develerin ol-
sa, onları bir kıyısı otlak, önceki kurak bir vâdiye indirmiş olsan; şimdi
onları otlak kıyıda otlatsan da Allah'ın kaderi, çorak kıyıda otlatsan da
Allah'ın kaderi değil mi?

O sırada Abdurrahman ibn Avf geldi, kendisi orada yoktu, bir ye-
re giymişti. Şöyle dedi: "Ben bu konuda bir şey biliyorum. Allah'ın El-
çisi (s.a.v.)'in (*Bir yerde vebâ çıktığını işitirseniz oraya gitmeyiniz.
Bulduğunuz yerde vebâ çıkarsa ondan kaçmak üzere oradan çıkma-
yunuz*) dediğini işittim. Ömer Allah'a hamederek oradan geri döndü."

Mehmet Akif, bu olayı şiirleştirmiş:

Kader deyince ne anlardı, dinle bak ashâb:
Ebû Ubeyde'ye imdâda eylemişti şitâb,
Maiyyetindeki askerle bir zaman Fârûk.
- Tereddüd etme sakın, çünkü vak'a pek mevsûk-
Tarîk-ı Şâm'ı tutup doğru "Surg"a indi Ömer.
Ebû Ubeyde hemen koştu almasıyla haber.
Halife, Hazret-i Serdâra: "Nerdedir ordu?
Ne yaptınız? Yapacak şey nedir?" deyip sordu.
Ebû Ubeyde: "Veba var!" deyince, askerde;
Tevâbiyle Ömer durdu, kalkacak yerde.
"Vebâya karşı gidilmek mi, gitmemek mi iyi?"
Muhâcirîn-i Kirâmın soruldu hep re'yi.
Bu zümreden kimi: "Maksad mühim, gidilmeli" der;
"Hayır, bu tehlikedir" der, kalan Muhâcirler.
Halife böyle muhalif görünce eskârı;
Çağırdı: Aynı tereddüde buldu Ensarı.
Dağıttı hepsini, lâkin sıkıldı... Artık ona,
Muhâcirîn-i Kureys'in müsün olanlarına (1)
Mürâcaat yolu kalmıştı; sordu onlara da.
Bu fırka işte bilâ -kayd-ı ihtilâf orada:
"Vebâya karşı gidilmek hatâ olur." dediler;
"Yarın dönün!" diye Ashaba emri verdi Ömer.
Ales-seher düzülürken cemâtiyle yola,
Ebû Ubeyde çıkıp: "Yâ Ömer, uğurlar ola!
Fıranınız kader-ul-lahtan mıdır şimdi?"

(1) Müsün: Arapça "sinn" den. Yaşlı, geçkin, kocamış, ihtiyar.

Demez mi, Hazret-i Fârûk döndü: "Doğru" dedi,
"Şu var ki bir kader-ul-lahtan kaçarken biz,
Koşup öbür kader-ul-laha doğru gitmedeyiz.
Zemini otlu da, etrafı taşlı bir derenin
İçinde olsa deven yâ Ebâ Ubeyde, senin;
Tutup da onları yalçın bayırda sektirsen,
Ya öyle yapmıyarak otlu semte çektiirsen,
Düşün: kaderle değildir şu yaptığın da nedir?"
Ömer bu sözde iken İbn-i Avf olur zâhîr,
Hemen rivâyete başlar hadîs-i tâûn'u.(1)
Ebû Ubeyde tabîi susar duyunca bunu.
Muhâcirîn-i Kureys'in, kibâr-ı Ashâbın,
Şeriatin koca bir rûknü: İbn-i Hatât'ın;
Kader denince ne anlardı hepsi, anladın a!...

Utanmadan yine kalkışma Hakk'a bühtâna.(2)

Görülüyor ki Peygamber'in söylediği ileri sürülen, hastalığın bu-
laşmayacağı hakkındaki bu söz, gerçekte onun sözü değildir. İnsanlar,
kendi düşüncelerine geçerlilik kazandırmak için, sözlerini Peygam-
ber'e dayandırmışlardır.

Ayrıca bilinmesi lâzımdır ki Hz. Muhammed de bir insandır.
Vahy dışındaki söz ve eylemlerinde o da bir insan olarak yanılabilir.
Kur'an-ı Kerim, vahyin haricinde, onun da öteki insanlar gibi olduğun-
u, kendi düşüncesiyle vardığı bazı kararlarında yanıldığını belirtmiş-
tir. Yalan özür bahane ederek savaşa katılmak istemeyenlere inanıp
izin vermesinin bir yanılığ olduğunu hatırlatmış ve kendisine hitaben:

(1) "İzâ semî'tum bi'tâûn bi-ardın felâ tedhulû aleyhi. Ve izâ vakaa ve entum bi
ardın felâ tahrucû minha firâren minhu". (Veba olan yere girmeyin, vebâ
olan yerde iseniz çıkmayın, meâlidir.) (Hadîs-i Şerif).

(2) Safahât, s. 260-271.

"Allah seni affetsin, doğru söyleyenleri anlamadan, yalancılara bilmeden niçin onlara izin verdin?" (Tevbe: 43) buyurmuştur.

Demek ki Peygamber onlara izin vermekle yanılmıştır. Çünkü o da insandır: "Ben de sizin gibi bir insanım, ancak bana vahyolunuyor, de." (Kehf: 110; Fussilet: 41) âyeti, vahy dışında Peygamberin, öteki insanlardan farkı olmadığını bildirmektedir.

Bu durumu bilen sahâbîler, Hz. Muhammed'in, bazı konularda kararlarını uygun bulmayınca bunun kendi düşüncesi mi, yoksa vahy sonucu bir karar mı olduğunu sorarlar, şayet kendi düşüncesi olduğunu söylerse onun uygun olmadığını; şöyle yapılmasının daha uygun olacağını söylerlerdi. Hz. Muhammed de onların düşüncesini daha uygun bulursa öyle yapardı. Nitekim Bedir Savaşı öncesinde Peygamber'in seçtiği karargâhı (konuşlanma yerini) uygun bulmayan sahâbîler, kendilerince uygun yeri göstermişler, Peygamber de onların dediği yeri karargâh yapmıştı.

Medine'ye hicret ettiği zaman Medine halkının, hurmaları tozlandırdıklarını (erkek tomurcuktan bir parça alıp dişi tomurcuğun içine soktuklarını) gören Peygamber:

- Ne yapıyorsunuz? dedi.

- Biz böyle yaparız, dediler.

- Yapmasanız daha iyi olur, dedi.

Medineliler o yıl tozlandırma yapmadılar. Verim düştü, kalite bozuldu. Bu durumu kendisine anlattıkları Peygamber:

- Ben de sizin gibi bir insanım. Size dininiz hakkında bir şey emredersem buyruğumu tutunuz. Ama kendi düşünceme göre bir şey emredersem, ben de insanım.

Bu hadisin başka rivâyetine göre Hz. Muhammed'in, hurmayı aşılamanın daha iyi olacağını söylemesi üzerine hurmada kalitenin düştüğü, yine onların yanına uğrayan Peygamber'in:

- "Hurmalarınıza ne oldu?" diye sorduğu, onların da:

- "Sen; şöyle, şöyle söyledin" dedikleri, bunun üzerine Peygamber'in:

- "Siz, dünyâ işinizi daha iyi bilirsiniz!" dediği belirtilmektedir. (Müslim, Fadâil: 140-141; eş-Şifâ' fi Ta'rifi Hukukî'l-Mustafâ, s. 178).

Başka bir rivâyette de Peygamber: "Ben, sadece bir tahminde bulundum. Zannımdan ötürü beni kınamayın!" demiştir (eş-Şifâ: 178).

Kendisi: "Yanılmamı bağışla!" (Müsned: 4/37, 444), "Günahımı, yanılmamı ve bilmezlikle yaptığım hatâları bağışla!" diye duâ etmiştir (Müsned: 4/55, 217). Başka bir sözünde de:

"Ben de sizin gibi bir insanım. Size Allah'tan gelen bir şeyi söylersem, bu gerçektir. Ama kendiliğimden bir şey söylersem, ben de insanım, yanılabilirim de, isâbet de edebilirim." buyurmuştur (eş-Şifâ: 179)

Kadî İyâd, bu hadîse şu açıklamayı yapıyor: "İşte dünyaya ilişkin işlerde kendiliğinden, ve tahminine göre söylediği sözler böyledir."

Görüldüğü üzere dîn ile bir ilgisi olmayan bu tür sözler, Hz. Muhammed'in, normal bir insan düzeyinde söylediği sözlerdir. Bunları değişmez Tanrı sözü, dîn kuralı gibi kabul etmek yanlıştır. Çünkü o da bir insandı. Yetiştigi ortamın kültürüyle yoğrulmuş, onların tıb ve tedâvî hakkındaki görüşlerini duymuş, öğrenmişti. Bunlardan beğendiklerini tavsiye etmiştir. Dînî niteliği olmayan tıb ve tedâvî yöntemlerini, o zamanın şartlarını göz önünde bulundurarak değerlendirmek gerekir. Bunların, pozitif bilime yüzde yüz uygun düşmesi şart değildir. Bunlar içinde şayet modern tıbbın verilerine aykırı olanlar görülürse bu durum, Hz. Muhammed'in peygamberliği hakkında aslâ kuşku uyandırmaz. Çünkü biraz önce izah ettiğimiz gibi o, bunları vahyen almış değil, çevresinden duyarak, görerek öğrenmiş, kendi düşüncesine göre iyi bulduğunu anlatmış, tavsiye etmiştir. Yanılmaz olan, bu tür sözler değil, vahy ile aldığı sözlerdir. Bundan dolayı Kur'ân'da onun: "Öteki insanlar gibi bir insan olduğu, ancak kendisine vahy geldiği"

vurgulanmıştır. Âyette sadece vahyen bildirilenlerin yanılmaz olduğu anlatılmıştır.

Peygamber (selâm ona), bir hadislerinde: *"Ben de sizin gibi bir insanım. Siz, aranızdaki anlaşmazlıkları bana getirip, aranızda hüküm vermeme istiyorsunuz. Olabilir ki biriniz, güzel konuşmasıyla, kanununu daha iyi anlatabilir, kendisini haklı gösterir, ben de duyduğuma göre hüküm veririm. Her kime, (yanılarak) kardeşinin hakkını vermiş olursam, onu aslâ almasın. Zira ben o kimseye cehennem ateşinden bir parça kesip vermişimdir!"* (Buhârî, Mezâlim: 16, Ahkâm: 29, 31; Müslim, Akdiye: 5; Ebû Davûd, Edeb: 187; eş-Şifâ: 180)

Bundan dolayıdır ki sahâbîler, Hz. Muhammed'in vahye veya ilhâma dayalı sözlerini, normal bir insan olarak söylediği sözlerden ayırmışlar; birincisini uygulamayı gerekli görmüşler; ikincisini seçime bırakmışlardır. Onun için ölüm döşeğinde yatarken Hz. Muhammed, ümmetinin kendisinden sonra anlaşmazlığa düşmelerini önlemek amacıyla bir vasiyyet yazdırmak istemiş: *"Geliniz, size bir yazı yaz(dır)ayım da benden sonra şaşırmasınız!"* demiş. Peygamber'in ağır hastalığını düşünenler, buna gerek görmemişler. Hz. Ömer: *"Allah'ın Kitâbı bize yeter!"* demiş. Sahâbîlerinin tartıştığını gören Peygamber, vasiyyeti yazdırmaktan vazgeçmiştir (Buhârî, İlm: 39, Cihâd: 176; Müslim, Vasiyyet: 20-23; eş-Şifâ: 186).

Müslim'in rivâyetinden, vasiyyetin yazılmasına gerek görmeyenler, hastalığın etkisi altında olan Peygamber'in, o durumda yanılabilirliğini düşündükleri için bunu istememişlerdir.

Peygamber'in vasiyyet yazdırma istemi üzerine, orada bulunanlar:

"- Acaba durumu nasıl? Yoksa kendinde değil mi? Bunu kendisinden sorun!" demişler. Peygamber:

"- Beni halime bırakın, benim durumum iyidir, (aklım başımdadır). Size üç vasiyyetim var: Müşrikleri Arap Yarımadasından çıkarınız. Elçi olarak gelen delegelere, benim yaptığım gibi ikrâmda bulununuz," dedi. Üçüncüsünde sustu. Ya da -râvinin anlatımına göre- ne

söylediği bana unutturuldu. (Burada sustuğu bildirilen, Peygamber değil, İbn Abbas'tır. Unutturulan da bu sözü İbn Abbâs'tan aktaran râvî Saîd İbn Cübeyr'dir. Mühelleb'e göre Peygamber'in üçüncü vasiyyeti -de Üsâme ordusunun donatılıp yola çıkarılmasıdır (Müslim: 3/1258, not: (4).

XXV- ŞİFÂ İÇİN DUÂ OKUMA

Turan Dursun, kitabının 216. sayfasında Hz. Peygamber'in, bazı hastalara okuyup üflediği hakkındaki rivayetlerle alay ediyor ve:

"Üfürükçülük denen yöntemin İslâm'da geçerli ve yaygın olmasında, Kur'an'ın Tanrısının dilinde üfürmenin çok önemli oluşu rol oynuyor, denilebilir" diyor.

Hz. Muhammed, doktora gitmeyi yasaklayıp, sadece okuyup üfle-meyi öğütlemiş olsa, belki Dursun'un bu yargısına hak verilebilir. Ama mes'ele böyle değil. Hz. Muhammed, doktora gitmeyi emrediyor. Her derdin mutlaka bir devâsının da yaratılmış olduğunu belirtiyor:

"Bedevî Araplar,:

- Ey Allah'ın Elçisi, tedâvî olmayalım mı? diye sordular.

Hz. Muhammed buyurdu ki:

- Ey Allah'ın kulları, tedâvî olunuz. Allah, verdiği her derdin devâsını da koymuştur. Yalnız bir tek derdin devâsı yoktur.

- Nedir o, ey Allah'ın Elçisi, demişler.

- İhtiyarlık! demiş." (Tirmizî, Tıb: 2; Buhârî, Tıb: 1)

Evet, hadis kitaplarında, bugünkü tıp anlayışına aykırı, Peygamber'in de düşünce yapısına ters rivâyetler yok değildir. Fakat çelişki-lerle dolu bu rivâyetleri, Peygamber sözü olarak değerlendirmek yan-lıştır. Sadece tek rivâyet ile yetinen ve bununla bir yargıya varan yanı-

lır. Hadis kitaplarını taradığında, bilime, gerçeğe ters düşen o rivâyetlerin tam tersini söyleyen rivâyetler de bulunduğunu görecek ve bu tür rivâyetlerin Peygamber'e yakıştırıldığını, ona isnâdedildiğini anlayacaktır. Biraz önce hastalığın bulaşmayacağını bildiren rivâyetün değerini gördük. Aynı şekilde afsun yapmadan, yarayı ateşle dağlamaktan söz eden hadisler de var ama bunların yanında Peygamber'in:

"Ümmeti içinde yetmiş bin kişinin, hesapsız cennete gireceğini, onların: şûm tutmayan, dağ vurmayan, afsun yapmayan ve yalnız Allah'a tevekkül eden kimseler olduğunu." (Buhârî, Tıb: 42)

"Dağ vuran, afsun yaptıran, tevekkülden uzak olmuştur." (Tirmizî, Tıb: 14) dediğini anlatan hadisler de vardır.

İmrân ibn Husayn: "Allah'ın Elçisi (s.a.v.) dağlamaktan menetti. Hastalandık, dağlandık. Ne iflâh olduk, ne şifâ bulduk." demiştir (Tirmizî, Tıb: 10)

"Muska asan, ona bırakılır (Allah ondan elini çeker)." (Tirmizî, Tıb: 24)

Afsunu tavsiye eden hadisler yanında bir de bu hadisler bakılırsa bilim dışı rivâyetlerin, Peygamber'e isnâdedilmiş olduğu, gerçekte bunların Peygamber'in sözü olmadığı anlaşılır. Peygamber (s.a.v.)'in: "Hastacı, yani hasta devaleri olan, devalerini, sağlam devalerin yanına götürmesin." demesi. (Buhârî, Tıb: 53) hastalığın bulaşıcı olduğunu bildiğini ve sirayeti önlemek için tedbir aldığını göstermiyor mu?

Gerçek şu ki Peygamber (s.a.v.), arkadaşlarına tedâvî olmalarını öğütliyordu. Her hastalığın bir ilâcının bulunduğu gibi sözleriyle de insanları tedâvî çarelerini araştırmağa yöneliyordu. Kendisinin zamanında erkeklerin yanında kadınlar da tedâvî ile meşgul oluyorlardı. Hatûâ savaşlarda doktorluk işini daha çok kadınlar üstlenmişti. Rubeyyi' binti Muâz binti Afrâ' der ki: "Biz, Peygamber (s.a.v.) ile birlikte savaşlara katılırdık. Askerlere su taşırdık, hizmet ederdik. Ölü ve yaralıları Medine'ye naklelerdik." (Buhârî, Tıb: 2)

Rufeyde veya Refîde isimli bir hanım sahâbiyye, Medine'de kur-

duğu bir çadırda hastaları tedâvî ederdi. İslâm'da bu hanım, ilk doktor olarak bilinmektedir.

Peygamber (s.a.v.), tedâvî yanında hastalara moral verilmesini de öğütlemiştir: "Hastayı sormaya gittiğiniz zaman onu yaşamağa teşvik ediniz, rahatlatıcı, teselli edici sözler söyleyiniz. Çünkü bu, kaderi değiştirmez ama hastanın gönlünü hoş eder." (Tirmizî, Tıb: 35; Feyzül-Kadir: 1/340)

Duânın önemi:

Dediğimiz gibi Hz. Muhammed, doktora gitmeyi, tedâvî olmayı, hastalığın ilâcını bulmayı emrediyor ama bunun yanında duâyâ da önem veriyor. Kendisi de hem kendisi için, hem de âilesi için duâ okuduğu gibi, kendisine gelen bazı kimselere de duâ okumuş veya duâ okumalarını öğütlemiştir. Çünkü duâ insana moral verir. İnsan, gönülden duâ eder de duâsının kabul edileceğine inanırsa bu hal, ondaki ruh gücünü, hastalığa karşı savunma sistemini faaliyete geçirir. Yani, insanın moral gücünü işleve getiren duâ, vücutta bir doping yapar. Zaten yüce Allah, insan organizmasını son derece mükemmel yaratmış, dışarıdan gelecek mikroplara karşı gayet güzel, düzenli bir savunma sistemiyle donatmıştır. Ama bu savunma sistemi tam çalışmazsa hastalıklar baş gösterir. Bedende, mikroplara karşı antikorlar vardır. İşte duâ, bu savunma sistemini tam kapasite ile işler duruma sokabilir.

Bunun alay edilecek bir yanı yoktur. Psikologlar, psikiyatristler duânın moral gücü üzerindeki olumlu etkisini kanıtlamışlardır.

Normal insan beyninin, ancak yüzde on kadar bir kapasitesi kullanılmaktadır. Yüzde doksanı kullanılmamaktadır. En zekî insanlarda bile kapasite kullanımı, yüzde oniki-onbeşi geçmez. Belki peygamberlerde ve velîlerde daha yüksek kapasite kullanılıncâ kalb gözü açılmakta, keşifler olmakta, kalbe gizli bilgiler doğmaktadır.

Sanıyorum ki bedendeki savunma sisteminin de tamamı kullanılmış olsa, insan vücudu, her hastalığı yenebilir. İşte duânın, savunma sistemi kapasitesini artırmada büyük rolü vardır.

XXVI- YİNE ÇARPITMA, TAHRİF

175. sayfada: "Kur'an'da Tanrının herşeyi bildiği yazılı. Ne var ki kimi sözlerine yorumsuz bakıldığında, Tanrının birtakım konuları sonradan bilip anladığının anlatıldığı da açıkça görülür" diyor.

Âyete: "Tanrı, insanların cinsel ilişkiden uzak kalmaya dayanamayacaklarını anladı" şeklinde mânâ veriyor. Bu, Bakara, 187. âyetin meâlidir. Âyetin asıl anlamı şöyledir: "*Oruç gecesini, kadınlarınıza yaklaşmak size helâl kılındı. Onlar sizin elbisenizdir. Siz de onların elbisessiniz. Allah sizin, kendinize yazık etmekte olduğunuzu bildi de tevbenizi kabul buyurup sizi affetti.*"

Âyette: "Anladı" sözü geçmiyor. Anlamak, sonradan olan bir olgudur. Fakat "bildi", kulların yaptığı eylemi bildi, demektir. Turan Dursun, kasden "Bildi" yerine "anladı" deyimini koyarak âyeti tahrif ediyor ve "Allah'ın bazı şeyleri sonradan bilip anladığı yorumunu yapıyor. O'nun sonradan öğrendiği bir şey yoktur. Herşeyi ezelden bilir. Vukubulan her olayı da vukua başladığı andan itibaren bilir.

"Rabbim gizlileri bilendir. Göklerde ve yerde zerre ağırlığına bir şey O'ndan gizli kalmaz. Ne bundan küçük, ne de bundan büyük hiçbir şey yoktur ki apaçık bir kitapta (tesbit edilmiş) olmasın." (Sebe': 3)

"Allah, her dışının karnında neyi taşıdığını ve rahimlerin neyi eksiltip neyi artırdığını bilir. O'nun yanında herşey bir miktar iledir. O, gizliyi ve açığı bilendir. Büyüktür, uludur. Aranızdan sözü gizleyen de, onu açık söyleyen de, gecenin karanlığında gizlenen de, gündüzün ışığında görünen de O(nca) birdir." (Ra'd: 8-10) "Allah gönülde dolayan düşünceleri bilir..... Allâh, yaptığınızı şeyleri bilmektedir." (Mâide: 7, 8)

Dursun, Bakara Sûresinin 235. âyetinde geçen (alime: bildi) fi'lini de kasden (fehime: anladı) biçiminde terceme etmiştir. Şöyle diyor: "Yani Tanrı bilip anladı ki siz o kadınları kafanızda taşımaktan,

içinizden geçirmekten edemeyeceksiniz. Onun için buna yol verildi." Oysa âyetin gerçek çevirisi şöyledir: "*Böyle (iddetini bekleyen) kadınlara evlenme isteğinizi, üstü kapalı biçimde bildirmenizden, yahut içinizde tutmanızdan dolayı size bir günâh yoktur. Allah, sizin, onları anacağınızı zaten bilmektedir.*"

Bu misaller, Turan Dursun'un, âyetleri nasıl tahrif edip onlara istediği anlamı verdiğini göstermeğe yeter.

XXVII- NESH, GÖRÜŞ DEĞİŞTİRME DEĞİL, SİLİP ORTADAN KALDIRMA DEMEKTİR

Turan Dursun, 177-185. sayfalarda, Kur'an'da çelişkiler olduğunu iddiâ ediyor ve kaldırılan bir âyetin yerine başka âyetin gelmiş olmasını, yani nesh mes'alesini ortaya atıyor. Tabii yine alaylı bir biçimde. Birkaç cümlesini aktaralım:

"GÖRÜŞ DEĞİŞTİREN "TANRI""

"Bakara Suresinin 106.âyetinin, Diyanet'in resmi çevirisindeki anlamı:

"Herhangi bir âyetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya unutturursak, onun yerine daha hayırlısını veya onun benzerini getiririz. Allah'ın her şeye kâdir olduğunu bilmez misiniz?"

Çeviride "âyetin hükmünü" deniyorsa da, aslında "hüküm" yer almıyor. Yani doğrudan "âyetin kendisinin yürürlükten kaldırılmakta olduğu"ndan söz ediliyor âyette.

Demek ki, Kur'an'ın "Tanrı"sı, yukarıdaki âyette şunu diyor:

- Zaman zaman "âyet"i (çeviriye göre âyet hükmü) yürürlükten kaldırırız.

- Kimi zaman "âyet"i unuttururuz da...

- Bir ayeti yürürlükten mi kaldırdık ya da unutturduk mu; ya "daha hayırlısı"nı önünüze getiririz; ya da benzerini.

- Bilesin ki, "Tanrı"nın herşeye gücü yeter.

Burada, kimi âyetin "yürürlükten kaldırıldığı", kimininse "unutturulduğu" çok açık biçimde anlatılıyor. Yerine konanlardan kiminin "daha hayırlı (yararlı)", kimininse "benzeri" olduğu da...

Âyet yürürlükten kaldırma, değiştirme:

Nahl Suresinin 101. âyetinin anlamı:

"Biz bir âyeti, bir başka âyetin yerine koyup değiştirdiğimiz zaman (bir âyeti, bir başka âyetle yürürlükten kaldırdığımızda) -ki, Tanrı ne indireceğini daha iyi bilir- dediler ki: 'Sen, yalnızca bir uydurmacısın.' Hayır, onların çoğu bilmez."

Burada anlatılan bir âyet, bir başka ayetin yerine konuyor. Biri yürürlüğe sokulurken, öbürü yürürlükten kaldırılıyor. Bakara Suresinde de, burada da Tanrı: "Biz yapıyoruz bunu!" diyor."

Konuyu açıklayalım:

Dursun'un anlattığı biçimde bir nesh, yani birbiriyle çelişkili olan iki sözden öncekinin, bir sonraki ile yürürlükten kaldırılması şeklinde bir nesh, Tanrı kelâmında söz konusu olamaz. Çünkü Kur'an'da ihtilâfın (yani çelişkinin) olmadığı vurgulanmaktadır:

"Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Eğer o, Allâh'tan başkası tarafından olsaydı, onda çok ihtilâf (birbirini tutmaz şey) bulurlardı." (Nisâ: 82)

Bu âyete göre Tanrı'dan gelen sözde ihtilâf (çelişki) olmaz. Çelişki olmayınca da nesh olmaz. Çünkü nesh, ancak çelişkili sözler arasında olur.

Ayrıca Tanrının, sözünü değiştirmeyeceği de vurgulanmıştır:

"Allah'ın kelimelerini değiştirecek kimse yoktur." (En'âm: 34, 115, Kehf: 27) Allah'ın kelimelerini başkası değiştirmeyeceği gibi, kendisi de sözlerini ve kararlarını değiştirmez:

"Benim katımda söz değiştirilmez (ben sözümden dönmem)." (Kaf: 29)

"Allah'ın kelimeleri değişmez." (Yûnus: 64)

Görüldüğü üzere Kur'an, Allah katında sözün değiştirilmeyeceğini, Allâh'ın sözlerinde birbirine aykırı şeyler bulunmadığını vurguluyor. Allah'ın buyruğu ile indirilen Kur'an'da çelişki yoksa, yürürlükten kaldırma anlamında bir nesh de yoktur. O halde Kur'an'ın kasdettiği nesh ne demektir?

- NESH, silmek, kaldırmak, bir yazıyı kopye etmek anlamlarına gelir. Terim olarak Nesh, Hz. Peygamber'e vahyedilmiş olan bir Kur'an âyetini kaldırıp, onun yerine başka bir âyetin vahyedilmesidir. Kur'an-ı Kerim'de bu konuda iki âyet vardır:

"Biz, bir âyet yerine başka bir âyet getirdiğimiz zaman Allah ne indirdiğini bilirken Sen (Allah'a) iftira ediyorsun (uyduruyorsun) derler. Hayır, onların çokları bilmiyorlar?" (Nahl Sûresi: 101).

"Biz bir âyeti nesheder veya unutturursak, ondan daha iyisini ve ya onun benzerini getiririz." (Bakara Sûresi: 106).

Birinci âyet, Mekke'de, ikinci âyet Medine'de inmiştir. Bunların ikisi de değişik üslubla aynı olguyu anlatmaktadır. O da şudur: Hz. Peygamber'e vahyedilen bazı âyetler, onların uygulanma şartları değişince Peygamber'in hafızasından silinmiş ve onların yerini doldurmak üzere başka âyetler vahyedilmiştir. Bu unutturma ve değiştirme işlemini yapan da Allah'ın iradesidir. Allah, o âyetlerin unutulmasını dileği için Peygamber aleyhisselâm onları unutmuş, yahut onlar Peygamberin hafızasından silinmiş, onların yerini başka âyetler doldürmüştür. İşte nesh olayı budur. Bu, âyetin hem lafzının, hem hükmünün

kaldırılması şeklinde neshdir. Müfessirler, bundan ayrı olarak lafzı durduğu halde âyetin hükmünün neshi ve hükmü durduğu halde lafzının Kur'an'dan çıkarılması şeklinde iki nesh çeşidi daha zikrederler ki bunlar, Kur'an'ın ruhuna ters, bir delilden de yoksundur.

Hükmü uygulandığı halde âyetin lafzının kaldırılmasının hiçbir hikmeti yoktur. Çünkü, önemli olan, âyetin hükmüdür. Hükmü uygulanırken âyetin lafzı neden çıkarılsın? Bu konuda recm âyeti adı altında verilen örnek, doyurucu değildir. Çünkü Kur'an âyeti, tevatürle sabit olur; bir iki kişinin rivâyeti ile sabit olmaz. Kur'an âyetinin neshedilmiş olduğu, ancak peygamber (selâm ona) tarafından bildirildiği takdirde geçerlidir. Bu konuda Hz. Peygamber'den gelen sağlam bir söz yoktur. Lafzı Kur'an'a yazılmış olduğu halde âyetin hükmünün kaldırılmış olduğu şeklindeki neshin de sağlam bir delili yoktur. Bu, müfessirlerin kendi görüşlerinin yayılmasından doğmuştur. Bu konuda da Hz. Peygamber'den sağlam bir söz gelmemiştir. Neshe kendilerini kaptırmış olanlardan kimi, neshedilen âyetlerin sayısını 200'e kadar çıkarmış iken, kimi 20'ye kadar indirmiştir. Bu meseleyi inceleyen Şah Veliyullah Dehlevî, aslında neshedilmiş âyetlerin sadece beş olduğunu söylemektedir ki, Ömer Rıza Doğrul'un da söylediği gibi, bu beş âyetin de uygulanacak hükmü vardır. Bunlar, kendilerini neshettiği söylenen âyetlere aykırı değildir. Konuyu birkaç örnekle anlatalım:

Kocası ölen kadının dört ay on gün iddet beklemesini emreden (Bakara: 234. âyetin), ölenlerin, geride bıraktıkları eşlerinin bir yıl evden çıkarılmamasını tavsiye etmelerini öğütleyen 240. âyeti neshettiği iddiâ edilmektedir. Çürük bir iddiâdır. Önce mensûh denilen âyet, sûrede 240 ncı âyettir. Nesheden âyet ise 234 ncü âyettir. Yani normalde neshedilmiş olan âyet, neshedenden sonra inmiş demektir. İki âyet arasında nesh olsaydı, tersi olması gerekirdi. Mensûh, nâsihten sonra iner mi?

İki âyet arasında çelişki yoktur. Zira biri, kocası ölmüş kadının beklemesi gereken iddeti belirlemektedir. Öbürü de ölürlen geride eş

birakacak olan kocalara hitaptır. Bunlar eşlerinin perişan olmaması için bir yıl evden çıkarılmamalarını tavsiye ederler. Ama kadın kendisi çıkmak isterse çıkar. Evlenmek isterse çıkıp evlenir. Fakat kocasının ölümünden dört ay on gün geçmeden evlenemez. İki âyet arasında ne çelişki, ne de nesh yoktur. Müfessirler, meseleyi şöyle almışlardır:

Babası karısı ve çocuklarıyla Taîf'ten Medine'ye hicret edip orada vefat eden bir adam hakkında indiği rivayet edilen 240. âyetin, kadının mirastan alacağını belirten miras âyetleriyle neshedildiğini söyleyenler bulunduğu gibi, muhkem olduğunu söyleyenler de vardır. İbnü'z-Zubeyr Hz. Osman'a "(İçinizden ölüp geriye eşler bırakanlar...) âyetini başka bir âyet neshettiği halde ne diye onu Mushafa yazıyorsun?" deyince Hz. Osman:

"Kardeşimin oğlu, ben hiçbir şeyi yerinden değiştiremem" cevabını verdiği söylenir.

İbn Abbâs'a göre kocası ölmüş olan kadın, bir yıl evinde durur ve kendisinin geçimi temin edilirdi. Bunu miras âyetleri neshetmiştir. Ancak bu âyeti nesheden âyetler, rivâyetlere göre değişmektedir. Bir rivâyete göre bunu, 234 ncü âyet neshetmiş, bir kısmına göre Nisâ Süresinin kocası ölen kadının mirâs hakkını belirleyen 12 nci âyeti neshetmiş, kimine göre de bu âyetin, kadınları bir yıl konuttan çıkarmama şikkini, 234. âyet; onlara nafaka temini şikkini da Nisâ' 12 nci âyet neshetmiştir (Câmi'u'l-beyhan: 2/579-581).

Araplarda vefât iddeti bir yıl idi. İslâmın başlangıcında da bu süre böyle kaldı. Ancak sonradan dört ay on güne indirildi. İsteyen kadın, kocasının vefatından dört ay on gün sonra evlenebilir. Ama evlenmek istemediği takdirde yoksulluk içine düşmemesi için bu âyette ona bir güvence getirilmiş oluyor. Kocalara, hanımlarının bir yıl geçimlerinin ve meskenlerinin sağlanmasını vasiyyet etmeleri emrediliyor. Tabii bu bir yıl iddet değil, yas süresi de değil, sadece kadına bir güvencedir. Kocasının evinden çıkmak istemeyen kadının perişan duruma düşmesini önleme amacına yöneliktir. Fakat kadın bir yıl kocasının evinde

kalmak zorunda değildir. İsterse evinden çıkar, iddetini bitirince de evlenir. Ama evden çıkmakla nafaka hakkını kaybeder.

Görüldüğü gibi bu âyetler arasında bir çelişki yok, birbirini tamamlama ve açıklama vardır. Âyetin mensuh olduğu görüşünü kabul etmeyen Ebû Müslim, bu iddiayı birkaç yolla reddetmektedir.

1) Önce nesh, esas değildir. İmkân ölçüsünde bundan kaçınmak gerekir. (Çünkü Allah, sözünü neshetmek için indirmemiştir. Zaten neshedilen âyetler, yazılmamış, Peygamber'in hafızasından silinmiş âyetlerdir.)

2) Nesheden âyetin, neshedilenden sonra inmesi gerekir. Nesheden âyet, daha sonra indiğine göre Mushafta da neshedilen âyetten sonra konması uygun olur. Gerçi mensûhun, nâsihten sonraya konması câiz ise de bu, kötü bir düzenleme sayılır. Allah kelâmının, mümkün merteye bundan uzak tutulması gerekir.

Şimdi mensûh sayılan âyet, Mushafta nâsih sayılandan sonraya konduğuna göre bu âyetin, kendinden önceki âyet ile mensûh olmaması lâzım gelir.

Ebû Müslim'in görüşlerine katılan Râzî, muhâliflere şöyle diyor: "Siz, âyetin "ölüp de geriye eşler bırakanlar(ın eşlerine) vasiyyet (etmeleri gerekir); yahut (eşlerine) vasiyyet (etsinler) takdirinde olduğunu söylüyorsunuz. Hüküm Allah'a izâfe ediyorsunuz. Ebû Müslim de âyetin: Üzerlerinde, eşlerine vasiyyet borcu olanlar, yahut: öldüklerinde eşlerine vasiyyet etmiş olanlar, takdirinde olduğunu söylüyor. Hüküm kocaya izâfe ediyor.

"Eğer âyette mutlaka bir takdir gerekiyorsa sizin yaptığınız takdir, Ebû Müslim'in takdirinden daha iyi değildir. Kaldı ki sizin takdiriniz esas alınınca âyetin neshedilmiş olması gerekmektedir. Oysa Ebû Müslim'in takdirinin, sizin takdirinizden daha iyi ve nesh iddiasının delilsiz bir iddiâ olduğuna hükmeder. Hele nesh durumunda, Mushafın kötü tertübedildiği sonucu doğarsa.

"Ayrıca âyet, başından sonuna kadar bir tek şart cümlesi de olabilir: "İçinizden ölenler, geriye bıraktıkları eşlerinin, bir yıl evden çıkarılmamasını vasiyyet ederler de..." cümlesi şart cümlesidir. Bunun cezası: "Sonra onlar kendiliğinden çıkarlarsa, kendilerine uygun olanı yapmalarında, onların üzerine bir günâh yoktur" cümlesidir. İşte Ebû Müslim'in anlatmak istediği budur ki, gayet doğrudur."

2. Saldırganlara karşı savaşmayı emreden âyetin (Tevbe Sûresi: 5, 123) de pek çok âyeti neshettiği ileri sürülmüştür ki, bu çok sakat bir iddiadır. Savaşı emreden âyet, saldırgan İslâm Düşmanları ve özellikle Kureys Müşrikleri hakkındadır. Yüce Allah, müslümanlara saldırmayan, kendi halinde uslu duran insanlara saldırmayı kesinlikle yasaklamıştır.

"- Onlarla savaşın ki fitne (baskı) ortadan kalksın ve din Allah'a âit olsun (yalnız O'na tapılsın). Eğer onlar, fitne (baskı)dan, vazgeçerlerse artık haksızlardan başkasına düşmanlık yoktur" (Bakara Sûresi: 193) buyurulmaktadır.

Âyette vicdanlar üzerinde baskının kalkması ve özgürce insanların Allah'a ibadet etmelerinin sağlanması için saldırganlara karşı savaş emredilmektedir. Fakat baskıdan vazgeçtikleri takdirde artık onlara saldırılmayacağı, çünkü Allah'ın saldırganları sevmediği vurgulanmaktadır (âyet: 190). Demek ki, savaşılması emredilen müşrikler kendi halinde bulunan insanlar değil, İslâm'ı yok etmek için savaşmış ve savaşacak olan, insanların özgürce ibadetlerine engel olan müşriklerdir. Müslümanlara saldırmayan, vicdanlara baskı yapmayan insanlara saldırmak haramdır. İslâm'da hiçbir kimse baskı ile din değiştirmeye zorlanamaz. Kur'an: "Dinde zorlama yoktur" (256) buyuruyor. "Allah sizi, din hakkında sizinle savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayan kimselere iyilik etmekten, onlara adâletli davranmaktan menetmez. Çünkü Allah, adalet yapanları sever. Allah sizi, ancak sizinle din hakkında savaşan, sizi yurtlarınızdan çıkaran ve çıkarılmanız için yardım eden kimselerle dost olmaktan meneder. Kim onlarla dost

olursa işte zâlimler onlardır” (Mümtehine: 8-9) âyetleri de Kur’ân’ın kendi halinde bulunan temiz insanlara tanıdığı vicdan özgürlüğünü vurgulamaktadır.

3. Bakara Sûresinin, 180-181 nci âyetlerinde: *“Birimize ölüm geldiği zaman, eğer bir hayır (mal) bırakacaksa; anaya, babaya, yakınlarına uygun biçimde vasiyyet etmek, korunanlar üzerine bir borçtur,” “Her kim duyduktan sonra vasiyyeti değiştirirse günâhı değiştirenlerin üstündedir”* buyurulmaktadır.

Bu âyetlerde henüz ana babanın ve akrabânın kalan maldaki miras hakları belirtilmemiştir. Mirâs hukukunun bir başlangıcı olan bu âyetlerden, vasiyyetin ne derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber’in, şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir: *“Hiçbir müslümanın, vasiyyet edeceği bir şeyi varken vasiyyetini yazmadan iki gece dahi yatması doğru değildir.”* Taberî de Dahhâk’in sözünü yazıyor: *“Akrabasından başkasına vasiyyet eden kişi, amelini günâh ile kapatmıştır.”*

Dört mezheb imâmına göre akrabâsı varken başkasına vasiyyet eden, kötü bir iş yapmış olmakla beraber vasiyeti geçerlidir. Dahhâk’e göre akrabâsı olmayan kişi, fakir müslümanlar için vasiyyet eder. İmâm Şâfî, yukarıda hadîsi izah ederken şöyle diyor: *“Müslüman için ihtiyatlı olan, vasiyyetinin, yanında yazılı bulunmasıdır. Kişi, sağlığında vasiyyetini hemen yazmalı ve yazdığına şahid de tutmalıdır. Vasiyyetine, yapılmasını istediği her şeyi yazmalıdır.”*

Âyetteki hayr, mâl anlamına gelir. Hz. Alî ve Hz. Âişe’nin ifadelerine göre bırakılacak az miktardaki maldan değil, çok maldan vasiyyet edilir. Mirâs âyetleri gelmezden önce kişinin, bıraktığı maldan anne-babasına ve akrabasına bir pay verilmesini vasiyyet etmesi, bu âyetle farz kılınmış idi. Fakat Nisâ: 11. âyetle anne-babanın ve yakın akrabânın, mirâstan alacakları hisseler belirtildiğinden, Hz. Peygamber’in de: *“Allah her hak sâhibine hakkını vermiştir. Artık vârise vasiyyet olmaz”* dediği rivâyet edildiğinden bu âyetin akrabâyâ vasiyyet

hükümünü neshettiği söylenir. Fakat bazı bilginlere göre mirâs âyetinin inmesiyle yakın akrabâyâ vasiyyet kaldırılmış olsa da mirâstan payı olmayan uzak akrabâyâ vasiyyet hükmü farz olarak devam etmiştir. Kezâ din ayrılığı dolayısıyla mirâs düşmeyen anne-babaya da vasiyyet devam eder. Meselâ ana-babası kâfir olan bir mü’min, onlara vasiyyet ile mirâs bırakmalıdır. Çünkü *“Dünya işlerinde onlarla iyi geçin”* âyeti uyarınca müşrik akrabâyâ dahi iyilik etmek Allah’ın buyruğudur.

Kadî Beydâvî şöyle diyor: *“Mirâs âyetleri, bu âyetin hükmü ile çelişmez, aksine bunun hükmünü teyideder. Zira mirâs âyetlerinde belirtilen miktarların, vasiyyetten sonra verileceği bildiriliyor ve vasiyyetin mutlaka öne alınması emrediliyor. Bu âyetin neshedildiği hakkındaki rivâyet ise âhâd haberlerindedir. Ümmetin bunu kabul etmiş olması, bu tek kişinin haberini mütevâtir haber sınıfına katamaz.”*

Beyzâvî’nin bu sözünü nakleden Reşid Rızâ da şöyle diyor: *“Yani zan ifade eden hadîs, kesinlik ifade eden hadîsi (mütevâtir hadîsi) dahi neshedemezken, kesin olan Kur’ân’ı nasıl nesheder? Kaldı ki üstâd Muhammed Abduh’un dediği gibi mirâs âyetlerinin buradaki vasiyyet âyetinden sonra indiğine dair kanıt olmadığı gibi, sözgelimi de neshi reddetmektedir. Zira yüce Allah insanlara belirli bir zaman içinde emrettiği ve kısa bir süre sonra neshedeceğini bildiği bir hükmü buradaki vasiyyet emri gibi tekidetmez. Çünkü bunun, korunanların üzerine bir borç olduğunu vurgulamış, bunu değiştireni şiddetle uyarmıştır. ‘Mirâs âyetlerinde sözü edilen vasiyyet, vâris olmayan akrabâyâ mahsustur’ dersek, âyetleri bağdaşurmamız mümkün olur. Meselâ vefâtı sırasında müslüman olmayan anababasına vasiyyet ile mal bırakmak, bu âyetin hükmüne girer. Kezâ selef arasında vârisler arasında ihtiyacı çok olan kimselere vasiyyet ile de mal bırakılabileceğini söyleyenler vardır. Meselâ adamın babası, annesini boşamış ise, babası zengin iken annesi de fakir, kendisinden başka ona bakacak kimse de yok ise vasiyyet ile annesinin payını artırabilir. Fakir çocuklarından birine vasiyyet ile mal bırakabileceği gibi kendi çocuğu bulunduğu için mal alamayacak olan kardeşine de vasiyyet ile mal bırakabilir. Amcaları bulunan çocu-*

ga dedesinden mîrâs kalmaz. İşte dede, bu durumda o yetîmi mahrum etmemek için vasiyyet ile ona mal bırakmalıdır."

Görüldüğü gibi mîrâs âyetleriyle vasiyyet âyeti arasında hiçbir çelişki sözkonusu değildir. Binaenaleyh, onların bu âyeti neshetmesi de söz konusu olamaz. Mîrâs âyetleri, kişinin kendisinden sonraya bıraktığı malın, vârisler arasındaki üleştirilmesini gösterir. Bu konudaki her iki âyetin sonunda da bu üleştirmenin, "*Kişinin yapacağı vasiyyeten, ya da borcunun ödenmesinden sonra olacağı*" vurgulanır. Vasiyyet ise kişinin, sağlığında iken malı üzerindeki tasarrufudur. Kişi sağlığında dilerse malını hibe eder, vakfeder, vasiyyet ile hibe eder, istediğini yapar. Tasarrufunda serbesttir. Öyle ise vasiyyet âyetlerinin bu âyeti neshettiği yolundaki haberin aslı yoktur. Peygamber'in kendisi de "Bu âyet neshedilmiştir, artık bunun hükmü yoktur" demediğine göre Allah'ın Kitâbındaki âyetleri hükümsüz kılmağa kimsenin hakkı yoktur. Böyle âhâd haberleriyle Kur'an'ın kesin emri neshedilemez. Kur'an'da bulunan bütün âyetlerin hükmü sağlamdır, uygulama zamanı vardır. Müslümanların, öyle bir iki kişinin sözüyle değil, Allah'ın buyruklarıyla hareket etmeleri, Allah'ın Kitâbının hükümlerini uygulamaları gerekir.

4. Enfâl Sûresinin 65-66 ncı âyetlerinde: "*Ey Peygamber, inananları savaşa teşvik et. Eğer sizden sabreden yirmi kişi olsa, ikiyüz (kâfir)i yener. Allah, sabredenlerle beraberdir*" buyurulmaktadır.

Yüce Allah, bu âyetlerde Elçisine, inananları savaşa teşvik etmesini buyuruyor. Sabreden yirmi mü'minin, ikiyüz inançsıza; yüz mü'minin de bin inançsıza galip geleceğini bildiriyor. Müteâkib âyette ise mü'minlerde zaaf görerek bu hükmü hafifletiyor, bire iki oranına düşürüyor. Sabreden yüz mü'minin, Allah'ın yardımıyla ikiyüz inançsıza, bin mü'minin de ikibin inançsıza üstün geleceğini ve Allah'ın, sabredenlerle beraber olduğunu ifade ediyor.

Birinci âyet, sabreden mü'minlerin durumunu, ikinci âyet ise onlar kadar sabırlı olmayan mü'minlerin durumunu bildirmektedir. Bun-

lar arasında nesh söz konusu değildir. Çünkü birinci âyetteki sabır ve azim vasfını taşıyan küçük mü'minler topluluğu, her zaman büyük işler başarırlar. Ama bunlar azdır. Herkesi bunlarla bir tutmak doğru olmaz. İkinci âyet, genel olarak bütün mü'minlerin durumunu belirtmekte, mü'minler topluluğunun, en azından kendilerinin iki katı bir kuvveti yeneceğini haber vermektedir. Birinci âyet özel bir şartı, ikinci âyet genel şartı değerlendirmektedir.

Bu âyetlerin sonunda Allah'ın, sabredenlerle beraber olduğu vurgulanıyor. Bu demektir ki eğer yirmi inançlı insan sabreder, sağlam durursa Allah'ın yardımı onlarla beraberdir, onları başarıya ulaştırır. Gerçekten yirmi imanlı insan, kendilerinin on katı fazla bir kuvvet karşısında moralini bozmadan, galibiyetlerine güvenerek sağlam durursa, Allah'ın izin ve yardımı ile düşmanı yenerler. Ama buna dayanamazlarsa, onlar hakkında birinci âyetin hükmü değil, ikinci âyetin hükmü geçerli olur. Demek ki onlar, birinci âyette tanımlanan çok sabırlı, dayanıklı mü'minlerden değil, genel mü'minlerdendir (Mefâtihu'l-ğayb: 15/196).

5. "*Ey inananlar, siz Elçi ile gizli konuşacağınız zaman bu gizli konuşmanızdan önce bir sadaka verin. Bu, sizin için daha hayırlı ve daha temizdir. Şayet (sadaka verecek bir şey) bulamazsanız, Allah bağışlayan, esirgeyendir. Gizli konuşmanızdan önce sadaka vermenezden korktunuz mu? Çünkü yapmadınız. Allah da sizi affetti. Artık namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a ve Elçisine itâat edin. Allah, yaptıklarınızı duyan-bilendir*" (Mücâdele Sûresi: 12-13).

Sadaka vermeyi emreden 12 ncı âyetin, ondan sonra gelen 13 ncü âyet ile neshedildiği söylenmektedir. Halbuki burada neshedilecek bir şey yoktur. Âyetler arasında çelişki yok ki. Yüce Allah, birinci âyette, herkesin içinde Peygamber ile gizli konuşmak isteyen, bu tür konuşmadan önce bir sadaka vermesini emretmektedir. Maksat da herkesin içinde gizli konuşmanın önemli bir şey olduğunu belirtmek ve bunu vergiye bağlayarak sınırlamaktır. Gizli konuşmak isteyen, bundan önce sadaka vermek zorunda kalırsa gerekli gereksiz konuşmaya kalkmaz.

Ancak önemli bir işi olan konuşur. Böylece cemâat içinde gizli konuşana karşı bir soğukluk belirmez. Ama âyetin sonunda yoksulluktan dolayı para vermeyenleri, Allah'ın affettiği belirtiliyor. İkinci âyette ise insanların, bu vergiyi ödemek istemedikleri, Allah'ın da onları affettiği belirtiliyor; fakat namazı kılıp zekâtu vermeleri, Allah'a ve Elçisine itâat etmeleri emrediliyor.

İkinci âyette, birinci âyetin hükmü kaldırılmamıştır ki. Sadece bunu uygulamayanları Allah'ın affettiği belirtilmiştir. Demek ki makbul olan, yine de gizli konuşmadan önce vergi vermektir. Ama bunu yapmak istemeyeni de Allah bağışlar. İkinci âyet birinci âyetin hükmünü neshetmiyor, hafifletiyor. Birinci âyetin farz kıldığını, mendûb yapıyor. Nesh olsa, mensûhun hükmü uygulanmaz ve uygulanmasında sevâb da olmaz, günâh olur. Oysa burada durum böyle değildir. Birinci âyetin hükmünü uygulayıp sadaka vermek daha efdaldir. Âyetin sözgeliminden bu anlaşılıyor. Bunu yapmayanları Allah'ın affettiği bildirildiğine göre demek ki bunu yapmak güzel bir iş, yapmamak günâhtır ama bu günâhı Allah bağışlamıştır. Bundan böyle yapmayanlar günâhkâr olmayacaklardır; ama elbette böyle bir konuşmadan önce sadaka vermek daha güzeldir.

İki âyet arasında bir zıtlık olmadığına, biri diğeri'nin hükmünün uygulanmasına engel teşkil etmediğine göre ikisi arasında nesih de söz konusu olmaz. Uygulanmasından sevâb hasıl olan bir hükmü bulunan âyet nasıl mensûh olur?

6. Kur'an-ı Kerim'de zinâ eden kadın ve erkeğe verilecek cezâ yüz sopa vurmaktır ki buna celde denir. Nûr Sûresinin 2 nci âyetinde: *"Zinâ eden kadın ve erkeğe yüz değnek vurunuz. Allah'ın cezâsını uygulama konusunda onlara acımayınız"* buyrulmaktadır.

Rivâyete göre bu âyet, sadece evli olmayan zânîler hakkında imiş. Evli olup da zinâ eden kadın ve erkeğin recmedilmesini (taşlanarak öldürülmesini) emreden bir âyet inmiş ama bunun lafzı (sözleri) Kur'an'dan neshedilmiş, fakat hükmü geçerli kalmış.

Şunu iyi bilmek lâzımdır ki Kur'an haber-i vâhid ile sabit olmaz ve onunla neshedilmez. Kur'an'ı ancak ondan daha iyisi veya dengi neshedebilir. Kur'an'ın dengi, sadece Kur'an'dır. Hadislere gelince, bunlar mütevâtir olsa dahi Kur'an'ın dengi olamaz. Çünkü Kur'an'ın lafzı da mânâsı da Allah'tan vahyidir. Oysa dinî mâhiyetteki hadisler, Peygamber'in kendi sözleridir. Şayet bunların mânâsı mülhem ise kudsî hadis adını alır. Ama kudsî hadis dahi âyetin dengi değildir, çünkü sözleri, Peygamber'in kendi sözleridir. Hattâ rivâyetlere göre lafızları dahi değiştiğinden bu sözleri yüzde yüz Peygamber'in kendi söz kalıpları olarak kabul etmek dahi yanlıştır. Lafzî tevâtür olan hadisler çok azdır. Ma'nevî tevâtür bulunan hadisler de çok değildir. Ötekiler, şahısların duydukları sözleri kendi ifadeleriyle anlatmalarıdır. Bunlar nasıl âyetlerin dengi olabilir?

Kaldı ki Recm âyeti diye rivâyet edilen sözler, haber-i vâhiden ibârettir. Muhammed İzzet Derveze, bu konuda özelle şöyle diyor: "Önce bu sözün, âyet olup sonra lafzının kaldırıldığı, hükmünün bâki kaldığı şeklindeki rivâyetin hiçbir hikmeti anlaşılmasın, özellikle recm gibi tehlikeli bir cezâda (lafzın kaldırılmış olmasının anlamı yoktur). Saniyen; recm âyeti olarak rivâyet edilen sözün metni değişik biçimlerde rivâyet edilmektedir; bu bir, sonra cezânın sadece yaşlı kadın ve erkeğe (çünkü rivâyetten şeyh ve şeyhe geçiyor ki, yaşlı demektir) tahsis edilmesi acâiptir. Sâlisen: Önerisiyle Kur'an'ı yazdırmış olan Ömer, eğer rivâyette söylendiği şekilde sözün âyet olduğuna kani olsaydı, kimseyi dinlemez, onu mushafa yazdırırdı. Ebû Ya'lâ'nın rivâyetine göre "Bir adam, Peygambere gelip: 'Yâ Resûlallah, bana Recm âyetini yaz!' demiş. Peygamber (s.a.v.) 'Şimdi bunu yapamam' demiş veya benzeri bir söz söylemiştir". Rivâyette Peygamber bu sözü söylerken Ömer de mecliste imiş. Şimdi Ömer, Peygamberin yazdırmadığı bir sözü, ondan sonra nasıl âyet olarak yazdırır ve buna âyet der? Gerçekten bu konuda Hz. Ömer'den rivâyet edilen sözler, kuşkuludur. Râbian: Nisâ Sûresinin 25 nci âyeti, zinâ eden evli câriyenin haddini, hür kadının haddinin yarısı olarak belirlemektedir. Kur'an'da

hür kadın için Nûr Sûresinde belirtilen yüz değnekten başka had olmadığından cumhur, câriyenin cezâsının elli değnek olduğuna hükmetmiştir. Eğer evli kadının zinâ cezâsı yüz değnek değil de recm olsaydı, bunun yarıya bölünmesi mümkün değildi. Öyle ise Kur'ân'ın zinâyâ koyduğu cezâ, hürler için yüz, evli câriyeler için elli değnektir.

Peygamber'in recmettiğine dair rivâyetler ise, Kur'ân'ın bu kesin emirlerinden önce, Peygamber tarafından uygulanan cezâyı gösterebilir. Ama Kur'ân, Tevrât'ın da hükmü olan Recm cezâsını neshetmiş ve -bekâr, evli, erkek, kadın- zinâ suçu işleyen herkese yüz değnek cezâsı getirmiştir."

Nesh konusunda tek doğru söz, bazı âyetlerin hem metni hem de hükmüyle birlikte kaldırılmış olmasıdır. Kur'ân'da metni bulunan her âyetin hükmü de vardır. Çünkü bunlar insan sözü değil, meleğin vahiyidir. Kur'ân, kendisinde birbirini tutmaz, birbirine aykırı sözler olmadığını, Allah'ın sözlerinin değiştirilemeyeceğini vurgulamaktadır. Kur'ân'da çelişkili, birbirine ters sözler olmadığına göre nesh de olmaz. Çünkü nesh, ancak çelişkili, birbirine zıt şeyler arasında olur. Allah'ın kelimeleri değiştirilemez olduğuna göre, her sözün hükmü vardır. "Allah'ın sözlerinde değiştirme olmaz" (Yunus: 64). "Benim kâumda söz değiştirilmez" (Kaf: 29).

Bu iddiâ, Peygamber (s.a.v.)'in, sarfih bir sözüne değil, müfessir ve fakihlerin sözlerine dayanmaktadır. Zaten bu konuda Hz. Peygamber'den sağlam bir söz gelseydi, nâsîh ve mensûh âyetlerin sayısında şahıslara göre bu kadar fark görülmezdi. Mensûh sayılan bazı âyetlerin, kendilerini neshettiği ileri sürülen âyetlerden sonra indiği tesbit edilmiştir. İnsanların, kendi görüşlerine dayanarak herhangi bir âyeti neshetmeğe ne hakları, ne hadleri vardır.

Burada mensûh olduğu en çok iddiâ edilen âyetler üzerinde durduk ve bunlar arasında gerçekte neshin bulunmadığını gösterdik. Nesh iddiâ edilen öteki âyetlerin durumu bunlardan çok daha sağlamdır. Hepsinin doyurucu izahları ve geçerli hükmü vardır.

XXVIII- MİRACDA NAMAZIN 50 VAKİTTEN BEŞE İNDİRİLMESİ RİVÂYETİ

Turan Dursun, kitabının 180. sayfasında ve devamında, "TANRI SARAYINDA NAMAZ İNDİRİMLERİ" başlığı altında bu rivâyetleri ele almakta ve gerçek olarak kabul ettiği bu rivâyetlere bakarak İslâm ile alay etmektedir. Sonunda da "En iyisini Tanrı değil de Mûsâ mı biliyordu?" diye bir soru yöneltiyor.

Önce kullandığı sözcükler cince. Olayı anlatan rivâyetlerde Tanrı Sarayı diye bir deyim yok. Kat tabiri de yok. Ancak birinci gök, ikinci gök deyimleri var. Bu ifadelerden Turan, gökleri, kendi hayalinde saraya dönüştürmüş ve Allah'ı da yine hayaliyle saraya yerleştirmiş, gönlünün çektiği biçimde de yargısına varmış.

Birkaç cümlesini aktaralım:

"Efendi Tanrı (Rab) görüşmek üzere Muhammed'i makamına, sarayına (ARŞ) çağırmıştır. Bunun için de önce bir hazırlık yaptırmıştır: Meleğe, onun göğsünü, şurasından ta şurasına değin yardımış, kalbini çıkartmış, zemzem suyuyla yıkattırmiş, iman dolu altın bir tasla bu kalbe İMAN doldurtmuş, sonra kalbi yerine koydurtup göğsü kapattırmişür.

Burada sorulabilir:

Muhammed'in kalbi, daha önce

- Temiz değil miydi?

- İmanlı değil miydi?

Bu ve benzeri sorular üzerinde durmak, konuyu dağıtabilir. En iyisi, hadisten, konuyu izlemek:

Efendi Tanrı (Rab), sonra, Muhammed'in gezisi için bir binit gönderir (cennetten). "BURAK" adı verilen, kaurla eşek arası ak bir binit. Geziyi başlatır. Muhammed, önce bu binitle, geceleyin, Mekke'den Kudüs'e; sonra aynı gece, "mi'rac (merdiven)" denen, göğe dayalı bir MERDİVEN'le, Cebrail'in eşliğinde göğe varıp ulaşır.

Birinci kat gök. Kapısı KAPICI-BEKÇİ MELEK, Cebrail'in kapıyı çalıp bu kapıcı melekle konuşması:

- Kim o?
- Ben Cebrail.
- Yanındaki kim?
- Muhammed!
- Göğe çıkmak için ona çağrı oldu mu?
- Evet.

Her gök katında bu konuşmalar olur. Sonra kapıcı -bekçi melek, Muhammed'e "merhaba hoşgeldin" diyerek kapıyı açar. Cebrail'le Muhammed içeri girerler. Peygamberlerin makamları da gök katlarında. Cebrail, Muhammed'le bu peygamberleri tanıştır. İlk, birinci katta, Adem'le olur tanışma."

Şimdi bu sorunu gözden geçirelim ve bu rivâyetlerin gerçekliğini irdeleyelim:

Rahmân ve Rahîm Allah'ın Adıyla. "Eksiklikten uzaktır O ki geceleyin kulumu Mescid-i Harâm'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya yürüttü. Tâ ki ona âyetlerimizden bir kısmını gösterelim. Gerçekten O, işitendir, görendir." (İsrâ: 1)

Bu âyette, Allah'ın, âyetlerinden bir kısmını kulu Muhammed'e göstermek için geceleyin onu, Mescid-i Harâm'dan, çevresi bereketli kılınan Mescid-i Aksâ'ya götürdüğü bildirilmektedir. *Mescid*, secde, ibadet edilecek yerdir. *Mescid-i Harâm*, Ka'bedir. Ka'be'nin kendisine *Mescid-i Harâm* dendiği gibi, Harem denen çevresine de *Mescid-i Harâm* denir. Âyetten, Hz. Muhammed'in, Ka'be'nin yanında bulunduğu sırada olayın vukubulduğu anlaşılır.

Bir hadise göre Peygamber Ka'be'de *Hacer-i Esved*'in yanında, uyku ile uyanıklık arasında bir durumda iken, bir başka rivayete göre de amcası Ebutalib'in kızı Ümmü Hâni'nin evinde iken olay meydana gelmiştir. Bu durumda âyette, Mescid-i Harâm ile kastedilen, Mescid-i Harâm'ın çevresidir. Uzak Mescid anlamına gelen *Mescid-i Aksâ* ise Kudüs'te bulunan Süleyman ma'bedidir. Kur'an indiği zamanlarda bu ma'bed harabe idi... Sonradan müslümanlar tarafından burada yapılan mescide de *Mescid-i Aksâ* denmiştir:

«الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ»: *O mescid ki çevresini bereketli kıldık*" cümlesi, Kudüs'ün çok verimli topraklarla çevrili olduğunu gösterir. Bu toprakların çok bereketli olduğu, A'râf Sûresinin 135 nci, Enbiyâ Sûresinin 71 nci âyetlerinde belirtilir.

İsrâ, gece yürütmek demektir. Peygamber (s.a.v.)in, geceleyin Mekke'den Mescid-i Aksâ'ya götürülmesine *İsrâ*, göklere çıkarılmasına da *Mi'râc* denir. Âyette Peygamber'in, Mescid-i Aksâ'dan göklere çıkarıldığına dair bir işaret yoktur. Ancak bu husus, hadislerde geçer:

Enes ibn Mâlik'in rivayetine göre Peygamber (s.a.v.), henüz kendisine vahiy gelmezden önce, Mescid-i Harâm'da uyurken üç kişi gelmiş, birincisi:

- O, hangileridir? İkincisi: Ortancalarıdır, üçüncüsü: En hayırlılarıdır. En hayırlılarınızı alınız, demiş.

Allah'ın Elçisi, o gece kimseyi görmemiştir. Sonra bunlar, başka bir gece, gözü uyuyup kalbi uyumayan Peygamber'e: -peygamberlerin gözleri uyur, kalpleri uyumaz- gelmişler, hiçbir şey söylemeden onu kaldırmışlar, Zemzem kuyusunun yanına koymuşlar. Cebrâil, onun boğazından göbeğine kadar karnını yarmış, göğsünde ve karnında olanları boşaltmış, Zemzem suyu ile yıkamış, altun bir test getirmiş, testin içinde iman ve hikmet dolu altun bir kab varmış. O hikmet ve imanla Peygamber'in göğsünü ve boyun damarlarını doldurup kapat-

miş. Sonra onu en yakın göğe çıkarmış, gök kapılarından birini çalmış. Gök halkı:

- Kim o? diye bağırmışlar.
- Cebrâîl, demiş.
- Yanında kim var? demişler.
- Yanımda Muhammed var, demiş.
- Ona (gelmesi için haber gönderildi mi?) demişler.
- Evet, demiş.
- Hoş geldi, safâ geldi, demişler.

Gök halkı onu görünce sevinmiş -Gök halkı, yer yüzünde Allah'ın ne yapmak istediğini, Allah kendilerine bildirmedikçe bilmezler- (Hz. Muhammed), en yakın gökte Hz. Âdem'i görmüş. Cebrâîl ona:

- Bu, senin atan Âdem'dir, demiş. Âdem (Hz. Muhammed'e):
- Sen ne güzel evlâtsın! demiş.

Henüz en yakın gökte iken iki ırmak görmüş:

- Ey Cebrâîl, bu iki ırmak nedir? diye sormuş. Cebrâîl:
- Bunların kaynağı Nil ile Fırat'tır, demiş.

Sonra onu gökte dolaştırmış. Üzerinde inci ve zebercedden bir köşk bulunan bir ırmak görmüşler. (Hz. Muhammed), elini ırmağa dokundurunca halis misk olduğunu anlamış.

- Ey Cebrâîl, bu nedir? demiş. (Cebrâîl):
- Bu, Rabbinin, senin için ayırdığı Kevser'dir, demiş.

Sonra onu ikinci göğe çıkarmış. Buradaki melekler de birincideki meleklerin söyledikleri gibi:

- Kim o? demişler.
- Cebrâîl, demiş.
- Yanında kim var? demişler.
- Muhammed var, demiş.

- Muhammed'e haber gönderildi mi? demişler.

- Evet, demiş.

- Hoş geldi, safâ geldi, demişler.

Sonra Cebrâîl, onu üçüncü göğe çıkarmış. Oradakiler de birinci ve ikinci göklerdeki meleklerin söylediklerini söylemişler. Sonra onu dördüncü göğe çıkarmış, oradakiler de öyle söylemişler. Sonra beşinci göğe çıkarmış, onlar da öyle demişler. Altıncı göğe çıkarmış, onlar da öyle demişler. Yedinci göğe çıkarmış, onlar da öyle demişler. (Râvî Şerîk şöyle diyor): Enes, her gökte bulunan peygamberlerin adlarını söyledi. Fakat sadece ikinci gökte İdrîs'in, dördüncü gökte Hârun'un adını belledim. Beşinci gökte de bir peygamber vardı ama adını hatırladım tutamadım. Altıncı gökte İbrâhîm, yedincide Mûsâ vardı. Allah ile konuşmasının bereketiyle Mûsâ, yedinci göğe yükseltilmişti. Mûsâ:

- Rabbim, senin, benim üstüme bir başkasını çıkaracağını sanmıyorum, dedi.

Sonra Cebrâîl onu, yalnız Allah'ın bileceği makamlara yükseltti; Sidretü'l-muntchâ'ya geldi, yüce Rabbe yaklaştı, (Rab) sarktı, arada iki yay kadar, ya da daha az bir mesafe kaldı. Allah ona, orada vahyettikleri arasında: "Senin ümmetine her gün ve gecede elli vakit namaz" vahyetti. Sonra onu indirdi. Mûsâ'nın yanına geldiler. Mûsâ, onu yanında tuttu:

- Ey Muhammed, Rabbin senden ne sözü aldı? dedi.

- Bir gün ve gecede elli vakit namaz sözü aldı, dedi.

- Ümmetin bunu yapamaz, dön, Rabbin senden hafifletsin, dedi.

Peygamber (s.a.v.) Cebrâîl'e döndü, onunla danışır oldu. Cebrâîl de:

- Doğru, istersen dön, dedi.

- Tekrar onu yüce Rabbe çıkardı. Peygamber yerinde durarak:

- Ya Rabbi, bizden hafiflet, çünkü ümmetim bunu yapamaz, dedi.

On vakit namaz kaldırıldı. Tekrar Mûsâ'nın yanına döndü. Mûsâ,

yine ona bunun çok olduğunu söyledi. Her seferinde onu geri döndüre döndüre nihayet namazlar beşe indirildi. Sonra Mûsâ:

- Ya Muhammed, vallâhi ben kavmim İsrâil oğullarına bundan daha azını getirmiştim, gevşeklik gösterdiler, terk ettiler. Senin ümmetin, bedence, kalbce, göz ve kulakça benim kavmimden daha zayıftır; dön, Rabbin senden hafifletsin, dedi.

Mûsâ'nın her itirazında Peygamber Cebrâil'e döner, ona danışır, o da Mûsâ'nın düşüncesini uygun bulurdu. Cebrâil, Peygamber'i beşinci kez çıkardı. Peygamber:

- Ya Rabbi, ümmetim zayıftır, bedenleri, kalpleri, kulakları, gözleri zayıftır. Bizden hafiflet, dedi. Yüce Rab:

- Ya Muhammed, hay hay, ancak katımda söz değiştirilmez, namaz asıl Kitâpta sana farz kıldığım gibidir, her iyiliğe on kat sevap verilir. O size beş vakit farz ise de Kitâpta ellidir, dedi.

Peygamber tekrar Mûsâ'ya döndü. Mûsâ (selâm ona):

- Ne yapun? dedi. Peygamber:

- Bizden hafifletti ama her iyiliğe on kat sevap verdi, dedi. Mûsâ:

- Vallahi ben, İsrâil oğullarına bundan daha azını getirmiştim, terk ettiler. Rabbine dön, senden hafifletsin, dedi. Peygamber (s.a.v.):

- Ey Mûsâ, vallâhi ben artık yüce Rabbime itiraz etmekten utandım, dedi.

- Öyle ise Allah'ın adıyla in, dedi.

Peygamber uyandı ki kendisi Mescid-i Harâm'dadır.(1)

Mi'râcın detayı hakkında bundan az veya çok farklı rivayetler vardır. Hepsini burada anmağa gerek görmüyoruz. Hepsinin omurgasını, Buhârî'nin rivayetinde anlatılanlar oluşturmaktadır.

(1) Buhârî, Salât: 1, Hac: 76, Enbiyâ: 5, Tevhîd, 37, Menâkıb: 24; Müslim, İmân: 259, 263; İbn Hanbel, Musned: 3/148, 149; 5/143.

Ancak bu rivayette gerek metin, gerek anlam bakımından sakatlıklar vardır. Meselâ *فَأَوْحَىٰ اللَّهُ فِيمَا يُرَاجِي خَمْسِينَ صَلَاةً عَلَىٰ أُمَّتِكَ كُلِّ يَوْمٍ وَآيَةً*: Allah, vahyettikleri arasında senin ümmetine elli vakit namaz vahyetti" cümlesi, üçüncü şahıstan, ikinci şahıs tekile geçmektedir. Sözü anlatan Enes'tir. *فَأَوْحَىٰ اللَّهُ فِيمَا يُرَاجِي خَمْسِينَ صَلَاةً عَلَىٰ أُمَّتِكَ كُلِّ يَوْمٍ وَآيَةً*: Allah, vahyedilenler arasında, ümmetine elli vakit namazı vahyetti" denmesi gerekirken: "Allah, vahyedilenler arasında senin ümmetine elli vakit namaz vahyetti" denmektedir. Kezâ Mûsâ'nın: " *فَأُمَّتِكَ أضعف أجسادًا وقلوبًا وابدانًا* " sözünde de aynı anlamda olan *ecsâd* ve *ebdân* tekrar edilmiştir.

Biraz yukarıda: "Rabbim, Senin, benim üstüme kimseyi çıkaracağını sanmıyordum" demesi, Mûsâ'yı, diğer peygamberlerin üstüne, Hz. Muhammed'i de onun üstüne çıkaran bir anlam taşır. Maamafih, hadisin ravisi Şerîk ibn Abdullâh'ın bu hadisi karıştırdığı, iyi ezberleyip tesbit edemediği belirtilmektedir.(1) Buhârî'nin rivayetinde olay, Peygamber'in, henüz peygamberliğinden önce gördüğü bir rü'yâ'dan ibarettir ve âyette anlatılan İsrâ olayıyla ilgisi yoktur.

Ahmed ibn Hanbel'in, Sâbit el-Benânî yoluyla Enes'ten rivayet ettiği benzeri ve daha detaylı hadiste ise ru'yâ'dan ve olayın vukuu tarihinden söz edilmemektedir. Bezzâr'ın Müsned'indeki rivayette de olay bir ru'yâ olarak anlatılır. Hadis gariptir. Bu rivayetten de olayın, İsrâ ile ilgisi olmadığı anlaşılır.(2) İbn Ebî Hâtim'in, Ebu Malik yoluyla Enes'ten rivayet ettiği hadiste ise Mi'râc olayı, İsrâ olayına bağlanmaktadır. İbn Kesîr, bu siyakte çok tuhaf ve garib şeyler olduğunu söylüyor.(3)

Bütün rivayetlerin özünü, Buhârî'nin Enes'ten naklettiği rivayet teşkil etmektedir. Olay bir ru'yâ şeklinde anlatılsa da gerçeklere ters

(1) İbn Kesîr, Tefsîr: 3/4

(2) İbn Kesîr, Tefsîr: 3/4.

(3) Tefsîr: 3/8.

düşen şeylerle doludur. Allah namazı, farz ettikten sonra Hz. Muhammed'in, Mûsâ'nın sözüyle Cebrâil'e danışması, beş kere Allah'a dönüp: "Yâ Rabbi bunu bizden hafiflet, hafiflet" demesi, akıl ve mantığın kabul edeceği bir şey değildir. Allah, verdiği emri henüz tebliğ etmeden değiştirir mi? Değiştirecekse niçin emretsin? Verdiği emri, şartların değişmesiyle değiştirmesi yani nesh ve tebdil etmesi, sosyolojik kurallara uygundur. Fakat emrini, daha tebliğ edilmeden, aradan zaman geçmeden geri alması makul değildir. Kâdî'ye göre bu, henüz ortaya konmayan bir hükmü neshetmektir ki bidâ' demektir. Bidâ, iyi olmadığı sonradan anlaşılan şeyi ortadan kaldırmaktır. Yani Allah, önce insanların buna dayanamayacağını bilmeyip sonra bunu anlamış ve değiştirmiş, hafifletmiş demektir ki muhaldir. Kabulü caiz olmayan görüşleri taşıyan bu rivayetin reddedilmesi gerekir.(1)

Kaldı ki mi'râc, ruhânî bir yükseliştir. İnsan o anda beşerî iradesini kaybeder, normal düşünce sınırlarını aşar. Bütün hareketleri Allah'ın iradesi içinde olur. Oysa bu işaretler, gelip gitmeler normal insan düşüncesi düzeyinde olan şeylerdir.

Burada Peygamber'in, Allah ile tıpkı bir insanla konuşur gibi normal duyu ve düşünce sınırları içinde konuştuğu anlatılıyor ki bir insanın, Allah ile normal duyu ve düşünce düzeyinde konuşması muhaldir. Allah'ın tecellisine mazhar olan dağ, pamuk gibi atılırken O'nun huzuruna çıkan insanda, beşerî düşünceden eser kalır mı? Onda: "Ya Rabbi, bunu bizden hafiflet" deme gücü kalır mı? Allah'ı gören, kendinden geçer. Mutasavvıfların diliyle beşer Allah'ı göremez. Ancak Allah, insanın beşerî düşüncelerini alır, ona kendi varlığını unutturur. O zaman insan Allah'ı görse de kendi insânî varlığıyla değil, Hakkın varlığıyla görür ki gören yine Allah'tır. Nitekim Peygamber'in, Allah'ı görmediği, "Nurdur, O'nu nasıl göreyim?" dediği anlatılır.(2)

(1) Mefâûhu'l-ğayb: 20/152.

(2) Müslim, İmân: 291; Tirmizî, Tefsîr: Sûre: 53; İbn Hanbel de rivayet etmiştir. İbn Kesîr Tefsîr: 3/10.

Bu rivayette Allah'ın sarktığı, yaklaştığı zikredilir. Hz. Âişe'nin ve Abdullâh ibn Mes'ûd'un kanaatine göre yaklaşan, sarkan Cebrâil'dir. Necm Sûresinde Peygamber'in, sarkarak kendisine yaklaşan Cebrâil'i gördüğü anlatılır.(1) Yüksek ufukta oturmuş olan Cebrâil, kendisine yaklaşmış, sarkmış, iki yay arası kadar ya da daha az bir mesafe kalmış, o şekilde Peygamber'e vahyettiği ve Peygamber onu, bir kez daha Sidretu'l-Muntehâ yanında görmüştür.(2)

Bu rivayette, Necm Sûresinde geçen yukarıdaki âyetler delil getirilerek Peygamber'in Allah'ı gördüğü anlatılır. Halbuki Necm Sûresinde tasvir edilen olay, Peygamber'in Cebrâil'i görmesidir. Yani Peygamber'in Cebrâil'i görmesi olayı ile İsrâ ve Mi'râc olayları birbirine karıştırılmıştır. Hattâ kanaatimize göre bu rivayetlerde, Peygamber'in çeşitli zamanlarda gördüğü ru'yâlar birbirine karıştırılıp tek olaymış gibi anlatılmıştır.

Kaldı ki henüz Peygamberlikten önce gördüğü bir rü'yâ ile -ki Buhârî rivâyeti öyledir- beş vakit namaz nasıl oluyor? Henüz Hz. Muhammed'e peygamberlik görevi verilmeden, ümmetine namaz mı farz kılınmış? Rü'yâ ile dinî hükümler sâbit olmaz.

Mi'râc rivayetlerinde Peygamber, Mûsâ ile görüştüğünden sonra Allah'a varınca, bir rivayette farz kılınmış olan elli namazın şatırını (yarısını), diğer rivayette onar vaktini kaldırdığı, başka rivayette ise beşer vaktini kaldırdığı anlatılır.(3) Bunlar birbirine aykırı şeylerdir. Bu rivâyetleri ortaya atanların asıl amacı, Kur'ân'da açıkça zikredilmeyen beş vakit namazı, Mi'râc olayına bağlamaktır. Ama düşünen insan, bu rivayetlerdeki çelişkiyi fark etmekte gecikmez. Olayın Enes'e anlatılması da ilginçtir. Çünkü ancak Peygamber'i Medine'de görmüş olan Enes, henüz on yaşında idi. Mekke'de olmuş Mi'râc olayına tanık olmamıştır. Kur'ân'da bize bildirilen, İsrâ, yani Peygamber'in Mekke'den

(1) İbn Kesîr, Tefsîr: 3/4.

(2) Necm Sûresi: 5-14

(3) İbn Kesîr, Tefsîr: 3/4-21; Hâzin: 4/135.

Kudüs'e götürülmesidir. Buna, inanmak farzdır. Bunu dışında, çelişkili kişi haberleri üzerine itikad kurulamaz.

XXIX- GARÂNİK OLAYI VEYA ŞEYTÂN ÂYETLERİ HERZESİ

Turan Dursun, İngiltere'de yaşayan şöhret düşkünü, Salman Rüşdü'nün ortaya attığı "Şeytan Âyetleri" sorununu ele alıyor, bununla zihinleri bulandıрмаğa çalışıyor.

Kıscacası: Kur'an'ın Hacc Suresi'nin 52. ayetinin, bunu izleyen âyetlerin ve bu âyetlere ilişkin aktarma ve yorumların tanıklığıyla "Şeytan Âyetleri" olayı bir gerçektir. Kaynak, ileri sürüldüğü gibi yalnızca Taberi değildir. Taberi'den 150 yılı aşkın bir zaman önce yaşamış olan İbn İshak'ın "e's-Sire"sinde de olay yer alır. (Bkz. Siretü İbn İshak, yay. Muhammed Hamidullah, fıkra: 219.) Bunun yanında bir başka gerçek, laik ve özgür düşünen insan -ki Salman Rüşdü de böyle bir insandır- "din kutsallıkları"nın çerçevesine sokulamaz. Bunu yapma yolundaki "din terörü" karşısında korkmadan, yılmadan yeterince savaşım verilmelidir artık.

Dursun, olayın, İbn İshâk'ın Siresinde yer almasını doğruluğunun kanıtı saymaktadır. Şimdi bu İbn İshâk hakkında hadis bilginlerinin görüşlerini verelim:

Dârekutnî gibi büyük hadisçiler, bunun rivâyetlerini vâhî, son derece sakat görmüşlerdir. Zehebî: "Siresini, rivâyet zinciri kopuk, tanınmayan, bilinmeyen şeylerle, yalan şiirlerle doldurmasından başka bir günâhını bilmiyorum" diyor. Nesâî ve başkaları, İbn İshak için "Sağlam değildir", Dârekutnî: "Sözleri kanıt olamaz", Süleyman et-Teymî, Hişâm ibn Urve: "Yalancıdır", İmam Mâlik: "Deccâllerden biridir!",

Hammâd ibn Seleme: "Zarûfî olmadıkça İbn İshâk'tan rivâyet etmedim"; Yahyâ el-Kattân: "Muhammed ibn İshâk'ın yalancı olduğuna tanıklık ederim." demişlerdir.

Kendisine onun yalancı olduğunu nereden bildiği sorulan Yahyâ, bunu Vüheyb'in söylediğini, ona da Mâlik ibn Enes'in söylemiş olduğunu, ona da Hişâm ibn Urve'nin söylediğini anlatmıştır: İbn İshâk, Hişâm'ın karısı Münzir kızı Fâtuma'dan hadis rivâyet etmiş. Oysa Hişâm henüz yedi yaşında iken bu kızla evlenmiş olduğunu, o gün-denberi karısı Fâtuma'nın, hiçbir erkek yüzü görmediğini anlatmıştır. Böyle iken İbn İshâk, ondan rivâyet naklediyor.

Hatîb-i Bağdâdî'nin tesbitine göre İbn İshâk, gazâ (savaş) haberlerini vaktinin şâirlerine gönderir ve onlardan bu olayların temasına uygun şiirler yazmalarını istemiş ki o şiirleri, olaylara eklesin. (Mizânu'l-İtidâl: 3/468-471).

Şimdi yalancılığı ile ün yapmış böyle bir adamın kitabında bu olayın anlatılmış olması, doğruluğunu mu gösterir? Kaldığı İbn İshâk'ın Siresinde, şeytân âyetlerinden sözedilmez.

Yazar, olayın bir bölümünün, Buhârî'de de yer almış olduğunu söylüyor. Oysa Buhârî'de yer alan, şeytân âyetleri olayı değil, sadece ilk sûrelerden olan Necm Sûresini dinleyen müşriklerin, Sürenin câzibesine kapılıp müslümanlarla birlikte ecde etmiş olmalarıdır. İşte Buhârî'nin rivâyeti:

٣٨٤ — حَدَّثَنَا نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ أَخْبَرَنِي أَبُو أَحْمَدَ يَعْنِي الزُّبَيْرِيَّ حَدَّثَنَا سَرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَوَّلُ سُورَةٍ أَنْزَلَتْ فِيهَا سَجْدَةٌ وَالنَّجْمُ قَالَ فَسَجَدَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَجَدَ مَنْ خَلْفَهُ إِلَّا رَجُلًا رَأَيْتُهُ أَخَذَ كَفًّا مِنْ تَرَابٍ فَسَجَدَ عَلَيْهِ فَرَأَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ قَتَلَ كَافِرًا وَهُوَ أُمِيَّةٌ بْنُ خَلِيفٍ .

(Buhârî, Tefsîr, Necm Sûresi: 65/54)

Olay nedir? Önce bunu kısaca anlatalım:

Kavminin kendisinden yüz çevirmesine son derece üzülen Peygamber (s.a.v.), Allah'tan, kendisiyle kavminin arasını uzlaştıracak bir şeyin (vahyin) gelmesini ve böylece kavminin inanmasını çok arzu ediyordu. Bir gün Kureyşin kalabalık bir meclisinde oturmuştu. O gün Kureyşin kendisinden uzaklaşmalarına sebep olacak bir şeyin inmesini istiyordu. Yüce Allah: "وَ التَّحْمِيمِ إِذَا هَوَىٰ" sûresini indirdi. Allah'ın Elçisi (s.a.v.) sûreyi okuyup: "أَفْرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَ الْعُزَّىٰ وَ مَنَاةَ" تِلْكَ الْعُرَابِيُّ أَعْلَىٰ ۚ وَإِن تَلَكَ الْعُرَابِيُّ أَعْلَىٰ ۚ وَإِن تَلَكَ الْعُرَابِيُّ أَعْلَىٰ ۚ وَإِن تَلَكَ الْعُرَابِيُّ أَعْلَىٰ ۚ" âyetine gelince şeytân, onun diline "شَفَاعَتُهُمْ لَتُرْتَجَىٰ" sözlerini attı. Kureyşliler: "Muhammed bundan önce hiç tanrılarımızı hayır ile anmamıştı" dediler. Peygamber okumasına devam edip sûreyi bitirince secde etti, onlar da müslümanlarla birlikte secde ettiler. Akşam olunca Cebrail Peygamber'e geldi: "Sen ne yaptın, benim Allah'tan sana getirmediğim, söylemediğim şeyi insanlara okudun" dedi. Yüce Allah: "Senden önce hiçbir resûl ve nebî göndermemiştik ki o, temennî ettiği zaman şeytân onun ümniyyesine (bir düşünce) atmış olmasın..." âyetini indirdi.(1)

Hac sûresindeki bu âyetin, bu olayla ilgili olarak inmesi mümkün değildir. Çünkü Garânik uydurmasının bağlandığı Necm sûresi, Mekte'de inen ilk sûrelerdendir. Oysa Hac Sûresi, Medîne devresinin sonlarına doğru inmiştir. 88. sırada yer alır.

Bu hadis, Said ibn Cübeyr yoluyla İbn Abbâs'tan, Ebu Ma'ser ve Yezîd ibn Ziyâd yoluyla da Muhammed ibn Ka'b el-Kurazî'den rivayet edilir. Ama Hz. Peygamber'e kadar giden kopuksuz bir senedi yoktur. Bu rivayeti Kelbî de Ebû Sâlih yoluyla İbn Abbâs'tan rivayet etmiştir. Ama Kelbî itimâda şâyan görülmez. Sağlam hadis mecmuaları bu rivayeti almamışlardır. Kadî İyâd, Râzî ve birçok âlim bunun uydurma olduğu kanısındadırlar. Çünkü bunu Peygamber'in masumluğuna, şeriatin korunmuş olma vasfına aykırı görmektedirler.

(1) Câmî'u'l-beyân: 17/87; Mecâîhu'l-ğayb: 23/49-50; İbn Kesîr, Tefsîr: 3/230.

Turan Dursun, bu olayın, İbn Hacer Askalânî tarafından doğrulandığını söylüyor ki bu, yanlıştır. İbn Hacer, bu konuda Kirmânî'nin şu sözünü naklediyor: "Bu secde olayının, Peygamber'in okuması sırasında, şeytanın attığı sözler sebebiyle vukubulduğu şeklinde söylenen söz, ne akıl ne de nakil bakımından doğru değildir." (Fethu'l-Bârî: 8/614)

Hac Sûresinin: "Senden önce hiçbir resûl ve nebî göndermemiştik ki o, temennî ettiği zaman şeytân onun ümniyyesine (bir düşünce) atmış olmasın. Fakat Allâh, şeytânın attığını siler, sonra kendi âyetlerini sağlamlaştırır." (Hac: 52)

Âyette geçen temennî bir şeyi arzu etmek demektir ki, felsefede buna ideal denilir. Buna göre şeytân, peygamberin gerçekleştirmeğe çalıştığı ideali, karıştırmak istediği düşüncelerle bozmağa çalışır, demektir. Fakat çoğunluğun kanısına göre temennî, ezberden okumak anlamındadır. Buna göre âyette her peygamber, kendisine gelen vahyleri okuduğu zaman, mutlaka şeytânın, onun okumasına bozuk düşünceler katmağa çalışacağı, fakat Allah'ın, şeytanın attığı düşünceleri silip, vahy âyetlerini yerleştireceği anlatılmaktadır.

İbn Hacer, âyetin tefsirinde şeytânın düşünce attığı hakkındaki görüşleri sıralıyor. Bu rivâyetlerin hepsinin ya zayıf veya kopuk olduğunu, ancak rivâyetlerin çokluğunun, bu olayın bir aşlının bulunduğu kanıtladığını söylüyor. Daha sonra Ebûbekr ibn el-Arabînin ve Kadî İyâd'ın, anlatılan bu olayın düzme olduğu hakkındaki görüşlerini veriyor:

İbnu'l-Arabî şöyle diyor: "Taberî, asılsız birçok rivâyet aktarmıştır. Bunların aslı yoktur..." Kadî İyâd da: "Sağlam hadîslerin hiçbiri, bu olayı sağlam, kopuksuz bir zincirle nakletmemiştir. Bu rivâyetin aktarıcıları zayıf, rivâyetleri karmakarışık, senedi (rivâyet zinciri) kopuktur... Bu rivâyetin dayandırıldığı tâbiînin ve müfessirlerin hiçbiri, rivâyet zincirini vermemişler, bunu herhangi bir sahâbiye dayandırmamışlardır. Bu konuda tâbiilere varan rivâyet yollarının çoğu zayıftır, çürüktür. Bezzâr, bunun anlatımı doğru olan hiçbir yolu yoktur. Bir

tek Ebûbişr'in, Saîd ibn Cübeyr'den rivâyeti anılabilir ama o da sahâbilerle varmaz. Kelbî ise rivâyeti caiz olmayan, çok zayıf (güvensiz) bir kişidir. Şayet bu rivâyet doğru olsaydı, müslüman olanların çoğunun dinden dönmeleri gerekirdi." demiştir.

Bunları aktardıktan sonra gelenekçi bir hadis rivâyetçisi olan İbn Hacer, olayı tûmden inkâr emenin, rivâyet kurallarına aykırı olduğunu, zayıf olmakla beraber, rivâyetlerin çokluğunun, olayın bir aslı bulunduğunu, mürsel (baştan bir râvîsi düşmüş) rivâyeti kanıt kabul edenler için bu rivâyetin üç mürsel (kopuk), doğru zinciri bulunduğunu belirttikten sonra aynen şöyle diyor:

"Çünkü onlar ulu kuğulardır ve onların şefâati umulur" sözünü, Hz. Muhammed'in söylemiş olması mümkün değildir. O, ne kasden, ne de yanılarak kendisine inen Kur'ân'a bir şey katamaz. Çünkü o, ma'sûmdur. Bundan dolayı bilginler, bu olayı çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır:

Kimine göre Peygamber uyukladığı sırada bilinçsiz olarak dilinden bu sözler çıkmış. Katâde'ye dayandırılan bu görüşe, Kadî İyâd: "Doğru değildir. Peygamber'in dilinden böyle bir söz çıkmaz. Uykuda dahi şeytân onu etkileyemez" diyerek reddetmiştir. (Elbette Kadî İyâd'ın sözü doğrudur. Çünkü Kur'ân, Peygamber'e gelen vahylerin koruma altında gönderildiğini vurguluyor. Kaldı ki Peygamber uyukladığı sırada ağzından çıkan sözleri kim duyacak? Sayıklayanın sözünü, sadece onun çok yakınındaki duyabilir. Ka'be gibi, büyük kalabalığın toplandığı ve herkesin ayakta olduğu bir sırada Peygamber nasıl ayakta, sayıklayacak derecede uyur? Bunlar akıl ve mantık dışı sözlerdir).

Bir başkasına göre gûya şeytân, onu böyle söylemeğe zorlayarak bunları söylemiş. Bu görüşü saçma bulan İbn Arabî, şeytânın "*Benim sizi zorlayacak gücüm yoktur. Ben sadece sizi da'vet ettim, siz de bana uydunuz. Artık beni kınamayın, kendinizi kınayın.*" (İbrâhîm: 22) dediğini anlatan âyet, şeytânın ona tesir edemeyeceğini gösterir. Çün-

kü o, istekle şeytâna uymaz. Şeytan da onu zorlayamaz. Eğer şeytânın böyle zorlayıcı bir gücü olsaydı, şeytana boyun eğmeyen hiç kimse kalmaz, kimse ona karşı direnemezdi.

Bir görüşe göre de: Müşrikler, tanrılarını andıkları zaman bu sözleriyle onları nitelerlerdi. Peygamberin de bilinç altına takılmış olan bu söz, bilinçsiz olarak dilinden çıkmıştır. Kadî İyâd bu iddiâyı da gayet güzel biçimde reddetmiştir.

Bir görüşe göre de: "Peygamber, sureyi okurken *"Öteki üçüncüsü Menâ'tı"* âyetine geldiği zaman, Peygamberin, tanrılarını yereceğinden korkan müşrikler, hemen önceden bilip okuyageldikleri bu şi'ri okuyarak onu Peygamber'in sözüne karıştırmışlardır. Çünkü "*Bu Kur'ân'ı dinlemeyin, o okunurken gürültü edin.*" (Fussilet: 26) âyetinin de belirttiği üzere Peygamber Kur'ân okurken müşrikler hep gürültü ederek onun sözlerinin duyulup anlaşılmasını önlemeğe çalışırlardı. İşte onların söylediği bu söz, şeytâna nisbet edilmiştir. Yahut da burada şeytândan kasıt, insan şeytânıdır. Çünkü Kur'ân, kötülük telkin eden insanlara da şeytân tabirini kullanır: İnsan ve cin şeytânları (En'âm: 112).

Bir görüşe göre de Peygamber ağır ağır Kur'ân okurken, duruşlarından birinde şeytân, Peygamber'in nağmesini taklidederek bu sözleri söyledi. Yakında bulunup şeytanın söylediği bu sözü duyan biri, bunu Peygamber'in söylediğini çevreye yaydı.

Bu görüşleri sıralayan İbn Hacer, son yorumun en doğru yorum olduğunu söylüyor. Temenninin okuma anlamına geldiğini söyleyen İbn Abbâs görüşünün de bu görüşü desteklediğini belirtiyor ve: "Bu nass, açıkça gösterir ki bu sözü söyleyip Peygamber'in sözüne karıştıran şeytandır. Peygamber (s.a.v.) böyle bir söz söylememiştir." diyor (Fethu'l-Bârî: 8/439-440).

Görüldüğü gibi İbn Hacer, Dursun'un anlattığı biçimde olayı doğrulamıyor. Sadece doğruluğu varsayılan bu rivâyetlerin yorumunu yapıyor.

Evet, bu rivâyetlerin hepsi çürük olmasına rağmen çoğunluk, bu sûrenin, hattâ başka sûrelerin de okunuşu sırasında şeytânın, daha doğrusu şeytân ruhlu kâfir bir sabotajcının, bildiği bazı sözleri, şiirleri okuyarak Peygamberin sözlerine karıştırmak istemişler, yani onun okuduğu şeyleri etkisiz bırakmak, bozmak, anlaşılmasını önlemek, tevhd çağrısını sabote etmek istemişlerdir. Bu, günümüzde dahi hatîplerin, konferansçıların konuşması sırasında yapılan olağan şeylerdendir. Hatîb konuşurken, muâzırları slogan atarak sataşır, onun moralini bozmak isterler. Hattâ Meclislerde bunun örnekleri çok görülmektedir.

Ama hâşâ Peygamber'in, böyle bir sözü söylemesi mümkün değildir. Çünkü baştan aşağı Sûrenin teması (sözgelimi, konusu) buna asla uygun değildir. Şimdi Peygamber'in ağzından, Sûre arasında böyle bir söz çıkmış olmasının ihtimal dışı bulunduğunu daha iyi kavrayabilmek için Sûrenin birinci sayfasındaki âyetleri inceleyelim ve bu bağlamda böyle bir sözün yakışıp yakışmayacağını düşünelim:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالْجَنَّةِ إِذَا هُمْ فِيهَا مَأْكُلٌ مَّا حَكَمُوا فِيهَا وَمَا يُنْقَلُونَ
 عَنِ الْمَهْمِ ۗ إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ۗ عَلَيْهِ يُشَدِّدُ الْعَزِيمُ ۗ
 ذُو مِرَّةٍ ۖ فَاسْتَوَىٰ ۖ وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ۗ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ۗ
 فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ۗ فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَّا أَوْحَىٰ ۗ
 مَا كَذَّبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ۗ أَفَتَأْمُرُونَهُ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ ۗ وَلَقَدْ
 رَأَىٰ نَزْلَةَ الْأَنْخُرَىٰ ۗ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهَىٰ ۗ عِنْدَ حَاجَتِ الْوَالِي ۗ
 ۗ إِذْ يَنْشَىٰ الشَّجَرَةَ مَا تَفْتَشَىٰ ۗ مَا رَآهُ الْبَصَرُ وَمَا طَعَىٰ ۗ
 لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرَىٰ ۗ أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ ۗ

وَمِنَ النَّجْمِ الْأُخْرَىٰ ۗ الْكَوْكَبُ الدَّكُّوْلَةُ الْأُنْحَىٰ ۗ
 تِلْكَ إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ الْوَحْيَ ۗ إِنَّ هُوَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمِيحَةٌ مَّا أَنْتَ
 وَأَبَاؤُكُمْ مَّا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا يَنْعَمُونَ إِلَّا الظَّنَّ
 وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ الْهُدَىٰ ۗ أَمْ لَدُنَّ
 مَا تَمْتَنُونَ ۗ فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ۗ وَكَرَّمُوا مَلَائِكَةً فِي السَّمَاءِ لَا يَلْقَوْنَ
 شَفَاعَةً لَهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُرِضَىٰ ۗ

Rahmân ve Rahîm Allah'ın Adıyla. 1- Aşağı kayan yıldız andolsun ki, 2- Arkadaşınız sapmadı, azmadı. 3- O havadan konuşmuyor. 4- O, kendisine vahyedilen bir vahiydir. 5- Onu, o müthiş kuvvetleri olan öğretti. 6- O üstün akıl sâhibi (Melek). Doğruldu: 7- Kendisi yüksek ufukta iken. 8- Sonra yaklaştı, sarktı. 9- (Muhammed ile arasındaki mesafe) İki yay uzunluğu kadar, yahut daha az kaldı, 10- Kuluna vahyettiğini vahyetti. 11- Gönül, gördüğünde yanılmadı (yalan söylemedi, gerçeği gördü). 12- Onun gördüğü şeyden kuşku mu duyuyorsunuz? 13- Andolsun onu, bir inişinde daha görmüştü: 14- Sidretu'l-Müntehâda (uzak ağacın yanında), 15- Ki onun yanında oturmağa değer bahçe vardır. 16- Sidreyi kaplayan kaplıyordu. 17- Göz şaşmadı ve azmadı, 18- Andolsun, Rabbinin büyük âyetlerini gördü!

19- Gördünüz mü o Lât ve Uzzâ'yı? 20- Ve üçüncüsü olan öteki Menâtu? 21- Demek erkek size, kadın Allah'a mı? 22- O halde bu, insafsızca bir taksim! 23- Onlar, sizin ve babalarınızın taktığı (boş) isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlara hiçbir güç indirmemiştir. O (putlara tapa) nlar, sadece zanna ve nefislerinin hevesine uyuyorlar. Oysa onlara Rableri tarafından yol gösterici gelmiştir. 24-

Yoksa insan her arzû ettiğine sâhip mi olacaktır? 25- Son da, ilk de Allah'ındır. 26- Göklerde nice melek var ki onların şefâati hiçbir işe yaramaz. Ancak Allah'ın dilediği ve râzı olduğu kimseye şefâat etmelerine izin verdikten sonra Şefâat etmeleri yarar sağlar. 27- Âhirete inananlar, meleklere dişi adları takıyorlar. 28- Onların bu hususta bir bilgileri yoktur. Sâdece zanna uyuyorlar. Zan ise hiçbir gerçek kazandırmaz. 29- Bizi anmaktan öteye dönen ve dünyâ hayâtından başka bir şey istemeyen kimseden yüz çevir. 30- İşte onların erişebildikleri bilgi budur (dünyadan başka bir hayâta akılları ermez). Kuşkusuz Rabbin, yolundan sapanı da bilir ve O, yola geleni de bilir.

Bu sözgeliminde hiç putlara övgü var mı? Önce Hz. Muhammed'e vahy meleğinin nasıl görüldüğü ve ona nasıl vahyettiği, sonra Hz. Muhammed'in, büyük âyetler gördüğü belirtilmekte; ardından da Arapların taptıkları putlara kadın adı vermiş olmaları ve bunları Allah'ın kızları sanmaları kınanmaktadır. 19-22. âyetlerde deniyor ki: Sizin, Allah'ın kızları sandığınız Lât, Uzzâ ve Menât'ı düşünün. Bunların, Allah'ın kızları olduğunu söylüyorsunuz; Allah'a kız çocuk yakıştırıyorsunuz. Ama kendiniz kız çocuğundan arlanıyorsunuz, erkek çocuklara sahibolmak istiyorsunuz. Peki size erkekleri ayırıyorsunuz da neden Allah'a beğenmediğiniz kız çocukları veriyorsunuz? Bu, insafsızca bir bölüştürme!

Arapların inancı böyle kınandıktan sonra "Onlar ulu kuğulardır, onların şefâatleri de umulur?" denmesi uygun olur mu? Kaldı ki hemen ardından: "Onlar sizin ve babalarınızın taktığı (boş) isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlara hiçbir güç indirmemiştir!" âyetleri, tanrılaştırılan bu isimlerin, gerçekte hiçbir gücü olmayan, kof isimlerden ibaret olduğu belirtilmekte ve bunların, Allah katında şefâatçi olacakları hakkındaki düşünce de reddedilmektedir: "Göklerde nice melek var ki onların şefâati hiçbir işe yaramaz. Ancak Allah'ın dilediği ve râzı olduğu kimseye şefâat etmelerine izin verdikten sonra şefâat etmeleri yarar sağlar."

Arapların inancına göre melekler Allah'ın kızları idi. Kadın adı taktıkları putları da Allah'ın kızları sandıkları meleklerin sembolleri idi. Lât, Uzzâ, Menât gibi putların hep dişil âlâmeti taşıması, bunların, kadın tanrıça olarak düşünülmesindedir.

Araplar, diğer birçok ulus gibi Allah yanında kabul görmek için Allah ile beraber bu tanrıçaların adını da anar, bunlara da tapar ve adlarına kurbanlar keserlerdi. Kâinâtın yaratıcısının ve yöneticisinin Allah olduğunu kabul etmekle beraber, bu tanrıların da O'nun yardımcısı olduğuna inanırlar ve Allah'a yaklaşabilmek için bu tanrıları yalvarmak zorunluğunu duyarlar; yalvarıp tapukları bu tanrıların, kendilerini Allah'a yaklaştıracağına inanırlardı.

İşte Kur'an, bu düşüncede olan insanlara göklerdeki meleklerin dahi, Allah'ın râzı olmadığına şefâat edemeyeceklerini vurgulamaktadır. Allâh, nânkörden râzı olmaz. Nimeti veren Allah iken, O'ndan başkasına yalvarıp tapmak, şirk, nânkörlüktür. "Allah kullarının nankörlük etmelerine râzı olmaz." (Zümer: 7), "Allah, kendisine şirk koşulması dışında, dilediği kulunun her günâhını bağışlar." (Nisâ: 48)

Bu boş isimlere tapmak, tanrılığında Allah'a ortaklar tanımadır. Bunlara tapmak, Allah katında meleklerden destek bulmak şöyle dursun, insanın ebedî kaybına neden olur. Öyle ise şefâat edecekleri zannıyla, Allah'ın kızları sanılan tanrıçalara tapmak, tapanlara hiçbir yarar sağlamaz, tam tersine onları en büyük ziyana sokar.

İşte sözgeliminde anlatılan budur. Tema, tamamen tevhid temasıdır. Şefâati reddeden bu temada, putların şefâatinin umulacağını söylemek mümkün değildir. Böyle bir şey söylenmiş olsa, o zamana dek inanmış olanlar dahi kuşkuya düşüp dinden dönerlerdi. Putlara övgü, bu âyetlerin neresine sokulabilir? Süre baştan sona tevhidî vurguluyor, şirki kovuyor.

XXX- KUR'ÂN, İNSANLIĞIN EBEDÎ İŞİĞİDİR

T. Dursun, Kitabının 190-219. sayfalarında, gûyâ kendince, Kur'ân'da saptadığı "bilimdışı şeyler'den söz ediyor. Misal olarak da Bakara Süresinin 259-260. âyetlerinde anlatılan olayları anıyor.

Ölmüş, bir canın, ayrılan kemiklerinin bir araya toplanıp bunlara et giydirilerek diriltmiş olmasını, bilimdışı görüyor. "Anlatılan öykünün, Kur'ân'daki İsrâiliyyâtan, yani Yahûdî kaynaklarından Kur'ân'a yansıdığını" söylüyor.

Şimdi bu hikâye, Yahûdî kaynaklı bir hikâye ise -ki öyledir- bunun anlatımından dolayı Kur'ân'ı bilimdışılıkla suçlamanın anlamı var mı? Kur'ân, çevredeki insanların, özellikle Yahûdîlerin bildiği bir olayı anlatıp, öldükten sonra dirilmenin gerçekliğini, bilinen, inanılan bir kıssa ile kanıtlamak istiyor.

Kur'ân'da ibret için, İsrâîloğlu kıssalarından kesitler anlatılır. Ama bu, herhangi bir kimsenin anlatımına dayanmadığı gibi, Hz. Muhammed'in, o kitapları okuyup öğrenmesine dayalı da değildir. Çünkü Hz. Muhammed, okuma yazma bilmezdi. Ayrıca İbrânîce Yahûdî Kut-sal Kitâbı, Arapçaya çevrilmemişti. Hz. Muhammed de İbrânîce bilmediği için o kitapların içeriğini bilmezdi. Bu kıssalar, ibret için, Hz. Muhammed'e, Kitâb-ı Mukaddesteki biçimiyle vahyedilmiştir. Eğer anlatılan kıssalar, Kitâb-ı Mukaddes'e uymasaydı, yahûdîler de Araplar da buna itiraz ederler, Kur'ân'dan kuşkuya düşerlerdi: Derlerdi ki: "Sen hem Kur'ân'ın, bizim kitabımızı doğruladığını söylüyorsun, hem de bizim kitabımızdaki kıssaları değiştiriyorsun. Bu nasıl doğrulamadır?"

Kur'ân kıssalarının mu'cize olan yanı, okuma yazma ve yabancı dil bilmeyen, bundan dolayı eski Kitâbı okumamış olan Hz. Muhammed'e, o Kitâbın içerdiği kıssaların, anahatlarıyla ve fevkalâde çekici bir anlatım üslûbuyla vahyedilmiş olmasıdır.

Kaldı ki Kur'ân, bu olayı bir mu'cize olarak anlatmaktadır. Mu'ci-

ze, normal yasaların üstünde cereyan eden olağanüstü olaydır. Normal akıl ölçüleriyle mu'cizeyi kavramak mümkün değildir. Muhakkak ki mu'cizenin de sebepleri vardır ama bu sebepler, olağan sebeplerin üstündedir. O aşkın sebepler oluşunca mu'cize sonucunu doğurur.

İnsan, doğadaki herşeyi çözebilmiş değildir. Bilmediklerimizin yanında bildiklerimiz, denizde damla kadar kalır. Şimdi sözü edilen âyetin tefsirini verelim:

"Yahut şu kimse gibisini (görmedin mi) ki duvarları, çatıları üstüne yığılmış (alt üst olmuş) ıssız bir kasabaya uğramıştı: 'Allah, bunu böyle öldükten sonra nasıl diriltecek?' demişti. Allah da kendisini yüz sene öldürüp sonra diriltti, 'Ne kadar kaldın?'" dedi. "Bir gün, ya da bir günün birazı kadar kaldım" dedi. (Allah): "Hayır dedi, yüz yıl kaldın, yiyecek ve içeceğine bak, bozulmamış; eşeğine bak, seni insanlar için bir ibret kılalım diye böyle yaptık. Kemiklere bak, nasıl onları birbiri üstüne koyuyor, sonra onlara et giydiriyoruz!" Bu işler ona açıkça belli olunca: Allah'ın herşeye kadir olduğunu biliyorum! dedi." (Bakara: 259)

Bu âyet, muhakkak ki o zamanki yahudîler arasında anlatılan bir olaya işaret etmektedir. Daha önceki âyette kendisini tanrı yerine koyan bir kıral tipi temsil edilmişti. Burada da Allah'ın kudretini görünce derhal hakkı kabul eden mü'min bir kişi canlandırılmaktadır.

Bu adam, yıkılmış, harab olmuş bir şehrin yanından geçerken ümitsizliğe düşer, kendi kendine "Acaba Allah bunları nasıl diriltir?" der. Allah'ın yaramasından şüphe ettiğinden değil, fakat büyük umutsuzluk ve esef içinde bulunduğundan, şaşkınlık içine düştüğünden dolayı böyle söyler, düşünür ve uykuya dalar. Uykuda iken Allah onun ruhunu alır, yüz yıl böyle kalır. Sonra tekrar onu diriltir. Adam, uyu-yup biraz sonra uyandığını sanır. Kendisine gizliden bir ses "Ne kadar kaldın?" diye sorar. O da bir gün, ya da günün birkaç saati kadar bir süre böyle kaldığını söyler. Kendisine, yüz yıl o şekilde kaldığı, yiyecek ve içeceğinin bozulmadığı, fakat merkebinin dağılmış kemik hali-

ne geldiği, Allah'ın kudretini göstermek ve insanlara bir ibret bırakmak için merkebinin, onun gözleri önünde diriltileceği söylenir. Allah'ın iradesiyle kemikler bir araya gelip birbirine eklenir, eklenen kemikler üzerine et giydirilir, içine ruh üflenir ve merkep dirilip kalkar. Allah'ın bu yüce kudretini gören adam: "*Allah'ın herşeyi yapabileceğini biliyorum*" der.

Bu adam kimdir? Bunun, o sözü söylediği zaman mü'min mi, kâfir mi olduğu hakkında tefsirler çeşitli rivâyetler ileri sürmüşlerdir. Fakat âyetin muhtevâsından, bunun mü'min bir insan olduğunu anlıyoruz. Müfessirlerden çoğunun kanatine göre bu adam, İsrâiloğulları peygamberlerinden biridir. Nâciye ibn Kâb, Süleyman ibn Büreyde, Katâde, Rabî, Süddî, Dahhâk ve İbn Abbâs'tan gelen rivâyetlere göre bu adam Uzeyr'dir. Diğerlerine göre Hilkiya oğlu Yeremyâ'dır.(1)

Kitâb-ı Mukaddes'te anlatıldığına göre Fars Kralı Nebukadnetsar (Buhtunnasr) Kudüs'ü yağmalamış, yahudileri esir alıp götürmüştür. Hem Yeremya, hem de Hezekiel, Kudüs'ün tahrib edilmesini görmüş, Babil'e götürülmüşlerdir.

Bakara Sûresinin 243. âyetinde de benzeri bir olaya işâret edilmektedir. O sözgeliminde: savaştan kaçmanın yarar sağlamayacağını, tersine ölüme, ölümden de beter olan ezikliğe neden olacağını canlı biçimde anlatmak üzere: "*Şu binlerce kişi iken, ölüm korkusuyla yurtlarından çıkanları görmedin mi? Allah onlara 'Ölün' demişti de sonra kendilerini diriltmişti. Şüphesiz Allah, insanlara karşı ikrâm sâhibidir.*" denilmektedir.

243 ncü âyette anlatılan olayın, hangi toplumun başına geldiği zikredilmemiştir.

Kitâbı Mukaddes'in Hezekiel Sifri'nin 37 nci bâbında Hezekiel'in ağzından şöyle deniyor:

(1) Taberî, 3. 28-29.

"Beni vadinin ortasına koydu; vadi kemiklerle dolu idi. Onların üzerinden her yandan beni geçirdi. Ve işte ovanın yüzünde kemikler pek çoktu ve işte çok kurumuşlardı. Ve bana dedi, Âdem oğlu, bu kemikler dirilebilir mi? Ve ben: Ya Rab Yehova, sen bilirsin, dedim. Ve bana dedi: Bu kemikler üzerine peygamberlik et ve onlara de: Kuru kemikler, Rabbin sözünü dinleyin: Rab Yehova bu kemiklere şöyle diyor: İşte sizin içinize soluk sokacağım ve dirileceksiniz. Ve üzerinize adaleler koyacağım ve üzerinizde et bitireceğim ve sizi deri ile kaplayacağım ve içinize soluk koyacağım ve dirileceksiniz ve bileceksiniz ki ben Rabbinim."(1)

Hezekiel'in, Rabbin emriyle peygamberlik ettiğini, bir gürültü koptuğunu, kemiklerin kemiklere yaklaşıp üzerine adaleler giydirildiğini ve üstten bunları deriler kapladığını, nihâyet yele de peygamberlik etmesiyle bu cesetlerin içine soluk dolduğunu ve bunların dirilerek ayakları üzerine dikildiklerini ve büyük bir ordu olduğunu Kitâbı Mukaddes anlatır ve bunun, Allah'ın kudretinin bir delili olduğunu söyler.

Kur'ânı Kerim, müslümanları cihada teşvike başlarken bu kıssayı anlatıyor ki müslümanlar korkaklık göstermesinler. Yaşatanın da, öldürenin de Allah olduğunu bilsinler. Herhalde Medine devrinin başlangıcında ilk cihad emri geldiği sırada bazı müslümanlar tereddüd göstermişlerdi. Nitekim Nisa Sûresinin 77-78 nci âyetlerinden böyle bir tereddüdün vuku bulduğunu anlıyoruz: "*... Kendilerine savaş yazılınca hemen içlerinden bir grup, insanlardan, Allah'tan korkar gibi, hattâ daha fazla korkmaya başladılar. Dediler ki: Rabbimiz, niçin bize savaş yazdın. Bizi yakın bir süreye kadar ertelesen olmaz mıydı? De ki: Dünya geçimi azdır. Korunan için âhiret daha iyidir. Size kıl kadar haksızlık edilmez. Nerede olsanız, sağlam kaleler içinde de bulunsanız yine ölüm sizi bulur.*"

Bu kıssada anlatılan ölümün, mecâzî ölüm olması da muhtemeldir. Belki de İsrâiloğullarından bir grup, çalışmadan, cihaddan uzak

(1) Kitâbı Mukaddes, s. 825-826.

durdukları için geri kalmışlar, düşmanlarının istilâsına uğrayıp zillet içine düşmüşlerdir. Bu, onlardan birçok kimsenin ölmesine, birçoğunun da ölümden de kötü bir hakaret içinde kalmasına sebep olmuştur. Yıllarca böyle esaret içinde kaldıktan sonra nihayet içlerinden çıkan bir peygamberin, bir kudsi kuvvet sahibi kurtarıcının uyarılarıyla uyanmışlar, kölelik zincirini kırıp bağımsızlığa kavuşmak suretiyle yeneden hayat bulmuşlardır. Bağımsızlık ve hürriyet, bir millet için hayat, esaret ise ölüm demektir. Gerçekten yılgınlık gösterenler, ölümden korkanlar, millet olarak varlıklarını sürdüremezler. Hürriyet için ölmesini bilenlerdir ki yaşamağa lâyiktirler.

"İbrahim de bir zaman: *Rabbim, ölüleri nasıl diriltirsin? demişti.* (Allah): *Inanmadın mı? dedi. İbrahim: Hayır inandım, fakat kalbim kuvvet bulsun diye (görmek istiyorum) dedi. O halde kuşlardan dördünü tut, onları kendine çek (iyice incele), sonra her dağın başına onlardan birer parça koy, sonra onları kendine çağır, koşarak sana gelecekler. Bil ki Allah, daima galip ve hikmet sahibidir. dedi."* (Bakara: 260)

Bu âyette de Hz. İbrahim'in düşüncesi ve ona gösterilen mucize anlatılıyor. Taberi'nin belirttiğine göre İbrahim Aleyhisselâm, yolda yürürken; ölmüş, yırtıcı hayvanlar ve kuşlar tarafından parçalanmış, kemikleri ortaya çıkmış bir hayvan görmüş. Onu bu halde görünce durup düşünmeğe başlamış: "Ya Rabbi, biliyorum sen bu hayvanın vücudunu yırtıcı hayvanların ve kuşların kursağından toplayıp bir araya getirecek ve bunu dirilteceksin. Ama bu işi nasıl yapacaksın, bana göster!" diye yalvarmış. Allah'ın kudretinden şüphe ettiğinden dolayı değil, kalbindeki inancı daha da güç kazansın diye böyle söylemiş. Çünkü bilmek, gözle görmek gibi değildir. Gözle görmek, daha keşin bilgi verir. Yüce Allah da ona dört kuş alıp bunları kendine çekmesini, yani kendi yanında bulundurup yaratılışlarını iyice incelemesini, sonra her dağın başına bunlardan birer parça koymasını emretmiş.

Âyetteki *فَصْرَهُنَّ* (*fesurhunne*) kelimesi, damme ile de kesre

ile de okunabilir. Fakat damme ile okunması meşhurdur. Damme ile okunduğunda "*onları yanına al, kendine meylettir*" demek olur. Kesre ile okunduğunda "*Onları kes*" anlamına gelir. Ancak İbn Abbâs'tan gelen rivâyetlere göre zamme ile de, kesre ile de okunsa aynı anlamı verir. Kelime, Nabatçadan gelir, "*kes, dağ*" demektir.

Birinci anlamı göz önünde tutan Ebû Müslim'e göre bu âyette, İbrahim'in, kendisine söyleneni yaptığına dair bir kanıt yoktur. Zaten her emrin yapılması da istenmez. Zira iyice açıklanmak istenen bazı haberler, emir kipiyle söylenir. Meselâ biri sana mürekkebin nasıl yapıldığını sorsa şöyle dersin: "*Şunu şunu al, şöyle şöyle yap, mürekkebe olur.*" Bu emir, adamdan mutlaka mürekkebe yapmasını istemek değil, mürekkebe yapımını ona tarifdir. Kur'an'da haber kastedilen emir çoktur. Burada söz, ölüleri diriltmek hakkında bir temsildir. Mânâ şudur: Dört kuş al, bunları kendine yaklaştır, alıştır, çağırduğun zaman sesine gelecek derecede sana alışsınlar. Sonra bunlardan her bir parçayı yani her kuşu sağ olarak bir dağa koy, ve bunları çağır. Alıştıkları için hemen sana koşup gelirler. Yerlerinin ayrı olması ve birbirinden uzak yerlere konmuş olmaları, gelmelerini önlemez. İşte Rabbinin buyruğu da böyledir. Ölüleri diriltmek istediği zaman onları: "*Dirilin bana gelin!*" diye çağırır. Bu misâlden maksat da ruhların, alıştıkları bedenlere kolaylıkla döneceğini anlatmaktır.

Âyetin bu anlamda olması gereklidir. Zirâ: 1) "*فَصْرَهُنَّ*" dilde "alıştırmak" anlamınadır. Doğramak anlamı tâlî bir anlamdır, kanıtsız olarak asıl anlamdan tâlî anlama geçilmez. 2) Eğer "*فَصْرَهُنَّ*" onları doğra, anlamına gelseydi, ondan sonra "*أَلَيْكُ*" gelmezdi. Çünkü ancak meylettir anlamındaki "*صْرَهُنَّ*" ilâ (*إِلَى*) ile müte'addî (geçişli) olur, öteki anlam ilâ ile müte'addî olmaz. 3) "*لَهُنَّ أَدْعَاهُنَّ*" deki zamîr, kuşların parçalarına değil, kendilerine gider. Şayet kuşların eczası birbirinden ayrılmış, dağılmış ve her dağa o parçaların bir bölümü konmuş olsaydı zamîrin kuşlara değil, parçalara gitmesi gerekirdi.(1)

(1) Mefâtihu'l-ğayb, 7/41-42; Tefsîru'l-Kur'âni'l-Hakâm, 2/55-56.

İşte Ebû Müslim, bu kanıtlara dayanarak âyette kuşların kesilmesinin değil, İbrahim'e alıştırılmasının anlatıldığını söylüyor. Dediğimiz gibi âyette, nasıl insana alışmış olan çeşitli kuşlar, uzak yerlere bulunduğu halde, sahibinin sesini duyunca koşup ona gelirse, Allah'ın çağırısına uyan canların da koşup O'na gelecekleri anlatılmaktadır. Âyette ölen canların, başka bir deyimle bedenden ayrılan ruhların Allah'a gidecekleri, bir temsil ile anlatılmıştır.

Hz. İbrahim Aleyhisselâm'ın, bu emri yerine getirdiği, açıkça zikredilmemiştir.

Maamâfih müfessirlerin genel kanısına göre âyette, kesilmiş olan kuşlar, canlanıp İbrahim'e gelmişlerdir. Bu ve bundan önceki âyet, her şeyi sebeplere bağlayan yüce Yaraticının, istediği zaman bilinen sebepler koymadan da eşyayı yaratacağını, O'nun "Ol!" dediği her şeyin derhal olacağını anlatmaktadır. Her iki olay da birer mu'cizedir. 259 ncu âyette öldükten sonra dirilmeyi görmek isteyen insana, bu olay hem kendi şahsında, hem de hayvanında gösterilmiştir. 260 ncı âyette ise öldürüp diriltme olayı, dört kuşa yapılmıştır.

XXXI- EVRENİN ALTI GÜNDE YARATILMASI

Turan Dursun, kitabının 200-201. sayfalarında evrenin altı günde yaratılmış olduğunu söyleyen Kur'an âyetlerinin, bilime ters düşüğünü ileri sürmektedir.

Evren'in altı günde yaratılmış olduğu, Kur'an'ın orijinal görüşü değildir. İbret için Tevrat'taki ifade, özetlenerek verilmiştir. Tevrat'ta evrenin altı günde yaratıldığı ve haftanın her gününde nelerin yaratılmış olduğu, altı günde evreni yaratan Allah'ın, yedinci günde (Cumartesi) dinlendiği anlatılmaktadır.

Kur'an'da ise, ayrıntıya girmeden evrenin altı günde yaratıldığı

belirtilmektedir. Tevrat'ın ifadesi ile Kur'an'ın anlatımı arasında en önemli fark, Tevrat'ta altı günde işini bitirmiş olan Allah'ın, yedinci günde dinlendiğinin söylenmesidir. Dinlenme deyimini Allah'ın kudretine aykırı bulan Kur'an, bunun yerine Allah'ın, kâinâtı yarattuktan sonra Arşa (tahta) kurulup varlığı yönettiğini söylemektedir.

Gelelim altı gün meselesine: Kur'an-ı Kerim, bir jeoloji, fizik veya tarih kitabı değil, insanlığın hidâyet rehberi, ebedî ışığıdır. Onun evrenin yaratılışı hakkında yaptığı işaretler de insanlara, kâinâtın yaratıcısını düşündürmek ve O yaratıcıya kulluk etmelerini sağlamaktır.

Kur'an'ın, evrenin yaratılışı hakkındaki işaretlerinden kimi, eski Kutsal Kitapta da vardır. Bu konudaki işaretleri, temelde ona uygundur. Kimi de kendinden önceki hiçbir kutsal kitapta yoktur, tamamen kendi orijinal anlatımıdır. İşte asıl bilimsel mu'cize olanlar, kendi orijinal anlatımlarıdır. Bunun örneklerini, ileriki sayfalarda göreceksiniz.

Evrenin altı günde yaratılması meselesi, Kur'an'ın orijinal vahyi doğıldır. Kendinden önceki kutsal kitapta mevcudolan bir anlatımı hatırlatmadır. Şimdi bu konuda Kur'an'ın söylediklerini gözden geçirelim.

A'râf Sûresinin 54. âyetinde yüce Allah:

"Rabbimiz o Allah'tır ki gökleri ve yeri altı günde yarattı, sonra Arşa istivâ etti" buyuruyor. Kâinâtın altı günde yaratılması, altı jeolojik devirde yaratılması demektir. Allah katında gün, yalnız bizim hesabettiğimiz 24 saatten ibaret değildir. Ândan, uzun devirlere kadar uzanan bir zaman sürecidir. Kur'anı Kerim'in başka âyetlerinde, Allah katında, insanların hesabınca bin yıl süren bir günün(1) ve elli bin yıl süren bir günün(2) bulunduğu haber verilmektedir. Rahmân Suresindeki *"O, her ân başka bir şa'n'dadır"* (3) âyetinde ise gün, bir tek ân

(1) Secde; 5.

(2) Meâric; 4.

(3) Rahmân; 20.

anlamınadır. Demek ki Allah katında gün, miktarını yalnız Allah'ın bileceği bir zaman sürecidir.

Herhalde kâinâtın yaratılışından söz eden âyetlerde kastedilen gün, insanların kullandığı yirmidört saatlik zaman birimi değil, kâinâtın yaratılış evreleridir. Gün, her yıldızın, kendi eksenini çevresinde bir dönüşünden ibarettir. Dünyamız, kendi çevresindeki dönüşünü yirmidört saatte tamamlar. Dünyamız, güneşin bir uydusudur ve Güneş çevresinde dönmekte, bu dönüşünü de üçyüz altmış beş gün altı saatte tamamlamaktadır. Demek ki bu dönüş gözönünde tutulursa Dünyâ'nın bir dönüş günü, 365,25 güne karşılıktır.

Güneşimiz, içinde bulunduğu Samanyolu Galaksisinin merkezinden 32000 (otuziki bin) ışık yılı uzaklıkta bulunan bir yıldızdır. Güneş sistemimiz, Galaksinin çevresinde yavaş yavaş döner ve bu dönüşünü 225 (ikiyüz yirmibeş) milyon yılda tamamlar. Samanyolu Galaksisinde yüz milyar yıldız vardır. Bu Galaksi, Andromeda Galaksisinden sonra ikinci büyük galaksidir.

Güneşin kendi gezegenlerinden Merkür kendi eksenini çevresindeki dönüşünü 176 dünya gününde, Venüs 243 dünya gününde tamamlar. Mars ise eksenini etrafında 24 saat 37 dakikada, Jüpiter 9 saat 50 dakikada, Satürn 10 saat 14 dakikada, Uranus 10 saat 49 dakikada, Neptün 15 saat 40 dakikada, Platon 4 saat 15 dakikada dönmektedir.

Dünyâ gününün ölçü alırsak Merkürde bir gün, bizim günümüzle 176 gün, Venüs'te 243 gün, Marsta bizim günümüz gibi 24 saatten biraz fazla, diğer gezegenlerdeki gün, bizim günümüzden çok azdır.

Sadece bizim Güneş sistemimizdeki günler böyle farklı olduğuna göre ya bizim Güneş sistemimizden çok daha büyük sistemlerde, bizim gezegenlerimizden çok daha büyük gezegenlerde günün ne kadar uzun bir zaman aldığı düşünülebilir. Belki de bizim hesabımızla milyonlarca yıl süren günlerin olduğu gezegenler vardır. İşte Allah katında bir günün bin yıl, hattâ elli bin yıl olduğunu söyleyen âyetler (Meâric Sûresi: 4; Hac Sûresi: 47; Secde Sûresi: 5) günün itibâr olduğuna, yıldızdan yıldıza değiştiğine işaret buyurmaktadır.

Burada göğün, önce duman halinde bulunduğu ve o dumandan bu gök cisimlerinin yaratıldığı anlatılır. Bilim adamları da gök cisimlerinin, gazların yoğunlaşmasıyla yaratıldığını söylemektedirler. Önceleri uzayı dolduran gayet sıcak bir gaz bulutu vardı. Bu gaz kütesinin parça parça yoğunlaşip sıkışmasıyla yıldızların meydana geldiği söylenir. Yıldızlar, gazın sıkışmasından ibarettir. Kâinâta hâlâ birtakım yıldızlar doğarken bir takımları dağılmakta ve başka yıldızlar tarafından yutulmaktadır. Aslında bu gaz da herhalde enerji bulutu idi. Zaten madde de enerjinin yoğunlaşmasından ibarettir. İşte Kur'ân'ın dediği gibi gök cisimleri, duman görünümündeki gaz bulutundan yaratılmıştır.

Âyette Arzın, Güneş'ten önce zikredilmesi, onun güneşten önce soğuyup üzerinde hayâtın meydana gelmesinden ötürüdür. Güneş, ateşli bir gaz kütesinden ibarettir. Henüz soğumamıştır. Bilginlerin ifadesine göre, Güneş daha beş milyar yıl, Dünyadaki hayâtın devamına yetecek enerjiyi gönderebilecektir. Güneşin gezegenlerinden olan Arzın kabuğu soğumuş ve üzerinde hayat oluşmuştur. Daha milyarlarca Güneş Sistemi vardır. Bizim Güneşimizin gezegenleri olduğu gibi diğer güneşlerin de gezegenleri ve Arzları vardır. Kâinâta üçyüz milyon kadar Arz bulunduğu tahmin ediliyor. Esasen akıl, uzayın büyüklüğünü idraktan âcizdir. Yıldızlar arasındaki mesafe o kadar büyüktür ki kilometre ile anlatmak mümkün olmadığı için bunlar ışık hızı ile ifade edilir. Işık, bir saniyede üçyüz bin kilometre hızla gider. Öyle yıldız vardır ki, ışığı bize ancak milyonlarca, hattâ milyarlarca ışık yılında ulaşabilir. Dünyamızdan o kadar uzaktır. İki-üç yıl önce Amerika bilim adamları, bizden on milyar ışık yılı ötede bir galaksinin bulunduğunu keşfettiler ve bunu dünyâya açıkladılar. Şimdi bunları düşünürken yüce Allah'ın: "Yoo, yıldızların mevkilerine, yani buldukları yerlere, yörüngelerine yemin ederim. Çünkü bilerseniz bu, büyük bir yemindir!" âyetinin taşıdığı ilim ve hikmete hayran kalmamak mümkün değildir. Bu iki âyette yıldızların buldukları yerlere, aradaki mesafe boyutlarına yemin etmenin, büyük bir yemin olduğu vurgu-

lanarak yıldızlar arasındaki mesafelerin büyüklüğüne işaret edilmiş oluyor.

Fussilet Sûresinin 9 ncu âyeti Allah'ın Arzı iki günde yarattığı, 10 ncu âyette Arzın dağlarını, bereketlerini, bitki ve ağaçlarını dört günde yarattığı buyurulmaktadır. Bunların toplamı sekiz gün eder. Ama başka âyetlerde Allah'ın, gökleri ve yeri altı günde yarattığı buyurulmaktadır. Bu, ilk anda çelişki gibi gelirse de âyetler arasında çelişki yoktur. Gökler ve yer altı günde yaratılmıştır. Allah'ın, göğe ve yere: *"İsteyerek veya istemeyerek buyruğuma gelin, dedi, onlar da isteyerek buyruğuna geldik, dediler"* sözünden yerin yaratılışı sürerken göklerin de yaratıldığı anlaşılır. Yani önce gökler yaratılmış, sonra yerin yaratılışına başlanmış değil, bütün gök cisimlerinin aslı, hep beraber iki günde yaratılmıştır. Öteki gök cisimlerinin evrimi, bizi fazla ilgilendirmedeği için yüce Allah, bize Yerin evrim sürecini bildirmiştir. Yerin, dört gün içerisinde evrimleşerek canlıların yaşamasına elverişli duruma geldiğini haber vermiştir. Bu arada öteki yıldızlar da evrimleşmiş ve yer gök alu günde evrimleşip bu hale gelmiştir. Yer nasıl iki günde yaratılıp ondan sonra dört gün içinde evrimleşmiş ise, gökler de öyle olmuştur. Âyetlerin sözgeliminden bu anlaşılmaktadır.

Göklerin ve yerin altı günde yaratılması, süresini yalnız Allah'ın bileceği altı devirde yaratılması anlamını taşır. Bilimsel teori de kâinatın, uzun devirler içinde oluştuğunu kabul etmektedir.

Tevrât'ın başında da göklerin ve yerin altı günde yaratıldığı söylenir.(1) Tefsirine çalıştığımız bu âyette, Tevrât'ın bu âyetine de işaret vardır. Fahrreddin Râzî şöyle diyor: "Yüce Allah, Tevrât'ın başında gökleri ve yeri altı günde yarattığını söylemiştir. Yahudilerle temasta olan Araplar, göklerin ve yerin altı günde yaratıldığını onlardan işitmişlerdi. İşte yüce Allah, bu âyette, onlara, bildikleri bir şeyi hatırlatarak putlara tapmakla meşgul olmayın, bildiğiniz gibi gökleri ve yeri

(4) Tekvîn, bab: 1.

altı günde yaratan yegâne buyruk sahibi Allah'a kulluk edin. Sizin Rabbiniz putlar değil, gökleri ve yeri altı günde yaratan Allah'tır buyuruyor".(1)

"Bu ma'mûre (imar edilmiş dünya), eski zamanlarda denizlerle kaplı idi. Sonra bundan çokça yapışkan çamur oluştu. Denizin çekilmesinden sonra çamur taşlaştı. Sellerin, rüzgârların aşındırmasıyla dağlar, tepeler meydana geldi. Birçok taş kırdığımızda içinde, sedef, balık gibi deniz hayvanlarının fosillerine rastlamamız, bu tahmini güçlendirmektedir".(2)

Bazı kısa görüşlüler dünya bir plâna göre yavaş yavaş değil de, plânsız, projesiz, birden bire yaratılmış olursa Allah'ın varlığına ve ululuğuna daha çok delâlet edeceğini sanırlar.

Gerçekte şu nizam, Allah'ın birliğine, kudret ve hikmetine en güzel kanıttır. Kâinatdaki düzen birliği, bunların bir tek Yaratıcı tarafından yaratıldığını gösterir. Nizamsız, düzensiz olsa, ya da her yıldızda başka başka yasalar bulunsa o zaman bunun bir rastlantı olduğu düşünülebilir.

Bazı haberlerde âyetteki altı günün, bizim dünyâ günümüz olduğu zikredilmiş, bazı müfessirlere de bunun üzerinde durmuşlardır. Müslim'in Ebûhüreyre'den çıkardığı bir hadiste Ebûhüreyre şöyle diyor: *"Allah'ın Elçisi elimden tuttu, dedi ki: 'Allah azze ve celle toprağı Cumartesi günü yarattı; dağları Pazar günü yarattı; ağaçları Pazartesi günü yarattı; mekrûhu (kötülüğü, çirkinliği) Salı günü yarattı; nûru Çarşamba günü yarattı; hayvanları Perşembe günü yeryüzüne yaydı; en son yarattığı olarak Âdem'i de Cuma günü, en son sâatte, ikindi ile akşam arasında yarattı"* (3)

Bu hadis, dünyanın birden bire, nizamsız, plânsız olarak bizim şu

(1) Mefââtihü'l-ğayb: 14/115.

(2) Tefsîrü'l-Menâr: 8/448.

(3) Müslim, Münâfikîn: 27; İbn Hanbel, Musned: 2/327.

kısa dünya günlerimizle yaratılmış olduğunu gösterir. Bu konuda rivâyet edilen haberlerin ve eserlerin hepsi İsrâilîyyâtan alınmıştır bunların içinde bir tek sahih hadis yoktur. Ebûhüreyre'den rivâyet edilen bu hadis de önce Allah'ın Kitâbına ters olduğu için metni bakımından merduddur. Senedine gelince bunu Müslim'in rivâyet etmesine aldanmamak gerekir. Çünkü Müslim de bunu, başkaları gibi Haccâc ibn Muhammed el-Mıssîsî el-A'ver'den, o da İbn Cüreyc'den almıştır. Aslında doğru söyleyen bu râvî, ömrünün sonunda aklına hâle gelince karıştırmaya başlamış ve bu halinden sonra da rivâyete devam etmiştir. Son Bağdad'a gelişinde İbn Ma'in, onun karıştırdığını görünce oğluna, onun yanına kimseyi sokmamasını tenbih etmiştir.(1) Haccâc'ın bu hadisi de, aklına bozukluk geldikten sonra rivâyet ettiği anlaşılıyor. Zira İbn Kesîr, Tefsîrinde, "Buhârî ve başkaları bu hadîsi eleştirmişler ve bunun merfû' hadis olmayıp, Ebûhüreyre'nin, Ka'bu'l-Ahbâr'dan rivâyeti olduğunu söylemişlerdir" diyor.(2) Yani Haccac, akli karışığı sırada rivayet ettiği bu sözü, Peygamber sözü olarak rivayet etmiştir, oysa gerçekte bu, Peygamber'in sözü değil, Ka'bu'l-Ahbâr'ın sözüdür. Ebuhüreyre de bu sözü ondan alıp nakletmiştir.(3).

Şeyh Tantâvî, bu altı günün, kâinâtın oluşum devirleri olduğunu anlatıktan sonra bu oluşum devirlerinin, Tevrât ve İncil'de de altı gün olarak gösterildiğini şöyle izah ediyor:

"Sayılar birden ürer. Birin bire eklenmesiyle iki olur. İlk sayı ikidir. Çünkü sayı ancak sayılmakla anlaşılır. Birde sayılmak yoktur. Bir, bütün varlığın kaynağı olan ilk prensibe özgüdür. Sayıların ilki ikidir, üç ise tek sayıların ilkidir. Sayılar ya tek veya çift olur. Bire 2, 2, 2, 2,.... ilâve edince sonsuz tek sayılar çıkar. İkiye 2, 2, 2, 2,.... ilâve edince de sonsuz çift sayılar çıkar. Tek ve çift sayılar içinde bazıları başka sayılara bölünür, bazıları kendinden başka sayılara bölünmez.

(1) Mizânu'l-İtidâl: 1/464.

(2) İbn Kesîr: 2/221.

(3) Tefsîru'l-Menâr: 8/448-449.

"2 nin kendinden sonraki sayılarla çarpımından çift sayılar doğar. Meselâ 2'nin 3, 4, 5, 6, 7, 8,.... sayılarıyla çarpılmasından çift sayılar doğar. Tek sayılar ya kendinden başkasına bölünmeyen sayılardır veya bölünebilen sayılardır. Gerek tek, gerek çift bütün sayılar üçe ayrılır:

Artık sayılar, eksik sayılar, tam sayılar. Artık sayı, çarpanlarının toplamı, kendisinden fazla olan sayıdır. 12 gibi. 12'nin çarpanları olan (1, 2, 3, 4, 6) sayılarının toplamı 16 eder. Bu rakam 12'den fazladır. Çarpanlarının toplamı kendisinden az olan sayıya eksik sayı denir: 8 gibi. Sekizin çarpanları olan (1, 2, 4) ün toplamı 7, sekizden azdır. Çarpanlarının toplamı kendisine eşit olan sayıya da tam sayı denir. 6 gibi. Altının çarpanları (1, 2, 3) ün toplamı 6'dır. İşte sayılar içinde en küçük tam sayı altıdır. Yüce Allah, kâinâtın yaratılışındaki kemâli en küçük tam sayı olan altı ile ifade etmiştir"(1)

XXXII- NÜH TUFÂNI

Turan Dursun, Kur'an'da anlatılan Nuh Tufânının bir efsane olduğunu, Tevrât'ın, bunu "Sümer Tufan Efsânesi"nden aldığını, Kur'an'ın da oradan aktardığını söylüyor.

"Bu öykünün kaynağı: Tevrat. Tevrat'ta ayrıntular da var. "Ve Tanrı Nuh'a şöyle dedi: Tüm insanlığın sonu geldi. Çünkü onlar nede niyle yeryüzü zorbalıkla doldu. İşte ben, onları, yeryüzüyle birlikte yok edeceğim. Kendine gofer ağacından bir gemi yap..." diye başlar, sürüp gider. (Bkz. Tevrat, Tekvin, 6: 13-22; 7-9.)

Ve tüm araştırmacılar, Tevrat'taki bu öykünün kaynağının da "SÜMER TUFAN EFSANESİ" olduğunda birleşirler. Tevrat'tan bin yılı aşkın bir zaman öncesinin ürünü olan "GILGAMIŞ DESTANI". "Nuh'un bu "efsane"deki adı: "Utnapiştım (Ut-Napishtim)"dir. (Karşılaştırmak için bkz. Gilgameş Destanı, Çev. M. Ramazanoğlu, MEB

(1) el-Cevâhir fi Tefsîri'l-Kur'an: 12/207-208.

yayınları, İstanbul, 1989, s. 80-85.) "NUH TUFANI" öyküsünün, Gılgamış Destanı'ndan alınma olduğunu, araştırmacı "ilahiyatçılar" da kabul etmek zorunda kalmışlardır. İlahiyatçı "Dinler Tarihi Müderrisi Muavini" A. Hilmi Ömer, bu konuya ayırdığı, gerçekten çaplı incelemesinde, gerçeği açık seçik yazmıştır. (Bkz. A. Hilmi Ömer, Tufan Hikayesi, İlahiyat Fakültesi Mecmuası, İstanbul, 1932, yıl: 5, sayı: 23, s. 53-64 sayı: 24, s. 33-45.)" (s. 210)

* * *

Kur'an, olayı anlatırken bir tarih vermez, ayrıntıya da girmez. Peygamber Nuh'u dinlemeyenlerin, sonunda bir tufanla boğulduklarını anlatır.

Günümüzde bir depremin, Meksiko'da 25000 den fazla insanı birkaç saniye içinde toprağın altına gömdüğünü, Amerika'da bir Hügo kasırgasının nice beton binaları devirdiğini, kentleri yıktığını; Muson yağmurlarının binlerce Bangladeşli ve Doğu Hindliyi sular altında boğduğunu; Bopal felaketinde beş bin insanın zehirlenip öldüğünü; bir yanardağdan fıskıran mağmaların, eteklerdeki köyleri silip süpürdüğünü; Bangladeşteki kasırganın ve yağmurların yüzbinden fazla canı telef edip belki de ikinci bir Nuh Tufanı yarattığını görüyor, gazetelerden okuyor, televizyonlardan seyrediyoruz. Günümüzde bu felâketlerin olduğunu kabul ediyoruz da Nuh'a inanmayan, Hakk'ın genel yasalarına ters düşen tedbirsiz kavmin, ânsızın basturan yağmur sularıyla boğulmuş olduklarını neden uzak görüyoruz?

Sümer Efsanesi, Gılgamış Destanı diyoruz. Acaba bu destanın hiç gerçek olan yanı yok mu? Bilim adamları, destanın temelinde gerçek payı bulunduğunu söylüyorlar. Meydan Larous'tan bir iki cümle alalım: "Gılgamış, yalnız mitolojik bir kahramana benzemez. İki ırmak vâdisinin güneyinde gerçek olarak hüküm sürdüğü sanılır. Papazların ve şairlerin çabalarıyla bu destana birçok eklenti yapılmışsa da destandaki birçok bölüm gerçekte ilgilidir." (M. Larousse, 5/155)

Bu tufânın umûmiliği tartışılabilir ama tümünden inkârı, büyük cür'ettir, bilime de aykırıdır. Şimdi Tufân hakkında Çağdaş Tefsirimizde yazdıklarımızın bir bölümünü aktaralım:

Nuh kıssası, Tevrat'ın Tekvîn Kitâbında vardır. Olay, bugünkü Tevrat'ta, Kur'an'ın anlattığı biçimde geniş anlatılmaz. Nuh ile oğlu arasında geçen konuşmadan söz edilmez. Fakat geminin eni, boyu, odaları, binen hayvanların cinsleri hakkında teferrûat vardır. Tevrat'a göre Nuh, kendisine vahyedildiği şekilde gemiye bindikten sonra kırk gün, kırk gece tufan olmuş, sular onbeş arşın yükselip dağları örtmüş ve yer üzerinde hareket eden bütün beden sahipleri hep ölmüşler. Gemiye binerken altıyüz yaşında olan Nuh, beraberindekilerle gemide yüz elli gün yol almış, yedinci ayda, ayın onyedinci gününde Ararat Dağları üzerine oturmuş.(1)

Kur'an, gereksiz olan böyle teferrûata girmez. Ancak yukarıda işaret ettiğimiz hususlar Tevrat'ta yoktur. Bunlar teferrûat değil, İslâm davetinin özütyle ilgili olduğu için anlatılmıştır. Herhalde Hz. Muhammed (s.a.v.) zamanındaki Tevrat nüshalarında bu hususlar vardı, zamanla kaybolmuştur. Nitekim Taberî, İbn Kesîr ve Hazin gibi müfessirlerin, Tufân olayı hakkında anlattıkları detaylı rivayetler, İbn Abbâs, Ka'b el-Ahbâr gibi Peygamber'in çağdaşı olup yahudilerden haberler nakleden insanlardan gelir. Bunlar bu bilgileri kendileri uydurmamışlardır. Demek ki bu teferrûat, o zamanki yahudî Mukaddes Kitâbında ve bunun şerhlerinde vardı.

Tevrat, geminin Ararat dağlarına oturduğunu söylerken Kur'an-ı Kerim, Cûdi'ye oturduğunu söylemektedir. Bundan da Kur'an'ın indiği sırada yahudîlerin ellerinde bulunan Tevrat nüshalarında geminin Cûdi üzerine oturduğunun söylendiği anlaşılacaktır. Aksi takdirde yahudiler, Kur'an'ın söylediğine itiraz ederlerdi. Böyle bir itiraz varid olmamıştır. Gılgamış Destanında ise geminin Nisir dağının tepesinde olduğu anlatılır.

(1) Tekvîn, bab: 6-8.

Nûh Sûresinin 25. âyetinde Nûh kavminin, günâhları yüzünden boğulup ateşe sokuldukları ve kendilerini kurtaran olmadığı vurgulanmakta; onlar gibi davrananların da onların sonucuna uğrayacakları îmâ edilmektedir.

Sûrenin: "*Biz, Nûh'u kavmine gönderdik*" meâlindeki birinci âyetinden, Nûh'un, yalnız kendi kavmine elçi olarak gönderildiği anlaşılır. Nûh, yalnız kendi kavmine gönderildiğine göre, kendisini dinlemeyenlere cezâ olarak verilen Tûfan'ın da kendi kavmine mahsus olması gerekir. Çünkü: "*Biz elçi göndermedikçe azâb edici değiliz*" (1) âyetinde buyurulduğu üzere Allah elçi gönderip uyarmadıkça bir kavmi helâk etmez.

Meşhur kavle göre Hz. Nûh, Irak'ta yaşamıştır. Bundan Tûfan'ın, Dünyânın her yanında değil, Irak bölgesinde vukubulmuş bir felâket olması lâzım gelir. Nitekim o bölgede bir tûfanın olduğu, kazılardan çıkan yazıtlardan da anlaşılmıştır.

Olayın temeli Gılgamış Destanına dayansa bile, yine de bir aslı vardır. Zîrâ Gılgamış Destanı da Irak'taki Uruk krallığında vukubulmuş bir felâketi anlatmaktadır.

Daha önce söylediğimiz gibi Kur'ân'ın kıssa anlatmasından amacı, hikâye anlatmak değil, hikâye yoluyla öğüt vermektir. Bundan dolayı Kur'ân, Peygamber kıssalarının, Hz. Muhammed'in davetiyle ortak olan yönlerini seçerek anlatır. Şimdi bu kıssanın, 27-30 ncü âyetlerinde kavminin, Nûh'a, kendisine uyanların basit düşünceli, ayak takımı kimseler olduğunu, onların üstün bir yanları bulunmadığını söyledikleri anlatılmaktadır. Âyetlerin sözgeliminden anlaşılıyor ki zenginler, Nûh'tan, bu yoksul kişileri yanından kovmasını istemişler, Nûh da onları yanından kovmayacağını söylemiştir.

İşte bu olay Peygamber'in kendi hayatıyla yakından ilgilidir. Çünkü Hz. Muhammed'in kavmi olan Kureyş liderleri, Peygamber'in çev-

(1) İsrâ: 15.

resinde toplanan yoksullarla beraber oturmağa tenezzül etmiyor, kendisiyle oturup konuşmaları için onları yanından kovmasını öneriyorlardı. İşte bu kıssa yoluyla geçmiş peygamberlerin kavimlerinin de aynı şeyleri yaptıkları, fakat zayıfların kovulmadığı, haksızlık eden zenginlerin ise boğulduğu anlatılarak Peygamber'e ve mü'minlere karşı bôbürlenen kimselere, yaptıklarının kötülüğü anlatılmakta ve onlar bu yolla uyarılmaktadır.

En'âm Sûresinin 52-53 ncü, Kehf Sûresinin 26 ncü âyetlerinde Peygamber'e, yoksulları yanından kovmasını isteyen müşriklerin sözlere uyararak o zavallıları kovmaması, onlarla beraber oturması emredilmektedir.

Nûh kavmi Nûh'tan birçok mu'cize istemişler ki Nûh onlara: "*Ben size: 'Allah'ın hazineleri benim yanımdadır' demiyorum. Gaybi de bilmem. 'Ben meleğim' de demiyorum*" diye cevap vermiştir. Hz. Muhammed'in kavmi de aynı şeyleri istiyorlar: "Ona melek indirilmeli, Mekke'den dağları kaldırıp arazimizi ziraate uygun düz bir arazi yapmalı, nehirler fışkırtmalısın; üstüne bir hazine düşmeli, ölüler diriltilmeli" diyorlardı. Onların bu isteklerine karşılık şöyle demesi emredilmiştir: "*Ben size, Allah'ın hazineleri yanımdadır, demiyorum. Gaybi da bilmem. Ben size, ben meleğim de demiyorum. Ben sadece bana vahyolunana uyuyorum*"(1)

Görülüyor ki Nûh olayında anlatılanların hepsi Peygamber'in kendi davetiyle ilgilidir. Bu kıssa yoluyla müşrik Araplara, tutumlarının yanlış olduğu, kendilerini kötü sonuca sürükleyeceği anlatılmaktadır. İşte diğer kıssalar da hep böyledir. Yani bu kıssalar mazi olmaktan çok haldir. Hz. Muhammed'in kavminin tutumları, bu kıssalarda sembolleştirilmektedir.

(1) En'âm: 50.